

Het Mestbeleid

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen van actoren binnen het mestbeleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1945-1997

PIVOT-rapport nummer 109

Het Mestbeleid

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen van actoren binnen het mestbeleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1945-1997

Pivot-rapport nummer 109

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van de Directie Informatiemanagement en Facilitaire Aangelegenheden van het ministerie van LNV en de Rijksarchiefdienst/PIVOT van het ministerie van OC&W

's-Gravenhage, 2000

Tekst: drs. P. Spierenburg
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W.D. Küller
Druk: Krips bv

ISBN 90-5909-009-3

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, hij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar, terwijl de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten, maar de waardebeoordeling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
  - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
  - de overheidsorganen en overige actoren;

- de onderlinge relaties tussen de actoren;
  - de beleidsinstrumenten;
  - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.
2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
- de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
  - de grondslag (bron) van elke handeling;
  - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp se-

lectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels is uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarvan bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

Inhoud

1. Verantwoording	10
1.2 Leeswijzer	13
2. Het Mestbeleid	15
2.1 Afbakening beleidsterrein	15
2.1.1 Relatie mestbeleid ten opzichte van milieubeheer	15
2.1.2 Overige afbakening	16
2.2 Doelstellingen van het mestbeleid	18
2.3 Het mestprobleem op de kaart	20
2.3.1 “Mest moet”	20
2.3.2 Overdaad schaadt	20
2.3.3 Overheidsaandacht	21
2.4 Het mestbeleid van start	22
2.4.1 Het nieuwe wettelijk kader	22
2.4.2 Technologische oplossingen voor de mestoverschotproblematiek	26
2.4.3 Onderzoek	28
2.4.4 Subsidies	29
2.4.5 Evaluaties	29
2.4.6 Voorlichting	30
2.5 Het mestbeleid in gang	31
2.5.2 De (eerste helft van de) jaren negentig	32
2.5.3 Herziening van het mestbeleid	34
2.6 De internationale context	37
3. Algemene en standaard handelingen	40
4. Handelingen uit de Meststoffenwetgeving	51
4.1 Werkingssfeer - Handelingen ingevolge art. 1 van de Meststoffenwet	51
4.2 Handel in mest- Handelingen ingevolge art. 2, 4 en 5 van de Meststoffenwet	52
4.2.1 Handel, vervoer en garanties voor de koper	52
4.2.2 Ontheffingen vervoers- en verkoopverbod	55
4.2.3 Vergunningen inzake het verhandelen van meststoffen	57
4.3 Gegevensbeheer rond mest - Handelingen ingevolge art. 6 en 8 van de Meststoffenwet	59
4.3.1 Referentiehoeveelheid	60
4.3.2 Mestboekhouding	63
4.3.3 Bepaling omvang mestproductie	67
4.4 Infrastructuur mest - Handelingen ingevolge art. 9-12 van de Meststoffenwet	69
4.4.1 Stimulering infrastructuur	69
4.4.2 Stichting Landelijke Mestbank	70
4.4.3 Financiering mestbanken	82
4.5 Heffingen op mestgebied - Handelingen ingevolge art. 13 van de Meststoffenwet	83
4.5.2 Bureau Heffingen	86
4.6 Maatregelen inzake de productiecapaciteit en verplaatsing - Handelingen ingevolge de Interimwet, art. 14-16 van de Meststoffenwet en de Verplaatsingswet	88
4.6.1 Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen	88
4.6.2 Meststoffenwet en daarop gebaseerde regelgeving	90
4.6.3 Wet verplaatsing mestproductie	94
4.7 Overige bepalingen Meststoffenwetgeving	100

4.8 Opsporing en handhaving	101
4.9 Onderzoek en proefprojecten	103
4.9.1 Onderzoek van partijen en monsters	104
4.9.2 Onderzoek overschottenproblematiek	107
4.9.3 Praktijkproeven en demonstratieprojecten	112
5. Mest en milieu	114
5.1.1 Ontwikkeling van beleid en wet- en regelgeving	114
5.1.2 Besluit gebruik dierlijke meststoffen (BGDM)	114
5.1.3 Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (BOOM)	117
6. Handelingen met betrekking tot internationale organisaties	122
6.1 Ontwikkeling internationaal meststoffenbeleid	122
6.1.1 Standaardhandelingen met betrekking tot de Europese Unie	122
6.2 Uitvoering internationaal meststoffenbeleid	124
7. Bijlagen	127
7.1 Begrippen- en afkortingenlijst	127
7.2 Overzicht wet- en regelgeving	129
7.3 Actoren binnen het ressort van de Minister van Landbouw	136
7.3.1 De actor Minister van Landbouw met organisatieonderdelen	136
7.3.2 Actoren binnen de archiefzorg van de Minister van Landbouw	140
7.4 Andere actoren binnen de overheid	144
7.4.1 Algemene Rekenkamer	144
7.4.2 Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek (BLGG)	144
7.4.3 College van Beroep voor het bedrijfsleven	144
7.4.4 Gedeputeerde Staten	145
7.4.5 Hoofdproductschap voor Akkerbouwproducten (HPA)	145
7.4.6 Landbouwschap	145
7.4.7 Minister van Economische Zaken	145
7.4.8 Minister van Justitie	145
7.4.9 Minister belast met Milieubeheer	145
7.4.10 Minister van Verkeer en Waterstaat	146
7.4.11 Minister belast met Volksgezondheid	146
7.4.12 NEHEM (Stichting Nederlandse Herstructureringsmaatschappij)	146
7.4.13 Productschap voor Pluimvee en Eieren (PPE)	146
7.4.14 Productschap voor Vee en Vlees (PVV)	146
7.4.15 Productschap voor Veevoeder	147
7.4.16 Productschap voor Zuivel (PZ)	147
7.4.17 Rijksbelastingdienst	148
7.4.18 Stichting voor de Erkenning van Laboratoria en Inspectie-instellingen (STER-LAB)	148
7.4.19 Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM	148
7.4.20 Technische commissie bodembescherming	148
7.5 Particuliere actoren:	148
7.6 Geraadpleegde bronnen en literatuur	150
7.7 Noten	152

1. VERANTWOORDING

Het beleidsterrein dat in dit institutioneel onderzoek wordt beschreven is “het mestbeleid”. Dit institutioneel onderzoek richt zich op het mestbeleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) van 1945 tot en met 1997.

Het mestbeleid als afzonderlijk beleidsterrein bij LNV is een jong beleidsterrein, dat raakvlakken heeft met het milieubeleid. De doelstelling van de overheid kan worden omschreven als “het terugdringen van het (landelijke) mestoverschot”. Bij de indeling van het rapport is uitgegaan van het mestbeleid zoals dit in de jaren tachtig is geformuleerd.

Het onderliggende rapport begint met de afbakening tussen verschillende beleidsterreinen van de overheid en de doelstellingen van het mestbeleid. Een beleidsterrein heeft altijd raakvlakken met andere beleidsterreinen. Deze kunnen binnen hetzelfde ministerie vallen of erbuiten. Middels de afbakening kunnen archiefonderzoekers en informatiebeheerders te weten komen of ze het juiste Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO) voor zich hebben. Omdat verschillende ministeries en opstellers van de rapporten eigen grenzen trekken, neemt de complexiteit van afbakenen toe naarmate er meer rapporten verschijnen.

Na de afbakening volgt een historische schets waarin de ontwikkelingen op het beleidsterrein en de door de overheid gebruikte instrumenten beschreven staan. Zwaartepunt daarbij is het mestbeleid zoals dit vanaf begin jaren tachtig is geformuleerd. Allereerst wordt daarbij het pakket wettelijke maatregelen behandeld dat toen tot stand kwam. Vervolgens passeren een drietal technologische oplossingen de revue en wordt er aandacht gegeven aan onderzoek, subsidiëring, evaluaties en voorlichting. Bij deze onderwerpen is het beschreven tijdvak ruimer dan de tweede helft van de jaren tachtig. Hier is voor gekozen omdat behandeling van deze onderwerpen hier het beste past. Het contextverhaal vervolgt met een beschrijving van de gevolgen van het beleid en de aanpassingen ervan. Daarna komen kort de Europese implicaties aan bod.

De handelingen, met toelichtende tekst, staan in de volgende hoofdstukken beschreven. Dit gedeelte bevat allereerst de algemene en standaardhandelingen en vervolgens de handelingen die binnen de meststoffenwetgeving van LNV vallen. Deze zijn onderverdeeld naar thema. De ordening van de handelingen in rubrieken is grotendeels gebaseerd op de Meststoffenwet.

Het handelingengedeelte van het rapport vervolgt met enige handelingen van de minister van Landbouw op milieubeleid, en sluit af met de internationale aspecten van het mestbeleid. Handelingen van ZBO's en PBO's zijn opgenomen voor zover deze een grondslag in de geraadpleegde wet- en regelgeving hebben.

Het rapport eindigt met een aantal bijlagen. Hierin vindt u een begrippenlijst, en overzichten van de actoren, van de geraadpleegde wet- en regelgeving en andere bronnen. In het actorenoverzicht zijn voor een beter begrip een aantal organisaties opgenomen die niet als actor in een handeling terugkomen maar die wel in de historische schets zijn genoemd.

Op het gebied van Europese regelgeving zijn er op meststoffengebied diverse Benelux-aanbevelingen, en -beschikkingen, evenals diverse E.U.-richtlijnen en een verordening uitgevaardigd. Relevante richtlijnen zijn wel in het overzicht verwerkt, maar niet bekeken op handelingen. Omdat richtlijnen slechts voor wat betreft het resultaat bindend zijn, moeten de lidstaten zelf regels ter implementatie creëren. De betreffende regels komen dan terug in de nationale wetgeving.

Aan het eind van dit hoofdstuk is een leeswijzer gevoegd.

Bij de totstandkoming van dit rapport heb ik gebruik gemaakt van het voorwerk dat verricht is door J. Scholtes en A.S. Fris.

Den Haag, december 2000
Paul Spierenburg

De inhoud van dit rapport is getoetst door de volgende personen:

- J. Frouws, hoogleraar rurale sociologie aan de Landbouwniversiteit Wageningen;

Directie Juridische Zaken:

- N.J. Berg, Team Milieu-aangelegenheden van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;
- R. Haije, Directie Juridische Zaken, Teamleider Team Milieu-aangelegenheden van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;
- G. Rip, DIV-medewerker, Directie Juridische Zaken;
- R. Teeuwissen, DIV-medewerker, Directie Juridische Zaken;

Directie Landbouw:

- M. de Bode, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- P. Bonnier, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- D. Ode, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- H. Smit, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- H. Snijders, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- A. van Straaten, afdeling Mineralen en Ammoniak;
- S. Tolido, medewerker vormgeving en inrichting DIV;

Directie Internationale Zaken:

- G. Buijs, DIV-medewerker, Directie Internationale Zaken - Interdepartementale / departementale coördinatie;
- A.J. van der Stokker, hoofd DIV / Internationaal Secretariaat, Directie Internationale Zaken - Interdepartementale / departementale coördinatie;
- G.G.J. Thissen, adjunct-directeur IZ, Directie Internationale Zaken - Interdepartementale / departementale coördinatie

Bureau Heffingen:

- A. Schoenmaker, divisiecoördinator;
- A. Visser, hoofd archief;

LASER:

- R. Maduro, stafmedewerker informatievoorziening LASER, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

Stichting DLO:

- W.E. ter Beest, Coördinator Documentaire Informatievoorziening;

Ministerie van VROM:

- J. Bervoets, Algemeen Rijksarchief en onderzoeker bij het ministerie van VROM;
- P. Sierdsma, Senior medewerker AIC, ministerie van VROM.

1.2 Leeswijzer

In dit Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO) worden handelingen beschreven in handelingenblokken. Een handelingenblok bestaat uit de volgende onderdelen:

(X.)	Dit is het volgnummer van de handeling. Dit nummer is uniek voor de handeling binnen dit beleidsterrein en wordt zowel in het Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO) als in het Basis selectiedocument (BSD) gebruikt.
Actor	Hier staat het orgaan dat formeel verantwoordelijk is voor de uitvoering van de handeling. Wanneer meerdere organen dezelfde handeling verrichten worden deze actoren onder elkaar gezet. Bijvoorbeeld: <i>Minister van Landbouw;</i> <i>Stichting Landelijke Mestbank (1987-1997)</i> De jaartallen geven de periode aan waarin de actor verantwoordelijk was/is voor het verrichten van de handeling indien dit afwijkt van de periodisering van de gehele handeling (zie hieronder).
Handeling	Dit is een complex van activiteiten die een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. In de praktijk komt een handeling meestal overeen met een procedure of een werkproces.
Periode	Hier staat het tijdvak vermeld gedurende welke jaren de handeling is verricht. Wanneer er geen eindjaar staat vermeld wordt de handeling in ieder geval tot en met het eindjaar van het onderzoek (1997) nog steeds uitgevoerd.
Grondslag	Dit is de wettelijke basis op grond waarvan de actor de handeling verricht. Wanneer er geen wettelijke grondslag voor een handeling bestaat, kan de bron worden genoemd op grond waarvan de betreffende handeling is geformuleerd.
Opmerking	Hierin wordt aanvullende informatie vermeld.

Gedurende de naoorlogse periode heeft het ministerie dat met landbouw belast is een aantal naamsveranderingen doorgemaakt. Na de oorlog heette het departement ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. Deze naam werd in mei 1959 gewijzigd in ministerie van Landbouw en Visserij, hoewel voedselvoorziening in crisissituaties nog steeds tot het takenpakket behoort. In november 1989 volgde wederom een naamsverandering, zodat het ministerie nu ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heet. Natuurbehoud maakte overigens al vanaf 1984 deel uit van het departementale takenpakket.

In dit rapport worden de verschillende benamingen en de afkorting LNV door elkaar gebruikt. De titel van de minister veranderde als gevolg van de ministeriële naamsveranderingen ook. In de handelingen is echter gekozen voor één titel: Minister van Landbouw.

Een vergelijkbare situatie geldt voor het ministerie dat met het milieubeleid is belast: Vomil (Volksgezondheid en Milieuhygiëne) werd VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer). Om ook hier eenheid te verkrijgen, wordt de desbetreffende minister in de handelingen aangehaald als: Minister belast met milieubeheer.

Bij de aanduiding van actoren is uitgegaan van de huidige benamingen. Eventuele taak- of rechtsvoorgangers worden in de handelingen niet vermeld. De handelingen zijn echter ook op hen van toepassing. De rechtsvoorgangers staan vermeld in het actorenoverzicht, dat als bijlage bij het rapport is gevoegd.

Bij sommige handelingen staat achter de actor een nadere specificatie, gescheiden door een “slash”(/). Dit is de instantie of het organisatieonderdeel die de betreffende handeling geheel of deels namens de eerstvermelde actor uitvoert.

De handelingen in dit rapport zijn gerangschikt op basis van de thematische indeling van de Meststoffenwet. De overige wetgeving is zoveel mogelijk ingepast in de structuur van de Meststoffenwet.

Handelingen met een wet als grondslag staan binnen een hoofdstuk of paragraaf als eerste beschreven. De handelingen met regelingen op basis van die wet als grondslag zijn tussen gevoegd. Handelingen op basis van eenzelfde regeling als grondslag staan zoveel mogelijk bij elkaar.

Tussen de handelingen zijn toelichtende stukken tekst opgenomen. Bij de plaatsing van de tekstgedeelten is getracht dit te doen waar een uitleg het meest zinnig leek. De in de tekst cursief gedrukte woorden verwijzen naar een toelichtend gedeelte elders in dit rapport. Via de inhoudsopgave of verwijzingen kunt u dergelijke tekstgedeelten terugvinden.

Sommige producten komen terug onder verschillende handelingen. Bij de opsomming van producten is getracht zo volledig mogelijk te zijn. Dit neemt niet weg dat er ook andere dan genoemde producten onder de handeling kunnen vallen.

Indien regelingen jaarlijks vernieuwd worden, worden deze bij product als “regelingen .....” omschreven en niet allemaal afzonderlijk genoemd bij de handeling. In het Overzicht wet- en regelgeving (7.2) staan ze wel alle vermeld.

De handelingen zijn positief geformuleerd, bijvoorbeeld “het verlenen van een ontheffing...” of “het stellen van regels...”. Het omgekeerde daarvan, “het intrekken van...”, valt onder dezelfde handeling, ook als dit niet vermeld staat.

Wijzigingen in wet- en regelgeving zijn slechts opgenomen in de handelingenblokken voor zover deze daarvoor relevant zijn (bijvoorbeeld omdat de grondslag verandert).

Bij de opsomming van de producten zijn latere wijzigingen *niet* vermeld. Ze vallen wel onder dit zelfde product.

Alle onderzochte wijzigingen staan overigens als bijlage in het overzicht van behandelde wet- en regelgeving.

De Meststoffenwet is een raamwet. Dit betekent dat er aan veel zaken nog nadere invulling wordt gegeven in amvb's en ministeriële regelingen. In de wet wordt dit aangeduid met de zinsnede “Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen.....” Hierop gebaseerde handelingen zouden dan moeten beginnen met “Het voordragen van amvb's en het vaststellen van regelgeving inzake.....” Om de leesbaarheid van de handelingen te vergroten is ervoor gekozen om een kortere formulering te gebruiken, namelijk “Het stellen van regels.....”

In het hoofdstuk 4.6 over heffingen staan handelingen met een grondslag uit de Meststoffenwet, zoals gewijzigd in *Stb.* 1997, 360. Dit vloeit voort uit de keuze voor een verlengde geldigheidstermijn voor deze handelingen die buiten de onderzoeksperiode loopt. (Zie hiervoor de afbakening in 2.1.2.7)

Daarnaast zijn er in dit rapport handelingen opgenomen waarvan de grondslag per 1-1-1998 vervallen is, maar die nog steeds doorlopen. Met het oog op de bedrijfsvoering bij het ministerie van LNV (orderingsplannen etc.) wordt de periodisering bij deze handelingen open gehouden, maar staat in de opmerkingen vermeld dat de (laatstgenoemde) grondslag vervallen is per 1-1-1998.

Dit betekent overigens niet dat bescheiden van na de vervaldatum van de grondslag op grond van deze handeling geselecteerd mogen worden.

2. HET MESTBELEID

2.1 Afbakening beleidsterrein

Als het over mest gaat zijn er grofweg drie typen meststoffen te onderscheiden. Dit zijn: dierlijke mest, overige organische mest (bijvoorbeeld compost, rioolslib of bemeste aarde) en kunstmest. Binnen de categorie dierlijke mest zijn soorten als gier, drijfmest en vaste mest te onderscheiden, evenals een onderscheid naar mest van verschillende diersoorten. Als er gesproken wordt over het mestoverschot, dan wordt hiermee een teveel aan dierlijke mest bedoeld. Dit neemt niet weg dat er ook voor de andere soorten mest wet- en regelgeving is gemaakt. In de afbakening komt dit ook naar voren.

In principe is er bij de afbakening van uitgegaan, dat als er een wet wordt behandeld daar dan ook de uit die wet voorkomende besluiten en ministeriële regelingen bijhoren. Uitzondering hierop vormt de afbakening met milieubeheer.

2.1.1 Relatie mestbeleid ten opzichte van milieubeheer

Het mestbeleid van de overheid is een gedeelde verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het ministerie van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne (VROM). Het vormt een onderdeel van het milieubeleid van de overheid. Dit betekent dat het mestbeleid van het ministerie van Landbouw en het bodembeschermingsbeleid van VROM elkaar aanvullen.

Het mestbeleid vormt een beleidsterrein waarbij de overheid ondermeer door het stellen van regels de overschottenproblematiek probeert aan te pakken. Wet- en regelgeving is op dit beleidsterrein een belangrijk instrument.

Bij de afbakening tussen dit onderzoek naar het mestbeleid en het onderzoek naar het milieubeleid (zie het RIO Milieubeheer, onderdeel Bodembescherming ¹) wordt de wet- en regelgeving overeenkomstig de onderstaande verdeling tussen de rapporten opgesplitst.

- Dit rapport betreft de pogingen van de overheid tot het terugdringen van het mestoverschot, het kanaliseren van de meststromen (mestoverschotregels) en een aantal mestgebruikregels.
- Het rapport Milieubeheer bevat het bestrijden van de *gevolgen* van het overschot voor het milieu. De bovengenoemde mestgebruikregels worden daarbij vanuit het perspectief van VROM behandeld.²

Bij de afbakening tussen het mestbeleid van LNV en het milieubeleid van VROM is aansluiting gezocht bij de onderzoekssystematiek en de afbakening zoals die in het RIO Milieubeheer is vastgesteld. Zodoende is het uitgangspunt welke minister er alleen of als eerstverantwoordelijke de betreffende wet- en regelgeving heeft opgesteld of voorgedragen.³

Als gevolg van de verwevenheid van de beide beleidsterreinen is het echter onmogelijk gebleken deze scheiding consequent door te voeren⁴. De scheiding tussen de twee rapporten is daarmee eerder een pragmatische dan een juridisch waterdichte. Een gevolg van bovenstaande verwevenheid is dat het op voorhand niet altijd duidelijk is in welk rapport bepaalde handelingen zich bevinden. Bij twijfel hieromtrent is het daarom aan te raden het RIO Milieubeheer ter hand te nemen. Hieronder zal het onderscheid kort worden toegelicht.

In dit onderzoek wordt onder andere wet- en regelgeving behandeld die de minister van Landbouw alleen of als eerstverantwoordelijke heeft uitgevaardigd. Het gaat hier om het verminderen van de mestoverschotten op de bedrijven. Ook gaat het om de verrichtingen die boeren of andere belanghebbenden mogen of moeten uitvoeren met en als gevolg van de eenmaal ontstane mest *voordat* deze weer in het milieu wordt gebracht.

De mestgebruikregels staan in het Besluit gebruik dierlijke meststoffen en het Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen. Deze besluiten en de door de minister van LNV uitgevaardigde ministeriële regelingen die erop gebaseerd zijn behoren ook tot dit onderzoek.⁵ Controle op een aantal milieumaatregelen zoals het uitrijverbod wordt onder andere uitgevoerd door de Algemene Inspectiedienst (AID) van het ministerie van Landbouw. De handelingen die daarop betrekking hebben zullen in een afzonderlijk LNV-rapport beschreven worden.

De overige milieu wet- en regelgeving die betrekking heeft op het *gebruik* van de mest als meststof valt buiten dit onderzoek. Bepalingen die te maken hebben met de *gevolgen* van mest op het milieu worden in dit kader eveneens tot het milieubeleid van VROM gerekend. Dit zijn bijvoorbeeld maatregelen die de ammoniak-uitstoot tijdens de productie, opslag of het vervoer moeten verminderen om verzuring van het milieu tegen te gaan.

Het gaat hier met name om handelingen gebaseerd op de Wet Bodembescherming, de Hinderwet (met de Richtlijn Ammoniak en Veehouderij, en de AMvB's Mestbassins en Melkrundveehouderij), de Afvalstoffenwet en de Wet milieubeheer. Zie hiervoor het RIO Milieubeheer, onderdeel Bodembescherming.

2.1.2 Overige afbakening

2.1.2.1 Landbouwkwaliteitsbeleid

Al voordat er sprake was van een mestprobleem was mest onderwerp van wetgeving. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Wet bestrijding van het bedrog in de handel in meststoffen, zaaizaden en veevoeder (*Stb.* 1920, 957) en de Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen (*Stb.* 1947, H123), later omgedoopt tot Meststoffenwet 1947. Het gaat hier om waarborging van de kwaliteit van de mest door wetgeving die de kopers van mest moeten beschermen tegen miskoop en door voorschriften waaraan de meststoffen moeten voldoen.

Bij de Wet ter bestrijding van het bedrog in de handel van meststoffen, zaaizaden en veevoeder uit 1920 zijn de meststoffen samen met andere landbouwproductiemiddelen in één wet gegoten. Deze wet wordt als voorloper van de Zaaizaad en plantgoedwet uit 1967 (*Stb.* 1967, 266) in het RIO Landbouwkwaliteit behandeld⁶.

De huidige Meststoffenwet heeft, voor wat betreft het gehalte aan ongewenste stoffen in de mest, enige gevolgen op het terrein van de landbouwkwaliteit en de voeding- en productveiligheid, omdat deze schadelijke stoffen via bemesting (m.n. zuiveringsslib en dierlijke meststoffen) in de voedselketen kunnen komen.⁷ Binnen de meststoffenwetgeving zijn wat betreft de overdracht naar de voedselketen geen afzonderlijke bepalingen bekend. Daarvoor wordt verwezen naar het bovengenoemde RIO Landbouwkwaliteit.

2.1.2.2 Gewasbescherming

De Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen, de latere Meststoffenwet 1947, valt binnen dit institutioneel onderzoek, hoewel er toen nog geen sprake was van een beleidsterrein mest. De wet wordt door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij als voorganger van de huidige Meststoffenwet aangeduid.

Omdat de Meststoffenwet 1947 tot 1962 een geheel vormde met de latere Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (*Stb.* 1962, 288), zijn er al een aantal handelingen geformuleerd in het RIO Gewasbescherming⁸. Dat zijn handelingen die betrekking hebben op het fytofarmaceutisch gebied. De handelingen over mest staan in dit rapport over het mestbeleid.

2.1.2.3 Handhaving, controle en heffingen

Het mestbeleid heeft nogal wat verplichtingen voor de betrokkenen opgeleverd. Dit brengt allerlei handavings- en controleaspecten met zich mee. Voor zover deze aspecten expliciet voortvloeien uit meststoffenwetgeving, vallen ze binnen de reikwijdte van dit rapport.

Voor wat betreft het heffen van de overschotheffing wordt in de Meststoffenwet verwezen naar de Invorderingswet. Regels over heffing van de overschotheffing staan ook in de Algemene wet inzake rijksbelastingen. Ze staan beschreven in het RIO *Belastingver(h)effend*⁹. De uitvoering en inning is in handen van Bureau Heffingen, dat onder het ministerie van Landbouw valt, en waarvan de handelingen daarom in het voorliggende onderzoek staan vermeld.

De Meststoffenwet 1947 heeft raakvlakken met het beleid betreffende het tegengaan van economische delicten. Ook in de latere Meststoffenwet (art. 35) wordt melding gemaakt van de Wet op de economische delicten. Een aantal verbods- en gebodsartikelen van de Meststoffenwet vallen daaronder. De daaruit volgende strafwetgeving valt onder het beleidsterrein rechterlijke macht.¹⁰

2.1.2.4 Landbouwstructuurbeleid

Bij de oplossing van de mestproblematiek werd door de overheid ook gebruik gemaakt van financiële bijdragemogelijkheden. Als deze voortkomen uit (nationaal of Europees) structuurbeleid wordt verwezen naar het RIO Landbouwstructuurbeleid¹¹.

2.1.2.5 Diergezondheid en -welzijn

Er zijn ook nationale of Europese veterinaire voorschriften ten aanzien van het vervoer van dierlijke producten, waaronder mest. Het doel ervan is het voorkomen van de verspreiding van dierziekten. Deze voorschriften zijn gebaseerd op onder meer de Veewet en de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Vanwege het veterinaire karakter ervan horen de betreffende handelingen thuis in het RIO Diergezondheid en -welzijn.¹²

2.1.2.6 Agrarisch markt- en prijsbeleid en voedselvoorziening

Kunstmest valt voor wat betreft de handelsvoorwaarden en de bemestingsregels onder het mestbeleid. In de naoorlogse jaren was er een tekort aan meststoffen. Dit gold ook voor kunstmest, dat op de bon ging tot 1950. Tot 1959 werden er om het mesttekort aan te vullen meststoffen geïmporteerd. Dit gebeurde door de Stichting Voedselvoorziening Import Bureau (VIB). De distributiebepalingen die toen op kunstmest betrekking hadden, worden behandeld in het RIO Agrarisch markt- en prijsbeleid en voedselvoorziening.¹³

2.1.2.7 Afbakening in tijd

De wetgeving uit de bezettingsperiode komt normaliter niet in het institutioneel onderzoek voor. Voor de overdracht en selectie van de neerslag hiervan geldt voor de periode 1940 - 1945, gezien het uitzonderlijke tijdvak, een aparte regeling.

Het Meststoffenbesluit (voluit: Besluit van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Landbouw en Visscherij en van Justitie betreffende den handel in meststoffen) uit 1942 (*Stcrt.* 1942, 163) is echter ook na de oorlog van kracht gebleven. Handelingen die daaruit voortvloeien staan voor wat de naoorlogse periode betreft in dit onderzoek vermeld.

De einddatum van de wetgeving waarop het onderzoek is gebaseerd ligt in 1997. In mei van dat jaar introduceerde het ministerie van LNV het Mineralenaangiftesysteem (MINAS), een nieuw hoofdstuk in de meststoffenwetgeving. De Meststoffenwet werd daarbij aangepast, er verschenen nieuwe heffingen en enkele belangrijke besluiten werden als gevolg van deze herziening ingetrokken om door andere vervangen te worden. Deze veranderingen werden al in 1995 aangekondigd¹⁴ en werden per 1 januari 1998 geëffectueerd.

Daarnaast kwam in 1997 de Wet herstructurering varkenshouderij tot stand die in 1998 van kracht werd. De invoering van deze wet verliep bepaald niet vlekkeloos.

Omdat deze nieuwe stelsels op het moment van het schrijven van dit rapport nog niet waren uitgekristalliseerd - er verschenen nog steeds nieuwe regelingen - is besloten om ze niet in het onderzoek op te nemen.

Hierop is één uitzondering gemaakt. Een aspect van de nieuwe MINAS-wetgeving betreft zoals gezegd een aantal nieuwe heffingen. De uitvoering (het opleggen en invorderen van de heffingen) is in handen van Bureau Heffingen en verschilt niet wezenlijk van de tot die tijd gehanteerde methodes en

werkprocessen ten aanzien van de overschothefving. De uitvoeringsaspecten van deze nieuwe heffingen zijn dan ook onder te brengen in enkele reeds bestaande handelingen. Vanuit het oogpunt van de bedrijfsvoering van Bureau Heffingen is het wenselijk om dit beperkt aantal uitvoerende handelingen door te laten lopen na 1997.

Daarom is in overleg tussen het Algemeen Rijksarchief, het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Bureau Heffingen daartoe besloten. Deze handelingen (nummer 146, 154, 157 en 158) hebben een aanvullende grondslag gekregen.¹⁵

Samenvattend betekent dit alles dat de periode waarop het institutioneel onderzoek betrekking heeft loopt van 1945 tot en met 1997, behoudens de hierboven genoemde uitzondering.

2.2 Doelstellingen van het mestbeleid

Een nieuw beleidsterrein ontstaat als een bepaalde kwestie niet meer via de tot dan toe geëigende kanalen opgelost kan worden of waarvan het maatschappelijk belang plotseling toeneemt. Het mestbeleid is wat dat betreft een jong beleidsterrein. De definiëring hangt samen met de toenemende zorg voor het milieu vanaf de zeventiger jaren.

Het mestbeleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vormt een onderdeel van het milieubeleid van de overheid, wat een veel ruimere strekking heeft. In de Milieubeleidsplannen die vanaf 1984 verschenen, werd dit beleid uiteengezet.¹⁶

De ministeries van LNV en VROM sloegen de handen ineen om de gevolgen van overbemesting voor het milieu aan te pakken, wat ondermeer resulteerde in de totstandkoming van de Meststoffenwet en de Wet bodembescherming¹⁷. De doelstelling voor het gezamenlijke mestbeleid¹⁸ was:

Het terugdringen van de verontreiniging van bodem, lucht en water door productie, opslag en gebruik van dierlijke mest.

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vestigde de aandacht op het eerste gedeelte van het traject. Dit liep vanaf het ontstaan, d.w.z. de productie, tot aan het gebruik van de mest. Het mestbeleid van het ministerie van Landbouw was daarbij gericht op:

Het terugdringen van het landelijk mestoverschot.

Met deze op het milieu gerichte doelstellingen benadrukte het ministerie van LNV het product mest overigens van een geheel andere kant dan vóór de jaren tachtig het geval was. Toentertijd spande het ministerie zich als belangenbehartiger van de agrarische sector vooral in voor de kwaliteitsbewaking en garantiebepalingen rond de handel in meststoffen. Daaronder viel niet alleen organische mest, maar ook kunstmest. De doelstelling luidde destijds:

Het tegengaan van het bedrog in de handel in meststoffen.

Van mestoverschotten was toen nog geen sprake. Die zijn van latere datum. Mest werd van een relatief ongecompliceerd en gewaardeerd productiemiddel een belangrijk en politiek gevoelig aandachtspunt. Deze omslag vond in de zeventiger jaren plaats.

De omvang van het landelijk mestoverschot, en dus van het probleem, was afhankelijk van de gekozen uitgangspunten. Onder overschot verstond de overheid in eerste instantie de hoeveelheid dierlijke mest die niet op het mestproducerende bedrijf zelf kon worden gebruikt. Via transport naar bedrijven met een tekort aan dierlijke mest kon een gedeelte ervan nog binnen de landbouw gebruikt worden. Wat overbleef was een landelijk overschot. De mestproductie werd daarbij omgerekend naar kilo's fosfaat. Op basis van de gegevens uit de landbouwtelling van mei 1982 werd berekend dat er in Nederland ongeveer 86 miljoen ton dierlijke mest werd geproduceerd. Dit bevatte 433 miljoen kilo stikstof en 245 miljoen kilo fosfaat. Als men bij de bemesting schade aan de gewassen en gezondheidsrisico's

voor het vee wilde vermijden, dan kon er volgens het LEI (Landbouw Economisch Instituut) ca. 19 miljoen ton mest niet op de mestproducerende bedrijven worden gebruikt. Dit was het overschot op bedrijfsniveau. Naar schatting zou daarvan ongeveer 16 miljoen ton kunnen worden afgezet op andere landbouwbedrijven, zodat er een landelijk niet afzetbaar overschot van ongeveer 3 miljoen ton overbleef.

Wanneer er echter bij de bemesting van uitgegaan werd dat er geen fosfaataccumulatie in de bodem mocht plaatsvinden, dus dat er niet meer fosfaat gegeven mocht worden dan door het gewas werd onttrokken, dan zou er op de producerende bedrijven een overschot van ongeveer 36 miljoen ton zijn. Van dat overschot zou men ca. 9 miljoen ton op andere bedrijven kwijt kunnen, zodat er een veel groter landelijk overschot van ongeveer 27 miljoen ton mest overbleef.¹⁹ Als de overheid dus strengere normen voor het gebruik van mest stelde, vergrootte dit het overschot. De grootte hing tevens af van de bereidheid van andere bedrijven om overschotten af te nemen.

Bij de formulering van het beleid hield de overheid rekening met het spanningsveld tussen wat vanuit milieu-oogpunt wenselijk was, de mogelijkheden om in de praktijk tot oplossingen te komen en de financieel-economische consequenties voor de bedrijfstak. Het ministerie was van oudsher een belangenbehartiger van de agrarische sector. Hoewel de invloed van de boeren op het ministerie de afgelopen decennia verminderde, was het uiteraard niet de bedoeling om de sector te gronde te richten. Want hoewel de veehouderij bij de mestproblematiek de veroorzaker was, werd de sector door de overheid van onmiskenbaar belang voor de economie en de werkgelegenheid geacht. Bij het zoeken naar oplossingen voor de mestoverschotten werd daarom uitgegaan van het zoveel mogelijk instandhouden van een perspectief biedende veehouderij.

Deze overweging maakte dat de overheid bij de aanpak van het mestoverschot koos voor een fasering. Hierdoor zou de milieubelasting door het gebruik van dierlijke mest geleidelijk verminderen. Een gefaseerde invoering en aanscherping van de regels gaf de landbouwsector voldoende tijd om in te spelen op de regelgeving. Het subject van de wetgeving zou uiteindelijk niet alleen dierlijk mest worden, maar ook compost, zuiveringsslib en kunstmest. Daarbij zou het doel zijn:

Het voorkomen van mineralenaccumulatie in de bodem, oftewel het bereiken van evenwichtsbemesting

Een dergelijk einddoel was in de jaren tachtig niet realistisch. Toendertijd waren er geen reële mogelijkheden voor verwerking, vernietiging of export van het landelijk mestoverschot. Dit leidde ertoe dat voor de eerste fases van de regelgeving het totaal van de mestproductie niet verder mocht toenemen, er een redelijke vervoersinspanning voor de afzet moest komen en dat door de normstelling aan het gebruik van dierlijke meststoffen er landelijk gezien geen overschotten mochten ontstaan die niet reëel afzetbaar waren. De bedoeling was dat de aanscherping van de normen gelijke tred zou houden met de realisering van afdoende oplossingen voor het mestoverschot.

In de eerste fase, die als gewenningsperiode voor de veehouderijsector werd aangemerkt, wilde de overheid een verdere verslechtering van het milieu voorkomen. Dit moest gebeuren door het tegengaan van excessieve bemesting van reeds zwaar belaste percelen.

Fase twee hield een geleidelijke verscherping van de gebruiksnormen voor mest in.

In de latere fasen van de mestwetgeving werd er meer over mineralen gesproken. Het doel werd het verminderen van de mineralenverliezen naar het milieu. Het mestbeleid werd omgedoopt in het beleidsterrein mineralen en ammoniak.

In de derde fase ging het erom om zowel voor fosfaat als voor stikstof evenwichtsbemesting te bereiken. Dit betekende dat de normering voor het gebruik van dierlijke mest zo zou zijn, dat de boer niet meer fosfaat aan de bodem toevoegde, dan dat het gewas eraan onttrok. In 2000 moest dit bereikt zijn. Tegen die tijd moest de ammoniak-emissie met de helft zijn teruggebracht ten opzichte van het niveau van 1980.²⁰

Geplande fasering van het mestbeleid:

Fasering	Periode	Doel
1 ^e fase	1987-1991	stand-still
2 ^e fase	1991-1995	terugdringen problemen
3 ^e fase	1995-2000	bereiken evenwicht

Het mestprobleem bleek echter moeilijker aan te pakken dan was verwacht. In de jaren negentig moest de overheid haar milieudoelstellingen bijstellen. Het evenwicht in de bemesting werd halverwege de jaren negentig verschoven naar 2008.

Daarnaast werd in de loop van de jaren negentig het behoud van evenwicht op de mestmarkt een steeds belangrijker doelstelling. Het gevaar bestond namelijk dat als het mestaanbod de gebruiks-, afzet- en exportmogelijkheden te boven zou gaan, de bemestingsnormen illegaal zouden worden overschreden.

Om te voldoen aan Europese milieuwetgeving veranderde de minister het doel in 1999 wederom²¹. De aanscherping van de normen in de daaropvolgende jaren was er op gericht om in 2003 volledig te voldoen aan de vereisten van de Nitraatrichtlijn.

2.3 Het mestprobleem op de kaart

2.3.1 “Mest moet”

Mest is een van oudsher gewaardeerd productiemiddel in de landbouw. Het is voor veel boeren van belang om de vruchtbaarheid van grond te verbeteren. In mest zitten voedingsstoffen als fosfaat en nitraat en sporenelementen die de planten nodig hebben. Door bemesting kunnen “schrallere” gronden geschikt worden gemaakt voor gewassen die “rijkere” grond nodig hebben, en kan uitputting van de grond worden tegengegaan. Daarnaast verbetert de structuur van de grond door organische meststoffen. Op die manier betekent bemesting een verbetering van de productie - en dus van het inkomen - van de boer. De overheid trachtte door middel van wetgeving (normering) de kwaliteit van de (kunst)meststoffen te garanderen²².

2.3.2 Overdaad schaadt

In de naoorlogse periode is in de veehouderij veel veranderd door onder andere mechanisering, schaalvergroting, intensivering van het grondgebruik en de import van veevoedergrondstoffen. Met de hongerwinter in het achterhoofd was de gedachte dat Nederland voor haar voedsel niet van andere landen afhankelijk moest zijn. Om de productiviteit te verhogen en de kosten per eenheid product te verlagen kregen de boeren financiële steun van de overheid.

Deze ontwikkelingen hebben geleid tot rationalisering van de bedrijfsvoering, verbetering van de concurrentiepositie t.o.v. het buitenland en inkomensverbetering voor de veehouders door een stijgende productie. Nederland werd na de VS en Frankrijk de derde exporteur ter wereld van agrarische producten.²³ Met name de import van veevoerders zorgde vanaf de jaren zestig voor een sterke groei van de veestapel omdat daarmee de koppeling tussen voeder en landbouwareaal losgelaten werd. De intensieve veehouderij, met “grondloze” bedrijven, deed daarmee zijn intrede. Daardoor werd er veel meer dierlijke mest geproduceerd dan op een verantwoorde manier gebruikt kon worden op de hoeveelheid landbouwgrond. Dit gold vooral voor varkens- en pluimveehouderijen, maar ook voor rundveehouderijen met een hoge veebezetting.

Door de regionale concentratie van de veehouderij zijn er eerst op regionaal niveau mestoverschotten ontstaan. Daarna is ook op nationaal niveau het evenwicht tussen productie en behoefte aan dierlijke mest uit balans geraakt. De afzetmogelijkheden voor dierlijke mest werden daarbij nog verslechterd door het als meststof gebruiken van niet uit de landbouw afkomstige stoffen zoals zuiveringsslib en compost.

De boeren reden hun overtollige mest in steeds grotere hoeveelheden uit over akkers en grasland. Het gevolg was overbemesting. Het teveel van de op zichzelf nuttige mineralen werd niet opgenomen door de gewassen. De voedingsstoffen kwamen vervolgens in de bodem en het grondwater terecht, met op den duur schadelijke gevolgen voor zowel het milieu als de landbouw. Sommige dierlijke mestsoorten bezaten daarnaast schadelijke stoffen zoals zware metalen, die afkomstig waren uit diervoeders. Bovengenoemde milieueffecten deden zich het meeste voor in de zandgebieden van de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg. Dit komt deels doordat de intensieve

veehouderij zich in deze gebieden concentreerde. Andere redenen zijn ondermeer dat juist bij zandgronden stikstof en fosfaat gemakkelijk wegspoelden, dat onder die gronden voor drinkwater bestemd grondwater werd gewonnen en dat daar kwetsbare voedselarme natuurgebieden lagen.

2.3.3 Overheidsaandacht

Mest werd een aandachtspunt voor de overheid als gevolg van een toenemend milieubewustzijn bij de Nederlandse bevolking en de politiek. Het besef dat er grenzen zaten aan wat de bodem aan mest op een verantwoorde manier aan kan vormde een deel van de problematiek. Via de uitstoot van ammoniak leverde mest ook een bijdrage aan de verzuring van het milieu.²⁴ Daarnaast kwam de intensieve veehouderij onder vuur te liggen vanuit de hoek van de dierenbescherming.²⁵ Hierdoor maakte de sector in de ogen van het publiek geen beste beurt. De politiek reageerde erop met de roep om maatregelen.

Dit botste op de belangen die de landbouwsector had bij handhaving van de toenmalige situatie. Er waren weinig wettelijke beperkingen om van de mest af te komen. De boeren vreesden dat hun inkomens en toekomstperspectieven zouden worden aangetast als hierin verandering zou komen.

Rond 1970 werden milieuproblemen die met mest samenhangen voor het eerst op de politieke agenda gezet. In de landbouwbegroting van 1971 werd gesproken over het gebruik van mestbanken, een soort bemiddelingscentrales, om de meststroom in goede banen, dat wil zeggen van de overschotgebieden richting tekortgebieden, te leiden.²⁶ In februari 1971 kwam er een bijdrageregeling voor mestbanken via de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw. De regeling was bedoeld om het transport van pluimveemest en dunne varkensmest naar verwerkende bedrijven op gang te brengen. Hiermee zouden zowel economische als milieuhygiënische belangen gediend worden. Twee jaar later werd de regeling verruimd: voortaan viel dunne mest van alle landbouwhuisdieren er onder en werden er meer kosten vergoed.²⁷

Het oplossen van de milieu- en mestproblematiek was een complexe taak voor de overheid. Een middel om tot effectief beleid te komen en tegelijkertijd enige bedenktijd te creëren was het doen van onderzoek. In de jaren zeventig was het beleid van het ministerie van Landbouw dan ook daarop gericht. Dit verliep bijvoorbeeld via de Coördinatiecommissie Megista (mest, gier, stank) TNO, die de problematiek moest bestuderen en in kaart moest brengen. Daarbij werden vaak ook vertegenwoordigers van het landbouwbedrijfsleven ingeschakeld. Het was overigens de vraag of deze adviescommissie een onafhankelijk standpunt in kon nemen daar zij zich sterk verbonden voelde met de agrarische sector.²⁸ Van een toenemende bezorgdheid voor het milieu getuigde ook de instelling van de Landbouwadvisiecommissie milieukritische stoffen in 1973 die zich vooral met de voedselveiligheid bezighield.

Naast het bestuderen van de problematiek werd er ook naar concrete oplossingen gezocht. De minister stond welwillend tegenover bijdrageregelingen voor proefprojecten op gebied van mestverwerking en opslag. Het bestuur van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw (O&S-fonds) stelde de bijdrageregelingen op advies van de Landelijke Raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de Landbouw vast.²⁹ De minister wilde op die manier het ontwikkelen van zoveel mogelijk (technische) oplossingen voor de overschotproblematiek stimuleren. (Zie 2.4.2 en verder)

Halverwege de jaren zeventig kondigde de minister van Landbouw al aan dat de Meststoffenwet 1947 wegens veroudering zou worden herzien. De nieuwe wet moest echter meer dan alleen een vervanger van de oude worden. Het werd van een instrument voor de waarborg van kwaliteit in het handelstadium tot een instrument op het gebied van de milieubescherming.

De nieuwe Meststoffenwet liet nogal op zich wachten. Dit kwam vooral door competentiestrijd tussen de ministeries van LNV en VROM over de zeggenschap over het beleidsterrein.³⁰ Het mestprobleem werd ondertussen steeds nijpender, zodat als noodmaatregel in november 1984 de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen inging.

De Interimwet moest zorgen voor een rem op de groei van deze sectoren. In de varkens- en pluimveehouderij was de overproductie van mest het grootst, zonder dat er goede oplossingen voor het

overschot voorhanden waren. De wet betekende een verbod op de vestiging en uitbreiding van varkens- en pluimveehouderijbedrijven in (delen van) Nederland.

Om te voorkomen dat de sectoren door snelle vestiging of uitbreiding konden anticiperen op de verboden en het beoogde effect teniet zouden doen, gingen deze in op de dag nadat het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer was ingediend. Slechts als er al vergunningen waren gegeven voor vestiging of uitbreiding of al investeringsverplichtingen in die richting waren gedaan, golden de verboden niet.

2.4 Het mestbeleid van start

Het overheidsbeleid gericht op de terugdringing van het mestoverschot kwam in de jaren tachtig in een versnelling terecht. Het ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij en het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn de twee overheidsorganen die zich, elk vanuit de eigen doelstelling, over het mestprobleem hebben gebogen.

Met de bedoeling een duidelijk raamwerk te scheppen voor de gezamenlijke aanpak van de mestproblematiek, riepen de ministeries van LNV en VROM een interdepartementale organisatie- en overlegstructuur in het leven waarin beide departementen op DG-niveau waren vertegenwoordigd. Daarin werden de activiteiten ten aanzien van de diverse deelproblemen in werkgroepen ondergebracht. De coördinatie werd bij een stuurgroep op hoog ambtelijk niveau gelegd. Dit was de Stuurgroep mestproblematiek die van 1985 tot 1993 bestond. Deze stuurgroep had de taak de politieke besluitvorming over het mestbeleid voor te bereiden. Het landbouwbedrijfsleven was een belangrijke overlegpartner. Daarnaast werden contacten onderhouden met provinciale overheden en onderzoeksinstellingen.

Voor 1985 heerste er nog een zekere stammenstrijd tussen de departementen over wie er verantwoordelijk was voor de wetgeving. Het ministerie van VROM wilde alles regelen wat met het milieu te maken had, terwijl LNV juist alles wat met mest te maken had tot zijn competentie rekende. In 1983 kwamen de ministers Braks van LNV en Winsemius van VROM tot een vergelijk. Dit leidde onder andere tot de bovengenoemde interdepartementale overlegstructuur. In de loop van de jaren tachtig is de samenwerking soepeler gaan lopen. De discussies gingen vanaf toen meer over het tempo van de veranderingen dan over de manier van aanpak.³¹

De overheid bracht voor het nastreven van haar doelen verschillende instrumenten in stelling. Deze zullen hieronder worden belicht.

2.4.1 Het nieuwe wettelijk kader

Ter voorbereiding van de nieuwe regelgeving op het beleidsterrein overlegden projectgroepen bestaande uit ambtenaren van de ministeries van LNV en VROM in de Stuurgroep mestproblematiek. De conclusie was dat er voor de oplossing van de mestoverschottenproblematiek een samenhangend pakket van maatregelen nodig was.³² Daarom kwam de overheid halverwege de jaren tachtig met een aantal plannen. In de Notitie inzake de mestproblematiek en later in het Mestactieprogramma gaven de ministers van LNV en VROM het voorgenomen beleid aan dat tot oplossing van de mestoverschottenproblematiek moest leiden.

Het wettelijke kader werd geleverd door twee raamwetten, de Wet bodembescherming en de Meststoffenwet, en de daarop gebaseerde uitvoeringsbesluiten. De beide wetten waren “complementair”.

De belangrijkste wet op het gebied van het mestbeleid van LNV is deze Meststoffenwet uit 1986. De Meststoffenwet 1947 bleef daarnaast van kracht.

Omdat dierlijke mest geen gestandaardiseerd product is, werd een van de belangrijkste milieubelastende componenten ervan, namelijk fosfaat, als uitgangspunt genomen.³³ Bij de regelgeving en maatregelen die op mestgebied werden genomen werd er steeds gerekend in hoeveelheden fosfaat.

Het kader van maatregelen waar de beide departementen halverwege de jaren tachtig mee kwamen, bestond uit vijf onderdelen. Het bestond uit mestgebruikregels en mestoverschotregels. Hieronder zullen deze en ook enkele bijkomende aspecten worden toegelicht.

2.4.1.1 Regels voor het gebruik van dierlijke meststoffen

In de Wet bodembescherming werden regels gesteld voor het gebruik van dierlijke meststoffen. De wet beoogde de bodem te beschermen door regulering van bodembedreigende handelingen en door het stellen van eisen aan de kwaliteit van de bodem. Een deel van de regels had betrekking op het gebruik van (dierlijke) mest:

- de hoeveelheid meststoffen in relatie tot de aard en samenstelling daarvan die per hectare mocht worden gebruikt (normering op basis van het forfaitair fosfaatgehalte van de mest)
- de jaarlijkse perioden waarin dierlijke mest mocht worden uitgereden (uitrijverbod)
- de wijze waarop de mest mocht worden toegediend (onderwerkverplichting of emissie-arme aanwending)
- de plaats waar ze werden toegepast (aanwijzing fosfaatverzadigde gronden en een ontheffingsmogelijkheid voor gronden met een fosfaattekort)

Daarnaast bestond de mogelijkheid in te spelen op provinciale verordeningen voor grondwater- en bodembeschermingsgebieden.

De besluiten die op de Wet bodembescherming zijn gebaseerd, waren vooral bestemd om het gebruik van dierlijke meststoffen in te dammen (Besluit gebruik dierlijke meststoffen, *Stb.* 1987, 114).

Dierlijke mest was immers de grootste boosdoener op het gebied van de overbesteding. Dat nam niet weg dat ook andere organische meststoffen als zuiveringsslib of compost via aparte regels onder de werking van de wet kwamen te vallen (Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613).

Zie Hoofdstuk 5 Mest en milieu voor de beide besluiten. Voor een uitvoeriger behandeling van de Wet bodembescherming, zie RIO Milieubeleid.

2.4.1.2 Heffing op de productie van dierlijke meststoffen

Op basis van de Meststoffenwet werd een heffing opgelegd, de zogenaamde overschotheffing. Deze diende om algemene aangelegenheden die op de uitvoering van de wet betrekking hadden te financieren. Dit waren de mestbank, controle en inning van de heffingen. Ook werden uit de heffing infrastructurele voorzieningen en maatregelen die de overschotten moesten wegwerken gefinancierd. De regering ging hierbij uit van het principe “de vervuiler betaalt”.

In de heffing werden sturende elementen ingebracht door de introductie van een heffingvrije hoeveelheid per hectare en door getrapte tarieven. Deze tarieven correspondeerden met het teveel aan mest wat er op het bedrijf werd geproduceerd ten opzichte van de (milieukundige) fosfaatnorm. De heffingvrije hoeveelheid was gebaseerd op de bemestingsnorm die uit milieuoogpunt was gesteld en betrof mestproductie tot en met 125 kilogram fosfaat per hectare per jaar. De tariefstructuur was gekoppeld aan de aanwezigheid van grond, zodat een grondloos bedrijf automatisch in het hoogste tarief viel³⁴. Met het oog op de eenvoud en de hanteerbaarheid zag de overheid af van een differentiatie naar bodemgebruik.

Bureau Heffingen in Assen inde de heffing. Het aantal mestproducerende bedrijven dat onder de overschotheffing viel, werd bij invoering van de Meststoffenwet geschat op ca. 48.000 (op een totaal van ca. 93.000 bedrijven).

2.4.1.3 Regels met betrekking tot de uitbreiding van de mestproductie

Uitgangspunt van de overheid was dat verdere uitbreiding van mestproductie moest worden voorkomen. Nieuwe of extra mestproductie was alleen toegestaan als de mest volgens de toenmalige normen verantwoord op het eigen bedrijf kon worden gebruikt. Een bedrijf mocht volgens de Meststoffenwet tot de bemestingsnorm van 125 kilogram fosfaat per hectare landbouwgrond per jaar produceren. Alleen bedrijven die onder de norm produceerden, mochten hun mestproductie vergroten tot die norm. Ze droegen dan namelijk niet bij aan een overschot op bedrijfsniveau. Nieuwe of extra productie boven de 125 kilo was dus verboden.

Op grondloze bedrijven (de intensieve veehouderij) mocht geen uitbreiding van de mestproductie plaatsvinden. Uitbreiding van mestproductie door aankoop van grond mocht alleen als het bedrijf als geheel onder de 125 kilogram per hectare kwam.

Om te bepalen of een bedrijf meer dan de toegestane hoeveelheid mest produceerde, stelde de overheid een ijkpunt in. Aan de hand van een registratieronde werden in 1986 de referentiehoeveelheden bij mestproducerende bedrijven bepaald. Deze referentiehoeveelheid was een belangrijk gegeven. Het werd bijvoorbeeld gebruikt om de overschothoeveelheid te berekenen.

De registratie was aanvankelijk bedoeld voor de vier in de Meststoffenwet “aangewezen” diersoorten. Dit waren rundvee, kalkoenen, kippen en varkens. Deze registratieronde vond plaats in 1986, toen circa 90.000 veehouders een formulier invulden. De referentiehoeveelheid voor varkens en kippen volgde rechtstreeks uit de plafonds van de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderij uit 1984.

Een uitbreiding van het aantal diersoorten in 1992 betrof ongeveer 25.000 veehouders. Deze werden ingepast in het bestaande registratiesysteem, waarbij de registratiedatum op 31 december 1990 voor eenden, konijnen en pelsdieren werd gesteld. Voor schapen en geiten en de grondoppervlakte was 31 december 1991 de registratiedatum.

Omstreeks 1994 werd de benaming referentiehoeveelheid veranderd in mestproductierechten, waarvan de som nog steeds het toegestane productieplafond van de mestproducent aangaf. Eind jaren negentig kwamen de beleidsmakers met plannen om deze rechten naar diersoort te specificeren (bijvoorbeeld varkensrechten).

In het verlengde van het uitbreidingsverbod werd er in de Meststoffenwet tevens een verplaatsingsverbod en een omwisselingsverbod neergelegd. Het verplaatsingsverbod betekende dat de verplaatsing van de productie van dierlijke meststoffen naar een andere locatie verboden was. Dit werd gedaan om te voorkomen dat de situatie op individuele bedrijven verder verslechterde en om de regionale overschottenproblematiek niet te laten toenemen.

Bij het omwisselingsverbod mocht de mestproductie door rundvee en kalkoenen niet door varkens en/of kippen worden “ingevuld” om op die manier onder de quota uit te komen. Het omgekeerde was wel toegestaan.³⁵

Ten slotte werd nieuwvestiging van mestproducerende bedrijven aan strenge banden gelegd.

2.4.1.4 Het bijhouden en verstrekken van gegevens

De zogenaamde mestboekhouding vormde de basis waarop de overheid kon controleren of men zich aan de regels hield. De overheid probeerde grip te krijgen op de mestproductie. Ze moest weten of de geproduceerde mest op een verantwoorde manier werd gebruikt of verplaatst. Omdat de minister van Landbouw niet continu over de schouder van de boer, mesttransporteur en anderen kon meekijken wat deze met de mest deden, moesten er manieren komen om de hoeveelheden en soorten mest te kunnen volgen. Dit gebeurt daarom indirect via bovenstaande registratie van gegevens en het verplicht bijhouden van een boekhouding.

Mestproducenten, -handelaren, beheerders van mestopslagvoorzieningen en bepaalde categorieën van mestgebruikers moesten gegevens bijhouden over geproduceerde, afgeleverde, afgenomen en gebruikte hoeveelheden mest. De mestboekhouding vormde tevens de grondslag voor de bepaling van de overschothoeveelheid. Bij de afzet van mest was een afleveringsbewijs nodig dat aan de mestbank moest worden toegezonden.

2.4.1.5 Concretisering van de Landelijke Mestbank

Als vijfde onderdeel in het pakket werd de Stichting Landelijke Mestbank (SLM) voor de coördinatie van de afzet van mest op landelijk niveau in het leven geroepen. De Stichting Landelijke Mestbank werd vanaf april 1987 belast met het bevorderen van een doelmatige afvoer van mestoverschotten en met het op verzoek afnemen van mestoverschotten, de zogenaamde vangnetfunctie. Er bestonden al particuliere mestbanken, maar hun functie moest worden uitgebreid en geïntensiveerd. (Zie verder 4.4.2 voor een uitgebreidere beschrijving)

2.4.1.6 Werkingsfeer

In eerste instantie had de minister van Landbouw runderen, varkens, kippen en kalkoenen aangewezen als diersoorten die onder de Meststoffenwet vielen, omdat deze diersoorten verreweg het grootste deel van de dierlijke mestproductie in Nederland voor hun rekening namen. Daarnaast bevorderde dit ook de overzichtelijkheid van het beleid.

In 1992 werden meer diercategorieën onder de mestwetgeving gebracht. De nieuwe diersoorten waren schapen, vossen, nertsen, geiten, eenden en konijnen.

2.4.1.7 Uitvoering, handhaving en controle

Bureau Heffingen werd in 1987 de uitvoeringsdienst voor de bepalingen op gebied van meststoffen. Bedrijven die op enigerlei wijze met meststoffen te maken hebben, krijgen bij Bureau Heffingen een registratienummer. Dit is het zogenaamde mestnummer.

De overschotheffing wordt geheven door het Bureau Heffingen te Assen. Het verricht ook de registratietaken rondom de referentiehoeveelheid en mestproductierechten.

De districts burea houder was verantwoordelijk voor de oorspronkelijke registratie van referentiehoeveelheden in 1986. Deze functionaris is een der voorlopers van de uitvoeringsdienst LASER van het ministerie van LNV. Dit kwam omdat Bureau Heffingen toen nog moest worden opgericht.

Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven is de instantie waar belanghebbenden in beroep kunnen gaan tegen beschikkingen die op grond van de mestwetgeving door of namens de minister van Landbouw zijn uitgevaardigd.³⁶

Bij de handhaving van de regels wordt gebruik gemaakt van de gegevens die afkomstig zijn uit de registratie, de aangifte voor de overschotheffing en de mestboekhouding.

Controle op de naleving van de regelgeving met betrekking tot heffingen wordt verricht door de inspecteur van het Bureau Heffingen of door door hem aangewezen ambtenaren. Het bureau heeft zelf geen buitendienst, maar verricht administratieve controle door vergelijking van opgestuurde of van andere instanties verkregen gegevens.

De Algemene Inspectiedienst (AID) is in het algemeen belast met het toezicht op de naleving en belast met de opsporing van overtredingen van de Meststoffenwet en de daaruit volgende bepalingen. Dit gebeurt o.a. via inspecties en controle van de mestboekhouding op de bedrijven. De AID verricht ook op verzoek van Bureau Heffingen controles ter plaatse, waarbij de registraties van Bureau Heffingen als basis dienen.³⁷ Als de AID foute opgaven constateert dan wordt de referentiehoeveelheid / hoeveelheid mestproductierechten bij Bureau Heffingen aangepast. Ten tijde van de Directie Uitvoering Regelingen (DUR) informeerde de AID de DUR van foute opgaven. De DUR gaf Bureau Heffingen opdracht referentiehoeveelheden aan te passen. De AID kan eventueel de Officier van Justitie waarschuwen als er sprake is van een economisch delict.

Ook de politie verricht handhavingstaken. Tussen de politie en de AID zijn werkafspraken opgenomen in het zogenaamde "Landelijke Draaiboek Mest".³⁸

Ten behoeve van een efficiënte controle van milieumaatregelen zijn er afspraken gemaakt tussen LNV en VROM dat de AID en Bureau Heffingen zijn belast met de controle en uitvoering van de regels die op het gebruik van dierlijke meststoffen betrekking hebben. De AID werkt dan naast de door VROM aangewezen inspecteurs van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid³⁹ .⁴⁰

De bovengenoemde Stichting Landelijke Mestbank nam ook een aantal controlerende taken voor zijn rekening. Dit gebeurde m.n. aan de hand van afleveringsbewijzen. (Zie ook 4.4.2 *Stichting Landelijke Mestbank*) De gang van zaken was te vergelijken met die tussen Bureau Heffingen en de AID.

2.4.1.8 Plaatsing wetgeving in groter geheel

De mestregelgeving zoals in de hierboven beschreven wetten is gesteld, is een onderdeel van een grotere constellatie van wetten die gericht is op de bescherming van het milieu. Dit is in de afbakening al aan de orde gekomen. Milieuwetten die daarmee ook instrument zijn binnen het mestbeleid, zijn bijvoorbeeld de Hinderwet, de Afvalstoffenwet en de Wet milieubeheer.

De uitvoering van de mestregelgeving is met name een aangelegenheid van het Rijk. Bij sommige onderdelen van het milieubeleid zijn ook andere bestuurslagen dan de rijksoverheid betrokken. De

uitvoering van het Hinderwetbeleid is in eerste instantie een bevoegdheid van de gemeenten, en de provincies konden bijzondere beschermingsgebieden aanwijzen. (Zie: 2.5.1.2 en RIO Milieubeheer) De overheid getroostte zich moeite om van deze constellatie een samenhangend geheel te maken. Zij deed dit zowel om de mazen in de wet te dichtten als om door een consistente regelgeving het draagvlak in de agrarische sector te vergroten.⁴¹

2.4.2 Technologische oplossingen voor de mestoverschotproblematiek

Met de bovenstaande wettelijke maatregelen alleen kon het mestprobleem niet afdoende worden aangepakt. In het midden van de jaren tachtig schetsten de beide betrokken ministers een drietal technologisch georiënteerde oplossingen om het mineralenoverschot te lijf te gaan. Dit waren:

1. Het verminderen van mest- en mineralenoverschot door middel van het treffen van maatregelen in de diervoeding (brongerichte aanpak);
2. Het wegnemen van belemmeringen bij de mestafzet (distributie verbetering);
3. Het behandelen (be- en verwerken) van mestoverschotten (technische oplossingen).⁴²

De overheid zette een stimuleringsprogramma op om deze oplossingen voor het mestoverschot verder te ontwikkelen. Op de korte termijn lag het zwaartepunt daarvan, naast de brongerichte aanpak, vooral op de mestdistributie. De bewerking en verwerking van mest werd meer als een structurele oplossing op de langere termijn gezien. Dit kwam vooral vanwege de niet-plaatsbare overschotten die na invoering van de tweede fase van de mestregelgeving ontstonden.⁴³

2.4.2.1 Maatregelen in de diervoeding

Bij de zogenaamde brongerichte aanpak beoogde men de samenstelling van de mest te beïnvloeden door middel van het diervoeder. Reeds in de jaren zeventig werd hier al onderzoek naar verricht door onder meer de Nationale Raad van Landbouwkundig Onderzoek TNO (NRLO-TNO). In de periode 1985-1986 kwam de overheid met een actieprogramma "Mineralen en zware metalen in diervoeders". De basis voor dit programma werd gevormd door het onderzoeksrapport "Berekeningen over de mogelijke vermindering van de uitscheiding van stikstof, fosfor, koper zink en cadmium via de voeding door landbouwhuisdieren", dat in 1985 in opdracht van de minister van LNV was opgesteld door het Instituut voor Veevoedingsonderzoek (IVVO) te Lelystad en het Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij 't Spelderholt (COVP) te Beekbergen.

Ondertussen bereikte de overheid in overleg met de productschappen, de industrie en het landbouwbedrijfsleven aanzienlijke resultaten. De veevoedermaatregelen leidden in de periode 1976 tot 1985 tot een daling van het cadmiumgehalte in het voer van 70 tot 90%. Ook was er sinds 1985 sprake van een vrijwillige regeling van het cadmiumgehalte in voederfosfaten en diervoeders door het Productschap voor Veevoeder. In Europees verband werden vanaf 1980 successen geboekt wat betreft het toegestane kopergehalte van varkensvoer, waardoor de milieubelasting van koper via de mest ongeveer 75% afnam.⁴⁴ (zie 4.3.3.1 *Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie*)

Om de mestproducenten een stimulans in de gewenste richting te geven, gaf voer met een lager fosforgehalte gunstiger mestproductiecijfers voor de berekening van het mestoverschot. Dit resulteerde in een lagere overschotheffing en minder afzetkosten.

Door de invoering van het Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS) per 1 januari 1990 werden varkens- en pluimveehouders verder gestimuleerd om via de diervoeding de fosfor- en stikstofbelasting te verminderen. (zie 2.5.2.1 MARS en MiAR)

2.4.2.2 Verbetering mestafzet

De overheid verwachtte door het verbeteren van de mestdistributie het snelst resultaten te boeken om het overschotprobleem aan te pakken. Voor de vergroting van de afzet van mest in de primaire landbouw was het nodig aan te sluiten bij de wensen en eisen van de afnemers. Bij de inspanningen om de mestafzet te verbeteren waren er een aantal factoren in het geding:

Ten eerste varieerde de samenstelling van mest sterk (per diersoort, bedrijf en seizoen). Het gevolg was dat informatie over de kwaliteit van een partij belangrijk was voor de handel. Bij vaste mest leverde de kwaliteitsbepaling weinig probleem op, maar voor dunne mest waren er moeilijkheden bij het nemen van een representatief monster. Dit werd ondervangen door de ontwikkeling van allerlei bemonsteringsapparatuur en -methoden, onder andere door het IMAG (Instituut voor Mechanische Arbeid en Gebouwen).

Verder hadden akkerbouwers een voorkeur voor vaste mest. Andere mestsoorten waren dus moeilijker afzetbaar. In de pluimveehouderij waren halverwege de jaren tachtig reeds goede technieken voor de productie van vaste ofwel droge mest beschikbaar. In de regelgeving werd de afzet van vaste pluimveemest daarom “beloond” door een lager tarief bij de overschotheffing. Ook in andere sectoren werd verdunning van mest met mors-, regen- en reinigingswater steeds meer vermeden. Daarnaast werd er geëxperimenteerd met mechanische scheidingstechnieken. Tevens kwam er een bijdrageregeling voor afvoer van mest via de mestbanken met een hoger gehalte aan droge stof. (Zie 4.4.2.4 *Vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem*) De overheid stimuleerde het vergroten van de gebruiksmogelijkheden van mest werd door bijdragen aan onderzoek naar verregening van dunne mest in het groeiseizoen en naar injectie van mest in grasland. Daarnaast werd er onderzoek verricht naar de mogelijkheden om de besmetting van onkruidzaden en ziektekiemen tegen te gaan. Een andere complicerende factor was dat de exportmogelijkheden voor mest gering waren en dat mest op de binnenlandse markt concurrentie had van kunstmest en andere organische meststoffen als zuiveringsslib en compost.

Ten slotte was er onvoldoende opslag- en transportcapaciteit beschikbaar om gebruik van mest in het gunstigste seizoen en op de geschikste plaats mogelijk te maken. De mest moest immers van de overschotgebieden naar de tekortgebieden en de boeren moesten rekening houden met het uitrijverbod. Met name de opslagcapaciteit was in de eerste helft van de jaren tachtig nog een knelpunt. In dat kader werden er subsidies gegeven om het vervoer per schip aan te moedigen en voor de bouw van centrale mestsilos. Ook kwamen er via het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw vanaf 1988 subsidies voor het vergroten van de particuliere mestopslag. (Bijdrageregeling Gezamenlijke Opslag en de Bijdrageregeling individuele Mestopslag op akker- en tuinbouwbedrijven) In het kader van de Hinderwet (ter vermindering van de ammoniakuitstoot) gebeurde dit overigens ook.

Van de Bijdrageregeling Gezamenlijke Opslag en de Bijdrageregeling individuele Mestopslag op akker- en tuinbouwbedrijven werd niet veel gebruik gemaakt omdat de akkerbouwers niet bereid waren te investeren in mestopslag. De Stichting Landelijke Mestbank startte daarom in september 1988 het succesvollere Proefproject mestopslag faciliteiten. Dit behelsde de bouw op akkerbouwbedrijven van demontabele silos die door de stichting werden verhuurd.

Voor initiatieven op het gebied van de infrastructurele voorzieningen verwachtte LNV overigens ook inspanning van het bedrijfsleven. Het transport van drijfmest over langere afstanden werd gestimuleerd door drie zelfstandige regionale mestbanken. Deze werden voor een belangrijk deel door het O&S-fonds gefinancierd.⁴⁵

Om de afzet van mest te verbeteren, werd voor de coördinatie van de afzet op landelijk niveau door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in 1987 de Stichting Landelijke Mestbank in het leven geroepen. Belangrijke sturingsmechanismen waren het bovengenoemde kwaliteitspremiëringssysteem om de afzet van mest met een hoger droge-stof gehalte over lange afstand te stimuleren en het mestopslagplan in afzetgebieden ter vergroting van de opslagcapaciteit in die gebieden. (Zie ook 4.4.2 *Stichting Landelijke Mestbank*)

2.4.2.3 Bewerking en verwerking van mest

Omdat mestdistributie de milieubelasting van mest onvoldoende zou beperken, bepaalde de regering aan het eind van de jaren tachtig dat een deel van de mest moest worden verwerkt en geëxporteerd. Verwerking moest gebeuren in zogenaamde mestfabrieken. In deze fabrieken wordt het water uit de mest gehaald en wordt de mest verwerkt tot droge mestkorrels. Deze mestkorrels kunnen een vervanger zijn van kunstmest.⁴⁶

Uitgangspunten bij de bewerking waren aanvaardbare emissies naar bodem, lucht en water, en acceptabele kosten voor de mestproducent. Er waren twee oplossingen mogelijk: centrale

mestverwerking met hergebruik van de ontstane producten; en verwijdering door storten, lozen of verbranden.

Bij de centrale mestverwerking bestond de eerste stap veelal uit scheiding van de drijfmest in een vaste en een waterige fractie, die daarna op verschillende manieren verder behandeld konden worden. Voor de droge producten waren redelijke afzetmogelijkheden. Afzet was belangrijk, omdat de opbrengsten de verwerkingskosten tot een aanvaardbaar niveau hielpen terugdringen.

Bij de waterige fractie was zuivering of concentratie een volgende stap. Bij verwerking speelden lozings- en afzetmogelijkheden een rol. Aan storting, lozing of verbranding kleefden in de jaren tachtig dermate grote milieubezwaren, dat deze oplossing niet de voorkeur had.

Bij export had men te maken met de nationale wetgeving van het importerende land en met EU-voorschriften.

2.4.3 Onderzoek

Voor het realiseren en vervolmaken van de bovengenoemde drie oplossingen voor het mestoverschot was veel onderzoek nodig. Tot 1985 werd in Nederland jaarlijks ongeveer 4 miljoen gulden per jaar besteed aan onderzoek gericht op mestproblematiek. Dit betrof met name onderzoek op het gebied van stankbestrijding (Hinderwet), de vergisting (energieproductie) en de bemestingswaarde.

De Nationale Raad van Landbouwkundig Onderzoek TNO (NRLO-TNO) adviseerde de ministers van LNV en VROM in 1985 over de hoofdlijnen van een gecoördineerd onderzoeksprogramma. Het betrof onderzoek naar mestdistributie, mestverwerking en mestverwijdering (verbranden of dumpen). Dit advies is als bijlage verschenen bij de Notitie inzake de Mestproblematiek⁴⁷. Op basis daarvan werden allerhande programma's voor het ontwikkelen en in de praktijk uittesten van deelaspecten gelanceerd, waarbij het ministerie van Landbouw een initiërende en ondersteunende rol had. De inhoudelijke en planmatige verantwoordelijkheid werd opgedragen aan de Coördinatie-commissie Onderzoek Landbouwkundige Aspecten Afvalverwerking (COLA).⁴⁸ De uitvoering van de financiële ondersteuning werd vaak door het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw verzorgd. Een voorbeeld is de Bijdrageregeling Praktijkprojecten Mestproblematiek.

In 1985 stelde de COLA in samenwerking met het landbouwbedrijfsleven het Raamplan Onderzoek Mestproblematiek op. Daarin werden meerdere prioriteiten aangegeven voor onderzoek gericht op de vermindering van de mestproblematiek in het algemeen en de verkleining van het mestoverschot op veehouderijbedrijven in het bijzonder.⁴⁹

De maatregelen ten behoeve van grootschalige mestverwerkingscapaciteit kunnen verdeeld worden in onderzoek, proeffase en realisatie. De ministeries van Landbouw en Visserij, Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer deden een gezamenlijke studie naar de aspecten en technische deeloplossingen die bij verwerking kwamen kijken, de zogenaamde Strategienota Mestverwerking (TK 1987-1988, 10398 nrs 1-2).

In juni 1988 stelden de ministers van Landbouw en VROM de Commissie Realisatie Mestverwerking in. Deze Commissie had de opdracht de knelpunten te inventariseren die de totstandkoming van grootschalige mestverwerkingscapaciteit (enige miljoenen tonnen) belemmerden en te adviseren hoe deze problemen konden worden opgelost. In het eindrapport uit maart 1991 waren de drie belangrijkste knelpunten: de verzekering van de aanvoer van mest naar de verwerkingsfabrieken, de financiering en de vergunningverlening.

De regering en het landbouwbedrijfsleven werkten samen om deze knelpunten op te lossen. Namens het Landbouwschap gebeurde dit door projectgroep De Bekker.⁵⁰

De sturing en de financiering van het mestonderzoek gebeurde op basis van het in 1985 gestarte Financieringsoverleg Mestonderzoek. Hierin hebben vertegenwoordigers zitting van het landbouwbedrijfsleven (Landbouwschap en Productschappen) en de overheid (Landbouw en Visserij en VROM). De overheid en het bedrijfsleven kwamen overeen voor de uitvoering van het Raamplan dat een looptijd van vijf jaar had, in totaal f 65 miljoen te bestemmen.⁵¹ In 1989 zijn er projecten gericht op de oplossing van de ammoniakproblematiek bijgekomen en is dit gremium omgedoopt in Financieringsoverleg Mest- en Ammoniakonderzoek (FOMA).

2.4.4 Subsidies

Subsidiëring is een beleidsinstrument dat door de overheid op velerlei wijze in stelling is gebracht. Hierboven is al een en ander uit de doeken gedaan bij de technologische oplossingen voor de mestoverschotproblematiek en bij onderzoek. (2.4.2 en 2.4.3) Het werd gebruikt om onderzoek in een bepaalde richting te stimuleren, om proefprojecten op te starten of om infrastructurele verbeteringen te realiseren.

Zowel de regering als het bedrijfsleven deed een duit in het stimuleringszakje. De overheid steunde voorbereiding en realisatie van mestverwerkingsinstallaties en proeffabrieken die op provinciaal en regionaal niveau werden opgezet via de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking. Ook gaf zij subsidies via het O&S-fonds.

De veehouders moesten betalen voor de mest die ze bij de mestbank afleverden en voor leveringscontracten bij de regionale mestbanken.

Daarnaast was er een bestemmingsheffing van het Landbouwschap als inkomstenbron ter financiering van onderzoek naar mestverwerking. Deze heffing gold voor bedrijven in de overschotgebieden van meer dan 125 kilo fosfaat per hectare. Ze werd niet op grond van een overheidsregeling geheven maar wegens de Heffingsverordening Mest van het Landbouwschap. De EG gaf slechts tijdelijk toestemming voor het opleggen van deze bestemmingsheffing, namelijk tot 1995. Daarna moest het bedrijfsleven de financiering en mestaanvoer zonder deze ondersteuning regelen.⁵²

Subsidies werden ook gebruikt om bij individuele mestproducenten, -transporteurs en -gebruikers gewenste investeringen in milieuvriendelijkere opslag- en transportfaciliteiten aan te moedigen. Ook “algemenere” regelingen als de WIR-basispremie en de WIR-milieuoeslag waren belangrijke instrumenten om bijvoorbeeld de bouw van mestputten en -silo's te stimuleren⁵³.

In de gedeelten met handelingen over *infrastructuur* en over *onderzoek* zal nog op subsidiëring worden teruggekomen. (Zie 4.4 en 4.9.2)

2.4.5 Evaluaties

De overheid staan naast wet- en regelgeving, onderzoek en subsidiëring nog verschillende andere instrumenten ter beschikking. Evaluaties spelen binnen de beleidscyclus en ook om de uitvoeringsaspecten te toetsen een belangrijke rol.⁵⁴ Het mestbeleid wordt voortdurend aangepast aan de bevindingen uit evaluaties en aan de hand van de reacties uit de hoek van de landbouw, het milieu en het parlement. Deze reacties kwamen gevraagd (bijvoorbeeld via het Landbouwschap en verslagen van de Stichting Landelijke Mestbank) en ongevraagd (bijvoorbeeld via protesten) binnen. Belangrijke overlegpartners voor LNV waren - en zijn - in dit kader LTO-Nederland en Natuur en Milieu.

Een deel van deze beoordelingen gebeurde door of onder verantwoordelijkheid van het ministerie zelf. LNV kwam regelmatig met evaluaties van beleidsfasen of wetten, en stuurde ook voortgangsbrieven naar de Tweede Kamer. Vooruitlopend op een grote evaluatie van het mestbeleid in het jaar 2000 werd er in de jaren negentig een monitoringsysteem opgezet. Dit hield naast jaarlijkse voortgangsrapportage in dat er elke twee jaar een evaluatie van het mestbeleid zou komen. Alle uitvoerende diensten moesten voortaan informatie aanleveren. Onder monitoring werd het aanleveren van cijfermateriaal verstaan. Evaluatie hield een beoordeling van het beleid in.⁵⁵

Andere instanties hielden het mestbeleid eveneens tegen het licht. Zo nam de Algemene Rekenkamer in 1990 de mestboekhouding en de afleveringsbewijzen onder de loep.⁵⁶ Verder werden controle en handhaving op grond van praktijkervaringen geëvalueerd. Er vond voortdurende terugkoppeling plaats naar de implicaties van het beleid op de praktijk van de controlerende instanties en het Openbaar Ministerie. Dit gebeurde onder meer door de Commissie-Groen van het OM.⁵⁷

Het LEI (Landbouw-Economisch Instituut) voerde diverse berekeningen uit om te onderzoeken in hoeverre de drie oplossingsrichtingen een gezamenlijk antwoord boden op de mestproblematiek. De uitgangspunten werden in overleg met het Consultantschap in Algemene Dienst voor Bodem, Water en Bemesting⁵⁸ opgesteld. Men baseerde zich ondermeer op cijfers die van de landbouwtelling afkomstig

waren. Elke twee jaar werd er geëvalueerd. Op basis daarvan kon het stimuleringsbeleid worden bijgesteld.⁵⁹

2.4.6 Voorlichting

Ook voorlichting werd door LNV uit de kast gehaald om het mestprobleem aan te pakken. De overheid gaf al jaren voorlichting aan akkerbouwers over de bemestingswaarde en het gebruik van dierlijke mest. Het ministerie wilde deze activiteiten intensiveren. Nadat de beleidsvoorstellen voor de aanpak van het mestprobleem in december 1985 bekend waren gemaakt heeft het ministerie van Landbouw en Visserij in drie rondes voorlichting gegeven over de beleidsvoorstellen, de referentiehoeveelheden en de mestboekhouding.

Na een periode met veel voorlichting over de regelgeving is het accent verlegd naar de mestopslag, de verbetering van het gebruik van organische mest en de voortgang van de drie oplossingsrichtingen.

Een deel van de voorlichtingsactiviteiten worden verricht door de projectgroep Communicatie Mest- en Ammoniakbeleid (Comma) van LNV, die daarbij ook samenwerkt met VROM.⁶⁰

Daarnaast bevorderde de overheid dat er in het agrarisch onderwijs aandacht aan de mestproblematiek werd gewijd.⁶¹ Ten slotte werd er in vakbladen gepubliceerd. Behalve veehouders behoorden ook accountants- en boekhoudbureaus, banken, de mengvoederindustrie en andere belanghebbenden tot de doelgroepen van deze voorlichtingscampagnes.

De voorlichtingsprogramma's liepen veelal via de regionale directies en diensten. Ze speelden een grote rol bij het bekend maken van nieuwe technieken, subsidieregelingen en dergelijke, en niet in de laatste plaats bij het bewustwordingsproces ten aanzien van het milieu. Op regionaal niveau waren er tevens contacten met het landbouwonderwijs en de toeleverende industrie. Ook de consultantschappen in de regio werden ingeschakeld ondermeer voor de verspreiding van informatiemateriaal.

De Stichting Landelijke Mestbank stelde in 1988 twee mestadviseurs aan, die het gebruik van dierlijke mest in de afzetgebieden promootten.⁶²

2.5 Het mestbeleid in gang

In het voorgaande is aangegeven hoe de overheid in de jaren tachtig van start ging om het mestprobleem aan te pakken. In dit gedeelte staat het vervolg beschreven, dat wil zeggen de gevolgen van het beleid en de aanpassingen ervan.

Een van de uitgangspunten van de overheid bij het mestbeleid was het zoveel mogelijk instandhouden van een perspectief biedende veehouderij. Dat daarbij verschil van mening ontstond tussen de overheid en de landbouwsector was onvermijdelijk. Vooral over de afweging van de gevolgen van het mestbeleid voor de sector liepen - en lopen - de meningen uiteen. De centrale vraag is of het milieu, of de boer als ondernemer gespaard moet worden. In de loop der tijd wordt het beleid aangepast en bijgesteld, maar deze kwestie blijft steeds een rol spelen.

2.5.1.1 Gevolgen van het beleid voor de veehouderij

De gevolgen van het mestbeleid deden zich goed voelen in de veehouderij. De overheid ging van het standpunt uit, dat de veroorzaker moest betalen, waardoor vooral de overschot producerende bedrijven te maken kregen met extra kosten. Deze kosten hadden te maken met afzetkosten van het overschot, de overschotheffing en de mestopslag.

Reeds in de eerste fase van de normering waren er ruim 22.500 bedrijven met een mestoverschot.⁶³ Het gemiddelde overschot was ruim 600 ton mest per bedrijf. De intensieve veehouderij nam daarvan het leeuwendeel in beslag. In de volgende fasen zou het aantal overschotbedrijven nog stijgen.

Het mestoverschot moest buiten de bedrijven worden afgezet. Afhankelijk van de omvang, de afstand, de mestsoort, de kwaliteit en dergelijke, bedroegen de kosten voor transport en verspreiding tussen de 4 en de 30 gulden per ton.

Een andere kostenpost werd de overschotheffing. De totaalproductie aan fosfaat in 1985 was 235 miljoen kilo. Daarvan viel 104 miljoen onder de heffing. De gemiddelde overschotheffing per bedrijf was zo'n 1000 gulden, maar ook hier was een grote variatie naar bedrijfstypen en bedrijven. Zo moest een gemiddeld melkveebedrijf dat een overschot had 280 gulden betalen, en een leghennenbedrijf 4604 gulden.

De normering en de regels over de periode waarin de mest mocht worden uitgereden maakten het noodzakelijk voldoende opslagcapaciteit te hebben. Afhankelijk van met name de grondsoort liep de gewenste opslagduur in de eerste fase uiteen van twee tot vijf maanden. Op de langere termijn zouden alle bedrijven minimaal vijf maanden moeten kunnen overbruggen. Dit betekende dat de landelijke opslagcapaciteit met 18 miljoen kubieke meter uitgebreid moest worden. Dit hield een investering in van 1 à 1,2 miljard gulden. Er waren verschillende opslagmogelijkheden: per bedrijf, gezamenlijke opslag, centrale voorzieningen door bijvoorbeeld loonwerkers of handelaren, en centrale opslag in het kader van de vangnetfunctie van de Landelijke Mestbank.

Het mestbeleid had ook zijn weerslag op de boeren zelf. Ze werden geconfronteerd met aanzienlijke kosten en extra papierwerk. Toch bleek dat een meerderheid van de veehouders de noodzaak voor gebruiksregels voor mest op grond van de Wet Bodembescherming inzag. De manier waarop de sector zich aan moest passen zorgde soms wel voor problemen. De reacties binnen de veehouderij op de door de overheid ingestelde maatregelen die voortvloeiden uit de Meststoffenwet liepen daarom nogal uiteen. Daarbij zagen de zwaarst aangepakte bedrijfssoorten als varkens- en pluimveehouderij de maatregelen het minst zitten.

Ook het omwisselingsverbod was controversieel binnen de veehouderij. En hoewel driekwart van de veehouders de noodzaak van een nauwkeurige jaarlijkse mestboekhouding begreep, vond een aanzienlijke minderheid de registratiewerkzaamheden en het rekenwerk belastend.⁶⁴

Voorjaar 1987 begon de eerste "mestoorlog", waarbij de boeren op grote schaal de formulieren terugstuurden uit protest tegen de ingewikkelde mestboekhouding. Ook vonden boeren in tekortgebieden dat ze de dupe werden van de problemen in het zuiden.⁶⁵ De boerenvoormannen liepen inmiddels de deur plat bij het ministerie van Landbouw. De weerstand van de boeren richtte zich ook tegen Bureau Heffingen, dat te maken kreeg met blokkades en hopen mest voor de deur.

Er waren ook veehouders die hun bedrijfstype aanpasten als reactie op de mestregels. De aantallen varkens, kippen, kalkoenen en runderen namen af sinds de invoering van de regels. Voor runderen was er al een afname sinds 1984 te zien, als gevolg van de invoering van de superheffing op melk. De aantallen “niet-aangewezen” diersoorten namen daarentegen toe. Dit was vooral bij schapen, geiten en konijnen het geval.⁶⁶ Binnen de sector probeerde men op die manier de mestmaatregelen te ontlopen. De overheid reageerde hierop door in 1992 deze en andere diersoorten onder de werking van de mestwetgeving te plaatsen. (Zie 2.4.1.6).

2.5.1.2 Resultaten voor het milieu

De positieve gevolgen van het mestbeleid voor het milieu zouden pas op termijn zichtbaar worden. Door de gefaseerde invoering van de gebruiksnormen konden in de eerste fase de overschotten op bedrijfsniveau nog in de nabijheid worden afgezet. Dit veroorzaakte slechts enige verlichting van de milieubelasting in de concentratiegebieden.

De veestapel in de melkveehouderij was als gevolg van de melkquotering vanaf 1984 ingekrompen, met als neveneffect een verminderde mestproductie. In de varkens- en pluimveehouderij was er tot 1987 sprake van groei, waarna er geleidelijk stabiliteit optrad. Aanvankelijk hoopte de overheid pas eind jaren negentig een krimp in de mestproductie te bewerkstelligen⁶⁷.

Met de algemene bemestingsnormen die in de Wet Bodembescherming waren vastgelegd, kon fosfaatverzadiging van de bodem niet overal worden voorkomen. In sommige gebieden was verzadiging al het geval of was de kans op doorslaan zeer groot geworden. Dit speelde vooral op maïsakkers en in zandgrondgebieden. In die gevallen kon Gedeputeerde Staten strengere regels stellen die vooruitliepen op de latere normen van fosfaatevenwicht.

Gedeputeerde Staten stelden ook strengere normen om de belasting van grond- en oppervlaktewater en van voedselarme natuurgebieden te beperken. Dit gebeurde via provinciale verordeningen.

De door de overheid gestelde landelijke eindnorm voor het gebruik van mest op basis van fosfaat zou betekenen dat de hoeveelheid zware metalen in de bodem nog steeds zou toenemen als er niets aan de samenstelling van de mest werd gedaan. Om dit te ondervangen was het landbouwbeleid tegelijkertijd gericht op het terugdringen van de gehalten aan zware metalen in het veevoer.

2.5.2 De (eerste helft van de) jaren negentig

Eind jaren tachtig bleek dat de gefaseerde aanpak van het mestprobleem moeilijk van de grond kwam ondanks de overheidsmaatregelen. Ook bleek het probleem van de fosfaatverzadigde gronden veel omvangrijker dan oorspronkelijk werd verwacht. Niettemin spraken regering en Tweede Kamer in 1990 af dat alle boerenbedrijven hun mest binnen vijf jaar op milieuverantwoorde wijze af moesten zetten en dat er in het jaar 2000 een evenwichtssituatie bereikt zou zijn.⁶⁸ Het plan was om in de risicogebieden voor verzadiging vanaf 1991 en 1992 lagere gebruiksnormen te hanteren.

Verder begonnen de ministers van VROM en LNV ook meer aandacht te geven aan de andere grote milieubelastende factor: stikstof.⁶⁹ Om de stikstofgift in de vorm van kunstmest, dierlijke mest en overige organische meststoffen terug te dringen kwam de minister van VROM in 1990 met een Plan van aanpak beperking ammoniakemissie in de landbouw (zie RIO milieubeleid). Er is overwogen of er via de Meststoffenwet een heffing voor de bestrijding van ammoniakemissie kon komen. Deze is uiteindelijk wegens gebrek aan draagvlak niet van de grond gekomen.⁷⁰

De ministers van Landbouw en Milieu vonden begin jaren negentig dat de wijze van regulering veranderd moest worden. De soortgebonden ge- en verboden die weinig ruimte lieten aan initiatieven en specifieke omstandigheden moesten zoveel mogelijk verdwijnen. Daarvoor in de plaats kwam een meer op de individuele bedrijfssituatie gerichte financiële sturing.⁷¹ De veehouders zouden de ruimte krijgen om de mestproductie op de voor hen meest effectieve manier terug te dringen.

2.5.2.1 MARS en MiAR

Om de boeren te stimuleren in minder milieubelastende bedrijfsvoering te investeren werd door LNV op 1 januari 1990 het Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS) ingevoerd. Uit onderzoek was gebleken dat de uitscheiding van mineralen met de mest voor meer dan 90% wordt verklaard door de

aanvoer van mineralen via veevoer. Als de opname van mineralen door de dieren wordt bevordert, bijvoorbeeld door meerfasenvoeding, dan vermindert de uitscheiding van mineralen en daarmee de belasting voor het milieu. De voeropname was vrij eenvoudig te registreren voor diersoorten waaraan alleen mengvoer werd gegeven. In de regel waren dit varkens en kippen. Voor die diersoorten konden producenten onder strikte voorwaarden MARS gebruiken. Zij moesten daartoe een uitgebreidere mestboekhouding inclusief bewijsstukken bijhouden.

Dit systeem bood veehouders die de input van mineralen in veevoer op hun bedrijf verlaagden en zo op milieuvriendelijke wijze produceerden, de mogelijkheid andere, lagere fosfaatproductienormen te hanteren. Deelname aan het systeem was niet verplicht. Het kon een lagere overschotheffing en lagere afzetkosten opleveren. Het betekende niet dat deze veehouders meer dieren mochten houden.

Onder MARS en MiAR wordt overigens hetzelfde systeem verstaan. Vanwege de protesten van een chocoladefabrikant die de associaties van zijn product met mest niet op prijs stelde, werd de benaming MARS in 1994 gewijzigd in MiAR.

Er werden diverse activiteiten ontplooid om de boeren aan de mineralenboekhouding te laten wennen. In de jaren 1991 tot 1993 werden door het landbouwbedrijfsleven het plan Mineraal Centraal en aanvullingen daarop uitgebracht.⁷² In 1994 was er een toename van vrijwillige deelname aan regionale proefprojecten in het kader van het landelijke Project Mineralenboekhouding.

Het was de bedoeling dat er een verdere uitbreiding van het MARS-systeem zou komen.

MARS/MiAR kan dan ook als voorloper van de verfijndere mineralenboekhouding op de veehouderijbedrijven worden gezien. Dit werd uiteindelijk MINAS.

2.5.2.2 Verplaatsingsregels

De overheid wilde de meststroom verder beheersen, maar probeerde ook tegemoet te komen aan bezwaren uit de landbouwhoek. Door de toenemende hoeveelheid regels vonden de boeren het steeds moeilijker hun bedrijf in stand te houden. Om meer dynamiek in de veehouderij te brengen kwamen er in 1994 versoepelde regels waaronder men de mestproductie mocht verplaatsen: de *Wet verplaatsing mestproductie*. Met verplaatsing bedoelde de overheid binnen de “mestterminologie” overigens niet het transporteren van meststoffen, maar aan het op een ander bedrijf of op een andere locatie van het zelfde bedrijf gaan produceren van mest. Regels rondom het transport werden gegeven bij of krachtens de Meststoffenwet 1947 (zie 4.2 *Handel in mest*) en diverse milieuwetten.

De Wet verplaatsing mestproductie gaat uit van mestproductierechten in plaats van referentiehoeveelheden. Omdat producenten niet meer mest mogen produceren dan op grond van de referentiehoeveelheid is geoorloofd, komen beide termen op hetzelfde neer. Het verschil is dat de mestproductierechten deels verhandelbaar waren.

Deze verhandelbaarheid had echter wel zijn prijs: de per 1 januari 1994 geïntroduceerde 25%-korting van mestproductierechten bij overgang naar een ander bedrijf of een andere locatie. Deze korting op grond van de *Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie* was nodig omdat de mestmaatregelen tot dan toe niet de gewenste afname van de mestproductie tot gevolg hadden.

Aan de totstandkoming van de Verplaatsingswet was een lange discussie vooraf gegaan. Daarin was de Stichting Natuur en Milieu tegen verhandeling van de mestproductierechten. Voor waren het Landbouwschap en het ministerie, om de bedrijfsontwikkeling binnen de sector mogelijk te maken. De in de wet vastgelegde vervaldatum (1-1-1997) werd middels een wijziging (*Stb.* 1996, 299) verwijderd. Deze einddatum was er ingekomen doordat enkele parlementariërs veel verwachtingen hadden van het mestafzetscenario. De redenering daarbij was dat de afzetmogelijkheden centraal stonden. Daarom zou de nadruk op de voor de sector belemmerende regels ten aanzien van mestproductie vanzelf minder belangrijk worden. Deze regelingen bleken echter een onmisbare schakel om de meststroom in toom te houden, zodat de looptijd van de wet werd verlengd.⁷³

2.5.3 Herziening van het mestbeleid

De milieuambities van de overheid bleken begin jaren negentig moeilijk haalbaar en de regering twijfelde aan de tijdige verwezenlijking van de derde fase van het mestbeleid.

In de Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase werd de doelstelling "evenwichts-bemesting in 2000" daarom enigszins genuanceerd. Enerzijds vond de overheid dat bij deze doelstelling niet alleen de fosfaatgift maar ook de stikstofgift moet worden betrokken. Ook vond zij dat het daarbij niet alleen ging om de fosfaat en stikstof in dierlijke mest, maar ook om fosfaat en stikstof in andere organische meststoffen en kunstmest. Anderzijds werd aangegeven dat de fosfaatgift en de stikstofgift weliswaar gelijk moesten zijn aan de onttrekking met de oogst van de gewassen, maar dat er rekening moest worden gehouden met acceptabele "mineralenverliezen" aan het milieu.⁷⁴

Een belangrijke oorzaak van de tegenvallende resultaten was dat de verwachte grootschalige mestverwerking onvoldoende van de grond kwam. De belangrijkste reden was dat de boeren niet aan de verplichte mestverwerking via zogenaamde mestcentrales wilden. Dit resulteerde in een veelgebruikte ontsnappingsclausule om onder de verplichte en kostbaar gevonden afname te ontkomen. Als door middel van contracten een meerjarige afzet van mest buiten de mestcentrales om geregeld kon worden, was dit toegestaan.⁷⁵ Andere oorzaken waren dat de mestfabrieken te weinig capaciteit hadden, dat er problemen waren met de financiering en dat de markt niet geïnteresseerd leek in mestkorrels. De overheid trachtte onder meer via voorlichting door het Informatie Centrum Mestverwerking (ICM)⁷⁶ het tij te keren, maar de inspanningen waren te vergeefs. Deze oplossing bleek daarom te duur te zijn.⁷⁷

Verder was het niet mogelijk om het reguleringsstelsel tijdig te vervangen voor een stelsel dat meer ruimte liet aan de individuele verantwoordelijkheid en het goed ondernemerschap van de boeren.

Voorts kwam uit een gezamenlijke studie van overheid en bedrijfsleven naar voren dat voor 2000 het verschil tussen wat landbouwkundig aan beperkende maatregelen met bemesting haalbaar was en wat milieukundig noodzakelijk was, niet was te overbruggen.

Het beleidsdoel van het bereiken van evenwichtsbemesting in het jaar 2000 moest losgelaten worden.⁷⁸

Daarnaast kwam in de loop van de negentiger jaren het behoud van evenwicht op de mestmarkt steeds meer als doelstelling centraal te staan. Evenwicht op de mestmarkt was en is essentieel voor de realisatie van de in het kader van het mestbeleid gestelde doelen. Wordt er op landelijk niveau veel meer mest geproduceerd dan op de producerende bedrijven zelf of in de buurt kan worden gebruikt, dan zullen veehouders hoge kosten moeten maken om hun mest, vaak op grote afstand, te kunnen afzetten - als zij er al in slagen een afnemer voor de mest te vinden. Veehouders zullen een vrijwillige inkrimping van hun veestapel veelal niet als reëel alternatief zien, terwijl aan de andere kant de hoge afzetsprijzen voor mest steeds moeilijker zullen zijn op te brengen. Daardoor ontstaat een onaantoonbare druk om via oneigenlijke wegen van de mest af te komen en dreigt het gevaar dat de bemestingsnormen op grote schaal worden overschreden.

In de jaren negentig werd het steeds duidelijker dat voor het behoud van evenwicht op de mestmarkt niet uitsluitend zou kunnen worden volstaan met een stabilisering van de omvang van de mestproductie. Aanvullende maatregelen, zoals de korting bij verplaatsing van de mestproductie, waren noodzakelijk om een reductie te realiseren.⁷⁹

2.5.3.1 Nieuwe plannen

Naar aanleiding van de door de regering geuite bezorgdheid over de haalbaarheid van de derde fase van de Meststoffenwet en de Wet Bodembescherming, leek de tijd rijp voor een grondige herziening. Deze correctie van het mineralen- en ammoniakbeleid, zoals het mestbeleid inmiddels werd aangeduid, had zowel beleidsinhoudelijke als organisatorische kanten.

Inhoudelijk kreeg de herziening gestalte in de Integrale Notitie mest en ammoniakbeleid uit 1995.

Deze notitie, opgesteld door de ministers van LNV en VROM, gaf aan hoe het mestprobleem verder moest worden aangepakt.

Nieuw was dat boeren met veel vee voortaan verplicht waren aangifte te doen van mineralenverliezen door middel van een zogenaamde mineralenboekhouding, het MINAS-systeem. (Dit staat voor mineralenaangiftesysteem)⁸⁰ Dit is een administratiesysteem waarin de boer aangeeft hoeveel fosfaat

en stikstof hij op zijn bedrijf aanvoert (in de vorm van veevoer en kunstmest) en hoeveel fosfaat en stikstof hij van zijn bedrijf afvoert (gebonden in de vorm van bijvoorbeeld melk, gewassen, vlees en mest). Als het verschil groter is dan de door de overheid vastgestelde verliesnormen, moet de boer een heffing betalen op basis van de mineralenaangifte. Deze verliesnormen worden geleidelijk aangescherpt, zodat er steeds minder mineralen in het milieu terecht komen. Het systeem stuurt niet alleen op het fosfaatgebruik via meststoffen maar ook op het stikstofgebruik, en niet alleen op dierlijke en overige organische meststoffen maar ook op kunstmest. Uiteindelijk moet dit systeem gaan leiden tot een situatie van evenwichtsbemesting, waarbij de mineralenverliezen zo laag zijn dat ongewenste schade aan natuur en water wordt voorkomen. Om dit te kunnen bewerkstelligen moest de boer zijn bedrijfsvoering aanpassen en nieuwe technieken toepassen. Hiervoor zijn vaak kostbare investeringen nodig. De overheid wilde de boeren hierin ondersteunen met subsidies.⁸¹

In eerste instantie werd het beleid gericht op de bedrijven met de grootste milieurisico's. Uiteindelijk moet het MINAS-systeem niet alleen gaan gelden voor "intensieve" boeren, dat wil zeggen veehouders met een veebezetting van meer dan 2,5 GVE per hectare. Vanaf 2000 moet het systeem voor vrijwel alle veehouders gaan gelden, en vanaf 2002 ook voor akker- en tuinbouwers. Tevens komen er verschillende soorten heffingen in het MINAS-systeem.⁸² Naast MINAS gold voor alle bedrijven een soort basispakket van milieumaatregelen. Deze hadden zich inmiddels wegens effectiviteit bewezen. Dit waren uit onder meer de Wet Bodembescherming afkomstige regels als uitrijbepalingen, de onderwerkverplichting en het afdekken van mestopslagen. Vanaf 1 januari 1995 werden er ook strengere fosfaatgebruiksnormen van kracht.⁸³ De controle op de naleving ervan ging via de mestboekhouding. De ondergrens voor de mestboekhoudingsplicht werd daarom aan de nieuwe normen aangepast en bedroeg voortaan 110 kilo fosfaat per hectare per jaar.

Een ander plan dat in de Integrale Notitie mest en ammoniakbeleid werd aangekondigd, was het voornemen dat de varkenshouderij in Nederland in omvang zou moeten afnemen. Dit moest de sector weer gezond maken. Hiervoor was een herstructurering nodig door middel van bedrijfsbeëindigingen, die verzacht zou worden middels een opkoopregeling van mestproductierechten. Deze opkoop van mestproductierechten, uitgevoerd door Bureau Heffingen, had nog een tweede doel: het landelijk overschot aan mest verminderen. Productierechten werden tevens uit de markt genomen door middel van de *Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie*, die bij verkoop van de rechten aan andere veehouders een deel ervan "afroomde".

Ingeval naar aanleiding van monitoring of evaluaties zou blijken dat een landelijk mestoverschot niet voorkomen kan worden, dan had de regering de mogelijkheid om in te grijpen door middel van een korting op de niet-grondgebonden mestproductierechten.⁸⁴ Zo'n korting werd in 1995 doorgevoerd. Zij was een stimulans om voermaatregelen te nemen.

De bedoeling van de minister was ook te voorkomen dat veehouders de latente mestproductieruimte konden opvullen.⁸⁵ Dit gebeurde namelijk op grote schaal, wat de werking van de mestmaatregelen deels teniet deed. De latente ruimte was het gevolg van de manier van registratie van de mestproductie, eind 1986, en van het feit dat bedrijven die gestopt waren nog wel over productierechten beschikten.⁸⁶ De Meststoffenwet werd daarom vanaf 1995 zodanig gewijzigd dat het totale mestproductierecht met 30% van het niet-gebonden mestproductierecht voor varkens en kippen verminderd werd.⁸⁷ De desbetreffende korting kon echter nog volledig worden gecompenseerd door vermindering van de mest-productie door veevoermaatregelen en door mestexport. Aangezien deze oplossingsrichtingen naar verwachting in gelijke mate zouden worden gestimuleerd door het stelsel van regulerende mineralenheffingen, werd de 30%-kortingsmaatregel bij de invoering van MINAS per 1 januari 1998 weer ongedaan gemaakt. De korting zorgde voor een reductie van de mestproductie van varkens met ongeveer 25 %.

2.5.3.2 Organisatorische aanpassingen

Het midden van de jaren negentig liet naast bovenstaande plannen ook enkele veranderingen in de overheidsorganisatie zien. Tot 1993 vond de ambtelijke afstemming tussen LNV en VROM plaats in de eerder genoemde Stuurgroep mestproblematiek.

Medio 1993 is de interdepartementale "Projectorganisatie mineralenemissies uit de landbouw" (POM) in het leven geroepen. Doel was om vanuit een gezamenlijke aanpak van LNV en VROM te komen met een oplossing voor de knelpunten die bij het opstellen van de Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase zichtbaar werden.

De POM bestond uit een "Programma-managementteam" (PMT), dat verantwoordelijk was voor de uitvoering van het project via diverse projectgroepen, en een "Stuurgroep POM", die het project aanstuurde. Indertijd was deze constructie de gewoonte. Er komt een projectorganisatie zelf, die uitvoerend is en er komt een stuurgroep, die beleidsbepalende, richtinggevende taken heeft. Deze constructie vergroot het draagvlak binnen de overheid. In de Stuurgroep POM werden beide departementen op DG-niveau vertegenwoordigd. De nieuwe structuur kwam in de plaats van de Stuurgroep mestproblematiek. Politieke afstemming tussen de ministers vond plaats in de zogenoemde "Kerngroep Mest".

Minister Van Aartsen besloot in maart 1996 te stoppen met het project en het initiatief van LNV meer binnen de lijn van de ministeriële organisatie te brengen.⁸⁸ Dit gebeurde enkele maanden na de afronding van het debat met de Tweede Kamer over de Integrale Notitie in december 1995. Het beleidskader was toen duidelijk en het kwam vervolgens aan op het maken en uitvoeren van dat beleid door de verantwoordelijke directies binnen LNV en VROM. Voor de coördinatie hiervan werd tijdelijk een procesmanager aangewezen. De Stuurgroep POM kreeg een vervolg in het zogenoemde DG-overleg.

In 1996 werd het Financieringsoverleg Mest- en Ammoniakonderzoek ook afgerond.

Andere organisatorische wijzigingen ontstonden als gevolg van een veranderende opvatting bij de overheid over de verdeling van verantwoordelijkheden. Overheidstaken moesten door de overheid gedaan worden en niet worden overgelaten aan het bedrijfsleven of het maatschappelijk middenveld. Deze zienswijze werd op Europees niveau aangemoedigd.

Om de scheiding tussen publieke en private taken te verhelderen ontstond o.m. het project Heroriëntatie Uitvoeringsorganisaties Mestbeleid. Hierin waren LNV, het Landbouwschap en LTO vertegenwoordigd.

De opheffing van de Stichting Landelijke Mestbank per 1 januari 1998 was een van de uitvloeisels. De Landelijke Mestbank werd deels uit de overschotheffing gefinancierd, en controleerde via afleveringsbewijzen. Dit leverde de vreemde situatie op dat het bedrijfsleven zichzelf op eigen kosten controleerde. Deze onduidelijke positie was een van de argumenten waarom het bedrijfsleven van de overschotheffing af wilde.⁸⁹

De minister besloot in het kader van het project Heroriëntatie Uitvoeringsorganisaties Mestbeleid om een belangrijk deel van de taken van de Stichting Landelijke Mestbank over te hevelen naar Bureau Heffingen. Dit waren de registratie van afleveringsbewijzen, de erkenning van intermediairs en het meldpunt in het kader van de Europese verordening voor overbrenging van afvalstoffen (EVOA). Bureau Heffingen kreeg er overigens ook als gevolg van de invoering van MINAS taken bij. Faciliterende taken van de Stichting Landelijke Mestbank, zoals afzetbevordering of pogingen de mestkwaliteit te verbeteren, werden overgedragen aan het bedrijfsleven of stopgezet. Zo ging de SLM met het Centrum voor Informatie en Ondersteuning van Mestverwerking (CIOM), de opvolger van het in 2.5.2.2 genoemde Informatie Centrum Mestverwerking, op in een nieuwe organisatie. Dit is het Projectbureau Bevordering Mestafzet (BMA), dat onder verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven de afzet van mest faciliteert.

Tussen het Bureau Heffingen en de nieuwe faciliterende organisatie werden afspraken gemaakt over de informatie-uitwisseling.⁹⁰

2.5.3.3 Vrees voor MINAS

De herzieningsplannen uit 1995 zorgden voor behoorlijk wat opschudding in de agrarische hoek. De aankondiging ervan wierp zijn schaduw vooruit. Vooral de beoogde heffingen en de normen hebben binnen de sector de nodige beroering gewekt, met als “hoogtepunt” de mestboycot. Dit was een boycot van de mestboekhouding door varkensboeren, gevolgd door een bezetting van het Bureau Heffingen te Assen in september 1995.

Ondanks de protesten uit de landbouwhoek vond ook de Kamer dat er nieuwe wetgeving moest komen. Om de vrees voor het nieuwe systeem te verminderen kwam er een stimuleringsproject waarin op vrijwillige basis ervaring met het systeem kon worden opgedaan. Dit werd door LTO en LNV op poten gezet. Het gevolg was dat de koudwatervrees voor MINAS bij de veehouders enorm verminderde.⁹¹

Tussen 1995 en 1998 besteedde de overheid veel tijd aan politieke besluitvorming en het uitdenken van een wettelijk kader. Het Mineralenaangiftesysteem werd door overheid en landbouwbedrijfsleven gezamenlijk ontwikkeld. Een deel van de oude wetgeving werd uiteindelijk vervangen door nieuwe besluiten en regelingen. Dit waren de overschotheffing en de gebruiksnormen voor mest op landbouwgrond (BGDM en BOOM). Per 1 januari 1998 was het zover. De Meststoffenwet werd grondig herzien en MINAS werd ingevoerd. (Dit nieuwe hoofdstuk in het mestbeleid valt buiten dit rapport.)

2.5.3.4 Herstructurering varkenshouderij

In het tweede deel van de jaren negentig werd de varkenssector getroffen door de uitbraak van de varkenspest. Dit vormde een aanleiding voor minister Van Aartsen om tot een drastische vermindering van de varkensstapel over te gaan. Hij had daarbij het tij mee in het parlement en vooral in de publieke opinie. Volgens de voorgenomen Wet Herstructurering varkenshouderij zou in 1998 tien procent van de varkensrechten⁹² moeten worden ingeleverd en in de daaropvolgende jaren nog eens vijftien procent. Dit werd ingegeven door de notie dat de sector vooral in de concentratiegebieden kwetsbaar voor dierziektes bleek te zijn.

Tevens werd op die manier een deel van de milieubelasting teruggebracht. Gezien het aandeel van de varkenshouderij in de totale overschotproductie op bedrijfsniveau en de problemen die met name deze sector voor de mestafzet zou ondervinden, kon het landelijk niet-plaatsbare mestoverschot van 14 miljoen kilogram fosfaat, ofwel 28 miljoen kilogram stikstof, volledig worden toegerekend aan de varkenshouderij. Dit overschot zou door de herstructurering voor een belangrijk deel kunnen worden teruggebracht, zo was de redenering.

De plannen zorgden voor talrijke protesten van de varkenshouders, waarvan velen door de varkenspest al aanzienlijke financiële schade hadden opgelopen.

De Wet herstructurering varkenshouderij werd in september 1998 van kracht. De noodzaak en proportionaliteit van de wet werden in december 1998 door de rechter onvoldoende onderbouwd geacht. Dit betekende dat de werking ervan werd opgeschort, waartegen minister Apotheker in beroep ging. De boeren vonden dat ze schadeloos gesteld moesten worden voor het “afpakken” van hun rechten. Om een uitweg uit de juridische touwtrekkerij te vinden poogde de minister binnen het kabinet geld vrij te maken voor de opkoop van varkensrechten. Dit bleek een onhaalbare zaak en in juni 1999 gooide de minister de handdoek in de ring.

Zijn opvolger Brinkhorst gebruikte een dreigende Europese boete om uit de patstelling te komen. Nederland was in gebreke gesteld door de Europese Commissie omdat de doelen van de Europese nitraatrichtlijn niet werden gehaald. Het geld wat Nederland dreigde te verliezen aan de boete, kon beter aan de sanering van de varkenshouderij worden besteed.

2.6 De internationale context

De internationale context beperkt zich tot op heden tot Europa. Bij deze internationale regelgeving is een onderscheid te maken tussen verschillende regels zoals richtlijnen, beschikkingen en

verordeningen. Richtlijnen zijn niet direct geldig binnen de lidstaten. De lidstaten moeten zelf hun nationale wetgeving ermee in overeenstemming brengen. Beschikkingen en verordeningen zijn wel rechtstreeks werkend.

Het mestbeleid zoals dat door LNV wordt gedefinieerd - dus in de zin van terugdringen van het (dierlijk)mestoverschot - is een nationaal aandachtsveld. Op dit punt is geen internationale regelgeving van kracht. Het komt doordat de oorzaken van het overschot het gevolg zijn van de Nederlandse situatie.

Ten aanzien van kwaliteits- en handelsaspecten van het mestbeleid gelden wel internationale regels. Deze zijn te scharen onder de oudere doelstelling van LNV. Zo werden er in Benelux-verband bijvoorbeeld beschikkingen opgesteld die de onderlinge verpakkingen, aanduidingen en kwaliteit van meststoffen en de onderlinge wetgeving moesten harmoniseren met het oog op de bevordering van het vrije handelsverkeer. Ook zijn er Europese richtlijnen voor bemonstering en analyse van meststoffen uitgevaardigd. Deze kregen hun uitwerking in nationale wetgeving.

De invloed van Europa komt om de hoek kijken als we het mestbeleid in het breder perspectief van milieubeleid zien. Milieukundige aspecten worden besproken in de Milieuraad. Het hoofddoel van het Europese milieubeleid is de bescherming van het milieu en de volksgezondheid. Een van de middelen is incorporatie van milieuaspecten in het landbouwbeleid.

Voorbeelden die met meststoffen te maken hebben zijn Europese richtlijnen voor het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw en de Nitraatrichtlijn, waarover hieronder meer. Andere regelingen betreffen het gebruik van meststoffen of het grensoverschrijdend vervoer ervan.

In dit kader is ook de Europese verordening betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen (EVOA) van belang.⁹³ Mest wordt dan aangemerkt als een voor nuttige toepassing bestemde afvalstof.

Verder zijn er binnen de Europese Unie (EU) een aantal veterinaire voorschriften van kracht die de im- en export van mest betreffen, die buiten dit onderzoek vallen.⁹⁴

Als de EU aandacht beteedt aan het mestbeleid, gaat zij uit van stikstofgebruiksnormen in plaats van normen voor fosfaatgebruik. Binnen de Europese regelgeving is de Nitraatrichtlijn⁹⁵ uit 1991 erg belangrijk. Deze richtlijn beoogt de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit diffuse bronnen. Bij dit soort bronnen is geen duidelijk uitstootpunt aan te wijzen. De Nitraatrichtlijn betreft voornamelijk het tegengaan van de nadelige gevolgen van het opbrengen of lozen van dierlijke mest en van een buitensporig gebruik van meststoffen in het algemeen.

De normstelling wordt bij deze richtlijn niet zozeer bepaald door het begrip 'evenwichtsbemesting' alswel door de maximaal toelaatbare mestgiften en nitraatgehaltes van grond- en oppervlaktewater. De Nitraatrichtlijn was er de oorzaak van dat de Nederlandse overheid haar doelstellingen aangaande het mestbeleid eind jaren negentig moest wijzigen. Het streven is in 2003 volledig te voldoen aan de gestelde vereisten.

Ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn moet elk land codes van goede landbouwpraktijken opstellen en een actieprogramma maken voor de aangewezen kwetsbare zones. De codes waren regels waar landbouwers zich op vrijwillige basis aan zouden houden. Ze zouden in de periode van 20 december 1993 tot 20 december 1995 gelden. Voor de periode daarna moeten de lidstaten verplichtende maatregelen vaststellen. Deze moeten worden neergelegd in zogenoemde actieprogramma's die telkens een periode van vier jaar beslaan. Het eerste actieprogramma heeft betrekking op de periode van 20 december 1995 tot 20 december 1999.

In december 1997 heeft de Nederlandse regering het eerste actieprogramma aangeboden aan de Europese Commissie. Dit programma werd niet geaccepteerd omdat Nederland een andere aanpak had dan de Europese. Vanaf 1998 werd namelijk MINAS van kracht. In dit systeem is ook het gebruik van kunstmest geïntegreerd. De EU had echter een ander systeem voor ogen: een systeem waarin een beperking van de aanvoer van dierlijke mest wordt geregeld. In het Nederlandse actieprogramma ontbrak ondermeer een onderdeel met aanvullend stikstof beleid voor de droge zandgronden. Het gevolg was dat het actieprogramma door de EU werd afgekeurd en moet worden aangepast.⁹⁶

Nederland beloofde MINAS aan te vullen met het mestafzetsysteem, waarmee ook een plafond wordt gelegd boven de aanvoer van dierlijke mest op landbouwgrond.

Het ministerie van VROM is de facto de eerst verantwoordelijke voor de Nederlandse inbreng op het gebied van mest en milieu in Europa. In de praktijk is er op dit terrein een hechte samenwerking tussen dit departement en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Bij de besprekingen in Europees verband is dan ook altijd een LNV-vertegenwoordiging aanwezig.⁹⁷ Formeel wordt de Nederlandse inbreng overigens door het ministerie van Buitenlandse Zaken vastgesteld.

3. ALGEMENE EN STANDAARD HANDELINGEN

Algemene handelingen zijn handelingen die voorkomen op elk beleidsterrein en waarvoor geen grondslag te vinden is. De opsomming is aangevuld met een aantal handelingen die daaraan verwant zijn of een “overkoepelend” karakter hebben, de standaardhandelingen.

De algemene handelingen betreffende onderzoek en internationaal beleid zijn in 4.9, respectievelijk hoofdstuk 6 te vinden.

De algemene handeling “Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het mestbeleid” (Handeling 1) is bedoeld voor “hoge” beleidsvorming. Het rapport geeft per beleidsthema een vergelijkbare handeling voor specifiekere beleidsvorming. (zie 4.2 t/m 4.6, 4.8 en 4.9)

3.1.1.1 Beleidsontwikkeling en evaluatie

(1.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het mestbeleid
Periode	1945 -
Product	beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking	NB!: Deze handeling heeft per beleidsthema / deelbeleidsterrein een vergelijkbare handeling. (zie handeling 43, 64, 86, 144, 162, 211 en 218) Zie voor voorlichtingsbeleid onder informatieverstrekking (3.1.1.5) Onder deze handeling valt ook: <ul style="list-style-type: none"> • interdepartementaal overleg • het voeren van overleg met de andere betrokken actoren op het beleidsterrein • het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het mestbeleid • het voeren van overleg met / het leveren van bijdragen aan het overleg met het Staatshoofd betreffende het mestbeleid • het voorbereiden van de Memorie van toelichting op de Rijksbegroting betreffende het mestbeleid. • het toetsen van de uitvoering van het milieubeleid (evaluatie) Dit kan ook als onderdeel van de evaluatie van het milieubeleid van VROM gebeuren. Hieronder vallen ook monitoringgegevens. • het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein. Zie ook handelingen 295, 357 (en 374) van het RIO “Per slot van Rijksrekening” en het decemberverslag 1990 van de Algemene Rekenkamer (TK 1990/1991, 21 955, nrs. 1 en 2) • het aan externe adviescommissies verzoeken om advies betreffende het mestbeleid • het informeren (voorlichten) van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen op het terrein van het mestbeleid

(2.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het leveren van een bijdrage aan evaluatieonderzoek met betrekking tot meststoffen
Periode	ca.1989
Bron	Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990 21 502, nrs. 1-2)

Opmerking Deze handeling werd uitgevoerd door de LEI en Consulentenschap in Algemene Dienst voor Bodem, Water en Bemesting. Deze laatste speelde ondermeer een rol bij het opstellen van prognoses voor het toekomstig mestoverschot.
De eindproducten worden onder handeling 1 bewaard.

(3.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer;
Landbouwschap
Handeling Het ontwikkelen en evalueren van het Mineralenaangiftesysteem (MINAS)
Periode ca.1993-
Bron Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1)
Product Mineralen onder controle? (1994);
Ex-ante evaluatie MAS/MINAS (1995)
Opmerking Onderzoek ten behoeve van evaluatie wordt o.a. door DLO-instituten verricht.

(4.)

Actor Landbouwschap;
Productschap voor Zuivel;
Productschap voor Vee en Vlees;
Productschap voor Pluimvee en Eieren;
Productschap voor Veevoeder
Handeling Het adviseren van de minister van Landbouw inzake het mestbeleid
Periode ca. 1970-
Bron Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990 21 502, nr. 3)

3.1.1.2 Totstandkoming van wet- en regelgeving

(5.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging, inwerkingtreding en intrekking van de Meststoffenwet 1947
Periode 1945 -
Product Meststoffenwet 1947 (oorspronkelijk: Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen), *Stb.* 1947, H123
Opmerking Deze handeling bevat als product algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen of bijdrageregelingen die niet onder een handeling met grondslag in de meststoffenwetgeving vallen. Subsidiereregelingen die een wettelijke grondslag hebben en het goedkeuringstraject voor dergelijke bijdrageregelingen bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen vallen in dergelijke gevallen ook onder deze handeling.
Het artikel waarbij de (oude) Meststoffenwet 1947 wordt ingetrokken (Meststoffenwet art. 38) is nog niet in werking is getreden.

(6.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging, inwerkingtreding en intrekking van de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen
Periode 1985-1986
Grondslag Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, *Stb.* 1985, 1, art. 12.2
Intrekking: Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 37

Product Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, *Stb.* 1985, 1
Opmerking Deze handeling bevat als product algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen of bijdrageregelingen die niet onder een handeling met grondslag in de meststoffenwetgeving vallen. Subsidiereregelingen die een wettelijke grondslag hebben en het goedkeuringstraject voor dergelijke bijdrageregelingen bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen vallen in dergelijke gevallen ook onder deze handeling.
De vervaldatum van de Interimwet werd de datum waarop art. 14 van de Meststoffenwet in werking trad (1-1-1987).

(7.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging, inwerkingtreding en intrekking van de Meststoffenwet
Periode 1986-
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 39.2;
Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, zoals gewijzigd in *Stb.* 1991, 385, art. 3a;
Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 20;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587
Product Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598;
Inwerkingtreding Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 620;
Inwerkingtreding Meststoffenwet, *Stb.* 1987, 189;
Inwerkingtreding Meststoffenwet, *Stb.* 1993, 59;
Inwerkingtreding Meststoffenwet, *Stb.* 1994, 895;
Inwerkingtreding Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 55;
Inwerkingtreding Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1993, 684;
Intrekking Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1993, 771;
Intrekking Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1996, 524;
Intrekking Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, *Stb.* 1997, 587;
Intrekking Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1997, 587
Opmerking Deze handeling bevat als product algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen of bijdrageregelingen die niet onder een handeling met grondslag in de meststoffenwetgeving vallen. Subsidiereregelingen die een wettelijke grondslag hebben en het goedkeuringstraject voor dergelijke bijdrageregelingen bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen vallen in dergelijke gevallen ook onder deze handeling.

(8.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging, inwerkingtreding en intrekking van de Wet verplaatsing mestproductie
Periode 1945 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 21, art. 22.2 en art. 22.3
Product Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686;
Inwerkingtreding Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 771
Opmerking Deze handeling bevat als product algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen of bijdrageregelingen die niet onder een handeling met grondslag in de meststoffenwetgeving vallen. Subsidiereregelingen die een wettelijke grondslag hebben en het

goedkeuringstraject voor dergelijke bijdrageregelingen bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen vallen in dergelijke gevallen ook onder deze handeling.

(9.)

Actor	Landbouwschap; Productschap voor Pluimvee en Eieren; Productschap voor Vee en Vlees; Productschap voor Veevoeder; Productschap voor Zuivel; Hoofdproductschap voor Akkerbouwproducten; Natuurbeschermingsraad (-1996); Minister van Justitie / Openbaar Ministerie
Handeling	Het adviseren van de minister van Landbouw bij de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende het mestbeleid
Periode	1945 -
Grondslag / Bron	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 21.1; 21.2; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 63; interview; Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990 21 502, nr. 3)
Opmerking	De Natuurbeschermingsraad is opgeheven krachtens de Aanpassingswet herziening Adviesstelsel (<i>Stb.</i> 1997, 63).

(10.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels inzake het in voorraad hebben, verwerken, vernietigen, vervoeren en verhandelen van dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 5 en art. 7
Product	amvb, regeling
Opmerking	Deze regels kunnen ook een meldingsplicht of nadere specificaties wat betreft gebied, categorie van bedrijven of dierlijke meststoffensoort inhouden. De minister van Landbouw kan tevens voorschriften stellen over bewijsstukken, administratie en het verbod de voorgeschreven hoeveelheid af te leveren dierlijke meststoffen te overschrijden. Zie voor meer specifieke handelingen onder andere handeling 44, 50, 65 of 74.

(11.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer; Minister belast met Volksgezondheid; Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling	Het voordragen van nadere regelgeving in het belang van een goede uitvoering van de Meststoffenwet
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 19 en art. 22 Memorie van Toelichting Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 22
Product	amvb
Opmerking	De minister belast met Volksgezondheid en van Verkeer en Waterstaat worden slechts betrokken indien het onderwerp van belang is in het kader van voedselveiligheid (WVC) of wanneer het zuiverings- of havenslib betreft (V&W)

3.1.1.3 Verantwoording van beleid

(12.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opstellen van periodieke verslagen betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Product jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking Bij de selectie moet rekening worden gehouden met het feit dat jaarverslagen vaak een samenvatting geven van de verslagen die betrekking hebben op een kortere periode. Alleen het “hoogste niveau” moet worden bewaard.

(13.)

Actor Bureau Heffingen (1987-);
Stichting Landelijke Mestbank (1987-1997)
Handeling Het opstellen van periodieke verslagen betreffende de uitvoering van het mestbeleid
Periode 1987-
Product jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking Bij de selectie moet rekening worden gehouden met het feit dat jaarverslagen vaak een samenvatting geven van de verslagen die betrekking hebben op een kortere periode. Alleen het “hoogste niveau” moet worden bewaard.

(14.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten Generaal betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Grondslag Grondwet 1938/46/48, art. 97; Grondwet 1953/56/72, art. 104; Grondwet 1983/87/95, art. 68
Product brieven, notities

(15.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamers der Staten Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het mestbeleid
Periode 1945 -
Product brieven, notities
Opmerking Zie ook *Behoorlijk behandeld*, Rapport van een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de Nationale Ombudsman in de periode (1964) 1982-1997 (PIVOT-rapport 55).

(16.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opstellen van een verslag aan de Staten-Generaal over de werking van de Wet verplaatsing mestproductie tijdens de eerste twee jaren
Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 15

3.1.1.4 Bezwaar en beroep

(17.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het beslissen op bezwaarschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Product beschikkingen
Opmerking Zie ook *Driemaal 's Raads Recht*, Een institutioneel onderzoek naar de taakgebieden van de Raad van State, (1940) 1945-1990 (PIVOT-rapport 17).

(18.)

Actor Minister van Landbouw / Directie Juridische Zaken
Handeling Het voeren van verweer in beroepschriftprocedures inzake het mestbeleid voor administratiefrechtelijke organen
Periode 1945 -
Product beschikkingen, verweerschriften
Opmerking Zie ook *Driemaal 's Raads Recht*, Een institutioneel onderzoek naar de taakgebieden van de Raad van State, (1940) 1945-1990 (PIVOT-rapport 17).

(19.)

Actor Bestuur van de Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het doen van een uitspraak in beroepszaken tegen beslissingen van de stichting
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 32
Opmerking Dit zijn bijvoorbeeld geschillen tussen de mestbank en de vervoerder in het kader van het kwaliteitspremiëringssysteem.

(20.)

Actor Bureau Heffingen
Handeling Het behandelen van bezwaarschriften aangaande heffingen
Periode 1987 -
Bron / Grondslag toelichting Uitvoeringsregeling overschotheffing, *Stcrt.* 1987, 81;
Regeling uitvoering heffingen en verrekening Meststoffenwet, *Stcrt.* 1997, 247, art. 16.3;
Toelichting Regeling uitvoering heffingen en verrekening Meststoffenwet, *Stcrt.* 1997, 247

(21.)

Actor Bureau Heffingen
Handeling Het voeren van verweer in administratiefrechtelijke procedures en beroepszaken aangaande heffingen
Periode 1987 -
Bron / Grondslag toelichting Uitvoeringsregeling overschotheffing, *Stcrt.* 1987, 81;
Regeling uitvoering heffingen en verrekening Meststoffenwet, *Stcrt.* 1997, 247, art. 16.3;
Toelichting Regeling uitvoering heffingen en verrekening Meststoffenwet, *Stcrt.* 1997, 247
Opmerking Voor heffingen en invordering worden bezwaar en beroep zelfstandig uitgevoerd.
Voor (mestproductie)rechten en registratie worden bezwaar en beroep namens de Minister van Landbouw uitgevoerd. (zie ook handeling 22)

(22.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het behandelen van bezwaarschriften en het voeren van verweer in beroepszaken bij het CBB aangaande de registratie van mestproductierechten
Periode 1994 -
Bron Toelichting Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249
Opmerking Bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven kan een producent beroep aantekenen tegen een beslissing van Bureau Heffingen.
De uitvoering geschiedt door Bureau Heffingen.

(23.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het behandelen van een bezwaarschrift tegen een beschikking in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking
Periode 1988 -
Grondslag Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88, art. 17.1 en 17.7
Product beschikking
Opmerking Het stellen van de termijn waarbinnen de indiener van een onvolledig bezwaarschrift in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, de gelegenheid heeft om dit bezwaarschrift volledig te maken, valt hier ook onder.

3.1.1.5 Informatieverstrekking

(24.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Product brieven, notities

(25.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden, vaststellen, coördineren en evalueren van het voorlichtingsbeleid inzake meststoffen
Periode 1945 -
Product brieven, notities
Opmerking Zie ook "*In den strijd tegen onwetendheid, valsche voorstelling en leugen*", Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein voorlichting van de rijksoverheid, 1931-1990 (PIVOT-rapport 46).

(26.)
Actor Minister van Landbouw;
Stichting Landelijke Mestbank (1987-1997)
Handeling Het ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal over de bemestende waarde, het gebruik, vervoer, de verkoop en de opslag van meststoffen
Periode 1945-
Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2) p. 22
Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2)
Opmerking N.B: Van het gedrukte voorlichtingsmateriaal wordt één exemplaar bewaard.
De voorbereidende stukken worden vernietigd.

(27.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het terrein van het mestbeleid
Periode 1945 -

(28.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal over meststoffenregelgeving en hun consequenties
Periode ca. 1980-
Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2) p. 22
Opmerking Dit is bijvoorbeeld ten behoeve van voorlichtingscampagnes over het Registratiebesluit dierlijke meststoffen, de mestboekhouding, de overschotheffing, en subsidies.
Hieronder vallen ook uitgaven van uitvoerende diensten als Bureau Heffingen.
N.B: Van het gedrukte voorlichtingsmateriaal wordt één exemplaar bewaard.
De voorbereidende stukken worden vernietigd.

3.1.1.6 Subsidiëring

(29.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het gebied van het mestbeleid
Periode 1945-1997
Product beschikkingen
Opmerking Vanaf 1995 was specifieke wetgeving vereist i.v.m. de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit is de Kaderwet LNV-subsidies (*Stb.* 1997, 710) die per 1-1-1998 inwerking trad.

(30.)

Actor Minister van Landbouw;
Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw
Handeling Het opstellen van bijdrageregelingen zonder grondslag in wet- of regelgeving in het kader van het mestbeleid
Periode 1945-1997
Bron begroting;
Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2);
Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2);
Interview
Product Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88;
Bijdrageregeling Praktijkprojecten Mestproblematiek (BPM);
Bijdrageregeling Gezamenlijke Opslag;
Bijdrageregeling individuele Mestopslag op akker- en tuinbouwbedrijven (MAT);
Opslagregeling intensieve veehouderijbedrijven / Bijdrageregeling mestopslagcapaciteit intensieve veehouderijbedrijven;
Bijdrageregeling voor mestbanken;
Bijdrageregeling Stichting Landelijke Mestbank (*Stcrt.* 1989, 253);
Mestopslagbesluit (van O&S-fonds);
Tweede mestopslagbesluit (TMO);
Gewijzigde tweede mestopslagbesluit (GTMO)

Opmerking Bij dit soort regelingen kan de minister putten uit een niet van tevoren gespecificeerd budget.
De Nederlandse inbreng in het goedkeuringstraject voor dergelijke bijdrageregelingen bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen maakt deel uit van deze handeling.
Vanaf 1995 was specifieke wetgeving vereist i.v.m. de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit is de Kaderwet LNV-subsidies (*Stb.* 1997, 710) die per 1-1-1998 inwerking trad.
Bijdrageregelingen met grondslag in wet- of regelgeving vallen onder handeling 5
Bij de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw handelde het om regelingen op basis van bestuursbesluiten.

(31.)

Actor Landelijke Raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de Landbouw
Handeling Het adviseren van het bestuur van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw inzake het opstellen van bijdrageregelingen
Periode ca. 1970 -
Grondslag begroting
Opmerking Dit gebeurt bijvoorbeeld bij bijdrageregelingen voor proefprojecten op het gebied van mestverwerking en -opslag.

3.1.1.7 Organisatie

Algemene aspecten rond organisatie worden beschreven in een horizontaal RIO: Organisatie Rijksdienst.

(32.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het instellen, instrueren en opheffen van commissies en werkgroepen inzake het meststoffenbeleid
Periode 1945-
Opmerking Het betreft hier commissies of werkgroepen die niet expliciet in een regeling worden genoemd.
Dit kunnen ook interdepartementale organen, projectbureaus of ambtelijke commissies zijn.

(33.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het benoemen van voorzitters en leden van commissies en werkgroepen inzake het meststoffenbeleid
Periode 1945-
Opmerking Het betreft hier commissies of werkgroepen die niet expliciet in een regeling worden genoemd.

(34.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het verstrekken van vergoedingen aan voorzitters en leden van commissies en werkgroepen inzake het meststoffenbeleid
Periode 1945-
Opmerking Het betreft hier commissies of werkgroepen die niet expliciet in een regeling worden genoemd.

(35.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het deelnemen aan privaatrechtelijke instellingen en stichtingen op het gebied van het meststoffenbeleid
Periode 1945-

(36.)
Actor Minister van Landbouw;
Landbouwschap
Handeling Het opzetten en uitvoeren van het project Heroriëntatie
Uitvoeringsorganisaties Mestbeleid
Periode ca.1995 - ca.1998
Bron Interview

3.1.1.8 Samenwerking

(37.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het afsluiten van convenanten met het georganiseerde
landbouwbedrijfsleven ter vermindering van het mineralenoverschot
Periode ca. 1970 -
Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2);
Begroting 1991
Opmerking Dit zijn bijvoorbeeld convenanten in het kader van de brongerichte aanpak van het mestprobleem.

(38.)
Actor Minister van Landbouw;
Bureau Heffingen (1987-);
Stichting Landelijke Mestbank (1987-1997);
Rijksbelastingdienst
Handeling Het maken van werkafspraken met organisaties op het gebied van de
(onderlinge) informatie-uitwisseling
Periode 1986-
Bron Interview;
Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding
(Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 17
Opmerking Het betreft hier structurele en geen incidentele afspraken.
Dit gebeurde ondermeer tussen Bureau Heffingen en het Projectbureau
Bevordering Mestafzet (BMA).
Ook vond er informatie-uitwisseling plaats tussen de Stichting Landelijke
Mestbank en Bureau Heffingen over de omvang en de aard van de stroom
overige organische meststoffen.

(39.)
Actor Minister van Landbouw;
Algemene Inspectiedienst;
Bureau Heffingen (1987-);
Stichting Landelijke Mestbank (1987-1997)
Handeling Het maken van werkafspraken met controlerende / opsporende instanties op
het gebied van het toezicht op de naleving en controle van de
meststoffenregelgeving
Periode 1986 -
Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2) p. 7;

Toelichting Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet bodembescherming, *Stcrt.* 1987, 82;

Toelichting Regeling aanwijzing opsporingsambtenaren Wet bodembescherming, *Stcrt.* 1987, 244;

Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 39;

Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 17;

Toelichting Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten (*Stcrt.* 1994, 67)

Opmerking

Het betreft hier structurele en geen incidentele afspraken.

Dit kunnen werkafspraken met bovenstaande of andere diensten van het ministerie van Landbouw zijn, of met diensten die onder andere ministeries vallen. Dit zijn bijvoorbeeld gemeente- en rijkspolitie of door VROM aangewezen inspecteurs van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Afspraken met de gemeente- en rijkspolitie zijn opgenomen in het zogenaamde *Landelijke Draaiboek Mest*. Dit is een uitgave van het Openbaar Ministerie.

Zie voor de algemene handeling over de beleidsvoorbereiding, vaststelling en evaluatie betreffende handhavings-, controle- en opsporingsaspecten paragraaf 4.8.

4. HANDELINGEN UIT DE MESTSTOFFENWETGEVING

Binnen het meststoffenbeleid is de Meststoffenwet de belangrijkste wet. Zij behandelt de bepaling van het mestoverschot en de afvoer ervan. Een bedrijf mag volgens de Meststoffenwet tot de bemestingsnorm van 125 kilogram fosfaat per hectare landbouwgrond per jaar produceren. Handhaving van de normen gaat via mestoverschotberekening en de mestboekhouding. Dit komt omdat directe meting van wat er op het land komt (technisch) niet mogelijk is.

De Meststoffenwet is een zogenaamde raamwet. Dit betekent dat de wet een kader vormt waarbij er wordt verwezen naar nadere besluiten en regelingen waarin de inhoud van het beleid wordt uitgewerkt. Dit heeft als voordeel dat er sneller aanpassingen in de regelgeving kunnen worden doorgevoerd. Een wetswijziging vergt immers een langduriger (en parlementaire) behandeling dan een nieuwe regeling. Vooral gezien de fasering van het mestbeleid, waarbij de regels gaandeweg worden aangescherpt, is dit van belang.

De Meststoffenwet geeft (de mogelijkheid tot het stellen van) regels:

- met betrekking tot het verhandelen van dierlijke en andere soorten meststoffen. Hieronder bestond de mogelijkheid vergunningen uit te geven;
- aan de samenstelling van de meststoffen;
- over de afvoer van mestoverschotten. Dit behelst de regels voor het in voorraad hebben, verwerken en verhandelen van meststoffen, waaronder de mestboekhouding en de instelling van een landelijke mestbank;
- ten aanzien van de overschotheffing;
- ter voorkoming van een onverantwoorde uitbreiding van de productie van dierlijke meststoffen;
- met betrekking tot het toezicht op de naleving van de bepalingen van de wet.

Voor aan te wijzen diersoorten geldt een registratieverplichting. De gegevens over de mestproductie, het gebruik en de afvoer ervan moeten bijgehouden worden in een mestboekhouding. Over de geproduceerde hoeveelheid mest is volgens een daartoe vastgesteld tarief een heffing verschuldigd.

4.1 Werkingsfeer - Handelingen ingevolge art. 1 van de Meststoffenwet

4.1.1.1 Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie (gedeelte)

De minister wijst hierin de diersoorten die onder de Meststoffenwet vallen aan. In 1986 zijn dit rundvee, varkens, kippen en kalkoenen.

In een tabel wordt aangegeven wat de mestproductie per dier in kilo fosfaat per jaar is.

In 1992 heeft de minister meer diercategorieën onder de mestwetgeving gebracht. Nieuwe diersoorten zijn: schapen, vossen, nertsen, geiten, eenden en konijnen.

Voor de aangewezen diersoorten geldt:

- a. dat de geproduceerde mest valt onder de termen van het Besluit gebruik dierlijke meststoffen (een besluit gebaseerd op de Wet bodembescherming);
- b. dat de registratieverplichting ingevolge het Registratiebesluit dierlijke meststoffen van toepassing is;
- c. dat gegevens in een mestboekhouding moeten worden bijgehouden;
- d. dat over het teveel aan geproduceerde mest een heffing verschuldigd is;
- e. dat de regels voor uitbreiding, vestiging of verplaatsing van toepassing zijn.

(40.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het aanwijzen van diersoorten waarvan de uitwerpselen vallen onder de categorie dierlijke meststoffen zoals die in de meststoffenwetgeving wordt gebruikt
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 1.1
Product Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, *Stcrt.* 1986, 246 (gedeelte)

(41.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van voorwaarden waaronder grond waarop bosbouw wordt uitgeoefend als landbouwgrond wordt gedefinieerd
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 1.1
Product Regeling aanmerking bepaalde categorieën bosbouwgrond tot landbouwgrond, *Stcrt.* 1986 246
Opmerking Dit betreft de zogenaamde “tijdelijke houtakkers”, waarvoor vrijstelling van de herplantingsplicht geldt.

(42.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het aanwijzen van categorieën van gevallen waarvoor een afwijkende begripsomschrijving van verhandelen van meststoffen geldt
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 1.2
Product amvb
Opmerking De normale begripsomschrijving van verhandelen is: afleveren van meststoffen aan handelaren in of gebruikers van meststoffen alsmede het, met het oog daarop, voorhanden of in voorraad hebben, aanbieden of vervoeren.

4.2 Handel in mest- Handelingen ingevolge art. 2, 4 en 5 van de Meststoffenwet

(43.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake de handel in meststoffen
Periode 1945 -
Product beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.

4.2.1 Handel, vervoer en garanties voor de koper

Met vervoer wordt transportereren bedoeld. Dit moet binnen de context van het mestbeleid onderscheiden worden van de term “verplaatsen”, hetgeen met de overdracht van productierechten te maken heeft.

4.2.1.1 Meststoffenbesluit (oorlogsperiode)

Om de kopers van mest beter te beschermen dan mogelijk was via de Wet ter bestrijding van het bedrog in de handel van meststoffen, zaaizaden en veevoeder uit 1920 (Zie: 2.1 afbakening), kwam het in 1942 tot het Meststoffenbesluit (*Stcrt.* 1942, 163). Deze bezettingsregeling werd in 1945 korte tijd

door de Nederlandse overheid geschorst, maar in afwachting van een definitieve regeling weer in werking gesteld (*Stb.* 1945, F162). Het besluit is tot 1951 geldig geweest.

De in het besluit genoemde actor “Secretaris-Generaal van het Departement van Landbouw en Visscherij” werd na de oorlog vervangen door de minister van Landbouw. In de oorlog waren er geen ministers op hun post en werden hun taken door de hoogste ambtenaar van ieder departement uitgevoerd.

In het Meststoffenbesluit werd bepaald dat alleen toegelaten meststoffen in voorraad gehouden, vervoerd of verhandeld mochten worden. Deze stonden op de “lijst van meststoffen”.

In de Ontheffingsbeschikking Meststoffen werden de procedure en de voorwaarden voor de aanvraag van ontheffing op het verbod op het vervoeren en verkopen van meststoffen beschreven. Een daarbij ingestelde Commissie van deskundigen kon de Directeur-Generaal van de Landbouw hieromtrent adviseren.

4.2.1.2 Meststoffenwet 1947

In 1947 kwam de Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen tot stand. De wet werd gezien als opvolger van oudere meststoffenbepalingen die bedrog moesten tegengaan. Zij bleef vanaf 1962, toen er een aparte Bestrijdingsmiddelenwet kwam, alleen nog geldig voor meststoffen en werd omgedoopt in Meststoffenwet 1947.

De Meststoffenwet 1947 is deels een raamwet. Zij geeft door middel van uit te vaardigen amvb's de mogelijkheid tot het verbieden van de verkoop of het vervoer van meststoffen; tot het verlenen van ontheffing, eventueel onder voorwaarden; en tot het geven van voorschriften over de verpakking en handelsvoorwaarden. Ter bescherming van de fabrikant of handelaar is er een geheimhoudingsplicht voor de opsporingsambtenaren over de kennis van de samenstelling of de productiewijze.

Overtreding van de bepalingen van de Meststoffenwet 1947 worden gezien als een economisch delict. Naast de gebruikelijke opsporingsambtenaren hadden ook ambtenaren van de invoerrechten en accijnzen, van de Plantenziektenkundige Dienst (voor wat betreft bestrijdingsmiddelen) en de Dienst der Rijkslandbouwproefstations opsporingsbevoegdheid. Vanaf 1951 kwamen controleurs van de Centrale Controle Dienst van het departement van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening in de plaats van de ambtenaren van de invoerrechten en accijnzen. De AID volgde in 1955 de CCD op. De Meststoffenwet 1947 geeft regels omtrent de monsterneming in het kader van de opsporing. Hangende het onderzoek kan een partij in beslag worden genomen. De directeur van het Rijkslandbouwproefstation beoordeelt of er aanleiding is voor strafvervolgning. Als dit zo is dan wordt de Officier van Justitie ingeschakeld.

Hoewel er in de Meststoffenwet (uit 1986) een intrekingsartikel voor de (oude) Meststoffenwet 1947 staat, is dit artikel nog niet inwerking getreden. De “oude” Meststoffenwet 1947 geeft namelijk ook regels voor de kwaliteit van allerhande kunstmeststoffen. Dit betekent dat de bepalingen uit en op grond van de oude wet nog steeds van kracht zijn.

4.2.1.3 Meststoffenbesluit 1951, en Meststoffenbesluit 1977

In 1951 werd het Meststoffenbesluit 1951 van kracht. Daardoor vervielen er (deels) een aantal uitgevaardigde besluiten over meststoffen die uit of vlak na de Tweede Wereldoorlog stonden, zoals bijvoorbeeld het hierboven beschreven Meststoffenbesluit uit 1942. Een aantal overheidstaken werden overigens gewoon voortgezet onder het nieuwe besluit.

Tevens werden met de komst van dit besluit uit 1951 de bepalingen over meststoffen uit de Wet bestrijding van het bedrog in de handel in meststoffen, zaaizaden en veevoeder (*Stb.* 1920, 957) gehaald.

Het Meststoffenbesluit 1951, en het vervangende Meststoffenbesluit 1977 bepaalde dat de Directeur-Generaal van de Landbouw en in speciale gevallen de Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht ontheffingen mochten verlenen op het verbod om meststoffen te vervoeren en te verhandelen. Dit Rijkslandbouwproefstation was bestemd voor het onderzoek van meststoffen. Het werd per 1 januari 1980 opgeheven. Het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor land- en tuinbouwproducten (RIKILT) te Wageningen heeft de taken overgenomen.

In de bovengenoemde besluiten worden tevens algemene eisen gesteld over de aanduiding en verpakking van voor de handel bestemde meststoffen. In de op de besluiten gebaseerde regelgeving worden procedures en voorschriften voor onderzoek en analyse, de aanvraag en het verlenen van ontheffing gegeven en onderzoekstarieven vastgesteld.

(44.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met Milieubeheer (1986-)
Handeling	Het bij amvb verbieden van het vervoeren of verkopen van meststoffen of stoffen die kennelijk bestemd zijn om als meststof te worden gebruikt
Periode	1945 -
Grondslag	Meststoffenwet 1947, <i>Stb.</i> 1947, H123, art. 2; Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 2.1; 3
Product	Meststoffenbesluit 1951, <i>Stb.</i> 1950, K671 (gedeelte); Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459
Opmerking	Krachtens de Meststoffenwet wordt dit amvb, waarin ook eisen staan waaraan deze stoffen moeten voldoen om te mogen worden verhandeld, samen met de minister belast met Milieubeheer opgesteld. De eisen hebben betrekking op de hoedanigheid, de samenstelling, het gewicht, de verpakking, de vermeldingen e.d. De eisen kunnen afhankelijk zijn van het gebruiksdoel van de meststof. Het amvb gebaseerd op de Meststoffenwet is nog niet tot stand gekomen.

4.2.1.4 Lijst van meststoffen, Meststoffenbeschikking 1970 en Meststoffenbeschikking 1977

Hierin staan de algemene eisen waaraan de verschillende soorten meststoffen moeten voldoen. Tevens zijn de voorschriften ten aanzien van de garantievermelding en naamsaanduiding beschreven. Er is als bijlage een lijst opgesteld met meststoffen die verhandeld en vervoerd mogen worden. Daarin staan aanvullende specificaties.

In de loop der jaren is deze beschikking regelmatig aangepast naar aanleiding van EG-richtlijnen.

(45.)

Actor	Directeur-Generaal van de Landbouw (tot 1970); Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening (tot 1951); Minister van Landbouw (vanaf 1970)
Handeling	Het vaststellen van een lijst met meststoffen die vervoerd of verkocht mogen worden
Periode	1945 -
Grondslag	Meststoffenbesluit, <i>Stcrt.</i> 1942, 163, art. 2.2; Meststoffenwet 1947, <i>Stb.</i> 1947, H123, art. 4; Meststoffenbesluit 1951, <i>Stb.</i> 1950, K671, art. 2; Meststoffenbesluit 1951, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1970, 1, art. 2; Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459, art. 2, 3, 4
Product	Vaststelling lijst van meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1942, 163; Vaststelling van de lijst van meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1951, 31; Meststoffenbeschikking 1970, <i>Stcrt.</i> 1970, 78 (gedeelte); Meststoffenbeschikking 1977, <i>Stcrt.</i> 1977, 161
Opmerking	Tot 1951 overlegde de Directeur-Generaal van de Landbouw met de Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening over de vaststelling. Vanaf 1970 stelde de minister van Landbouw de lijst vast. In deze lijst staan tevens de eisen waaraan de meststoffen moeten voldoen, en de voorschriften ten aanzien van de samenstelling, garantievermelding en naamsaanduiding beschreven.

4.2.1.5 Verpakking en benaming

(46.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het geven van voorschriften omtrent de verpakking of aanduiding van meststoffen
Periode	ca. 1970 -
Grondslag	Meststoffenbesluit 1951, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1970, 1, art. 2.3; Intrekking: Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459, art. 9; Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459, art. 4.b sub 4 en art. 5
Product	Meststoffenbeschikking 1970, <i>Stcrt.</i> 1970, 78 (gedeelte); Meststoffenbeschikking 1977, <i>Stcrt.</i> 1977, 161 (gedeelte)
Opmerking	Hieronder vallen o.a. voorschriften inzake de onderlinge scheiding van aanduidingen of vermeldingen op de verpakking of bijgevoegde stukken van meststoffen, of voorschriften inzake het afsluiten of verzegelen van de verpakking van meststoffen.

(47.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het toestaan van een vermelding op de verpakking of op bijgevoegde stukken, die aangeeft dat de meststof voldoet aan door de EG vastgestelde normen
Periode	1977 -
Grondslag	Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459, art. 4.b sub 2
Product	Meststoffenbeschikking 1977, <i>Stcrt.</i> 1977, 161 (gedeelte)
Opmerking	Deze vermelding kan "EEG-MESTSTOF" of enige andere aanduiding zijn.

4.2.1.6 Regels samenstelling diervoeders

Naast de minister van Landbouw was het Productschap voor Veevoeder eveneens betrokken bij de regulering van de kwaliteit en samenstelling van veevoer. (Zie 4.3.3.1)

(48.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het stellen van regels betreffende de samenstelling van diervoeders
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 2.2
Product	amvb
Opmerking	Bepalingen omtrent de samenstelling zijn onderdeel van de brongerichte benadering van de mestproblematiek.

4.2.2 **Ontheffingen vervoers- en verkoopverbod**

Een ontheffing wordt in de regel pas verleend, nadat de kwaliteit en de werking op kosten van de aanvrager is onderzocht. De procedure staat beschreven in de Ontheffingsbeschikking Meststoffen (*Stcrt.* 1942, 163) en de Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen (*Stcrt.* 1977, 230). Bij bijzondere ontheffingen hebben deze ontheffingen betrekking op een bepaalde partij van een meststof.

(49.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het (bij amvb) stellen van regels inzake het verlenen van ontheffing op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
Periode	1947-
Grondslag	Meststoffenwet 1947, <i>Stb.</i> 1947, H123, art. 3.1

- Product Meststoffenbesluit 1951, *Stb.* 1950, K671(gedeelte);
Meststoffenbesluit 1977, *Stb.* 1977, 459
- (50.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het stellen van regels over de aanvraagprocedure, het onderzoek of de onderzoekstarieven voor het verlenen van ontheffing op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
- Periode 1945 -
- Grondslag Meststoffenbesluit, *Stcrt.* 1942, 163, art. 4;
Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 3.3;
Meststoffenbesluit 1951, *Stb.* 1950, K671, art. 4;
Meststoffenbesluit 1977, *Stb.* 1977, 459, art. 8
- Product Ontheffingsbeschikking Meststoffen, *Stcrt.* 1942, 163;
Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, *Stcrt.* 1951, 65 (gedeelte);
Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230 (gedeelte);
Beschikkingen tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation;
Beschikkingen onderzoekstarieven RIKILT
- Opmerking Zie 4.9.1.3 voor handelingen die betrekking hebben op wijzigingen van de onderzoekstarieven (handeling 230-232).
- (51.)
- Actor Directeur-Generaal van de Landbouw
- Handeling Het verlenen van ontheffing op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
- Periode 1945 -
- Grondslag Meststoffenbesluit, *Stcrt.* 1942, 163, art. 2.2;
Ontheffingsbeschikking Meststoffen, *Stcrt.* 1942, 163, art. 5;
Meststoffenbesluit 1951, *Stb.* 1950, K671, art. 3.1;
Meststoffenbesluit 1977, *Stb.* 1977, 459, art. 7.1
- Opmerking De DG neemt zijn besluit na overleg met een commissie van deskundigen.
- (52.)
- Actor Directeur-Generaal van de Landbouw
- Handeling Het aanwijzen van gevallen waarin de Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht (1951-1979) of de Directeur van het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten te Wageningen (v.a. 1997) een bijzondere ontheffing op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen mag verlenen
- Periode 1951-
- Grondslag Meststoffenbesluit 1951, *Stb.* 1950, K671, art. 3.2;
Meststoffenbesluit 1977, *Stb.* 1977, 459, art. 7.2
Meststoffenbesluit 1977, zoals gewijzigd in *Stb.* 1979, 674, art. I
- Product Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffenbesluit 1951, *Stcrt.* 1951, 65;
Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230;
Wijziging Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffen, *Stcrt.* 1979, 250
- Opmerking Het stellen van nadere regels valt ook onder deze handeling.
- (53.)
- Actor Minister van Landbouw (1945 - 1951);
Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht (1951 - 1979);
Directeur van het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en

	Tuinbouwproducten te Wageningen (vanaf 1979)
Handeling	Het verlenen van een bijzondere ontheffing op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
Periode	1945 -
Grondslag	Meststoffenbesluit, <i>Stcrt.</i> 1942, 163, art. 2.3; Meststoffenbesluit 1951, <i>Stb.</i> 1950, K671, art. 3.2; Meststoffenbesluit 1977, <i>Stb.</i> 1977, 459, art. 7.2; Meststoffenbesluit 1977, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1979, 674, art. I
(54.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het instellen van een commissie van (ambtelijke) deskundigen die de Directeur-Generaal van de Landbouw adviseert inzake ontheffingen op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
Periode	1945 -
Grondslag	Ontheffingsbeschikking Meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1942, 163, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, <i>Stcrt.</i> 1951, 65, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1977, 230, art. 5
(55.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het benoemen van de leden van een commissie van (ambtelijke) deskundigen die de Directeur-Generaal van de Landbouw adviseert inzake ontheffingen op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
Periode	1945 -
Grondslag	Ontheffingsbeschikking Meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1942, 163, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, <i>Stcrt.</i> 1951, 65, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1977, 230, art. 5
(56.)	
Actor	Commissie van Deskundigen inzake het Meststoffenbesluit
Handeling	Het adviseren van de Directeur-Generaal van de Landbouw inzake ontheffingen op het vervoers- en verkoopverbod van meststoffen
Periode	1945 -
Grondslag	Ontheffingsbeschikking Meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1942, 163, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, <i>Stcrt.</i> 1951, 65, art. 5; Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1977, 230, art. 5
Opmerking	Dit is een commissie van (ambtelijke) deskundigen.

4.2.3 Vergunningen inzake het verhandelen van meststoffen

Om de doelstelling van de overheid te bereiken zijn er mogelijkheden geschapen om het bezit of vervoer van meststoffen aan vergunningen te onderwerpen. Hierbij werd in de Meststoffenwet een onderscheid gemaakt tussen dierlijke meststoffen en “overige organische meststoffen”.

Tegen een beschikking over het verlenen van een vergunning kan op grond van de Meststoffenwet, art. 20 in beroep worden gegaan bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven.⁹⁸

Er is tot nu toe geen invulling gegeven aan een vergunningenstelsel voor het verhandelen van dierlijke of overige organische meststoffen. Zodoende zijn hiervoor nog geen procedures ontwikkeld en is er ook geen overheidsorgaan dat vergunningen verleent. Voor het verhandelen van dierlijke mest is er

(anno 2000) wel een vergunningenstelsel in de maak, in het kader van de erkenning van mestverwerking ten behoeve van mestafzetcontracten.

4.2.3.1 Vergunningen dierlijke meststoffen

(57.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels inzake vergunningen voor de handel in dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 5.2d
Product	amvb, regeling

(58.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het aanwijzen van organen die vergunningen voor de handel in dierlijke meststoffen mogen verlenen
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 5.2d
Product	amvb, regeling
Opmerking	Deze aanwijzing heeft tot het jaar 2000 niet plaatsgevonden.

(59.)

Actor	Minister van Landbouw; (Een door de minister aangewezen orgaan)
Handeling	Het verlenen van vergunningen voor de handel in dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 5.2d
Product	beschikking
Opmerking	Ten tijde van het opstellen van dit rapport was door de minister van Landbouw nog geen orgaan voor het verlenen van een vergunning aangewezen.

4.2.3.2 Vergunningen overige organische meststoffen

Met de hieronder aangehaalde term “voor bemesting bruikbare producten” worden producten bedoeld die geheel of gedeeltelijk uit zuiverings-slib, havenslib, compost en dergelijke bestaan.

Met het opstellen van de regels voor deze vergunningen wordt de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986 over het gebruik van zuiverings-slib in de landbouw (86/278/EEG, Pb. EG no. L 181) geïmplementeerd.

(60.)

Actor	Minister van Landbouw samen met; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels voor het verlenen, weigeren of intrekken van een vergunning voor het als meststof verhandelen van voor bemesting bruikbare producten
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 4.1; 4.2 en 4.3
Product	amvb, regeling
Opmerking	De minister van Landbouw kan daarbij tevens voorschriften stellen over bemonstering, analyse, administratie, bewijsstukken en het verbod de voorgeschreven hoeveelheid af te leveren stoffen te overschrijden.

(61.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het aanwijzen van een overheidsorgaan dat vergunningen kan verlenen voor het als meststof verhandelen van voor bemesting bruikbare producten
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 4.1
Product amvb
Opmerking Deze aanwijzing heeft tot het jaar 2000 niet plaatsgevonden.

(62.)
Actor Minister van Landbouw;
(Een door de minister van Landbouw aangewezen overheidsorgaan)
Handeling Het verlenen van een vergunning voor het als meststof verhandelen van voor bemesting bruikbare producten
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 4.1
Product beschikking
Opmerking Ten tijde van het opstellen van dit rapport was door de minister van Landbouw nog geen orgaan voor het verlenen van een vergunning aangewezen.

(63.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het aanwijzen van een overheidsorgaan dat gerechtigd is over uitkomsten van bemonsteringsanalyses van meststoffen te beschikken
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 4.2b
Opmerking Deze aanwijzing heeft tot het jaar 2000 niet plaatsgevonden.

4.3 Gegevensbeheer rond mest - Handelingen ingevolge art. 6 en 8 van de Meststoffenwet

Het bijhouden van gegevens en het verstrekken van deze gegevens aan controlerende instanties zijn voor de overheid cruciaal voor het beheersen van productie en gebruik van mest. Dit gegevensbeheer werd door de overheid daarom met name opgelegd aan mestproducenten, -handelaars en -gebruikers. Bij de bepalingen die de Meststoffenwet stelt worden deze gegevens als uitgangspunt genomen. De gegevens dienen ondermeer om de omvang van de mestproductie per bedrijf vast te stellen.

(64.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake het gegevensbeheer betreffende meststoffen
Periode 1945 -
Product beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.

(65.)
Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het stellen van regels omtrent het gegevensbeheer betreffende meststoffen door producenten, handelaars en bedrijfsmatige gebruikers van meststoffen, en wat producenten van dierlijke mest betreft soorten en aantallen dieren

Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 6.1; 7
Product	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625; Registratiebesluit dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1990, 274; Besluit mestbank en mestboekhouding, (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170 (gedeelte); Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1987, 171 (gedeelte)
Opmerking	Deze regels kunnen ook nadere specificaties wat betreft gebied, categorie van bedrijven of dierlijke meststoffensoort inhouden.

4.3.1 Referentiehoeveelheid

4.3.1.1 Registratiebesluit dierlijke meststoffen

Om een vertrekpunt te hebben van waaruit de overheid de mestproductie bij de veehouders kan toetsen, moesten mestproducenten in een eenmalige registratieronde een aantal gegevens inzenden. Deze gegevens hebben betrekking op de aantallen dieren op het bedrijf en de daaruit te berekenen mestproductie. Dit is de referentiehoeveelheid. Het registratiebesluit werkt dus in combinatie met de *Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie*. (Zie: 4.3.3.1)
Daarnaast moest de boer tijdens de registratieronde de bij het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond en de behuizing opgeven. Door deling werd de gemiddelde referentiehoeveelheid per hectare verkregen.

In eerste instantie stelde de directeur DUR, die daartoe was gemandateerd door de minister van Landbouw, de referentiehoeveelheid vast. Dit moest via een beschikking die door DUR (zie actorenlijst onder LASER) werd voorbereid.⁹⁹ Later bleek dat de referentiehoeveelheid rechtstreeks uit de wet voortvloeit. Daarin staat wat iemand mag produceren. In september 1990 had het College van Beroep voor het Bedrijfsleven dit bepaald. In de feitelijke uitvoering veranderde er niet veel. De referentiehoeveelheden werden nog steeds geregistreerd door DUR en Bureau Heffingen. Er kwamen alleen geen beschikkingen meer aan te pas.¹⁰⁰

Bij de invoering van de *Wet verplaatsing mestproductie* in 1994, werd de referentiehoeveelheid vervangen door mestproductierechten. Dit leidde bijvoorbeeld bij Bureau Heffingen tot heterogene administraties, waarbij bij een producent verschillende soorten productierechten (gebonden, niet-gebonden, verplaatsbaar en niet-verplaatsbaar, onderscheiden naar diersoort, met behoud (deel) oude referentiehoeveelheid) op zijn naam heeft staan.

Bij de aantallen dieren en de mestproductie moesten de veehouders de feitelijke en realistische aantallen opgeven, en niet de maximale capaciteit van het bedrijf op grond van vergunningen of hok- of stalruimte. Het aantal dieren op een tijdstip was bepalend en niet het totaal aantal dieren per jaar als er sprake was van verschillende productiecycli. De peildatum was 31 december 1986, tenzij dit een vertekend beeld gaf van de situatie.

Later, in 1995, besloot de overheid middels een wijziging van de *Meststoffenwet* tot een correctiemaatregel, omdat in het registratiesysteem van de referentiehoeveelheid een "latente ruimte" was ingebouwd. Dit was de 30% korting. De mestproducenten gebruikten deze ruimte om meer dieren te houden dan de bedoeling was. (Zie: 4.3.1.2. *Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen*) Deze korting was ook bedoeld om een verlaging van de fosfaat- en stikstofaanvoer via het veevoer te stimuleren. Zij is met de komst van MINAS overigens weer ongedaan gemaakt.

Het besluit kende nog een aantal speciale regelingen en situaties. Zo gold de registratieverplichting niet voor heel kleine producenten, d.w.z. met een totale productie op bedrijfsniveau van minder dan 125 kilo fosfaat per jaar. Er werd rekening gehouden met de veel voorkomende praktijk dat de dieren tijdelijk elders werden ondergebracht, zoals bij opfok van jongvee of uitscharing. In speciale gevallen

konden mestproducenten de minister verzoeken de mestproductie anders vast te stellen via de Regeling afwijkende referentiehoeveelheden Meststoffenwet.

Door een wijziging in 1989 verkrijgen opfokkers van jongvee ook een referentiehoeveelheid, en kunnen zij alle soorten dieren, met uitzondering van varkens en kippen houden. Ook hier is de registratiedatum op 31 december 1986 gesteld. Deze registratieronde werd door Bureau Heffingen uitgevoerd.

Een wijziging in 1990 voorziet in de vaststelling van een bijzondere hoeveelheid dierlijke meststoffen voor degene aan wie op grond van de Beschikking superheffing SLOM-deelnemers¹⁰¹ (*Stcrt.* 1989, 94) een specifieke referentiehoeveelheid melk is toegewezen. Dit productiequotum is gekoppeld aan het aantal koeien, die op hun beurt mest produceren. De mest- en melkregelingen werden op die manier gelijkgesteld.

(66.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een registratieformulier voor de opgave van dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625, art. 2.1; Registratiebesluit dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1989, 50, art. 2.1; 2.2 en <i>Stb.</i> 1992, 37, art. 2.1; 2.2; 2.3; 2.4
Product	Regeling vaststelling registratieformulier dierlijke meststoffen, <i>Stcrt.</i> 1986, 246; Regeling vaststelling registratieformulier dierlijke meststoffen 1992, <i>Stcrt.</i> 1992, 22; Regeling vaststelling registratieformulier jongvee-opfokkers, <i>Stcrt.</i> 1989, 61;

(67.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het bepalen of aanpassen van de referentiehoeveelheid of het mestproductierecht aangaande dierlijke meststoffen
Periode	1986-1990
Grondslag / Bron	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625, art. 2, art. 9; Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 5; art. 9.3, 9.4; art. 10.2; Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9; Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 2 t/m 9; Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1994, 635, art. 14.c.1; 14.c.2; Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stb.</i> 1994, 896, art. 11 t/m 18; Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (<i>Stb.</i> 1994, 896) p. 22, 24 en art. 18; Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1996, 633, art. 18.5
Product	beschikking
Opmerking	De beschikkingen werden verzorgd door de Districtsbureauhouder en DUR.

(68.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het registreren van de referentiehoeveelheid of het mestproductierecht aangaande dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag / Bron	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625, art. 2, art. 9; Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 5; art. 9.3, 9.4; art. 10.2;

	Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9;
	Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 2 t/m 9;
	Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1994, 635, art. 14.c.1; 14.c.2;
	Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stb.</i> 1994, 896, art. 11 t/m 18;
	Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (<i>Stb.</i> 1994, 896) p. 22, 24 en art. 18;
	Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1996, 633, art. 18.5
Opmerking	Registratie geschiedde door de Districtsbureauhouder. Later is deze taak overgenomen door DUR, Bureau Heffingen en LASER. Onder deze handeling vallen o.a. aanpassing, omzetting of doorhaling van geregistreerde gegevens als gevolg van veranderingen in de bedrijfsvoering, bij gebleken onregelmatigheden na controles op de naleving van de gestelde regels, en als gevolg van aanpassingen van de wet en regelgeving hieromtrent.
(69.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het bepalen van een afwijkende hoeveelheid dierlijke meststoffen die op een bedrijf als geheel en naar diersoort en diercategorie geproduceerd wordt, op verzoek van de producent van dierlijke meststoffen
Periode	1986 -
Grondslag	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625, art. 7; art. 8
Product	beschikkingen
Opmerking	Dit geldt voor producenten die te maken hebben met de superheffing (melkvee) of het verbod voedsel- en slachtafvallen (varkens).
(70.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een aanvraagformulier voor het bepalen van een afwijkende hoeveelheid dierlijke meststoffen en van de indieningstermijn voor de aanvraag
Periode	1986 -
Grondslag	Registratiebesluit dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1986, 625, art. 7.3; 8.3
Product	Regeling afwijkende referentiehoeveelheden Meststoffenwet, <i>Stcrt.</i> 1987, 96
Opmerking	Dit geldt voor producenten die te maken hebben met de superheffing (melkvee) of het verbod voedsel- en slachtafvallen (varkens).
(71.)	
Actor	Productschap voor Zuivel
Handeling	Het toewijzen van een heffingvrije hoeveelheid melk in het licht van de invoering van referentiehoeveelheden voor mestproducenten
Periode	1986 -
Grondslag	Regeling afwijkende referentiehoeveelheden Meststoffenwet <i>Stcrt.</i> 1987, 96, art. 1
Opmerking	Het productschap maakt een "Berekening heffingvrije hoeveelheid" op en stuurt die aan de betrokken mestproducent.

4.3.1.2 Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (gedeelte)

Middels een wijziging van de Meststoffenwet in 1995 werd het niet-gebonden mestproductierecht voor varkens en kippen met 30% gekort. Een producent kon op grond van dit besluit verzoeken om omzetting van de mestproductierechten naar een andere diersoort dan varkens of kippen. De producent werd dan niet gekort.

Bureau Heffingen besliste op een dergelijk verzoek tot omzetting of doorhaling op grond van de in het besluit vastgelegde objectieve toetsingscriteria. Dit wordt zonodig door Bureau Heffingen uitgevoerd en geregistreerd. (Zie daarvoor de handeling m.b.t. (referentiehoeveelheid en) mestproductierechten in 4.3.1.1)

Het besluit is tot 1998 geldig geweest

(72.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het stellen van regels omtrent de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder gegevens van producenten, handelaars en bedrijfsmatige gebruikers van meststoffen worden doorgehaald en eventueel vervangen door andere gegevens
Periode	1995 -
Grondslag	Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1994, 635, art. 6.3; Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1996, 633, art. 18.4
Product	Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stb.</i> 1994, 896 (gedeelte, als product van de Meststoffenwet); Regelingen;
Opmerking	Het betreft hier gegevens over meststoffen en dieren.

(73.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een formulier waarmee om doorhaling van geregistreerde gegevens over meststoffen en dieren kan worden verzocht
Periode	1995 -
Grondslag	Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stb.</i> 1994, 896, art. 18.4; Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1996, 633, art. 18.5; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stcrt.</i> 1994, 250 (gedeelte)
Opmerking	De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.3.2 **Mestboekhouding**

De mestboekhouding is ontwikkeld om de productie en het gebruik van dierlijke meststoffen per bedrijf vast te stellen. Producenten, producenten die ook gebruiker zijn, handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties en gebruikers die boven de landelijke norm van 125 kilo fosfaat per hectare per jaar zitten, moeten een mestboekhouding bijhouden.

Vanaf 1992 moeten ook producenten en gebruikers van overige organische meststoffen een mestboekhouding voeren. Dit geldt ook voor handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties voor deze meststoffen.

Onder de boekhoudplicht valt niet alleen de mestproductie op grond van de referentiehoeveelheid uit het Besluit mestbank en mestboekhouding, maar ook de mestproductie op grond van onder de *Wet verplaatsing mestproductie* vanaf 1994 op het bedrijf geregistreerde mestproductierechten.¹⁰²

Het bijhouden van de mestboekhouding dient drie doelen:

1. Controle op de productie, het gebruik en de afvoer of handel van dierlijke meststoffen;

2. Controle op de regels met betrekking tot uitbreiding, omwisseling, vestiging en verplaatsing;
3. Basis voor de berekening van de overschotheffing.

De mestboekhouding bestaat uit in te vullen formulieren die bij de districtsbureauhouder of Bureau Heffingen verkrijgbaar waren of worden toegezonden. De mestboekhouding omvat ook bewijzen van afname of aflevering van dierlijke meststoffen, de zogenaamde afleveringsbewijzen.

Nadat bij de veehouders veel bezwaren waren gerezen over de eerste opzet van de mestboekhouding (de zogenaamde P-boekhouding) is in overleg met het landbouwbedrijfsleven de mestboekhouding vereenvoudigd. In juni 1987 kwam er de mogelijkheid te kiezen tussen de oorspronkelijke of een vereenvoudigde versie door middel van invulkaarten.

De mestboekhouding biedt ruimte om rekening te houden met bijzondere omstandigheden en regels zoals voor fosfaatarme of -verzadigde gronden, bodem- of grondwaterbeschermingsgebieden. In het oorspronkelijke *Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet)* werden producenten en/of gebruikers die een referentiehoeveelheid van minder dan 125 kilo fosfaat per hectare per jaar (d.w.z. de landelijke norm) hebben, van de mestboekhoudplicht vrijgesteld. Deze vrijstelling is vanaf 1990 gewijzigd¹⁰³. Dit komt omdat in grondwater- en bodembeschermingsgebieden die bij provinciale verordening aangewezen zijn lagere fosfaatnormen kunnen gelden dan in het Besluit gebruik dierlijke meststoffen.¹⁰⁴

Op 1 maart 1993 werd de Wet Milieubeheer van kracht. Op grond van deze wet moeten Provinciale Staten een algemene milieuverordening vaststellen. Deze provinciale milieuverordeningen vervangen de specifieke provinciale verordeningen op milieugebied. Daarbij kan de provincie verdere regels ter bescherming van de bodem stellen, zoals lagere gebruiksnormen. De boekhoudplicht geldt daar ook voor.¹⁰⁵ (Zie: RIO Milieubeheer)

Vanaf 1 januari 1995 worden er strengere fosfaatgebruiksnormen van kracht.¹⁰⁶ De controle op de naleving ervan gaat via de mestboekhouding. De ondergrens voor de mestboekhoudingsplicht wordt daarom aan de nieuwe normen aangepast en bedraagt voortaan 110 kilo fosfaat per hectare per jaar.

4.3.2.1 Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet)

Dit besluit vormt o.a. de basis voor voorschriften met betrekking tot de mestboekhouding, mestoverschotten en de mestverhandeling. Op het besluit zijn een groot aantal uitvoeringsregelingen gebaseerd.

Tevens werd hierin de taak van de Stichting Landelijke Mestbank vastgelegd. (Zie: 4.4.2 *Mestbanken*) Het besluit en de daarop gebaseerde regelingen zijn per 1 januari 1998 vervallen.

(74.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels inzake de berekening van het mestoverschot en de daartoe op te maken, te bewaren, over te leggen of af te dragen gegevens
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 8.1
Product	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170 (gedeelte)
Opmerking	Dit gebeurt in overeenstemming met de Minister belast met milieubeheer.

(75.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van formulieren ter uitvoering van de mestboekhouding of andere wettelijke voorschriften
Periode	1987 -
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 1.1 en 4.2; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587

Product	Regelingen vaststelling MARS- of MiAR formulieren
Opmerking	De grondslag is per 1-1-1998 vervallen.
(76.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van voorschriften ter uitvoering van de mestboekhouding of andere wettelijke voorschriften
Periode	1987 -
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 1.1 en 4.2; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Regelingen vaststelling mestboekhouding producenten; Regelingen vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties; Regeling vaststelling mestboekhoudplicht (algemeen), <i>Stcrt.</i> 1994, 252
Opmerking	De grondslag is per 1-1-1998 vervallen.
(77.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het bepalen van gevallen waarbij men verplicht is tot het verstrekken van gegevens en tot het bijhouden van een mestboekhouding
Periode	1987 -
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 3.2; Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1990, 126, art. 3.2; <i>Stb.</i> 1992, 17, art. 3.1 en 3a; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Regeling mestboekhouding gebruikers, <i>Stcrt.</i> 1987, 81; Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht grondwaterbeschermingsgebieden, <i>Stcrt.</i> 1990, 76; Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht bodembeschermingsgebied Mergelland, <i>Stcrt.</i> 1991, 127; Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten, <i>Stcrt.</i> 1994, 67
Opmerking	Tot 1990 had deze handeling alleen betrekking op gebruikers van dierlijke meststoffen die geen producent zijn. Het aanwijzen van categorieën van slachthuizen die een mestboekhouding bij moeten houden behoort ook tot deze handeling. De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.
(78.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een verklaring op grond waarvan producenten en gebruikers van mest in aanmerking kunnen komen voor vrijstelling van de mestboekhoudingsplicht
Periode	1987 - 1990
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 3.3; Intrekking: <i>Stb.</i> 1990, 126, art. I
Product	Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1987, <i>Stcrt.</i> 1987, 81 (gedeelte)

4.3.2.2 Afsluitformulieren

Het afsluitformulier is een onderdeel van de mestboekhouding. Het formulier vraagt naar de mestvoorraad op 31 december van het betreffende jaar en naar gegevens die betrekking hebben op berekening van de plaatsingsruimte en de referentiehoeveelheid.. De producent moet dit formulier voor 1 februari van het jaar erna invullen en opsturen naar het Bureau Heffingen.

Bij de invoering van de mestboekhoudingsplicht voor producenten in grondwater- en bodembeschermingsgebieden kwamen er verschillende afsluitformulieren.

(79.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het bepalen dat gegevens uit de mestboekhouding dienen te worden verstrekt op de daarbij aangegeven wijze aan de daartoe aan te wijzen organen
Periode	1987 -
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 4.4; Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1987, 171, art. 6.2; Intrekking Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1993, 771; (per 1-1-1994); Intrekking Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Regelingen vaststelling afsluitformulier(en)
Opmerking	De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.3.2.3 Afleveringsbewijzen

Op het afleveringsbewijs staan gegevens over de afgeleverde meststoffen en de bij aflevering betrokken partijen. Dit bewijs is een essentieel onderdeel van de mestboekhouding. Daarmee kan een veehouder die meer mest produceert dan op zijn eigen bedrijf geplaatst kan worden, aantonen dat de mest van zijn bedrijf is afgevoerd. Het is voor de overheid van belang om te kunnen controleren of de mest daadwerkelijk is afgezet en de mestboekhouding een sluitend geheel vormt.

In 1992 werden enige wijzigingen ten aanzien van de afleveringsbewijzen doorgevoerd om fraude tegen te gaan en de werkbaarheid te vergroten. Dit gebeurde na een onderzoek door de Algemene Rekenkamer waarin het systeem van de mestboekhouding en afleveringsbewijzen werd bekeken.¹⁰⁷

Het afleveringsbewijs had vanaf 1993 niet alleen betrekking op dierlijke meststoffen, maar was ook van toepassing op de meststoffen bedoeld in het Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (zuiverings-slib, compost en zwarte aarde). Het afleveringsbewijs voor dierlijke meststoffen moest naar de Stichting Landelijke Mestbank worden gestuurd. Het afleveringsbewijs voor overige organische meststoffen moest worden opgestuurd aan Bureau Heffingen. Deze taakverdeling was nodig omdat de stichting geen taken op het terrein van de niet-dierlijke meststoffen had. Er vond wel informatie-uitwisseling plaats tussen de Stichting Landelijke Mestbank en Bureau Heffingen over de omvang en de aard van de stroom overige organische meststoffen.¹⁰⁸

(80.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een afleveringsbewijs ten behoeve van het verhandelen van meststoffen
Periode	1987 -
Grondslag	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170, art. 8.3; Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1992, 17, art. 8.3 en 8a; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Regeling vaststelling afleveringsbewijs Meststoffenwet, <i>Stcrt.</i> 1987, 81;

Intrekking: Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1993, *Stcrt.* 1992, 253, art. 3;

Regeling vaststelling afleveringsbewijs Meststoffenwet, *Stcrt.* 1992, 27;

Regeling vaststelling afleveringsbewijs overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 253

Opmerking De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.3.3 Bepaling omvang mestproductie

(81.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het stellen van regels ter bepaling van de omvang van de mestproductie van vee, pluimvee en andere in de Meststoffenwet aangewezen diersoorten

Periode 1986 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 8.2;
Meststoffenwet, zoals gewijzigd in *Stb.* 1994, 635, art. 8.2

Product Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, *Stcrt.* 1986, 246 (gedeelte);

Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie / invoering Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS), zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1989, 253 (gedeelte);

Uitvoeringsregelingen 30%-kortingswet mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1994, 251

(82.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het door schatting vaststellen van de omvang van het mestoverschot

Periode 1986 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 8.3

Opmerking Het betreft een schatting die gemaakt wordt als de betrokkene onvoldoende meewerkt aan het verstrekken van de benodigde gegevens om berekening van het mestoverschot op het bedrijf mogelijk te maken.

4.3.3.1 Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie (gedeelte)

Behalve het aanwijzen van de diersoorten die onder de Meststoffenwet vallen wordt in de regeling (forfaitair) bepaald wat hun mestproductie is. De diersoorten worden onderverdeeld naar diercategorie vanwege de verschillen in mestproductie. De mestproductie wordt uitgedrukt in kilo fosfaat per dier per jaar.

De forfaitaire fosfaatproductienorm is in 1986 berekend als het verschil tussen de gemiddelde fosfaatopname via het voer en de gemiddelde fosfaatvastlegging in dierlijke producten als vlees en mest. Bij forfaitaire normen wordt er niet gekeken naar wat er werkelijk aan mest of fosfaat wordt geproduceerd, maar naar wat de dieren op grond van het aantal en de soort volgens de tabel bij de regeling zouden moeten produceren. Op basis daarvan wordt het mestoverschot berekend.

De vaststelling van de fosfaatproductie is het uitgangspunt geweest voor de vaststelling van de referentiehoeveelheid. (Zie 4.3.1.1 *Registratiebesluit dierlijke meststoffen*) De regeling speelt ook een rol bij het vaststellen van de hoogte van de overschotheffing.

In de regeling wordt aandacht besteed aan de mogelijkheid om zogenaamd fosforverlaagd voer toe te passen. Het is onderdeel van de brongerichte aanpak van het mestprobleem. Als uitbreiding hierop wordt vanaf 1 januari 1990 het Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS, later MiAR) geïntroduceerd.

Het Productschap voor Veevoeder heeft in het kader van de brongerichte aanpak van het mestprobleem een aantal verordeningen ingesteld die tot een gunstiger samenstelling van het voer moeten leiden. De minister van Landbouw kon de samenstelling ervan beïnvloeden via de Meststoffenwet (Zie 4.2.1.6).

In 1995 wordt de korting van 30% op de niet-grondgebonden mestproductierechten voor varkens en kippen ingevoerd. (Zie ook *Meststoffenwet* en *Uitvoeringsbesluit 30% korting mestproductierechten voor varkens en kippen*) Dit betekent zonder verandering van de bedrijfsvoering een afname van 30% van de veestapel. Als op een bedrijf echter de fosfaatgehalten in de mest eveneens met 30% teruglopen ten opzichte van de (standaard-forfaitaire) fosfaatproductienorm, dan kan het op basis van het oude mestproductieplafond toegestane aantal varkens en / of kippen gelijk blijven. Het hangt dus van de fosfaatreductie in het veevoer af in hoeverre de veehouder de korting kan compenseren.¹⁰⁹

(83.)

Actor	Productschap voor Veevoeder
Handeling	Het opstellen van verordeningen inzake diervoeders in het kader van uitvoeringsregelingen van de Meststoffenwet
Periode	1986 -
Grondslag	Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie / invoering Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS), zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1989, 253, art. 3.2; Uitvoeringsregelingen 30%-kortingswet mestproductierechten voor varkens en kippen, <i>Stcrt.</i> 1994, 251, art. 1B6 en 1B7; Intrekking: <i>Stb.</i> 1997, 587
Product	Verordening Diervoeder 1986 (PBO-blad 1986, afl 35, no. Vvr 6); Verordening handel in mengvoeders 1980 (Vb. 30 1980, 47); Verordening handel in enkelvoudige diervoeders 1980 (Vb. Bo. 1980, afl. 47, no. Vvr. 6) Verordening Vvr MARS-regeling leveranciers diervoeders 1991 van het Productschap voor Veevoeder van 30 oktober 1991; Verordening Vvr MiAR-regeling leveranciers diervoeders 1991 van het Productschap voor Veevoeder
Opmerking	De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

(84.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van modellen voor schriftelijke stukken waarop de veevoederleverancier een overzicht van geleverde hoeveelheden voeder kan geven
Periode	1991 -
Grondslag	Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1991, 204, art. 3.2 en <i>Stcrt.</i> 1992, 64, art. 3.2f; Intrekking: <i>Stcrt.</i> 1997, 238
Product	Regeling vaststelling MARS-kwartaaloverzicht 1991, <i>Stcrt.</i> 1991, 204; Regeling vaststelling MiAR formulieren 1994, <i>Stcrt.</i> 1994, 76 (gedeelte)
Opmerking	De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

(85.)

Actor	Productschap voor Veevoeder
Handeling	Het registreren van leveranciers van diervoeders
Periode	1991 -
Grondslag	Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1992, 64, art. 3.2f; Intrekking: <i>Stcrt.</i> 1997, 238; Verordening Vvr MARS-regeling leveranciers diervoeders 1991 van 30

oktober 1991;
Verordening Vvr MiAR-regeling leveranciers diervoeders 1991
Opmerking De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.4 Infrastructuur mest - Handelingen ingevolge art. 9-12 van de Meststoffenwet

Een van de oplossingen om het mestoverschot te verminderen, is het verbeteren van de distributie van mest. De overheid wil immers voorkomen dat de mest op toch al overbemeste percelen wordt uitgereden als bij de boer de gierput vol zit. Daarvoor is het nodig dat boerenbedrijven, loonbedrijven of transporteurs individuele of collectieve voorzieningen krijgen voor de opslag en het transport van mest. Om deze infrastructurele ontwikkeling aan te moedigen, zet de overheid met wisselend succes stimuleringsprogramma's op. Dit betreft zowel investeringssteun als het aanbieden van faciliteiten. Een deel van de programma's wordt via het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw uitgevoerd (Zie ook 3.1.1.6 onder Subsidiëring). Veehouders en andere agrarische ondernemers kunnen behalve via deze bijdrageregelingen ook trachten middels EG-rentesubsidies of "algemenere" regelingen als de WIR-basispremie en de WIR-milieutoeslag investeringssteun te bemachtigen.

Een andere voorziening op het gebied van opslag en transport is de mestbank. De overheid vindt dat de oplossing van het mestprobleem zoveel mogelijk van particuliere initiatieven moet komen. Mestproducenten moeten zelf op zoek naar afzetmogelijkheden. Een van de initiatieven van het landbouwbedrijfsleven is het fenomeen mestbank. Zulke mestbanken moeten het mestoverschot in de overschotgebieden verminderen door een betere geografische spreiding van de mest. De bemiddeling tussen aanbieders en afnemers wordt als een belangrijke taak gezien.

Er bestonden al enkele regionale mestbanken (in Gelderland, Brabant en Limburg) voordat de Stichting Landelijke Mestbank (zie 4.4.2.1) het levenslicht zag. Deze stichting kreeg naast bemiddeling een aantal overheidstaken toebedeeld.

(86.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake de infrastructuur rond meststoffen
Periode 1945 -
Product beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.

4.4.1 Stimulering infrastructuur

(87.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het verlenen van subsidies voor opslag en transport van dierlijke meststoffen
Periode ca.1980 -
Bron Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2)
Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2);
Interview
Product beschikkingen;
Opmerking Dit zijn subsidies in het kader van de Bijdrageregeling Gezamenlijke Opslag of de Bijdrageregeling individuele Mestopslag op akker- en tuinbouwbedrijven.

(88.)

Actor Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw

Handeling Het verlenen van financiële bijdragen inzake mestopslag en -transport
 Periode ca.1970 -
 Bron Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2);
 Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2)
 Opmerking De subsidies werden verleend in het kader van bijvoorbeeld de
 Bijdrageregeling Gezamenlijke Opslag, de Bijdrageregeling individuele
 Mestopslag op akker- en tuinbouwbedrijven of de Opslagregeling intensieve
 veehouderijbedrijven. (zie voor deze regelingen handeling 30) Het konden
 ook rentesubsidies uit bijvoorbeeld EG-gelden zijn.
 LASER of de taakvoorganger voert deze handeling uit
 Voor mestbanken gold een aparte financiering.

(89.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het ontwikkelen van projecten om het gebruik van mestopslag- en
 transportfaciliteiten bij producenten, vervoerders en / of gebruikers te
 stimuleren
 Periode 1988-1997
 Bron Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502, nrs. 1-2) p.54
 Product Proefproject mestopslag faciliteiten

(90.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het aanbieden van opslag- en transportfaciliteiten aan producenten,
 vervoerders en / of gebruikers van meststoffen
 Periode 1988-1997
 Bron Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502, nrs. 1-2) p.54
 Opmerking Dit betreft o.m. de bouw en verhuur via het Proefproject mestopslag
 faciliteiten.

4.4.2 Stichting Landelijke Mestbank

De Stichting Landelijke Mestbank (SLM) werd door het Landbouwschap opgericht. Zij kreeg van de minister van Landbouw een aantal overheidstaken toegekend, waarbij de rol van de stichting afhankelijk was van de concrete situatie in de provincie of regio. Deze taaktoewijzing gebeurde middels het *Besluit mestbank en mestboekhouding*. Zij was een rechtspersoon met een wettelijke taak (RWT). Ondanks de privaatrechtelijke basis was de stichting gedeeltelijk overheidsorgaan.¹¹⁰ De minister betaalde voor deze medebewindstaken. Het bedrijfsleven financierde de overige taken. Doel was het realiseren van de goedkoopste en doelmatigste verwerking en afzet van dierlijke meststoffen.

De Stichting Landelijke Mestbank had in de eerste plaats een coördinerende rol met betrekking tot de doelmatige afvoer van mestoverschotten. De bemiddeling tussen aanbieders en afnemers was een belangrijke taak.

De stichting moest de meststromen in kaart brengen en het gebruik van dierlijke meststoffen promoten. Om inzicht te krijgen in de meststroom moesten producenten en handelaars via hun mestboekhouding de stichting van informatie voorzien. Het ging hierbij onder meer om de controle van afleveringsbewijzen van mest. Deze formulieren werden, soms in elektronische vorm, eveneens in de dossiers bij Bureau Heffingen opgenomen.

In voorkomende gevallen kon de Stichting Landelijke Mestbank ook overgaan tot daadwerkelijke inname van mest en het zorgdragen voor de distributie ervan. Dit was de vangnetfunctie voor niet-afzetbare mest. Dit betekende dat de mestbank ook eigen opslagcapaciteit nodig had.¹¹¹ De mestbank was verplicht de mest in te nemen indien haar door producenten mest werd aangeboden. Daar stonden dan overigens wel kosten tegenover voor de betreffende producenten. De vervuiler moest immers

betalen. Door het tarief voor de vangnetmest vrij hoog te stellen (ongeveer f20,= per m3) werden de veehouders aangemoedigd om zelf wegen te zoeken om de mest af te voeren.¹¹²

De taken en bevoegdheden van de stichting waren uitgewerkt in reglementen.

De Landelijke Mestbank moest de activiteiten van de regionale banken op elkaar afstemmen. De zes regionale mestbanken hadden met name uitvoerende taken (d.w.z. transportbemiddeling, afname en opslagvoorzieningen, transportsubsidies, voorlichting).

Een andere taak van de stichting was het stimuleren van het gebruik van opslag- en transportfaciliteiten door particulieren. (zie 4.4.1) En ten slotte verrichtte de Stichting Landelijke Mestbank de registratie van grensoverschrijdende mesttransporten in het kader van de Europese Verordening op de Overbrenging van Afvalstoffen.¹¹³ (zie 6.2.1.3)

In de Meststoffenwet werd de mogelijkheid geschapen voor het toepassen van tuchtrecht en een aansluitplicht voor producenten bij de Stichting Landelijke Mestbank. Van deze mogelijkheden is geen gebruik gemaakt. De stichting had overigens wel een aansluitplicht gewenst, omdat daardoor veel meer sturing mogelijk was geweest.¹¹⁴ De overheid vond dit niet stroken met de idee dat de bedrijven in principe zelf zoveel mogelijk wegen voor mestafzet moesten vinden.

Per 1 januari 1998 is de Stichting Landelijke Mestbank opgeheven. Dit was een uitvloeisel van het project Heroriëntatie Uitvoeringsorganisaties Mestbeleid. De taken zijn deels door Bureau Heffingen en deels door het bedrijfsleven overgenomen. Met de wijziging van de Meststoffenwet die de komst van MINAS inluidde is ook de afnameplicht voor mest verdwenen.

(91.)

Actor	Minister van Landbouw; Landbouwschap
Handeling	Het instellen van de Stichting Landelijke Mestbank
Periode	1987 -1997
Opmerking	Het Landbouwschap is inmiddels opgeheven.

(92.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels over het belasten van een of meer rechtspersonen met afname van of bemiddeling in de verhandeling van mestoverschotten en met het toezicht op de bij hen aangeslotenen
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 9.1 ; 5.2c
Product	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170 (gedeelte)
Opmerking	Het betreft hier (regelgeving voor) de aanwijzing en taakstelling van de Stichting Landelijke Mestbank te Den Haag als mestbank voor heel Nederland.

4.4.2.1 Organisatie en sturing Stichting Landelijke Mestbank

Het stichtingsbestuur van de Stichting Landelijke Mestbank bestond als particuliere organisatie met name uit vertegenwoordigers van het betrokken bedrijfsleven. De bestuursleden waren afkomstig uit de drie centrale landbouworganisaties en de voedingsbonden. De voorzitter werd door de minister van Landbouw benoemd in overeenstemming met het Landbouwschap.

Ook de belangen van de overheid moesten in het bestuur gehoord worden. Zowel de minister van Landbouw als de minister belast met Milieubeheer konden ambtenaren aanwijzen die in het bestuur een raadgevende stem hadden. In de praktijk voerden deze ambtenaren ook het rijkstoezicht uit op onder andere de taakuitvoering en het beheer van alle mestbanken. Dit gebeurde onder andere via de

goedkeuring van reglementen en controle op de besteding van gelden. Verder kon de minister aanwijzingen geven aan de mestbank. Deze aanwijzingen hadden het karakter van interne regelgeving. Dat wil zeggen dat ze niet bindend zijn voor burgers. (Het zijn geen algemeen verbindende voorschriften) Maar de mestbank was verplicht de aanwijzingen op te volgen.

Het bestuur van de stichting werd te beperkt gevonden. Om dit forum wat breder te maken werd “als zoethoudertje voor het bedrijfsleven”¹¹⁵ ook een Raad van Advies en Overleg ingesteld die gevraagd of ongevraagd het bestuur kon adviseren. Deze raad bestond uit 22 leden, waaronder vertegenwoordigers van de Regionale Mestbanken en van de Gewestelijke Raden van het Landbouwschap. De raad bleek te groot om werkbaar te zijn en is eind jaren tachtig weer opgeheven. Het centrale apparaat van de Stichting Landelijke Mestbank bestond uit een landelijk secretariaat in Den Haag en een automatiseringsafdeling in Nijkerk.

De zes Regionale Mestbanken waren stichtingen met een eigen bestuur. Ze gaven in de regio ondersteuning en uitvoering aan het beleid van de Landelijke Mestbank en staan ook onder leiding van de directeur van de Landelijke Mestbank.

(93.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels inzake het belasten van regionale afdelingen van de Stichting Landelijke Mestbank met diens taken
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 9.2
Product	Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1987, 170 (gedeelte)

(94.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het benoemen van een bestuursvoorzitter van een mestbank
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 11.1

(95.)

Actor	Bestuur mestbank
Handeling	Het benoemen van een directeur van een mestbank
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 11.1

(96.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het goedkeuren van een benoeming van een directeur van een mestbank
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 11.1

(97.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het aanwijzen van ambtenaren die toegang hebben tot de vergaderingen van het bestuur van een mestbank
Periode	1986 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 11.2
Opmerking	De ministers kunnen ieder ten hoogste twee ambtenaren aanwijzen die een raadgevende stem hebben

(98.)

Actor	Minister van Landbouw
-------	-----------------------

Handeling Het stellen van regels betreffende het uitoefenen van rijkstoezicht op een mestbank
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 11.3

(99.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het doen uitoefenen van rijkstoezicht op een mestbank
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 11.3
Opmerking Dit gebeurde onder andere door het deelnemen aan vergaderingen van de Stichting Landelijke Mestbank.
Het betrof toezicht op onder andere de taakuitvoering, het beheer en de financiën.
Zie ook handeling 100, 117, 142 en 143.

(100.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het geven van aanwijzingen aan een mestbank
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 11.4

(101.)

Actor Landbouwschap
Handeling Het adviseren van de Minister van Landbouw inzake het geven van aanwijzingen aan een mestbank
Periode 1986 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 11.4

(102.)

Actor Bestuur van de Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het instellen van een Raad van Advies en Overleg
Periode ca.1986 - ca.1989
Bron interview

(103.)

Actor Bestuur van de Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het benoemen van de leden van de Raad van Advies en Overleg
Periode ca.1986 - ca.1989
Bron interview

(104.)

Actor Raad van Advies en Overleg van de SLM
Handeling Het gevraagd of ongevraagd adviseren van het bestuur van de Stichting Landelijke Mestbank
Periode ca.1986 - ca.1989
Bron interview

4.4.2.2 Algemene taken en bevoegdheden

(105.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het verlenen van bemiddeling bij het verhandelen, verwerken en vernietigen van dierlijke meststoffen

Periode 1987 -1997
Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.2;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587

(106.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het verhandelen van dierlijke meststoffen
Periode 1987-1997
Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.2;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587

(107.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het ontvangen, verwerken en bijhouden van gegevens die op basis van afleveringsbewijzen of wettelijke bepalingen zijn verkregen
Periode 1987 -1997
Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.2;
Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 5.2;

Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44

Opmerking Dit zijn vooral gegevens over mesttransporten.
De mestboekhouding vormde voor de producenten de basis waaruit ze de gegevens konden halen.
Onder deze handeling vallen ook gegevens die voortvloeien uit de reglementen van de Mestbank die betrekking hebben op de melding van bepaalde overeenkomsten of van het in gebreke blijven wat betreft betaling.

(108.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het op verzoek afnemen van dierlijke meststoffen tegen betaling van de kosten
Periode 1987 -1997
Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.3;

Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 4, 5, 6 en 7;
Intrekking Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1997, 587

Opmerking Onder deze handeling valt ook de verrekening van wijzigings- en annuleringskosten.

(109.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het verwerven van opslagcapaciteit voor meststoffen
Periode 1987 -1997
Bron Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170;
Intrekking Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1997, 587

Opmerking Hieronder vallen activiteiten als planning, aankoop of huur van mestopslagcapaciteit.

- (110.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het aanwijzen van regionale afdelingen die taken van de Stichting Landelijke Mestbank geheel of gedeeltelijk uitoefenen
 Periode 1987 -1997
 Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.4;
 Intrekking: *Stb.* 1997, 587
 Opmerking Hieronder vallen m.n. inhoudelijke zaken en coördinatie.
- (111.)
 Actor Minister van Landbouw;
 Minister belast met milieubeheer
 Handeling Het stellen van regels over bijdragen door de mestbank in de kosten van verwerking, vernietiging en transport van dierlijke meststoffen
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 9.4
 Product amvb
- (112.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het leveren van een bijdrage in de kosten van verwerking, vernietiging en transport van dierlijke meststoffen aan mestleveranciers, -verwerkers of -transporteurs
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 9.4;
 Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, art. 2.5;
 Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 8, 23, 24 en 25
 Opmerking Dit kan als volgens de mestbank daarmee een doelmatige verwerking en afvoer wordt bevorderd.
 Het verlenen van een kwaliteitspremie, evenals verrekening met of terugvordering op de distributeur (vereffening) in het kader van het kwaliteitspremiëringssysteem vallen hier ook onder.
- (113.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het opstellen, goedkeuren of voorschrijven van standaard- of model- of andersoortige formulieren
 Periode 1987 - 1997
 Bron / Grondslag Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 54;
 Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.3 en art. 33;
 Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 9.2 en art. 33;
 Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
 Opmerking Dit zijn bijvoorbeeld modelcontracten voor mestafzetovereenkomsten.
 Het zogenaamde CMR-formulier bij de export van mest moet aan zo'n modelformulier voldoen.
- (114.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het registreren van de opslagcapaciteit van exporteurs van dierlijke meststoffen, intermediairs en andere mestvervoerders

Periode	1994 -1997
Grondslag	Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, <i>Stcrt.</i> 1994, 252, art. 10; art. 25.1 onder k en l en art. 25.2 onder f; Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 6.1 onder k; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20, art. 7 en art. 19.1 en onder o; Intrekking: <i>Stcrt.</i> 1997, 44; Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 6.1 onder k; Intrekking Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), <i>Stb.</i> 1997, 587
Opmerking	De Stichting beoordeelt of individuele opslagfaciliteiten qua grootte worden meegeteld. De opslagfaciliteiten krijgen een silo- of ander registratienummer.

(115.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het promoten van het gebruik van dierlijke mest
Periode	1987-1997
Grondslag	Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2)
Opmerking	De promotie was o.a. in handen van door de Stichting Landelijke Mestbank aangestelde mestadviseurs.

4.4.2.3 Bepalingen met betrekking tot statuten en reglementen

De reglementen van de Stichting Landelijke Mestbank hebben betrekking op de wijze waarop de bemiddeling bij handel, verwerking of vernietiging van dierlijke meststoffen wordt verleend, de wijze waarop en de plaatsen waar de door de stichting afgenomen meststoffen worden afgezet en de wijze waarop toezicht wordt uitgeoefend indien de mestbank daarmee is belast. Tevens worden er regels gesteld omtrent de erkenning van exporteurs, intermediairs, mestverwerkers en samenwerkingsverbanden en daarmee samenhangende onderwerpen. Daarnaast kunnen middels reglementen vergoedingen voor door een mestbank verrichte taken of verleende diensten worden vastgesteld.

(116.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het vaststellen of wijzigen van statuten en reglementen
Periode	1986- 1997
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 10.1 en 12.3; Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen <i>Stb.</i> 1994, 896, art. 9.2 Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, <i>Stcrt.</i> 1990, 129, art. 6 en art. 34; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, <i>Stcrt.</i> 1994, 252, art. 37.1; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20, art. 38; Intrekking: <i>Stcrt.</i> 1997, 44
Product	Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, <i>Stcrt.</i> 1990, 129; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, <i>Stcrt.</i> 1994, 252; Reglement Mestbank inzake Erkenning Intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20; Intrekking Reglement Mestbank inzake Erkenning Intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1997, 44

Opmerking Om snel in te kunnen spelen op marktsituaties, kan het bestuur van de Mestbank, hangende de wijzigingsprocedure, voor de duur van drie maanden cijfermatige aanpassingen in de bijlagen van de reglementen invoeren.

(117.)

Actor Minister van Landbouw;
Landbouwschap (1994-1997)

Handeling Het goedkeuren van statuten of reglementen van een mestbank, alsmede wijzigingen ervan

Periode 1971 -

Bron / Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 10.3

Grondslag Bijdrageregeling voor mestbanken via bestuursbesluit nr. 81 van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw, *Stcrt.* 1971, 42; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 37.1; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 38; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44; Statuten van de Stichting Landelijke Mestbank, art. 20.2 , toelichting reglement

Product Besluit van 8 juni 1990, nr. J 905471; Besluit van 20 december 1994, J. 9419893 Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20; Intrekking Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs *Stcrt.* 1997, 44

Opmerking De Directeur Agrarische Productie, Verwerking en Afzet van het ministerie van Landbouw en Visserij deed dit in het kader van de bijdrageregeling van het O&S-fonds.

(118.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank

Handeling Het verlenen van een ontheffing van de voorwaarden uit de reglementen Mestbank inzake Erkenning mestexport of inzake Erkenning intermediairs

Periode 1994 -1997

Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 34; Reglement Mestbank inzake Erkenning Intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 34; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44

Opmerking Dit gebeurt in overleg met de Minister van Landbouw. Aan de ontheffing zijn voorwaarden verbonden. Dit kwam niet veel voor. Het gebeurde met name in overmacht-situaties. Te denken valt aan slechte weersomstandigheden die de afzet (tijdelijk) beperkten en in situaties waarin buitenlandse bevoegde instanties hun voorwaarden hadden gewijzigd.

(119.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het beoordelen van een ontheffingsverzoek van de voorwaarden uit de reglementen van de Stichting Landelijke Mestbank

Periode 1994 -1997

Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 34; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 34.1; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44

Opmerking De Stichting Landelijke Mestbank verleent de ontheffing.

- (120.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het beslissen over gevallen waarin de reglementen Mestbank inzake Erkenning Mestexport of inzake erkenning intermediairs niet voorzien
 Periode 1994 -1997
 Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 35; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 36; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
 Opmerking Dit gebeurt in overleg met en na goedkeuring van het Ministerie van Landbouw.
 Het gebeurde met name in overmacht-situaties. Te denken valt aan slechte weersomstandigheden die de afzet (tijdelijk) beperkten en in situaties waarin buitenlandse bevoegde instanties hun voorwaarden hadden gewijzigd.
- (121.)
 Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het goedkeuren van beslissingen van de Stichting Landelijke Mestbank over gevallen waarin de reglementen Mestbank inzake Erkenning Mestexport of inzake erkenning intermediairs niet voorzien
 Periode 1994 -1997
 Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 35; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 36; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
 Opmerking Deze beslissingen van de Stichting Landelijke Mestbank werden met name in overmacht-situaties genomen. Te denken valt aan slechte weersomstandigheden die de afzet (tijdelijk) beperkten en in situaties waarin buitenlandse bevoegde instanties hun voorwaarden hadden gewijzigd.
- (122.)
 Actor Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het aanwijzen van personen of instanties die de naleving van de reglementen van de Stichting Landelijke Mestbank controleren
 Periode 1990 -1997
 Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 26; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.1f; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 17.3, 19f en 20.g; Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
 Opmerking De controlemogelijkheden zijn o.a. het inzien van mestproductiegegevens en ander bewijsmateriaal inzake mesttransacties, zoals boekencontrole, controle-bemonstering, analyse van tachograafkaarten, weging van de transportmiddelen of vordering van monsterflessen.
- (123.)
 Actor Controleurs, aangewezen door de Stichting Landelijke Mestbank
 Handeling Het uitoefenen van controle op de naleving van de reglementen van de Stichting Landelijke Mestbank
 Periode 1990 -1997
 Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 26; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.1f en h; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art.

17.3, 19f en 20.g;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44

4.4.2.4 Vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem

De Stichting Landelijke Mestbank betaalt een premie aan het mestleverend bedrijf als bepaalde soorten drijfmest een zeker gehalte aan droge stof hebben en er aan een aantal voorwaarden is voldaan. (Zie 4.4.2.1. voor de betreffende handeling) Over het algemeen geldt: hoe hoger het gehalte droge stof in de drijfmest, hoe hoger de premie. Een geconcentreerder product is aantrekkelijker voor gebruikers en mestverwerkende bedrijven, en vergt minder transportruimte. Doelstelling van het systeem is om de beste mest over grotere afstanden te vervoeren waardoor er dichterbij meer afzetmogelijkheden kwamen voor de waterrijke mest.

De Stichting Landelijke Mestbank stelt in het reglement de aankoopprijs, de minimum-verkoopprijs, en de procedures rondom de monsterneming vast.

De kwaliteitspremie wordt gebaseerd op het droge-stofgehalte van de mest. Daarom is een representatief monster essentieel, evenals een grondige, betrouwbare monsteranalyse. In Zuid- en Noord-Holland en in Drenthe, Friesland en Groningen wordt de Stichting Gezondheidsdienst voor Dieren ingeschakeld bij de procedure na het nemen van de monsters. De verdere administratieve verwerking geschiedt door de regionale vestigingen van de mestbank. Die sturen de regionale mestbank in wiens werkgebied de mestleverancier is gevestigd een lijst met gegevens. Ook stuurt de mestbank verwerkte gegevens naar de mestleverancier.

(124.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het verlenen van een erkenning aan een mestverwerkend bedrijf
Periode	1990 -1997
Grondslag	Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, <i>Stcrt.</i> 1990, 129, art. 1.2
Opmerking	Dit gebeurt in het kader van de toepassing van het kwaliteitspremiëringssysteem. Intrekking of schorsing van de erkenning als sanctie valt hier niet onder. Zie handeling 131

(125.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het bepalen van de wijze van kwaliteitsbepaling van dierlijke meststoffen
Periode	1990 -1997
Grondslag	Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, <i>Stcrt.</i> 1990, 129, art. 3.2

(126.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het autoriseren van vervoerders, distributeurs of anderen die het vervoer van mest verrichten, in het kader van het kwaliteitspremiëringssysteem
Periode	1990 -1997
Grondslag	Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, <i>Stcrt.</i> 1990, 129, art. 13
Opmerking	Een autorisatie geldt tot het moment dat de Mestbank deze intrekt op grond van zwaarwegende bezwaren of tot het moment dat de bedrijfsvoering wordt beëindigd.

(127.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank
Handeling	Het in overleg met de vervoerders vaststellen en wijzigen van een prijslijst

per provincie voor de vervoerskosten van meststoffen
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 13.3; 23.3
Opmerking In geval van geschillen tussen de mestbank en de vervoerder kan beroep bij het bestuur worden ingediend.

(128.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het goedkeuren van monstername-apparatuur
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 15.1

(129.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het aanwijzen van een persoon of instantie die monsters van de meststoffen mag nemen
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 17.2
Opmerking Deze persoon of instantie wordt aangeduid als monsternemer

(130.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het erkennen van een laboratorium voor de analyse van meststoffen
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 22.3

(131.)

Actor (Bestuur van de) Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het (tijdelijk) schorsen dan wel definitief uitsluiten van deelnemers aan het kwaliteitspremiëringssysteem
Periode 1990 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129, art. 30

(132.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het opstellen van voorschriften voor een contract met een laboratorium
Periode 1990 -1997
Grondslag Toelichting (Hoofdstuk VII) bij Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129
Opmerking Dit zijn onder meer voorschriften voor monsteranalyse.

4.4.2.5 Erkenning Mestexport

Deze erkenning speelde een rol bij de voorwaarden waaronder de 30%-korting op de niet-gebonden mestproductierechten bij varkens en kippen niet werd toegepast. (Zie 4.6.2.4 *Uitvoeringsbesluit 30%-korting.mestproductierechten voor varkens en kippen*) Een van de voorwaarden was de verplichting gebruik te maken van erkende exporteurs, mestverwerkers en samenwerkingsverbanden van landbouwers bij de export van pluimveemest. De Stichting Landelijke Mestbank stelde hiertoe het Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport op.

Een erkenning gold tot het einde van het kalenderjaar. In het reglement stonden de voorwaarden en aanvraagprocedure voor erkenning. In de controle speelde de mestboekhouding een belangrijke rol. Voorheen hanteerde de Stichting Landelijke Mestbank een vrijwillige erkenningsregeling.

(133.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het verlenen van een erkenning aan een exporteur, mestverwerker of samenwerkingsverband
Periode 1987 -1997
Bron / Grondslag Toelichting bij art. 7 van het Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252;
Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 2.1, en artikelen 21; 23; 27; 28; 30; 31 en 38;
Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 9.1
Opmerking Hiertoe hoort ook het bijhouden van een register waarin de erkenningen worden opgenomen en openbaarmaking van een overzicht daarvan.
Intrekking of schorsing van de erkenning als sanctie valt hier niet onder.

(134.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank (1993-1997);
Bureau Heffingen (1998-)
Handeling Het verlenen van een vergunning voor de export van dierlijke meststoffen
Periode 1993-
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1997, 70, art. 8.5;
Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen, PB L 30 06.02.93, art. 7
Opmerking In de grondslag worden deze actoren aangehaald als “Bevoegde autoriteiten”.
Zie ook 6.2.1.3 (EVOA)

(135.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het vaststellen van een aanvraagformulier voor erkenning als exporteur, mestverwerker of samenwerkingsverband
Periode 1995 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 21.2

(136.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het door erkende exporteurs of mestverwerkers laten overnemen van verplichtingen van andere erkende exporteurs of mestverwerkers
Periode 1995 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 24
Product aanwijzing

(137.)

Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het registreren van overeenkomsten voor mestaflevering
Periode 1995 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.2 e

(138.)
Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het controleren van de naleving van verplichtingen waaraan een exporteur, mestverwerker of het samenwerkingsverband moet voldoen
Periode 1995 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.6 en 7;
Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1997, 70, art. 25.6 en 7
Opmerking Controle gebeurt met behulp van gegevens afkomstig van afleveringsbewijzen en eventuele aanvullende gegevens zoals van formulieren betreffende grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen.

(139.)
Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het opleggen van sancties aan erkende exporteurs, mestverwerkers of samenwerkingsverbanden
Periode 1995 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 29.1

(140.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van nadere regels omtrent de erkenning van exporteurs, mestverwerkers en samenwerkingsverbanden en daarmee samenhangende onderwerpen
Periode 1995 -
Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 9.2 en 9.3;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587
Opmerking Erkenning wordt namens de minister verleend door de Stichting Landelijke Mestbank.
De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.4.3 Financiering mestbanken

De Stichting Landelijke Mestbank werd gedeeltelijk uit de overschotheffing gefinancierd op grond van een ingediende begroting. Dit werd in de Bijdrageregeling Stichting Landelijke Mestbank (*Stcrt.* 1989, 253) bepaald. Daarnaast werden het kwaliteitspremiëringssysteem, het vangnetopslagplan en het proefproject mestopslagfaciliteiten door de minister op projectbasis financieel ondersteund.¹¹⁶ Vóór de instelling van de Stichting Landelijke Mestbank was er al een subsidieregeling voor mestbanken, uitgevoerd door het Ontwikkelings- en Saneringsfonds van de Landbouw.

(141.)
Actor Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw
Handeling Het verlenen van een financiële bijdrage aan een mestbank
Periode ca.1971-1987
Bron Bijdrageregeling voor mestbanken via bestuursbesluit nr. 81 van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw, *Stcrt.* 1971, 42;
Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2) p.22 en 24

(142.)
Actor Minister van Landbouw

Handeling	Het financieel ondersteunen van projecten waar de Stichting Landelijke Mestbank bij betrokken is
Periode	1989 -
Bron	Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 52

4.4.3.1 Bijdrageregeling Stichting Landelijke Mestbank

(143.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het verlenen van een bijdrage ter vermindering van het tekort op de exploitatierekening van de Stichting Landelijke Mestbank
Periode	1989 - 1997
Grondslag	Bijdrageregeling Stichting Landelijke Mestbank, Stcrt. 1989, 253, art. 2.1 en 2.2, art. 6, art. 7 en art. 8
Opmerking	Hierbij kunnen nadere voorwaarden worden gesteld.

4.5 **Heffingen op mestgebied - Handelingen ingevolge art. 13 van de Meststoffenwet**

Als instrument om financiële prikkels aan de mestproducenten uit te delen besloot de overheid in 1986 de overschotheffing in te voeren. Deze heffing werd opgelegd aan bedrijven waarvan de mestproductie een grondgebonden hoeveelheid van 125 kilogram fosfaat per hectare per jaar overschrijdt. De heffingsplicht volgde rechtstreeks uit de Meststoffenwet. De inning gebeurde door *Bureau Heffingen*. Door de getrapte structuur en een heffingvrije hoeveelheid werden de boeren gestimuleerd om hun mestoverschot op bedrijfsniveau te verminderen. De heffing was daarnaast van belang voor de (gedeeltelijke) financiering van het toezicht, de taakuitoefening en een aantal noodzakelijke voorzieningen (apparatuur en infrastructuur) van de Stichting Landelijke Mestbank en Bureau Heffingen.

In de *Regeling differentiatie overschotheffing* en het *Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten* (zie hieronder) werden voor enkele categorieën lagere tarieven vastgesteld. Het doel van de differentiatie was het stimuleren van milieuhygiënisch verantwoorde afzet en gebruik van het overschot op bedrijfsniveau. Bij de vaststelling en wijziging van deze tarieven wilde het parlement de vinger aan de pols houden. Een voorstel moest binnen twee maanden na het tot stand komen van de regeling waarin de overschotheffing wordt gedifferentieerd, aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

De overschotheffing is per 1-1-1998 komen te vervallen. Vanaf 1998 zijn er door de komst van MINAS verschillende soorten heffingen gekomen die met het verschil tussen de aanvoer en afvoer van al dan niet dierlijke meststoffen of mineralen betrekking hebben:

- a. forfaitaire mineralenheffing, opgelegd aan (rechts-)personen of samenwerkingsverbanden die een bedrijf in de landbouwsector voeren;
- b. verfijnde mineralenheffing, opgelegd aan bedrijven die deze heffing verkiezen boven de forfaitaire mineralenheffing;
- c. heffing van intermediaire ondernemingen, opgelegd aan ondernemingen op het gebied van handel, transport, opslag be- of verwerking etc. van dierlijke mest;
- d. bestemmingsheffing, opgelegd aan bedrijven uit de landbouwsector.

(144.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake heffingen met betrekking tot meststoffen

Periode 1945 -
Product beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.
De voorbereiding van de in de Structuurnota Landbouw en het Plan van aanpak beperking ammoniakemissie in de landbouw (VROM) geopperde heffingsregeling voor de bestrijding van ammoniakemissie behoort hier ook toe.

(145.)

Actor Bureau Heffingen
Handeling Het adviseren van de minister van Landbouw over het heffingenbeleid
Periode 1987 -
Bron Het gezicht van LNV, uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, (Den Haag, derde druk, 1998): "Bureau Heffingen"

(146.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opleggen van heffingen inzake meststoffen
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 13.1; 13.2; 13.6;
Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, *Stb.* 1990, 222, art. 13.6;
Meststoffenwet, zoals gewijzigd in *Stb.* 1997, 360, art. 13, 13a, 13h, 13.0, 13u, 13aa
Opmerking Bureau Heffingen is belast met de uitvoering.

(147.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het forfaitair vaststellen van de hoeveelheid dierlijke meststoffen waarop een heffing van toepassing is
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 13.3
Product Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie *Stcrt.* 1986, 246 (gedeelte);
Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie / invoering Mineralen Aanvoer Registratie Systeem (MARS), zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1989, 253 (gedeelte)

(148.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het stellen van nadere regels inzake heffing en invordering van de overschotheffing
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 13.17
Product amvb;
Regelingen vaststelling aangifteformulier(en) overschotheffing

4.5.1.1 Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten

Het voornaamste doel van een mestafzetovereenkomst is het bevorderen van de mestafzet naar tekortgebieden, doordat er voorwaarden in opgenomen kunnen worden die zowel aan de producent als de afnemer garanties bieden.

Het Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten stelt de voorwaarden waaraan een afzetovereenkomst voor dierlijke meststoffen moet voldoen, wil de heffingplichtige / producent in aanmerking komen voor het gereduceerde tarief van de overschotheffing volgens de *Regeling differentiatie overschotheffing*. (zie 4.5.1.2)

(149.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer

Handeling Het stellen van voorwaarden aan een afzetovereenkomst voor dierlijke meststoffen in het kader van de overschotheffing

Periode 1987 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 13.4c

Product Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, *Stb.* 1987, 680

(150.)

Actor Bureau Heffingen / Inspecteur overschotheffing

Handeling Het verlenen van uitstel van de aangifteplicht

Periode 1987 -

Grondslag Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, *Stb.* 1987, 680, art. 3.2
Intrekking: *Stb.* 1997, 587

Opmerking De laatstgenoemde grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.5.1.2 Regeling differentiatie overschotheffing

In deze regeling worden voor enkele gevallen lagere tarieven van de overschotheffing vastgesteld. Deze gelden bij de export van mest via door de producent zelf gevonden wegen en voor makkelijk afzetbare soorten mest als droge pluimveemest. Het verlaagde tarief geldt niet als er gebruik gemaakt is van allerlei voorzieningen (zoals be- of verwerkingsinstallaties) die uit de overschotheffing bekostigd worden. Als men voldoet aan bepaalde voorwaarden aan een afzetovereenkomst voor dierlijke meststoffen komt men eveneens in aanmerking voor een gereduceerd tarief. (zie 4.5.1.1: *Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten*)

(151.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het bepalen van afwijkingen van de tarieven van de overschotheffing zoals die in de Meststoffenwet art. 13.4 worden gesteld

Periode 1987 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 13.5

Product Regeling differentiatie overschotheffing, *Stcrt.* 1987, 81;
Regeling differentiatie overschotheffing II, *Stcrt.* 1988, 223;
Wet houdende goedkeuring van de Regeling differentiatie overschotheffing II (Meststoffenwet), *Stb.* 1989, 133

(152.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het goedkeuren van de bewijzen dat dierlijke meststoffen ten behoeve van een derde geëxporteerd zijn, zonder gebruik te maken van infrastructurele voorzieningen als bedoeld in art 13.1c van de Meststoffenwet

Periode 1987 - 1988

Grondslag Regeling differentiatie overschotheffing, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1987, 198, art. 4.1;
Intrekking: Regeling differentiatie overschotheffing II, *Stcrt.* 1988, 223, art. 7

Opmerking Het betreft hier infrastructurele voorzieningen die (deels) door de

overschotheffing worden gefinancierd

4.5.2 Bureau Heffingen

De minister van Landbouw stelde voor de inning van de overschotheffing in april 1987 een Bureau Heffingen te Assen in. (Uitvoeringsregeling overschotheffing, *Stcrt.* 1987, 81) Het is ook belast met de registratie van referentiehoeveelheden en de later ingevoerde mestproductierechten. De informatie is deels in elektronische databestanden opgeslagen.

De kosten van het Bureau Heffingen worden gedekt uit de overschotheffing en door op de overdracht van de later gehanteerde mestproductierechten het profijtbeginnsel toe te passen.

De producent doet zelf aangifte van de overschotheffing. Hij berekent het bedrag van de heffing aan de hand van gegevens uit de mestboekhouding. De aangiften worden vervolgens gecontroleerd door Bureau Heffingen. Dit controlesysteem is te vergelijken met belastinginning¹¹⁷. Hiertoe heeft de minister de directeur van Bureau Heffingen als inspecteur van het Bureau Heffingen aangewezen.

Aangezien de Algemene wet rijksbelastingen vrijwel grotendeels van toepassing is verklaard, heeft de inspecteur dezelfde bevoegdheden als de inspecteur van de belastingdienst.

De eventuele dwanginvordering van de overschotheffing gebeurt via de Rijksbelastingdienst.

Binnen de wettelijke kaders kan Bureau Heffingen zelfstandig een deel van het uitvoeringsbeleid vaststellen en bijstellen (bijvoorbeeld n.a.v. gevormde jurisprudentie). Dit wordt afgestemd binnen het reguliere uitvoeringsoverleg. Dit is overleg tussen de directies JZ en DL, de AID en Bureau Heffingen. Behalve middels de toegestuurde gegevens maakt Bureau Heffingen voor controles ook gebruik van gegevens die afkomstig zijn van de Stichting Landelijke Mestbank. Daarnaast kan het de AID inschakelen voor inspecties ter plaatse.

Later werd het takenpakket van Bureau Heffingen uitgebreid. Het is nu tevens belast met de uitvoering van de *Wet verplaatsing mestproductie*. (zie 4.6.3)

Bureau Heffingen verzorgde tussen 1991 en 1993 namens het Landbouwschap het innen van de bestemmingsheffing mest. (Zie: 2.4.4. Subsidies) Alle overige werkzaamheden, zoals bezwaarprocedures werden door het Landbouwschap zelf afgehandeld.¹¹⁸ Met de invoering van MINAS zou er een door de minister van Landbouw opgelegde bestemmingsheffing komen die wel haar grondslag in de Meststoffenwet heeft.

4.5.2.1 Taaktoewijzing

(153.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het aanwijzen van functionarissen die in het kader van de Meststoffenwet de in de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet en artikel 19 van de Wet administratieve rechtspraak voorkomende functionarissen vervangen
Periode	1987 - 1990
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 13.9; Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, <i>Stb.</i> 1990, 222, art. 13.8
Product	Uitvoeringsregeling overschotheffing, <i>Stcrt.</i> 1987, 81 (gedeelte)
Opmerking	Dit zijn veelal functionarissen verbonden aan het Bureau Heffingen.

(154.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het aanwijzen van een functionaris die de heffing inzake meststoffen invordert of ontvangt en die bevoegdheden heeft op grond van de Invorderingswet 1990
Periode	1990 -

Grondslag	Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, <i>Stb.</i> 1990, 222, art. 13.12; 13.14; 13.16; Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1997, 360, art. 13aa en 13ab
Product	Uitvoeringsregeling overschotheffing, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1991, 152
Opmerking	Dit is de ontvanger van het Bureau Heffingen. Dit zijn bevoegdheden op grond van art. 8.1, 10.1, 11, 12, 24 en / of 26 van de Invorderingswet 1990.

(155.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het instellen van het Bureau Heffingen
Periode	1987-
Grondslag	Uitvoeringsregeling overschotheffing, <i>Stcrt.</i> 1987, 81, art. 1

4.5.2.2 Taakuitoefening en bevoegdheden

(156.)

Actor	Bureau Heffingen
Handeling	Het vaststellen en bijstellen van het uitvoeringsbeleid
Periode	1987-
Bron	interview
Opmerking	Dit gebeurt onder meer naar aanleiding van bezwaar- en beroepsprocedures.

(157.)

Actor	Bureau Heffingen
Handeling	Het innen van een door de minister van Landbouw opgelegde heffing inzake meststoffen
Periode	1987 -
Grondslag / Bron	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 13.6; Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, <i>Stb.</i> 1990, 222, art. 13.6; Uitvoeringsregeling overschotheffing, <i>Stcrt.</i> 1987, 81, art. 6; Handboek AO Bureau Heffingen; Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1997, 360, art. 13, 13a, 13h, 13.0, 13u en 13aa
Opmerking	De inning door Bureau Heffingen houdt ondermeer in: het vorderen van voorlopige betalingen, het verwerken van betalingen, het versturen van aanmaningen, het verlenen van uitstel van betaling of kwijtschelding.

(158.)

Actor	Bureau Heffingen / Ontvanger van het Bureau Heffingen; Rijksbelastingdienst
Handeling	Het invorderen van de heffing inzake meststoffen en het uitoefenen van bevoegdheden op grond van de Invorderingswet 1990
Periode	1987 -
Grondslag / Bron	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 13.14; Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, <i>Stb.</i> 1990, 222, art. 13.12; 13.14; 13.16; Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1997, 360, art. 13; 13a; 13h; 13.0; 13u; 13aa en 13ab; Handboek AO Bureau Heffingen
Opmerking	Bureau Heffingen doet vrijwel het gehele invorderingstraject, tot en met het opmaken van het dwangbevel. De belastingdeurwaarder draagt zorg voor het invorderen op grond van een dwangbevel.

De in de handeling genoemde bevoegdheden zijn bevoegdheden op grond van art. 8.1, 10.1, 11, 12, 24 en / of 26 van de Invorderingswet 1990.

(159.)

Actor Bureau Heffingen / Inspecteur Bureau Heffingen
Handeling Het aanwijzen van een ander tijdvak waarover overschotheffing moet worden betaald dan het in art. 5.1 van de Uitvoeringsregeling overschotheffing genoemde kalenderjaar
Periode 1987 -
Grondslag Uitvoeringsregeling overschotheffing, Stcrt. 1987, 81, art. 5.1 en 5.3

(160.)

Actor Bureau Heffingen / Inspecteur Bureau Heffingen
Handeling Het aanwijzen van ambtenaren van het Bureau Heffingen jegens wie de verplichtingen ingevolge de artikelen 47, 50 en 51 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen bestaan
Periode 1987 -
Grondslag Uitvoeringsregeling overschotheffing, Stcrt. 1987, 81, art. 7

(161.)

Actor Bureau Heffingen
Handeling Het innen van de bestemmingsheffing inzake mest van het Landbouwschap
Periode 1991 - 1993
Bron Toelichting bij art.2 van het Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs;
Interview
Opmerking Dit is de bestemmingsheffing uit Heffingsverordening Mest van het Landbouwschap.
Het betreft de ontvangst van aangifteformulieren en betalingen.

4.6 Maatregelen inzake de productiecapaciteit en verplaatsing - Handelingen ingevolge de Interimwet, art. 14-16 van de Meststoffenwet en de Verplaatsingswet

Dit waren maatregelen die een onverantwoorde uitbreiding van de productiemogelijkheden van dierlijke meststoffen moesten voorkomen. De belangrijkste manieren waarop de overheid dit probeerde te bereiken waren het indammen van de (groei van de) op het bedrijf aanwezige veestapel en het stellen van voorwaarden voor vestiging en overname van bedrijven en productierechten.

(162.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake de productiecapaciteit en verplaatsing van meststoffen
Periode 1945 -
Product Beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.
Opmerking Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.

4.6.1 Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen

Deze wet hield een vrijwel onmiddellijk verbod in op de vestiging en uitbreiding van varkens- en pluimveehouderijbedrijven in Nederland, of in bepaalde aangewezen delen van Nederland. De Interimwet was de eerste poging van de overheid om via juridische maatregelen het mestoverschot te

beteugelen. Zij werd in januari 1985 officieel van kracht in afwachting van de totstandkoming van de nieuwe Meststoffenwet en van de Wet bodembescherming. De Interimwet was al begin november 1984 aangekondigd en ging toen direct in. Dit gebeurde om de sector de mogelijkheid te ontnemen om de gevolgen van de wet te omzeilen. De interimwet verviel per 1 januari 1987.

De wet ging bij de bepaling van de grootte van het bedrijf uit van de aantallen dieren zoals die bij de landbouwtelling van 1984 waren vastgesteld. Dit was het referentieaantal. Pluimveehouderijen die overschakelden van een systeem van natte naar droge pluimveemest vielen niet onder de uitbreidingsbeperking. Dit stond beschreven in de *Nadere regeling van begrippen in de Interimwet* (*Stcrt.* 1985, 21). Binnen de bij de regeling aangegeven gebieden golden strengere verbodsregels dan erbuiten.

De minister van Landbouw kon via een regeling aangeven voor welke gebieden het vestigings- en / of uitbreidingsverbod gold.¹¹⁹

Een wijziging uit 1986 dichtte een maas in de Interimwet die onbedoelde uitbreiding mogelijk maakte. De zogenaamde indirecte overgang van referentieaantallen van niet-overschotgebieden naar overschotgebieden werd verboden.

De AID was belast met het toezicht en de controle op de naleving van de wet.

(163.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van het referentieaantal ter bepaling van de bedrijfsgrootte
Periode	1984
Bron	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 1.1
Opmerking	Het referentieaantal is het aantal varkens-eenheden, henn-eenheden of slachtkuikens, zoals dat op grond van de landbouwtelling van 1984 is vastgesteld.

(164.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het aanwijzen van gebieden waar het vestigings- en / of uitbreidingsverbod voor varkens- en pluimveehouderijen geldt
Periode	1985 –1986
Grondslag	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 2.4
Opmerking	Hieronder valt ook het bepalen van de ingangsdatum en de uitzonderingsgevallen.

(165.)

Actor	Landbouwschap
Handeling	Het adviseren van de minister van Landbouw omtrent het aanwijzen van gebieden waar het vestigings- en / of uitbreidingsverbod voor varkens- en pluimveehouderijen geldt
Periode	1985 – 1986
Grondslag	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 2.5

(166.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het verlenen van ontheffing op het uitbreidingsverbod voor varkens- en pluimveehouderijen
Periode	1985 –1986
Grondslag	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 4.1, 4.2 en 4.4
Opmerking	De ontheffing kan gelden voor KI-centra, onderzoeks- of agrarische onderwijsinstellingen.

(167.)

Actor	Minister van Landbouw
-------	-----------------------

Handeling	Het stellen van regels omtrent de aanvraag van een ontheffing op het uitbreidingsverbod voor varkens- en pluimveehouderijen
Periode	1985 –1986
Grondslag	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 4.2

(168.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het opstellen van nadere regelingen in het belang van een goede uitvoering van de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen
Periode	1985 –1986
Grondslag	Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, <i>Stb.</i> 1985, 1, art. 11
Product	Nadere regeling van begrippen in de Interimwet, <i>Stcrt.</i> 1985, 21

4.6.2 Meststoffenwet en daarop gebaseerde regelgeving

De Meststoffenwet bevat bepalingen die op uitbreiding van bestaande bedrijven en nieuwe vestiging betrekking hebben. Beslissend voor de mogelijkheden daartoe is de oppervlakte landbouwgrond die bij een bedrijf hoort.¹²⁰ Ook het niet-gebonden mestproductierecht is van belang, of in oudere terminologie de referentiehoeveelheid, voorzover deze hoger is dan 125 kilo per hectare. Uitbreiding van de mestproductie is slechts mogelijk als er niet meer dan 125 kilogram fosfaat per hectare per jaar wordt geproduceerd.

Daarnaast zijn er voorschriften die voorkomen dat - bij ongewijzigde totaalproductie - de mestproductie van bepaalde diersoorten, met name varkens en kippen, toeneemt. Dit is het omwisselingsverbod.

In 1995 ging een wijziging in de Meststoffenwet in. Inmiddels rekende men in hoeveelheden mestproductierecht. Het totale mestproductierecht werd verminderd met 30% van het niet-gebonden mestproductierecht voor varkens en kippen.¹²¹ (Zie ook: *Registratiebesluit dierlijke meststoffen* en *Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen*) Deze korting is met de komst van MINAS in 1998 overigens weer ongedaan gemaakt.

4.6.2.1 Uitzonderingen en ontheffingen uitbreidingsverbod

(169.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het stellen van regels inzake een andere definitie van “uitbreiding van de productie van dierlijke meststoffen” dan in art. 14.5 wordt gegeven, voor daarbij aan te geven categorieën producenten
Periode	1993 -
Grondslag	Meststoffenwet, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1993, 338, art. 14.6
Product	Besluit bijzondere categorieën producenten van dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1994, 677

(170.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het verlenen, weigeren of intrekken van ontheffing op het verbod tot uitbreiding van de mestproductie boven de gestelde grenzen
Periode	1987 -
Grondslag	Meststoffenwet, <i>Stb.</i> 1986, 598, art. 16; Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Aanpassing aan de eerste tranche van de Algemene wet bestuursrecht, <i>Stb.</i> 1992, 422
Product	Beschikking

Opmerking De ontheffing kan onder meer gelden voor centra voor kunstmatige inseminatie bij dieren (K.I.-stations), voor onderzoeks- of (agrarisch) onderwijsinstellingen.
Deze ontheffingen werden verleend door de directeur Landbouw (vroeger: directeur Veehouderij en Zuivel).

(171.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent het aanvragen van ontheffing op het verbod tot uitbreiding van de mestproductie boven de gestelde grenzen
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 16.2
Product Aanvraagregeling ontheffingen bijzondere instellingen Meststoffenwet, *Stcrt.* 1987, 96

4.6.2.2 Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet

Onder verplaatsen werd verstaan het mest gaan produceren op een ander bedrijf of een andere locatie van het bedrijf.

Het Verplaatsingsbesluit regelde de mogelijkheden van overgang van referentiehoeveelheden van het ene naar het andere bedrijf. Deze mogelijkheden waren voordien beperkt en aan voorwaarden onderhevig. Om uitbreiding van de mestproductie te kunnen realiseren namen sommige mestproducenten zelfs hun toevlucht tot zogenaamde “mesthuwelijken”.

Het Verplaatsingsbesluit geeft tevens uitzonderingen op de koppeling van de toegestane mestproductie aan de bedrijfsoppervlakte. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan al dan niet gedwongen verkleiningen om redenen van openbaar nut.

Op dit besluit zijn geen handelingen gebaseerd.

(172.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het vaststellen van categorieën van gevallen waarbij de verkleining van de tot een bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond niet gepaard hoeft te gaan met een overeenkomstige verkleining van de mestproductie met 125 kilogram fosfaat per hectare per jaar
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 14.4b
Product Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1987, 171 (gedeelte)

(173.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer
Handeling Het stellen van voorwaarden aan de verplaatsing van de productie van dierlijke meststoffen naar een andere locatie of een ander bedrijf
Periode 1987 -
Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 15
Product Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1987, 171 (gedeelte)

4.6.2.3 Mestproductierechten

Toen in 1995 een wijziging van de Meststoffenwet in werking trad en de invoering van de *Wet verplaatsing mestproductie* een feit was, werd de referentiehoeveelheid vervangen door mestproductierechten. (Zie: Verplaatsingsregels 2.5.2.2 en onder *Registratiebesluit dierlijke meststoffen* 4.3.1.1) Overigens kon er op verzoek van de producent ook nog steeds met de oude

rechten / hoeveelheden worden gewerkt. In de praktijk ontstond daardoor bij Bureau Heffingen een heterogeen registratiesysteem, met allerlei overgangssituaties tussen de diverse rechten en het referentieaantal.¹²²

(174.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder het mestproductierecht kan worden vastgesteld
Periode 1995 -
Grondslag Meststoffenwet, zoals gewijzigd in *Stb.* 1994, 635, art. 14.c.1
Product amvb, regeling;
Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896 (gedeelte)

4.6.2.4 Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (gedeelte)

Middels een wijziging van de Meststoffenwet in 1995 wordt het niet-gebonden mestproductierecht voor varkens en kippen met 30% gekort. In het uitvoeringsbesluit en de daarop gebaseerde regelgeving staan de uitzonderingen waarbij en voorwaarden waaronder deze vermindering niet of slechts gedeeltelijk wordt toegepast. Doel was om de bestaande export van mest niet te belemmeren. De Tweede Kamer had daar nadrukkelijk om verzocht, wat leidde tot de zogenaamde nulkering voor pluimveehouderijbedrijven met droge pluimveemest die hun producten aantoonbaar en controleerbaar in het buitenland afzetten.¹²³

Verder kon een producent verzoeken om omzetting van de mestproductierechten naar een andere diersoort dan varkens of kippen. De producent werd dan niet gekort.¹²⁴

De uitvoering is in handen van Bureau Heffingen (beoordeling en afhandeling), de Stichting Landelijke Mestbank (erkenningen mestexporteurs e.d.) en de AID (administratieve en fysieke controle).¹²⁵

Het besluit is tot 1998 geldig geweest.

(175.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder de vermindering van het mestproductierecht met 30% van het niet-gebonden mestproductierecht van varkens en kippen, geheel of gedeeltelijk buiten toepassing blijft
Periode 1995 -
Grondslag Meststoffenwet, zoals gewijzigd in *Stb.* 1994, 635, art. 14.a.2
Product Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896 (gedeelte)

(176.)

Actor Bureau Heffingen
Handeling Het beslissen dat een vermindering van het mestproductierecht in het kader van de 30% korting, niet wordt toegepast
Periode 1995 - 1997
Grondslag / Bron Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 2.1;
Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (*Stb.* 1994, 896) p. 22, 24;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587
Product beschikking

(177.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het vaststellen van formulieren of modellen betreffende het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen of daarop gebaseerde regelingen
 Periode 1995 - 1997
 Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 3.1; art. 17 en art. 18.4; Regeling aanwijzing en voorwaarden bedrijven ex artikel 4a Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1995, 250, art. 5 en art. 6; Intrekking: *Stb.* 1997, 587
 Product Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1994, 250

(178.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het stellen van nadere regels omtrent over te leggen documenten en gegevens, in het kader van verzoeken tot vrijstelling van vermindering van het mestproductierecht
 Periode 1995 - 1997
 Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 3.5; Intrekking: *Stb.* 1997, 587
 Product Regeling mestafzetovereenkomsten nul-korting, *Stcrt.* 1994, 250
 Opmerking Dit betreft onder andere mestafzetovereenkomsten of vervangende overeenkomsten.

(179.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het stellen van nadere regels omtrent de aflevering van meststoffen, voor de toepassing van artikel 4, 4.2 en/of 5 van het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen
 Periode 1995 -1997
 Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 4.6, art. 5.4 en art. 6.7; Intrekking: *Stb.* 1997, 587
 Opmerking De regels hebben onder meer betrekking op de aan opslagruimtes te stellen eisen, tijdstip en wijze van aflevering, het vervoer en het vervoermiddel en omtrent aanvullende gegevens en bewijsstukken.

(180.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het aanwijzen van categorieën bedrijven die bij mestaflevering betrokken zijn en het stellen van voorwaarden waaraan deze moeten voldoen
 Periode 1996 -1997
 Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1995, 649, art. 4a; Intrekking: *Stb.* 1997, 587
 Product Regeling aanwijzing en voorwaarden bedrijven ex artikel 4a Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1995, 250

(181.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het bepalen dat een vrijstellingsverzoek tot vermindering van het

mestproductierecht in het kader van de 30% korting mag worden ingediend, hoewel aan de voorwaarden voor indiening niet wordt voldaan

Periode 1996 -1997

Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1995, 649, art. 10.1; Intrekking: *Stb.* 1997, 587

(182.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het stellen van nadere regels in het belang van een goede implementatie en uitvoering van het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen

Periode 1995 -1997

Grondslag Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896, art. 19; Intrekking: *Stb.* 1997, 587

4.6.3 Wet verplaatsing mestproductie

Dit is de opvolger van het Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet. De wet staat ook bekend als Verplaatsingswet. Onder verplaatsen werd verstaan het mest gaan produceren op een ander bedrijf of een andere locatie van het bedrijf. Verplaatsing kwam in het eerste geval neer op verhandelen van de mestproductierechten.

Tot de inwerkingtreding van deze nieuwe wet was het over het algemeen verboden om de mestproductie geheel of gedeeltelijk naar een ander bedrijf of bedrijfslocatie te verplaatsen. Daarvoor werden nu regels gesteld. De gebieden waar naartoe verplaatsing verboden was werden in de bijlage aangegeven.

Bij mestproductierechten gelden twee beperkingen. De eerste is dat alleen niet-gebonden productierechten bij de verplaatsing mogen worden betrokken. (Regels voor het aan de grond gekoppelde basisproductierecht vallen onder de Meststoffenwet.) De tweede beperking is dat er in de wet een plafond is gesteld, dat moet voorkomen dat eventuele latente productieruimte wordt verplaatst. De bepaling van de productierechten vond plaats volgens de Wet verplaatsing mestproductie en de *Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie*.

Bureau Heffingen is belast met de uitvoering van de wet. Dit betekent o.a. de registratie van de mestproductierechten. De voorgenomen verplaatsing moet van tevoren bij Bureau Heffingen gemeld worden (kennisgeving). De verstrekking van de benodigde gegevens gebeurt middels mestafzetplannen. Als er op het bedrijf niet voldoende ruimte was om de mest te gebruiken, moest de veehouder door middel van mestafzetovereenkomsten aantonen dat hij de mest bij derden kon afzetten.

(183.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het vaststellen van formulieren betreffende verplaatsing of wijziging van de mestproductie of van mestproductierechten

Periode 1994 -

Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 9.1; art. 10.1; Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249, art. 2.1 en art. 3.1

Product Regeling vaststelling formulieren verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1994, 30 (gedeelte); Regeling vaststelling formulieren verplaatsing mestproductie voor het jaar

- 1997, *Stcrt.* 1997, 65 (gedeelte);
Regeling vaststelling formulier mestafzetplan 1995, 1996, 1997, *Stcrt.* 1995, 18
- Opmerking Dit zijn bijvoorbeeld meldingsformulieren voor Bureau Heffingen of mestafzetplannen
- (184.)
- Actor Bureau Heffingen
- Handeling Het controleren van de (continuïteit van de) mestafzet bij mestproducenten
- Periode 1994 -
- Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 9.4 en art. 11;
Vervallen: *Stb.* 1997, 360;
Regeling mestafzetovereenkomsten Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249, art. 5, 6, 7 en 8;
Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249, art. 4.1 en art. 5.1
- Opmerking Dit gebeurt o.a. aan de hand van ingezonden mestafzetovereenkomsten en meldingsformulieren. Deze bescheiden worden door Bureau Heffingen getoetst aan gegevens en voorschriften.
Indien nodig kan de AID ingeschakeld worden.
- (185.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het stellen van nadere regels omtrent mestafzetovereenkomsten, erkenning van handelaren en intermediairs en / of omtrent mestproductierechten
- Periode 1994 -1997
- Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art.11.4 a-g;
Intrekking: *Stb.* 1997, 360
- Product Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249 (Op basis van art.11.4b&d en art. 13);
Regeling mestafzetovereenkomsten Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;
Regeling mestafzetovereenkomsten nuldkorting, *Stcrt.* 1994, 250 (gedeelte: art. 5)
- (186.)
- Actor Minister van Landbouw;
Bureau Heffingen
- Handeling Het vaststellen van formulieren betreffende mestafzetovereenkomsten
- Periode 1994 -1997
- Grondslag Regeling mestafzetovereenkomsten Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249, art. 2; art. 6.2 en art. 7.1;
Regeling mestafzetovereenkomsten nuldkorting, *Stcrt.* 1994, 250, art. 2; art. 6.2 en art. 7.1;
Intrekking: *Stb.* 1997, 360
- Product Regeling vaststelling formulieren verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1994, 30 (gedeelte: art. 3);
Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1994, 250 (gedeelte)
- (187.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het stellen van regels omtrent het bijhouden van gegevens door mestproducenten en/of -gebruikers met betrekking tot de verplaatsing van mestproductie

Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 13
Product Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249 (Op basis van art.11.4b en d, en art. 13)

(188.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voordragen van amvb's ter nadere regeling van in de Wet verplaatsing mestproductie geregelde onderwerpen

Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art.17
Product Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen *Stb.* 1994, 896 (gedeelte)

(189.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent de gevallen waarin en de wijze waarop één of meer onderdelen van het Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet nog kunnen of moeten worden toegepast

Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 21.2
Product Overgangsregeling Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249

4.6.3.1 Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie

Het gaat om regels voor de vaststelling van de hoeveelheid mestproductierechten die bij verplaatsing maximaal kan worden geregistreerd - een maximum aan de verhandelbaarheid dus. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in een verplaatsbaar en een niet-verplaatsbaar deel. Met dit niet-verplaatsbare deel wil de overheid de wegens het *Registratiebesluit dierlijke meststoffen* ontstane latente ruimte identificeren. De minister wilde dit deel aanvankelijk schorsen. Daarvoor in de plaats is echter de 30% korting via de Meststoffenwet gekomen.¹²⁶

De zogenaamde niet-(grond)gebonden rechten zijn in hun geheel verplaatsbaar. Verder zijn er enkele bijzondere situaties geregeld die ondermeer de invoering en beheersbaarheid van het systeem moeten vergemakkelijken.

Bureau Heffingen houdt de omvang en mutaties van de mestproductierechten bij en geeft deze door aan de betreffende producenten.

(190.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels betreffende het toedelen van de bij het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond aan een mestproductierecht

Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art.1.3
Product Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249 (gedeelte)

Opmerking Deze regels zijn van toepassing indien op een bedrijf mestproductierechten zijn geregistreerd voor meer dan een van de krachtens art. 6 van de Meststoffenwet aangewezen diersoorten.

(191.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van nadere regels bij de bepaling en de berekening van de hoeveelheid niet-gebonden mestproductierechten

Periode 1994 -

Grondslag	Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 6.1
Produkt	Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249 (gedeelte)

4.6.3.2 Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie

Doel van de korting is een verlaging van de omvang van het mestoverschot, te realiseren door een deel uit de markt te nemen. Bij verplaatsing (zowel naar een ander als binnen het zelfde bedrijf) wordt het bij Bureau Heffingen aangemelde niet-gebonden mestproductierecht met 25% gekort.

(192.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het stellen van nadere regels omtrent de wijze waarop en de gevallen waarin niet-gebonden mestproductierechten met een percentage worden gekort
Periode	1994 -
Grondslag	Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 6.2
Product	Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249
Opmerking	De kortingspercentages mogen niet groter kan zijn dan 25%.

(193.)

Actor	Bureau Heffingen
Handeling	Het beoordelen van uitzonderingsgevallen op de Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie
Periode	1996 -1997
Grondslag	Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1996, 202, art. 3a
Opmerking	Dit speelt onder meer bij samenvoegingen van bedrijven.

4.6.3.3 Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie

Als mestafzetovereenkomsten worden afgesloten met handelaars of andere intermediairs, dan moeten deze door de minister van Landbouw erkend zijn. Dit was bepaald in de *Wet verplaatsing mestproductie*. Mestproducenten moesten namelijk erkende intermediairs gebruiken, wilde Bureau Heffingen hun afleveringsbewijzen accepteren.

De vereisten en procedures voor erkenning en de eruit volgende verplichtingen worden in deze erkenningsregeling aangegeven. Mestverwerkers worden niet als intermediairs aangemerkt. De erkenning geschiedde feitelijk door de Stichting Landelijke Mestbank volgens een vastgesteld reglement.

De Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM te Maarssen was een vereveningsfonds voor kwaliteitspremies mest. Het kreeg een speciale erkenning, omdat deze stichting in geval van nood de verplichtingen van intermediairs over kon nemen.

In 1997 is de regeling gewijzigd (*Stcrt.* 1997, 44, art II) omdat ze niet was uitgewerkt conform de Wet verplaatsing mestproductie. De Stichting Landelijke Mestbank erkende voortaan namens de minister, en het *Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs* van de stichting werd ingetrokken. De door de stichting verleende erkenningen werden met terugwerkende kracht omgezet in door de minister verleende erkenningen.

Controle op de voorwaarden werd door de Stichting Landelijke Mestbank en, middels reguliere bedrijfscontroles, door de AID uitgevoerd.

(194.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het stellen van regels inzake erkenning van handelaren in dierlijke meststoffen en/of van andere intermediairs bij de afzet van dierlijke meststoffen

Periode	1994 -
Grondslag	Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 11
Product	Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249
(195.)	
Actor	Minister van Landbouw; Stichting Landelijke Mestbank (1994-1997)
Handeling	Het verlenen van een erkenning als intermediair bij de afzet van dierlijke meststoffen
Periode	1994 -
Grondslag	Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stb.</i> 1993, 686, art. 11.1c Vervallen: <i>Stb.</i> 1997, 360; Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 3, art. 5, art. 7 en art. 9; Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20, art. 2, art. 3, art. 18, art. 22 t/m 26 en art. 35; Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 3; art. 5 en art. 8
Opmerking	Hiertoe behoort ook inschrijving in het register als erkend intermediair. Intrekking of schorsing van de erkenning als sanctie valt hier niet onder. De erkenning geschiedt voor de duur van een jaar.
(196.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een formulier voor de aanvraag van erkenning als intermediair bij de afzet van dierlijke meststoffen
Periode	1997 -
Grondslag	Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 4.1
Opmerking	De Stichting Landelijke Mestbank stelt het (in 1997) namens de minister vast.
(197.)	
Actor	Stichting Landelijke Mestbank (1994 - 1997); Minister van Landbouw / Stichting Landelijke Mestbank (1997-)
Handeling	Het verlenen van ontheffing van voorwaarden of vrijstelling van verplichtingen uit de erkenningsregeling
Periode	1994-
Grondslag	Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1993, 249, art. 8.2; Intrekking: Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 8; Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1997, 44, art. 8a
Opmerking	De voorwaarden en gevallen staan omschreven in het Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20.
(198.)	
Actor	Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM
Handeling	Het accepteren van deelnemers aan de onderlinge waarborgconstructie voor intermediairs
Periode	1994 -1997
Grondslag	Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, <i>Stcrt.</i> 1994, 20, art. 10; Intrekking: <i>Stcrt.</i> 1997, 44

(199.)
Actor Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM
Handeling Het vaststellen of wijzigen van de eigen statuten en reglementen
Periode 1994 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 20.c;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
Opmerking Dit gebeurt slechts na overleg met de Stichting Landelijke Mestbank.

(200.)
Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het controleren van de Stichting Waarborgfonds op waarborgen voor mestafzet conform het Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs
Periode 1994 -1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 20.c;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
Opmerking Dit gebeurt onder andere door advies te geven over voor te nemen wijzigingen in statuten en reglementen van het waarborgfonds.

(201.)
Actor Stichting Landelijke Mestbank
Handeling Het opleggen van sancties aan erkende intermediairs of aan de Stichting Waarborgfonds
Periode 1994 - 1997
Grondslag Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20, art. 27 t/m 31;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44
Opmerking De sanctie kan bestaan uit een waarschuwing, een boete of definitieve intrekking van de erkenning (“doorhaling”).

4.6.3.4 Regeling blokkade verplaatsing mestproductie

Voor veehouders die hun bedrijf op het oude peil wilden houden of wilden uitbreiden was het verwerven van mestproductierechten noodzakelijk. Deze rechten werden daardoor onderwerp van handel. Ze werden opgekocht bij bedrijven die rechten over hadden of die stopten. Dit betekende dat de waarde van een bedrijf ondermeer afhing van de hoeveelheid mestproductierechten. Werd het mestproductierecht van de hand gedaan, dan verminderde de waarde van het bedrijf aanzienlijk. De Regeling blokkade verplaatsing mestproductie moest ervoor zorgen dat de banken, die vaak grote belangen hadden middels afgesloten leningen, op tijd op de hoogte van een voorgenomen verkoop werden gesteld. De financiers hadden dan, desnoods via het blokkaderecht, de tijd om hun belangen veilig te stellen.

(202.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent de voorwaarden waaronder Bureau Heffingen een verzoek om registratie of een kennisgeving van de verplaatsing van een niet-gebonden mestproductierecht in behandeling neemt
Periode 1994 -
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 12.2, 12.3, 18.1 en 18.2
Produkt Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249

(203.)

Actor Bureau Heffingen
 Handeling Het registreren van hypotheekhouders
 Periode 1994 -
 Grondslag / Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249, art. 3;
 Bron Interview
 Opmerking Met hypotheekhouders worden zowel de hypotheekgevers als de -nemers bedoeld.

4.6.3.5 Opkoop mestproductierechten

(204.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het oprichten van een fonds voor de herstructurering van de varkenshouderij
 Periode 1994-
 Bron Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1)
 Opmerking Dit fonds is ondergebracht bij de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw.
 Het werd door Bureau Heffingen gebruikt voor de opkoop van niet-grondgebonden mestproductierechten.

(205.)

Actor Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw
 Handeling Het financieren van de opkoop van mestproductierechten
 Periode 1994 -
 Bron Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1)

(206.)

Actor Bureau Heffingen
 Handeling Het opkopen van mestproductierechten
 Periode 1997-
 Bron Interview
 Opmerking De opgekochte mestproductierechten worden onttrokken aan de markt.

4.7 Overige bepalingen Meststoffenwetgeving

(207.)

Actor Minister van Landbouw;
 Minister belast met milieubeheer
 Handeling Het stellen van regels inzake het verlenen van vrijstelling of ontheffing van bepalingen uit de Meststoffenwet
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 17.1 en 17.2
 Product Amvb, regeling

(208.)

Actor Minister van Landbouw;
 Minister belast met milieubeheer
 Handeling Het aanwijzen van organen die gerechtigd zijn vrijstelling of ontheffing te verlenen van bepalingen uit de Meststoffenwet
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 17.1
 Product amvb

Opmerking Tot op heden is deze mogelijkheid niet toegepast.

(209.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer

Handeling Het verlenen van vrijstelling of ontheffing van bepalingen uit de Meststoffenwet

Periode 1986 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 17.1 en 17.2

Product beschikking

Opmerking Hieraan kunnen voorschriften of beperkingen worden verbonden.

(210.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het stellen van regels omtrent het aanvragen van vergunningen en ontheffingen en de wijze van behandeling van die aanvragen

Periode 1986 -

Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 18.1

Product regelingen

4.8 Opsporing en handhaving

In dit rapport wordt volstaan met het beschrijven van specifiek op meststoffen gerichte handelingen. De handelingen en context van de algemene opsporings- en toezichtstaken van de AID¹²⁷ zullen in een apart institutioneel onderzoek een plek vinden. Hiervoor is gekozen omdat de procedures in het kader van de algemene opsporings- en toezichthoudende taken voor alle beleidsterreinen vergelijkbaar zijn.

(211.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake handhavings-, controle- en opsporingsaspecten van de meststoffenregelgeving

Periode 1945 -

Product beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc.

Opmerking Deze aspecten betreffen toezicht op de naleving en opsporing van overtredingen van de meststoffenregelgeving.
Hieronder valt ook interdepartementaal overleg.
Het overleg over opsporing vindt plaats in het zogenaamde driehoeksoverleg.
Hierin zit de Directeur-Generaal Landbouw namens de minister van Landbouw. De twee overlegpartners zijn de Directeur van de AID en het Openbaar Ministerie.

(212.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het aanwijzen van ambtenaren van de Dienst der Rijkslandbouwproefstations die met opsporingstaken belast zijn in het kader van de Meststoffenwet 1947

Periode 1947 - 1955

Grondslag Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 6.1;
Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Wet houdende wijziging van regelingen betreffende economische delicten: *Stb.* 1955, 213;
Inwerkingtreding: *Stb.* 1955, 304

- (213.)
 Actor Dienst der Rijkslandbouwproefstations
 Handeling Het opsporen van overtredingen van de Meststoffenwet 1947
 Periode 1947 - 1955
 Grondslag Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 6.1;
 Meststoffenwet zoals gewijzigd a.g.v. Wet houdende wijziging van
 regelingen betreffende economische delicten: *Stb.* 1955, 213;
 Inwerkingtreding: *Stb.* 1955, 304
- (214.)
 Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het aanwijzen van ambtenaren die belast zijn met het toezicht op de naleving
 van de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen
 Periode 1985 - 1986
 Grondslag Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, *Stb.* 1985, 1, art. 8.1
 Opmerking Dit zijn ambtenaren van de AID
- (215.)
 Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het voordragen van amvb's waarin ministers worden aangewezen die
 betrokken zijn bij de aanwijzing van toezichthoudende ambtenaren op de
 naleving van de Meststoffenwet
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 26
 Product Besluit aanwijzing van Ministers betrokken bij aanwijzing toezichthoudende
 ambtenaren Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 621
 Opmerking In dit besluit worden de minister van Landbouw en de minister belast met
 Milieubeheer genoemd
- (216.)
 Actor Minister van Landbouw;
 Minister belast met milieubeheer
 Handeling Het aanwijzen van ambtenaren die belast zijn met het toezicht op de naleving
 van de Meststoffenwet
 Periode 1986 -
 Grondslag Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 26;
 Besluit aanwijzing van Ministers betrokken bij aanwijzing toezichthoudende
 ambtenaren Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 621, art. 1
 Product Regeling (aanwijzing toezichthoudende ambtenaren) van 17 december 1986,
 No.J.9110, *Stcrt.* 246
 Opmerking Dit zijn ambtenaren van de Algemene Inspectiedienst.
- (217.)
 Actor Algemene Inspectiedienst
 Handeling Het adviseren van regelgevers, beleidsmakers en uitvoerende instanties over
 de controleerbaarheid en de handhavingsaspecten van (bestaand of
 voorgenomen) beleid en regelgeving inzake meststoffen
 Periode 1945 -
 Bron Het gezicht van LNV, uitgave van het ministerie van Landbouw,
 Natuurbeheer en Visserij, (Den Haag, derde druk, 1998), p. 56
 Opmerking De adviezen zijn bijvoorbeeld gericht aan de minister van Landbouw of
 Bureau Heffingen.

4.9 Onderzoek en proefprojecten

Er zijn verschillende vormen van onderzoek te onderscheiden:

Er is onderzoek van (monsters van) afzonderlijke partijen mest. Dit is bijvoorbeeld ten behoeve van controle op de naleving van gestelde regels of om voor ontheffing op het handels- en vervoersverbod uit de “oude” meststoffenwetgeving in aanmerking te komen.

Dit soort onderzoek van partijen mest gebeurt tevens op particulier initiatief om de kwaliteit en dus de handelswaarde van meststoffen vast te stellen.

Ten behoeve van het mestonderzoek in een onderzoekslaboratorium van de overheid stelt de minister van Landbouw de tarieven vast. Zie voor de handeling over het vaststellen van de tarieven en regels met betrekking tot het onderzoek aangaande ontheffingen: 4.2.2 *Ontheffingen vervoers- en verkoopverbod*

Speciale regels aangaande het onderzoek van “overige organische meststoffen” staan in de *Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen*. (zie 5.1.2.3)

Daarnaast is er een andere tak van onderzoek, namelijk research in het kader van het zoeken naar oplossingen voor de overschottenproblematiek. (Zie 2.4.2 en 2.4.3) Een vorm daarvan is praktijkgericht onderzoek in de vorm van proefprojecten.

Onderzoek van monsters van afzonderlijke partijen gebeurt overigens ook bij veevoer, omdat dit een van de “grondstoffen” van mest is. Dit verklaart ook het onderzoek in het kader van de brongerichte aanpak.

Praktijkproeven en demonstratieprojecten spelen een rol bij de gewinning van veehouders en anderen aan de mestmaatregelen van de overheid.

(218.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met Milieubeheer (ca. 1970-); Minister van Verkeer en Waterstaat (ca. 1985-); Minister van Economische Zaken (ca. 1985-); Commissie Realisatie Mestverwerking (1988-)
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het onderzoeksbeleid inzake meststoffen
Periode	1945 -
Product	beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties, etc. Strategienota Mestverwerking (TK 1987-1988, 10398 nrs. 1-2); Rapport <i>Mest verwerken, milieu versterken</i>
Opmerking	Hieronder valt ook interdepartementaal overleg. Het aansturen van Nationale Onderzoeksplannen op het gebied van het mestbeleid valt hier ook onder.

(219.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van de onderzoeksopdracht en het eindproduct van een intern of extern (wetenschappelijk) onderzoek
Periode	1945 -
Product	brieven, nota's, notities, offertes, onderzoeksrapporten

(220.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het begeleiden van intern en extern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het mestbeleid
Periode	1945 -

Product notities, notulen, brieven, voortgangsrapportages

(221.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van intern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Opmerking Uitvoering gebeurt o.a. door DLO-instituten, zoals het Instituut voor Bodemvruchtbaarheid.

(222.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het financieren van onderzoek betreffende het mestbeleid
Periode 1945 -
Product beschikkingen

4.9.1 Onderzoek van partijen en monsters

4.9.1.1 Meststoffen

(223.)
Actor Rijkslandbouwproefstation
Handeling Het onderzoeken van monsters die door opsporingsambtenaren worden genomen
Periode 1947 -
Grondslag Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 8.2
Opmerking Hangende het onderzoek kan een partij in beslag worden genomen. De directeur van het Rijkslandbouwproefstation beoordeelt of er aanleiding is voor strafvervolgning. Als dit zo is dan wordt de Officier van Justitie ingeschakeld.

(224.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het geven van voorschriften omtrent monsters of monsterneming in het kader van de Meststoffenwetgeving
Periode 1947 -
Grondslag Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 11;
Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 31.2
Product Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, *Stcrt.* 1951, 65 (gedeelte);
Beschikking bemonsteringsmethode meststoffen, *Stcrt.* 1978, 35

(225.)
Actor Minister van Landbouw
Handeling Het vaststellen van onderzoeksmethoden ter bepaling van de gehalten en getallen in de samenstelling van meststoffen
Periode 1977 -
Grondslag Meststoffenbeschikking 1977, *Stcrt.* 1977, 161, art. 1.1
Product Beschikking analysemethoden meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230;
Beschikking analysemethoden meststoffen 1979, *Stcrt.* 1979, 82

(226.)
Actor Minister van Landbouw

Handeling Het stellen van regels omtrent de bemonstering en analyse van meststoffen ter bepaling van het fosfaatgehalte

Periode 1992 -

Grondslag Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), zoals gewijzigd in *Stb.* 1992, 17, art. 8.11;
Intrekking: *Stb.* 1997, 587

Opmerking De regels kunnen betrekking hebben op de methode van bemonstering en analyse en op de instanties die dit kunnen uitvoeren.
De grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

(227.)

Actor Rijkslandbouwproefstation Maastricht (1945-1980);
Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (1980-)

Handeling Het verrichten van onderzoek op meststoffen

Periode 1945 -

Grondslag KB tot regeling van den dienst der Rijkslandbouwproefstations, zoals gewijzigd in *Stb.* 1926, 109, art. 53;
Ontheffingsbeschikking Meststoffen, *Stcrt.* 1942, 163, art. 2 tot 6;
Instellingsbeschikking RIKILT van 16 oktober 1975, *Stcrt.* 202, art. 2.1

Product onderzoeksdossiers

Opmerking Dit kan zijn in verband met de toelating als meststof of in verband met de verlening van een ontheffing.
De financiële aspecten van de onderzoeken (facturering e.d.) met uitzondering van het vaststellen van tarieven behoren hier ook toe. Het vaststellen van de tarieven valt onder handeling 50.

4.9.1.2 Diervoeders

(228.)

Actor Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek te Oosterbeek

Handeling Het onderzoeken van op een mestproducerend bedrijf aanwezige partijen diervoeders

Periode 1992-1997

Grondslag Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1992, 64, art. 3.2h;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 238

Opmerking De procedure staat in de regeling en de bijlage vermeld.

(229.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het vaststellen van overzichten waarin de resultaten van onderzoek van op een mestproducerend bedrijf aanwezige partijen diervoeders worden vastgelegd.

Periode 1992 -

Grondslag Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1992, 64, art. 3.2h;
Intrekking: *Stcrt.* 1997, 238

Opmerking Zulk onderzoek wordt verricht door het Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek te Oosterbeek.
De grondslag is per 1-1-1998 vervallen.

4.9.1.3 Onderzoekstarieven

De onderzoekstarieven worden zo om de twee à drie jaar vastgesteld door de minister in de reeksen Beschikkingen tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation en de Beschikkingen onderzoekstarieven RIKILT. Dit gebeurde tot 1976 op grond van art. 56 van het KB tot regeling van den dienst der Rijkslandbouwproefstations. Toen het RIKILT omstreeks 1980 de taken van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht overnam, zijn een groot aantal onderzoekstarieven vervallen omdat veel onderzoek inmiddels door particuliere laboratoria kan worden gedaan. De tarieven worden in het vervolg in punten weergegeven, zodat aanpassing van de tarieven als gevolg van prijsstijgingen eenvoudiger is.

(Zie voor de handeling over het vaststellen van de tarieven en regels met betrekking tot het onderzoek: handeling 50 in 4.2.2 *Ontheffingen vervoers- en verkoopverbod*)

(230.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het machtigen van de directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht of de directeur van het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten tot het afwijken van de onderzoekstarieven aangaande meststoffen
Periode	1948-
Grondslag	Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1948, 159, art. B; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1961, 65, art. 6; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1965, 17, art. 4; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1967, 125, art.3; Beschikking onderzoekstarieven RIKILT, <i>Stcrt.</i> 1981, 82, art. 4 en art. 7.1

(231.)

Actor	Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht (1948 - 1981); Directeur van het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (1981-)
Handeling	Het bepalen van een afwijkend onderzoekstarief dan de vastgestelde onderzoekstarieven aangaande meststoffen
Periode	1948 -
Grondslag	Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1948, 159, art. B; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1961, 65, art. 6; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1965, 17, art. 4; Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1967, 125, art.3; Intrekking: Beschikking onderzoekstarieven RIKILT, <i>Stcrt.</i> 1981, 82, art. 7.1; Beschikking onderzoekstarieven RIKILT, <i>Stcrt.</i> 1981, 82, art. 4

(232.)

Actor	Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht
Handeling	Het stellen van beperktere eisen aan een onderzoeksverslag tegen een reductie van 50% op de onderzoekstarieven aangaande meststoffen
Periode	1948 - 1967
Grondslag	Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, <i>Stcrt.</i> 1948,

159, art. 3;
Beschikking tarief onderzoeken Rijkslandbouwproefstation, *Stcrt.* 1965,
17, art. 2;
Intrekking: Beschikking tarief onderzoeken Rijkslandbouwproefstation,
Stcrt. 1967, 125, art. 5

4.9.2 Onderzoek overschottenproblematiek

(233.)

Actor Nationale Raad van Landbouwkundig Onderzoek TNO (NRLO)
Handeling Het adviseren van de Minister van Landbouw inzake onderzoek naar oplossingen voor de mestoverschottenproblematiek
Periode ca. 1980 -
Bron Notitie inzake de Mestproblematiek, TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2
Opmerking Dit betreft zowel adviezen over hoofdlijnen als deelaspecten

(234.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het instellen van de Coördinatie-commissie Onderzoek Landbouwkundige Aspecten Afvalverwerking (COLA)
Periode ca. 1985 -
Bron Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2) p.18

(235.)

Actor Coördinatie-commissie Onderzoek Landbouwkundige Aspecten Afvalverwerking (COLA)
Handeling Het coördineren van onderzoek naar oplossingen voor de mestoverschottenproblematiek
Periode 1985 -
Bron Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2)
Product concept-Raamplan Onderzoek Mestproblematiek

(236.)

Actor Instituut voor Veevoedingsonderzoek (IVVO);
Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij 't Spelderholt (COVP)
Handeling Het doen van onderzoek naar maatregelen in de diervoeding
Periode ca.1980 -
Bron Notitie inzake de Mestproblematiek, TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2
Opmerking Dit onderzoek kan zich richten op bijvoorbeeld:
a) Vermindering van de mineralengehalten in mengvoer door aanpassing van de grondstoffenkeuze;
b) Verlaging van de toegevoegde hoeveelheid mineralen aan mengvoeder;
c) Introductie van een flexibeler voersysteem door het invoeren van meer soorten mengvoerders (voor de verschillende productiefasen: opfok, vetmesten, etc.);
d) Introductie van enzymtoevoeging (fytase) aan het voeder om de verteerbaarheid en opname van mineralen te bevorderen;
e) Introductie van het gebruik van synthetisch bereide aminozuren om de eiwitvoorziening (stikstof) te bevorderen.

(237.)

Actor Instituut voor Mechanisatie, Arbeid en Gebouwen (IMAG)

Handeling Het doen van onderzoek naar bemonsteringsmethoden en -apparatuur voor meststoffen
Periode ca. 1980 -
Bron Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2); Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2)

(238.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opstellen of vaststellen van Raamplannen voor onderzoek inzake mest- en /of ammoniakproblematiek
Periode ca. 1985 -
Bron Begroting 1990

(239.)

Actor Minister van Landbouw samen met; Minister belast met Milieubeheer
Handeling Het instellen van de Commissie Realisatie Mestverwerking
Periode 1988 -
Bron Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3)

(240.)

Actor Minister van Landbouw samen met; Minister belast met Milieubeheer
Handeling Het benoemen van de voorzitter en de leden van de Commissie Realisatie Mestverwerking
Periode 1988 -
Bron Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3)

(241.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het bepalen van wijzen waarop dierlijke meststoffen kunnen worden behandeld, anders dan afzetten, bewerken of verwerken
Periode 1994 – 1997
Grondslag Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686, art. 11.1f; Intrekking: *Stb.* 1997, 360

4.9.2.1 Financiering onderzoek overschotten problematiek

Beslissingen omtrent de financiering van onderzoek en praktijkproeven vonden ondermeer plaats in het Financieringsoverleg Mest (en Ammoniak)onderzoek. Daarin waren de ministers van Landbouw en Milieubeheer en het landbouwbedrijfsleven vertegenwoordigd. Het stimuleringsbeleid werd door de minister van Landbouw regelmatig geëvalueerd.

Het Landbouwschap benutte voor de financiering van het onderzoek de opbrengsten van de bestemmingsheffing.

(Zie ook 2.4.3 en 2.4.4 voor de context en 3.1.1.10 en 11: *Subsidiëring*)

Vanaf 1988 worden gelden via de *Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking* uitgekeerd door de Minister van Landbouw in overeenstemming met de Minister belast met milieubeheer. De Minister van Landbouw kan in dat kader een bijdrage verlenen in de investeringskosten van beproevingsinstallaties, proeffabrieken en voorzuiveringsinstallaties, alsmede van verwerkingsinstallaties, grootschalige opslagen en overslagfaciliteiten van pluimveemest.

De regeling heeft voor beproevingsinstallaties en proeffabrieken als doel dat er, ter bevordering van de technologische vooruitgang, zoveel mogelijk methoden van be- en verwerking in de praktijk worden

uitgetest. Dit brengt met zich mee dat aanvragers aan de regeling geen rechten op een bijdrage kunnen ontlenen, maar dat een bijdrage afhankelijk is van een keuze door de minister. De voorzuiveringsinstallaties werkten in 1988 al in de praktijk. Voor deze installaties is het doel van de regeling het vergroten van de mestverwerkingscapaciteit. Het recht op een bijdrage is voor deze categorie afhankelijk van objectieve criteria.¹²⁸

De aanvraag wordt ingediend bij de Directeur Veehouderij en Zuivel van het ministerie van Landbouw. De ambtelijke voorbereiding voor de ministeriële beslissing tot subsidiëring geschiedt deels interdepartementaal (tussen LNV en VROM). De minister kan advies vragen over een aanvraag aan "organisaties en instellingen". Dit zijn o.a. de NEHEM (Nederlandse Herstructureringsmaatschappij) en de NEVIM (Nederlandse vereniging voor industriële mestverwerking).

Later is deze adviesmogelijkheid uitgebreid naar een structurelere vorm door de instelling van de Adviescommissie mestverwerking. De minister besloot hiertoe in 1992, gezien de grote bedragen die met de subsidiëring van grotere mestverwerkingsfabrieken gemoeid waren.¹²⁹

De commissie adviseerde de minister of door hem aan te wijzen personen of instanties over eventuele investeringssteun aan proeffabrieken. Tevens moet de adviescommissie in het kader van de stimulering van de milieuhygiënisch verantwoorde afzet van mestoverschotten het Landbouwschap, de Stichting Landelijke Mestbank en de regionale mestbanken adviseren. Het bedrijfsleven had dit laatste naar voren gebracht in het Plan-De Bekker. In ruil voor deze adviezen neemt het Landbouwschap de helft van de financiering van de commissie voor zijn rekening.

De leden van de commissie worden op persoonlijke titel gekozen op grond van bijvoorbeeld technische of bestuurlijke kwaliteiten.

(242.)

Actor	Minister van Landbouw; Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw; Minister belast met Milieubeheer (1984-); Landbouwschap (1984-); Productschappen (1984-)
Handeling	Het beslissen op een subsidieverzoek voor onderzoek en proefprojecten op het gebied van mestverwerking en -opslag
Periode	ca.1970 -
Grondslag / Bron	begroting; Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2); Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, <i>Stcrt.</i> 1988, 88, art. 2.1; 3; 7; 10; 15.3; 16; 19; 20; Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, zoals gewijzigd in <i>Stcrt.</i> 1989, 154, art. 2.1; 4a; 9.2 en <i>Stcrt.</i> 1991, 92, art. 11
Product	beschikking
Opmerking	Dit gebeurt ondermeer via de Bijdrageregeling Praktijkprojecten Mestproblematiek (BPM). Er kunnen nadere voorschriften aan de toekenning worden verbonden, bijvoorbeeld om misbruik van subsidiegelden te voorkomen.

(243.)

Actor	Minister van Landbouw / LASER; Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw; Minister belast met Milieubeheer (1984-); Landbouwschap (1984-); Productschappen (1984-)
Handeling	Het (mede) verstrekken van subsidies voor onderzoek en proefprojecten op het gebied van mestverwerking en -opslag
Periode	ca.1970 -

Grondslag / begroting;
 Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2);
 Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2)
 Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88, art. 2.1; 3;
 7; 10; 15.3; 16; 19; 20;
 Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, zoals gewijzigd in *Stcrt.*
 1989, 154, art. 2.1, art. 4a en art. 9.2; en *Stcrt.* 1991, 92, art. 11

Product financiële bescheiden
 Opmerking Dit gebeurt ondermeer via de Bijdrageregeling Praktijkprojecten
 Mestproblematiek (BPM) en de Bijdrageregeling proefprojecten
 mestverwerking.
 De ontvangende partij kan verplicht worden tot het overleggen van nadere
 gegevens. Dat kan de basis vormen voor controles op een verantwoorde
 besteding en evaluatie van de effectiviteit.

(244.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het voeren van overleg omtrent het (mede)financieren van onderzoek en
 proeven naar mestverwerking, en van de totstandkoming en vergroting van
 mestverwerkingscapaciteit.

Periode ca. 1984-
 Grondslag / Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2);
 Bron Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2);
 Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2)
 Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88, art. 2.1; 3;
 7; 10; 15.3; 16; 19; 20;
 Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, zoals gewijzigd in *Stcrt.*
 1989, 154, art. 2.1, art. 4a en art. 9.2; en *Stcrt.* 1991, 92, art. 11

Product raamplannen
 Opmerking De overlegpartners zijn de minister belast met milieubeheer, het
 Landbouwschap en de productschappen.
 Dit overleg gebeurt o.a. in het Financieringsoverleg Mestonderzoek, v.a.1989
 Financieringsoverleg Mest- en Ammoniakonderzoek (FOMA) genaamd.
 Een uitgebreid overzicht van onderzoeksprojecten is te vinden in de bundel
 FOMA-projecten 1985-1996, Wageningen oktober 1996.

(245.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het evalueren van het stimuleringsbeleid inzake oplossingen voor de
 mestoverschottenproblematiek

Periode ca. 1980-
 Bron Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 8,
 59

Opmerking Deze evaluaties gebeurden elke twee jaar.
 De voorbereiding en uitvoering waren o.m. in handen van het LEI
 (Landbouw-Economisch Instituut) en het Consulentschap in Algemene
 Dienst voor Bodem, Water en Bemesting van het ministerie van Landbouw.
 Financiële controle van individuele verstrekkingen op grond van de
 Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking vallen niet onder deze
 handeling. Zie handeling 248.

(246.)

Actor NEHEM;
 Adviescommissie mestverwerking (1992-)

Handeling Het adviseren van de minister of door de minister aangewezen personen of

- instanties bij de financiering van proefprojecten voor mestverwerking
- Periode 1988-
- Grondslag Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88, art. 3; Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1992, 73, art. 10.2;
- Opmerking Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 2
Het secretariaat van de Adviescommissie wordt gevoerd door de NEHEM te 's-Hertogenbosch.
De bescheiden worden na beëindiging van de werkzaamheden van de commissie opgeborgen in het archief van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. (zie art. 7.2 van de instellingsregeling)
- (247.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het vaststellen van een formulier voor de aanvraag van bijdragen in de investeringskosten van projecten, fabrieken en installaties voor mestverwerking
- Periode 1988 -
- Grondslag Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88, art. 15.1
- (248.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het controleren van de verstrekkingen in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking
- Periode 1988 -
- Bron Toelichting Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1991, 92
- (249.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het instellen van een Commissie van deskundigen
- Periode 1992 -
- Grondslag Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, zoals gewijzigd in *Stcrt.* 1992, 73, art. 10.2
- Product Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73
- Opmerking Dit is de Adviescommissie mestverwerking, die de minister adviseert over het verlenen van een bijdrage voor proeffabrieken.
- (250.)
- Actor Minister van Landbouw
- Handeling Het aanwijzen van instanties of personen die adviezen van de Adviescommissie mestverwerking ontvangen
- Periode 1992 -
- Grondslag Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 2.2
- Opmerking Deze adviezen gaan over het verlenen van een bijdrage voor proeffabrieken.
- (251.)
- Actor Adviescommissie mestverwerking
- Handeling Het adviseren van het Landbouwschap, de Stichting Landelijke Mestbank, en de regionale mestbanken, in het kader van de stimulering van de milieuhygiënisch verantwoorde afzet van mestoverschotten
- Periode 1992 -
- Grondslag Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 2.3
- Opmerking Deze adviezen passen binnen de plannen van het bedrijfsleven (Plan-De

Bekker) voor het stimuleren van de milieuhygiënisch verantwoorde afzet van mestoverschotten.

(252.)

Actor Minister van Landbouw;
Landbouwschap
Handeling Het benoemen van de voorzitter en leden van de Adviescommissie mestverwerking
Periode 1992 -
Grondslag Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 3

(253.)

Actor Minister van Landbouw;
Landbouwschap
Handeling Het vooraf goedkeuren van de jaarbegroting en werkwijze van de Adviescommissie mestverwerking
Periode 1992 -
Grondslag Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 4.1

(254.)

Actor Minister van Landbouw;
Landbouwschap
Handeling Het goedkeuren dat de Adviescommissie mestverwerking afwijkt van de geplande jaarbegroting en werkwijze
Periode 1992 -
Grondslag Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73, art. 4.2
Opmerking Goedkeuring door het Landbouwschap is slechts nodig indien de afwijking betrekking heeft op de stimulering van de milieuhygiënisch verantwoorde afzet van mestoverschotten.

4.9.3 Praktijkproeven en demonstratieprojecten

Praktijkproeven en demonstratieprojecten werden in het leven geroepen ter gewenning van veehouders en anderen aan de mestmaatregelen van de overheid.

Hieronder vallen uiteenlopende projecten. Voorbeelden zijn regionale proefprojecten in het kader van het landelijke Project Mineralenboekhouding of van Mineraal Centraal; het proefbedrijf Melkveehouderij en Milieu op zandgrond; het demonstratieproject mestaanwending op bedrijfsniveau; of het Stimuleringsproject voor de invoering van MINAS. Dit laatste werd door LNV en LTO-Nederland samen opgezet.

(255.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden en evalueren van ad-hoc praktijkproeven en demonstratieprojecten op het gebied van het mestbeleid
Periode 1945 -
Bron interview;
Begroting 1989
Opmerking Het gaat hier niet over proeven of projecten waarvoor een subsidieregeling geldt.
Financiering valt hier niet onder.
De activiteiten van het ICM vallen hier deels onder.

(256.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het leveren van een financiële bijdrage en begeleiding aan praktijkproeven en demonstratieprojecten op het gebied van het mestbeleid

Periode 1945 -

Bron interview;

Begroting 1989

Opmerking De activiteiten van het ICM vallen hier deels onder.

5. MEST EN MILIEU

Het mestbeleid is in vele opzichten sterk verweven met het milieubeleid. Gezien de systematiek van afbakening (zie 2.1.1) wordt de inbreng van de minister van Landbouw in dit afzonderlijke hoofdstuk behandeld.

5.1.1 Ontwikkeling van beleid en wet- en regelgeving

De Wet bodembescherming (Stb.1986, 374) is een kaderwet op het gebied van milieubeheer. Het is een instrument van de minister van VROM, maar vanwege de effecten die de landbouw kan hebben op het milieu vormt de wet tevens de basis waarop de minister van Landbouw algemene maatregelen van bestuur kan indienen. Het gaat hier om het Besluit gebruik dierlijke meststoffen (Stb. 1987, 114) en het Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (Stb. 1991, 613).

(257.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het verlenen van bijdragen aan de totstandkoming van het milieubeleid onder verantwoordelijkheid van de minister belast met milieubeheer
Periode	ca.1970 -
Bron	interview
Opmerking	Het gaat hier om bijvoorbeeld bijdragen aan het Urgentieplan (1974) of de Nationale Milieubeleidsplannen.

(258.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het verlenen van een bijdrage aan de totstandkoming van wetten, amvb's en regelingen op het gebied van het milieubeleid
Periode	1945 -
Product	Wet bodembescherming;

(259.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het voordragen van amvb's en KB's op het gebied van het milieubeleid
Periode	1945 -
Grondslag	Wet bodembescherming, art. 91; Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 11.5
Product	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114; Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen <i>Stb.</i> 1991, 613
Opmerking	Dit zijn amvb's die betrekking hebben op handelingen: - waarbij uit landbouwkundig oogpunt stoffen op of in de bodem worden gebracht; - die van invloed kunnen zijn op het agrarisch productievermogen van de bodem; - dan wel die van belang zijn met het oog op de bescherming van natuur en landschap. Het betreft de totstandkoming, wijziging, inwerkingtreding en intrekking ervan. De inwerkingtreding van (delen van) de besluiten gebeurt bij afzonderlijk KB.

5.1.2 Besluit gebruik dierlijke meststoffen (BGDM)

Dit besluit geeft aan welke maximale hoeveelheden fosfaat er vanaf mei 1987 t/m december 1990 op verschillende soorten landbouwgrond mogen worden uitgereden. Deze soorten waren bouwland,

snijmaisgrond en grasland. De toegestane hoeveelheden voor deze categorieën namen in latere tijdvakken verder af.

Op natuurterreinen en “overige gronden” is bemesting vrijwel verboden.

Het besluit geeft ook beperkingen voor de periode waarop het uitrijden van dierlijke mest toegestaan is. Voor zandgronden gelden daarbij de strengste regels. Vanaf november 1989 werden de kwetsbare zandgronden middels detailkaarten aangegeven.

Op grond van artikel 9 konden Gedeputeerde Staten de gronden die het gevoeligst waren voor fosfaatuitspoeling aanwijzen. Dit moest op basis van een bemonstering. Het bleek echter om veel meer grond te gaan dan aanvankelijk werd gedacht. Het artikel is daarom niet in werking getreden.

Na een wijziging in 1991 is het nog slechts toegestaan dierlijke meststoffen te gebruiken als uit de mestboekhouding blijkt dat er niet teveel is uitgereden.

Het besluit wordt vaak met de afkorting BGDM aangeduid.¹³⁰

Een van de regelingen die gebaseerd zijn op het BGDM is de Regeling vaststelling hoeveelheid fosfaat per 1000 kg dierlijke meststof (Stcrt. 1987, 81). Daarin worden de (forfaitaire) fosfaatgehalten van dierlijke meststoffen (kg fosfaat per 1000 kg mest) vastgesteld. Het betreft een berekend fosfaatgehalte waarbij uitgegaan is van een optimale bedrijfssituatie. De regeling is nodig om de hoeveelheid dierlijke mest te bepalen, die van een bedrijf met een fosfaatoverschot moet worden afgevoerd.

De hoeveelheid fosfaat wordt in de bijlage van de regeling vastgesteld. De gehalten zijn afhankelijk van de diercategorie, de wijze van houden, voederen of drenken. De voorschriften voor bemonstering en analyse van de mest zijn eveneens in een bijlage vastgelegd.

De regeling bevat overigens geen handelingen.

(260.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het (forfaitair) vaststellen van fosfaatgehalten van dierlijke meststoffen
Periode	1987-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 1.2 en art. 4.2
Product	Regeling vaststelling hoeveelheid fosfaat per 1000 kg dierlijke meststof, <i>Stcrt.</i> 1987, 81
Opmerking	Het vaststellen van het fosfaatgehalte van waterige fracties valt hier ook onder. Deze handeling komt overeen met handeling 647 van het RIO milieubeheer.

(261.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het vaststellen van een bepalingsmethode en bemonsteringswijze voor fosfaatgehalte van grond
Periode	1987-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 9.1 en art. 10.1
Opmerking	Dit kan o.a. gebruikt worden voor de bepaling van fosfaatverzadigde en fosfaatarme gronden en landbouwgronden.

(262.)

Actor	Minister van Landbouw;
Handeling	Een door de minister van Landbouw aangewezen orgaan Het verlenen van een ontheffing voor het gebruik van een grotere hoeveelheid dierlijke mest op landbouwgrond dan op grond van het Besluit gebruik dierlijke meststoffen is toegestaan
Periode	1987-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 10.1
Opmerking	Deze handeling komt overeen met handeling 650 van het RIO milieubeheer.

(263.)

Actor	Minister van Landbouw
-------	-----------------------

Handeling	Het aanwijzen van een orgaan dat gerechtigd is ontheffingen te verlenen voor het gebruik van een grotere hoeveelheid dierlijke mest op landbouwgrond dan op grond van het Besluit gebruik dierlijke meststoffen is toegestaan
Periode	1987-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 10.1
(264.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het aanwijzen van een of meer instanties voor de bemonstering van het fosfaatgehalte van grond
Periode	1987-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, <i>Stb.</i> 1987, 114, art. 10.2
Product	Ministeriële regeling
(265.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het op verzoek verlenen van een ontheffing op de uitrijbepalingen voor meststoffen aan een onderzoeksinstelling
Periode	1989-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1989, 501, art. 10a.1; Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, <i>Stb.</i> 1991, 613, art. 36.1
Opmerking	Dit gebeurt in overeenstemming met de minister belast met milieubeheer en na advies van de Technische commissie bodembescherming. Een van de voorwaarden is dat beide ministers het onderzoeksplan van de instelling goedkeuren. Deze handeling komt overeen met handeling 651 van het RIO milieubeheer.
(266.)	
Actor	Technische commissie bodembescherming
Handeling	Het adviseren van de minister van Landbouw over het verlenen van een ontheffing op de uitrijbepalingen voor meststoffen aan een onderzoeksinstelling
Periode	1989-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1989, 501, art. 10a.1; Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, <i>Stb.</i> 1991, 613, art. 36.1
(267.)	
Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het stellen van nadere regels over het verlenen van een ontheffing op de uitrijbepalingen voor meststoffen aan een onderzoeksinstelling
Periode	1989-
Grondslag	Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in <i>Stb.</i> 1989, 501, art. 10a.2; Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, <i>Stb.</i> 1991, 613, art. 36.2
(268.)	
Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het instellen van (ambtelijke) adviescommissies voor de bestudering van kwesties die met het gebruik en/of de kwaliteit van dierlijke en overige

organische meststoffen samenhangen
 Periode 1987-
 Bron Nota van toelichting Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in *Stb.* 1991, 385
 Opmerking Dit zijn bijvoorbeeld de Commissie Wiggers, de Commissie Steenvoorden of de Commissie Spiertz.

(269.)

Actor Commissie van deskundigen (Commissie Wiggers);
 Commissie van deskundigen (Commissie Steenvoorden)
 Handeling Het adviseren van de minister van Landbouw en/of de minister belast met milieubeheer over uitrijverboden voor meststoffen
 Periode ca. 1986-
 Bron Nota van toelichting Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in *Stb.* 1991, 385
 Product Advies beperking uitrijperiode dierlijke meststoffen, Wageningen, juli 1986;
 Advies beperking uitrijperiode van dierlijke mest stoffen voor de tweede fase van de mestregelgeving, Eindverslag van de Commissie van deskundigen inzake de uitrijregels betreffende dierlijke mest voor de tweede fase van de mestregelgeving, DLO, Wageningen, juli 1990

(270.)

Actor Commissie van deskundigen (Commissie Spiertz)
 Handeling Het adviseren van de minister van Landbouw, de minister belast met milieubeheer en/of de minister van Verkeer en Waterstaat over de stikstofproblematiek bij meststoffen
 Periode ca. 1990
 Bron Nota van toelichting Besluit gebruik dierlijke meststoffen, zoals gewijzigd in *Stb.* 1991, 385
 Product Advies van de Commissie Stikstof, DLO, Ede, december 1990

5.1.3 Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (BOOM)

Dit besluit (vaak met de afkorting BOOM aangeduid) heeft betrekking op zuiveringsslib, compost en zwarte grond. Handel in deze stoffen is slechts toegestaan als het aan bepaalde eisen voldoet. Ook het gebruik van deze overige organische meststoffen of een combinatie daarvan met dierlijke mest is aan regels en bepaalde maxima gebonden. Verder moet de mest emissie-arm worden gebruikt. Bij natuurterreinen geldt een algeheel verbod. In het besluit wordt gewerkt met een combinatie van fosfaatnormen en doseringsnormen.

Daarnaast zijn producenten en be- of verwerkers van deze overige organische meststoffen verplicht een register bij te houden dat vergelijkbaar is met de mestboekhouding. In dergelijke registers staan onder andere de geproduceerde, verwerkte en verhandelde hoeveelheden, de samenstelling ervan en de afnemers. Deze registers moeten jaarlijks worden opgestuurd naar Gedeputeerde Staten, die de gegevens gebruiken voor rapportage aan de ministers van LNV en VROM.

Het besluit geeft de minister van LNV de mogelijkheid ontheffing te verlenen aan onderzoeksinstellingen. De betreffende handelingen staan hierboven bij Besluit gebruik dierlijke meststoffen.

Door de in BOOM gestelde regels voor de kwaliteit van zuiveringsslib wordt de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986 over het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (86/278/EEG, Pb. EG no. L 181) geïmplementeerd.

(271.)

Actor Minister van Landbouw
 Handeling Het stellen of verlengen van aanvullende regels voor de samenstelling van

zuiveringsslib
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 4.3 en art. 4.4
Opmerking Het stellen van deze regels gebeurt in overeenstemming met de minister belast met milieubeheer en als de totstandkoming van een amvb daarover te lang zou duren.
De verlenging is voor maximaal één jaar.

(272.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het instellen van een tijdelijk verbod op de handel in zuiveringsslib
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 5
Opmerking Het is bedoeld als sanctiemiddel voor een bepaalde installatie voor de productie, be- of verwerking van zuiveringsslib indien het slib niet aan de eisen voldoet.

(273.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen of verlengen van aanvullende regels voor de samenstelling van compost
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 6.4
Opmerking Het stellen van deze regels gebeurt in overeenstemming met de minister belast met milieubeheer en als de totstandkoming van een amvb daarover te lang zou duren.
De verlenging is voor maximaal één jaar.

(274.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het instellen van een tijdelijk verbod op de handel in compost
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 6.4
Opmerking Het is bedoeld als sanctiemiddel voor een bepaalde installatie voor de productie, be- of verwerking van compost, indien dit niet aan de eisen voldoet.

(275.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen of verlengen van aanvullende regels voor de samenstelling van zwarte grond
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 7.2
Opmerking Het stellen van deze regels gebeurt in overeenstemming met de minister belast met milieubeheer en als de totstandkoming van een amvb daarover te lang zou duren.
De verlenging is voor maximaal één jaar.

(276.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het stellen van regels voor de bemonstering en analyse van overige organische meststoffen
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 8.1 en art. 16
Product Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 122
Opmerking De regels gelden voor zuiveringsslib, compost en zwarte grond.

(277.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van regels omtrent certificering van organische meststoffen
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 8.2
Product Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 122
Opmerking De regels gelden voor zuiveringsslib, compost en zwarte grond.

(278.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het vaststellen van een model voor de registratie van overige organische meststoffen
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 9.3
Product Regeling vaststelling registers overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 253 (gedeelte)
Opmerking Het gaat hier om registers voor zuiveringsslib, compost en zwarte grond.

(279.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het stellen van nadere regels omtrent de registratie van overige organische meststoffen
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 9.4
Product Regeling vaststelling registers overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 253 (gedeelte)
Opmerking Het gaat hier om registers voor zuiveringsslib, compost en zwarte grond.

(280.)

Actor Gedeputeerde Staten
Handeling Het jaarlijks rapporteren aan de minister van Landbouw en de minister belast met milieubeleid omtrent de productie en afzet van zuiveringsslib, compost en zwarte grond
Periode 1991-
Grondslag Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613, art. 11
Opmerking De rapportage geschiedt op basis van de registers voor de overige organische meststoffen. Deze registers moeten vijf jaar na afsluiting bewaard blijven.

(281.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het toetsen van eenmalige compostgiften op overige gronden

Periode	1991-
Grondslag	Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, <i>Stb.</i> 1991, 613, art. 24
Opmerking	Dit gebeurt naar aanleiding van ontvangen kennisgevingen voor het eenmalig opbrengen van een grote hoeveelheid compost op zogenaamde “overige grond”. Dit is nodig bij de aanleg of uitbreiding van een groenvoorziening, recreatieterrein, sportcomplex of golfterrein.

5.1.3.1 Regelingen op basis van BOOM

Regelingen op basis van BOOM zijn de Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen (Stcrt.1992, 122) en de Regeling vaststelling registers overige organische meststoffen (Stcrt. 1992, 253).

De registers uit laatstgenoemde regeling dienen ter controle van de verhandelde hoeveelheden zuiveringsslib, compost en zwarte grond en de kwaliteit ervan. Zij moeten door producenten en be- of verwerkers van zuiveringsslib, compost of zwarte grond worden bijgehouden. Deze regeling bevat overigens geen handelingen.

De Regeling bemonstering bevat procedures voor de erkenning van laboratoria voor het onderzoeken van overige organische meststoffen, procedures voor de toetsing van analysgegevens en procedures voor bemonstering en analyse van de bodem. Het RIKILT (Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten) is de Rijkstoezichthouder op de laboratoria.

(282.)

Actor	Stichting voor de Erkenning van Laboratoria en Inspectie-instellingen (STER-LAB)
Handeling	Het erkennen van onderzoekslaboratoria of deze erkenning intrekken
Periode	1992 -
Grondslag	Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, Stcrt.1992, 122, art. 2 en 3.4

(283.)

Actor	Stichting voor de Erkenning van Laboratoria en Inspectie-instellingen (STER-LAB)
Handeling	Het controleren van erkende onderzoekslaboratoria
Periode	1992 -
Grondslag	Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, Stcrt.1992, 122, art. 2 en 3.4

(284.)

Actor	Stichting voor de Erkenning van Laboratoria en Inspectie-instellingen (STER-LAB)
Handeling	Het ontwikkelen van een systeem voor de erkenning en controle van onderzoekslaboratoria
Periode	1992 -
Grondslag	Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, Stcrt.1992, 122, art. 2

(285.)

Actor	(Directeur van het) Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (RIKILT)
Handeling	Het registreren van onderzoekslaboratoria of het intrekken van deze registratie
Periode	1992-
Grondslag	Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen,

Opmerking   Stcrt.1992, 122, art. 3 en 6.2
De directeur van het RIKILT wordt in dit kader ook “de
Rijkstoezichthouder” genoemd.

6. HANDELINGEN MET BETREKKING TOT INTERNATIONALE ORGANISATIES

Internationale organen als de Benelux en EU hebben beleid dat gericht is op meststoffen. Dit beleid heeft vaak een economische of handelscomponent. Het is dan gericht op de liberalisering van de handel of de waarborging van de kwaliteit. Aan de andere kant wordt de zorg om het milieu ook op internationaal vlak gedeeld.

De verhouding met internationale instellingen is tweeledig: aan de ene kant helpt Nederland het beleid ervan vormgeven, aan de ander kant heeft het te maken met aanbevelingen en voorschriften van deze instellingen.

De neerslag van internationale organisaties zelf behoort overigens niet tot dit rapport.

6.1 Ontwikkeling internationaal meststoffenbeleid

(286.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende het mestbeleid en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties, de EU uitgezonderd
Periode	1945 -
Product	nota's, notities, rapporten
Opmerking	Met dergelijke organisaties worden bijvoorbeeld de Benelux, de FAO of de VN bedoeld.

6.1.1 Standaardhandelingen met betrekking tot de Europese Unie

6.1.1.1 Raadsbesluiten

(287.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het voorbereiden van bijdragen aan expertgroepen van de Europese Commissie inzake het mestbeleid en het opstellen van verslagen over de geleverde bijdrage
Periode	1958-

(288.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het opstellen van concept-informatiefiches over voorstellen, mededelingen en Groenboeken van de Europese Commissie op het gebied van het mestbeleid
Periode	1958-
Produkt	concept-fiches
Opmerking	De interdepartementale WBNC stelt de informatiefiches vast. De handeling hiervoor is opgenomen in het concept-RIO 'Gedane Buitenlandse Zaken'.

(289.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het voorbereiden van vergaderingen van Raadswerkgroepen met betrekking

Periode tot het mestbeleid en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen
1958-
Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
De handeling leidt bij de minister belast met Milieubeheer met name tot instructies; bij de minister van Landbouw tot departementale standpunten.

(290.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van het Coreper met betrekking tot het mestbeleid en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen
Periode 1958-
Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
De instructies voor de Nederlandse vertegenwoordiger in het Coreper (de PV) worden vastgesteld in interdepartementaal overleg onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
De handeling leidt bij de minister belast met Milieubeheer met name tot concept-instructies; bij de minister van Landbouw tot departementale standpunten.

(291.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opstellen van departementale standpunten inzake agendapunten van Raadsvergaderingen met betrekking tot het mestbeleid en het opstellen van verslagen van Raadsvergaderingen
Periode 1958-
Opmerking Nationale standpunten en onderhandelingsposities inzake agendapunten van Raadsvergaderingen komen tot stand in de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (CoCo).

6.1.1.2 Uitvoeringsbepalingen van de Europese Commissie

(292.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het voordragen van personen voor benoeming in een raadgevend comité, beheerscomité of reglementeringscomité inzake het mestbeleid
Periode 1958-
Opmerking De Raad benoemt de leden van de comités.

(293.)

Actor Minister van Landbouw
Handeling Het opstellen en wijzigen van standpunten inzake door de Europese Commissie voorgestelde uitvoeringsbepalingen met betrekking tot het mestbeleid, die besproken worden in raadgevend comité, een beheerscomité of een reglementeringscomité, en het opstellen van verslagen van vergaderingen van deze comités
Periode 1958-
Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
Wanneer meerdere departementen betrokken zijn leidt het ministerie belast

met Milieubeheer het coördinatie-overleg.
Onder deze handeling valt ook het opstellen van instructies voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de comités.

6.2 Uitvoering internationaal meststoffenbeleid

6.2.1.1 Standaardhandelingen Implementatie Europese regelgeving

(294.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het opstellen van een plan ter implementatie van een door de Raad vast te stellen besluit betreffende het mestbeleid
Periode	1993-
Grondslag	Aanwijzingen voor regelgeving (1992, Stcrt. 230) , nr. 334
Produkt	Implementatieplan
Opmerking	Het betreft hier plannen ter implementatie van richtlijnen en verordeningen die onderworpen zijn aan de samenwerkingsprocedure of de medebeslissingsprocedure (co-decisie) van Raad en Europees Parlement. Het implementatieplan moet binnen een maand nadat de Raad het gemeenschappelijk standpunt heeft vastgesteld voorgelegd worden aan de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen.

(295.)

Actor	Minister van Landbouw
Handeling	Het voordragen aan de Europese Commissie van deskundigen belast met de controle op de naleving van de bepalingen van communautaire besluiten betreffende het mestbeleid.
Periode	1958-
Grondslag	Richtlijnen
Produkt	Besluit

6.2.1.2 Nitraatrichtlijn

Deze richtlijn heet voluit: Nitraatrichtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (Pb. nr. L375 van 31/12/1991)

De richtlijn heeft tot doel de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen, en verdere verontreiniging van dien aard te voorkomen.

(296.)

Actor	Minister van Landbouw; Minister belast met milieubeheer
Handeling	Het (mede) opstellen van een lijst van kwetsbare zones ter uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn
Periode	ca. 1991 -
Bron	Nitraatrichtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, (Pb. nr. L375 van 31/12/1991), art. 3
Opmerking	Deze lijst wordt minimaal elke vier jaar opgesteld.

(297.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer

Handeling Het (mede) opstellen van codes van goede landbouwpraktijken ter uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn

Periode ca. 1991 -

Bron Nitraatrichtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, (Pb. nr. L375 van 31/12/1991), art. 4

(298.)

Actor Minister van Landbouw;
Minister belast met milieubeheer

Handeling Het (mede) opstellen van actieprogramma's ter uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn

Periode ca. 1991 -

Bron Interview
Nitraatrichtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, (Pb. nr. L375 van 31/12/1991), art. 5

Opmerking Deze actieprogramma's worden minimaal eens in de vier jaar beoordeeld en zo nodig aangepast.

6.2.1.3 Europese Verordening op de Overbrenging van Afvalstoffen (EVOA)

Dit is Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen (PB L 30 06.02.93).

De EVOA-verordening dicteert een aantal maatregelen die te maken hebben met toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en buiten de EG-landen. Zij maakt onderdeel uit van de Europese milieuregelgeving. Bepaalde meststoffen, waaronder varkensmest, vallen onder deze verordening, maar deze heeft een ruimere werking. De stoffen staan als bijlage opgesomd in lijsten (bijv. groene, oranje en rode lijst).

Een van de in de EVOA gestelde voorwaarden is dat voor de overbrenging van afvalstoffen een voorafgaande kennisgeving aan "de bevoegde autoriteiten" plaats vindt. In de verordening worden genoemd: de bevoegde autoriteit van verzending, de bevoegde autoriteit van bestemming en de bevoegde autoriteit van doorvoer. Er wordt per lidstaat één bevoegde autoriteit van doorvoer aangewezen. Als meldpunt voor de overbrenging van meststoffen wees de minister van LNV de Stichting Landelijke Mestbank aan. Na de opheffing werd deze taak overgenomen door Bureau Heffingen.

(299.)

Actor Minister van Landbouw

Handeling Het aanwijzen van (een) bevoegde autoriteit(en) inzake meststoffen in het kader van de EVOA

Periode 1993 -

Grondslag Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen (PB L 30 06.02.93) art. 36

Opmerking Dit is de Stichting Landelijke Mestbank (t/m 1987) en Bureau Heffingen (vanaf 1998) voor wat betreft de registratie bij grensoverschrijdende mesttransporten.
Het IMA (uitvoerend orgaan voor de Minister van VROM) is de uitvoerende instantie voor EVOA.
De Minister van Landbouw samen met de Minister belast met milieubeheer

deze autoriteiten aan. Zie het RIO Milieubeheer, handeling 413 en 414.

(300.)

Actor	Stichting Landelijke Mestbank (1993-1997); Bureau Heffingen (1998-)
Handeling	Het registreren van grensoverschrijdende mesttransporten in het kader van de EVOA
Periode	1993 -
Grondslag / Bron	Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen (PB L 30 06.02.93) art. 6, 7, 16, en 35; interview; Het gezicht van LNV, uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, (Den Haag, derde druk, 1998), p. 56
Opmerking	Dit gebeurt aan de hand van o.a. (afschriften van) het Kennisgevingsformulier Grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen en van het Overbrengings-/ controleformulier (Transportformulier) Grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen. Bureau Heffingen heeft hiervoor aparte registers die los staan van het Meststoffenwet-systeem.

7. BIJLAGEN

7.1 Begrippen- en afkortingenlijst

Districtsbureauhouder: hiermee wordt een functionaris bedoeld die ressorteert onder de directeur Landbouw en Voedselvoorziening (later: Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie) in de provincie. Het gaat steeds om de districtsbureauhouder in wiens werkgebied het bedrijf van de producent van dierlijke meststoffen is gelegen.

Emissie-arme aanwending: meststoffen op een dusdanige wijze gebruiken dat er zo min mogelijk schadelijke stoffen in het milieu terecht komen.

Forfait: van tevoren vastgestelde waarde. “Forfaitair vaststellen” betekende dat hoeveelheden of bedragen niet werden berekend op grond van (ter plekke) gemeten waarden, maar op grond van van tevoren vastgestelde waarden.

GVE: GVE betekent grootvee-eenheid. In de context van het mestbeleid staat 1 GVE voor de hoeveelheid fosfaat die één melkkoe jaarlijks produceert (41 kg fosfaat). Voor het bepalen van het aantal GVE tellen bij MINAS alle dieren mee die onder de mestwetgeving vallen. Hoeveel GVE er bij een diercategorie hoort, is gebaseerd op de jaarlijkse fosfaatproductie van de betreffende diercategorie gedeeld door 41 (de fosfaat productie van één melkkoe).

GVE/ha: het aantal grootvee-eenheden per hectare van de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond. Dit is een relatief eenvoudige maat om intensieve en extensieve veehouderijbedrijven te kunnen onderscheiden. De melkkoe fungeert hierbij als standardeenheid.

Infrastructuur: in het kader van dit rapport worden hiermee alle voorzieningen voor distributie, transport en opslag van mest bedoeld.

Latente (mestproductie)ruimte: de latente ruimte is het verschil tussen het aantal dieren (en dus mestproductie) dat veehouders hadden opgegeven en het aantal dat volgens de overheid bij deze bedrijven gehouden zou worden. Het was het verschil tussen de maximaal haalbare en de in de praktijk voorkomende capaciteit. Deze latente ruimte was het gevolg van de manier van registratie van de mestproductie in 1986. Veehouders gebruikten deze ruimte om de beperkende maatregelen van de overheid te omzeilen.

Mestoverschot (volgens de Meststoffenwet): de hoeveelheid dierlijke meststoffen die op een bepaald bedrijf in een bepaald jaar is geproduceerd of van derden is afgenomen, onder aftrek van de hoeveelheid dierlijke meststoffen die volgens de Wet bodembescherming door dat bedrijf gebruikt mag worden op de bij het bedrijf behorende grond. Het gaat dus om de hoeveelheid meststoffen die van een bedrijf moeten worden afgevoerd en in de boekhouding moet worden verantwoord.

Mestoverschot (zoals gebruikt in de beleidsdefinitie): De hoeveelheid dierlijke meststoffen die door Nederlandse bedrijven in een bepaald jaar is geproduceerd, onder aftrek van de hoeveelheid dierlijke meststoffen die volgens de Wet bodembescherming door deze bedrijven gebruikt mag worden op het Nederlandse landbouwareaal.

Mestproductierecht: de maximale hoeveelheid dierlijke meststoffen die gedurende een kalenderjaar op een bedrijf mag worden geproduceerd. Deze wordt uitgedrukt in kilogrammen fosfaat varkens- en kippenmest, kilogrammen fosfaat rundvee- en kalkoenenmest en kilogrammen fosfaat afkomstig van de mest van een van de andere in de Meststoffenwet aangewezen diersoorten.¹³¹

Er bestaat een aan de grond gekoppeld basisproductierecht, overeenkomend met de gestelde bemestingsnorm, en een niet-gebonden mestproductierecht.

Het mestproductierecht is de “opvolger” van de referentiehoeveelheid.

Meststoffen: producten die geheel of gedeeltelijk bestaan uit stoffen met een bemestende waarde.

Niet-gebonden mestproductierecht: deel van het mestproductierecht dat de hoeveelheid overeenkomend met 125 kg fosfaat per jaar per hectare tot het bedrijf behorende hoeveelheid landbouwgrond te boven gaat. (zie Wet verplaatsing mestproductie) Er wordt (bij varkens en kippen) een onderscheid gemaakt in een verplaatsbaar deel en een niet-verplaatsbaar deel.

Overschothetfing: heffing op mestproductie als er meer dan een toegestane hoeveelheid (in de regel 125 kg fosfaat per hectare per jaar) wordt geproduceerd.

Referentieaantal: het aantal varkens-eenheden, henn-eenheden of slachtkuikens, zoals dat bij de landbouwtelling van 1984 is vastgesteld. Het referentieaantal bepaalt de grootte van het bedrijf in verband met de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen.

Referentiehoeveelheid: de hoeveelheid dierlijke mest uitgedrukt in kilo fosfaat per jaar die op een bedrijf geproduceerd mag worden volgens de gegevens gebaseerd op de uitgangssituatie. Dit moment van registratie van het aantal aanwezige dieren op het bedrijf was voor de meeste producenten 31 december 1986. Het begrip werd tot 1 januari 1994 gebruikt en is vervangen door het begrip mestproductierecht

RWT of rechtspersoon met een wettelijke taak: een particuliere organisatie waaraan een publiekrechtelijke taak (overheidstaak) wordt toegekend. Dit zijn bijvoorbeeld stichtingen die controles voor de overheid uitoefenen.

Verplaatsen: in de context van het mestbeleid is dit het op een ander bedrijf of op een andere locatie van het zelfde bedrijf gaan produceren van mest.

ZBO: zelfstandig bestuursorgaan. Een ZBO is een instelling met een openbare gezagstaak op het niveau van de centrale overheid, en die niet hiërarchisch ondergeschikt is aan een ministerie.

7.2 Overzicht wet- en regelgeving

De onderstaande wetten, besluiten en ministeriële regelingen zijn verwerkt in het onderzoek. Voor de overzichtelijkheid zijn grotere wetten onderverdeeld in een aantal rubrieken. Inwerkingtredingen en wijzigingen zijn ingesprongen weergegeven.

Meststoffenbesluit (oorlogsperiode)

Besluit van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Landbouw en Visscherij en van Justitie betreffende den handel in meststoffen (Meststoffenbesluit), *Stcrt.* 1942, 163;

Wijziging: *Stcrt.* 1943, 251;

Ontheffingsbeschikking Meststoffen, *Stcrt.* 1942, 163;

Vaststelling lijst van meststoffen, *Stcrt.* 1942, 163;

Meststoffenwet 1947

Meststoffenwet 1947 (oorspronkelijk: Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen), *Stb.* 1947, H123;

Wijziging a.g.v. Wet op de economische delicten: *Stb.* 1950, K258; Inwerkingtreding: *Stb.* 1951, 91; Wijziging a.g.v. Wet houdende wijziging van regelingen betreffende economische delicten: *Stb.* 1955, 213; Inwerkingtreding: *Stb.* 1955, 304; Wijziging a.g.v. Wet houdende wijziging van de bepalingen betreffende verbeurdverklaring en inbeslagneming: *Stb.* 1958, 296; Inwerkingtreding: *Stb.* 1959, 3; Wijziging a.g.v. Bestrijdingsmiddelenwet: *Stb.* 1962, 288; Wijziging a.g.v. Wet houdende vaststelling van algemene bepalingen omtrent de bestraffing van schending van geheimen: *Stb.* 1967, 377;

Meststoffenbesluit 1951, *Stb.* 1950, K671¹³²;

Wijziging: *Stb.* 1970, 1; Wijziging a.g.v. een nieuwe indeling van het ministerie van Landbouw en Visserij: *Stb.* 1971, 73; Intrekking: *Stb.* 1977, 459;

Vaststelling van de lijst van meststoffen, *Stcrt.* 1951, 31 (rectificatie: 55);

Wijziging: *Stcrt.* 1952, 235; *Stcrt.* 1953, 159; *Stcrt.* 1958, 240; *Stcrt.* 1964, 87;

Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffenbesluit 1951, *Stcrt.* 1951, 65;

Intrekking: *Stcrt.* 1977, 230;

Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffenbesluit 1951, *Stcrt.* 1951, 65;

Beschikking aanwijzing opsporingsambtenaren, *Stcrt.* 1969, 217;

Meststoffenbeschikking 1970, *Stcrt.* 1970, 78 (rectificatie: 82);

Beschikking tarief onderzoekingen Rijkslandbouwproefstation, *Stcrt.* 1948, 159;

Wijziging: *Stcrt.* 1951, 27; *Stcrt.* 1951, 250; *Stcrt.* 1952, 2; *Stcrt.* 1954, 51; *Stcrt.* 1954, 53; *Stcrt.* 1954, 74; *Stcrt.* 1958, 127; *Stcrt.* 1961, 65; *Stcrt.* 1963, 189; *Stcrt.* 1965, 17; *Stcrt.* 1967, 125; *Stcrt.* 1968, 33; *Stcrt.* 1968, 254; *Stcrt.* 1970, 172; *Stcrt.* 1972, 31; *Stcrt.* 1973, 154; *Stcrt.* 1976, 243; *Stcrt.* 1977, 3; *Stcrt.* 1977, 254; *Stcrt.* 1978, 252;

Methode van onderzoek van meststoffen en veevoeders aan het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht, *Stcrt.* 1959, 131;

Meststoffenbesluit 1977, *Stb.* 1977, 459;

Wijziging: *Stb.* 1979, 674;

Meststoffenbeschikking 1977, *Stcrt.* 1977, 161 (rectificatie: 185);

Wijziging: *Stcrt.* 1978, 249; *Stcrt.* 1982, 17, rectificatie *Stcrt.* 27; *Stcrt.* 1983, 123; *Stcrt.* 1990, 78; *Stcrt.* 1991, 112; *Stcrt.* 1997, 99;

Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230;

Wijziging: *Stcrt.* 1979, 250;

Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230;

Wijziging: *Stcrt.* 1979, 250;

Beschikking analysemethoden meststoffen, *Stcrt.* 1977, 230;

Beschikking analysemethoden meststoffen 1979, *Stcrt.* 1979, 82;

Wijziging: *Stcrt.* 1979, 250; *Stcrt.* 1987, 87;

Beschikking bemonsteringsmethode meststoffen, *Stcrt.* 1978, 35;

Wijziging: *Stcrt.* 1978, 56; *Stcrt.* 1979, 124;

Regeling onderzoekstarieven RIKILT, *Stcrt.* 1981, 82;

Wijziging: *Stcrt.* 1982, 17; *Stcrt.* 1987, 232; *Stcrt.* 1989, 20; *Stcrt.* 1991, 31; *Stcrt.* 1992, 12; *Stcrt.* 1993, 50; (.....) *Stcrt.* 1997, 133; (en verder...)

Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen

Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, *Stb.* 1985, 1;

Wijziging: *Stb.* 1986, 513; Intrekking: Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598 (art. 37);

Nadere regeling van begrippen in de Interimwet, *Stcrt.* 1985, 21;

Meststoffenwet

Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598;

Inwerkingtredingsbesluiten, *Stb.* 1986, 620; *Stb.* 1987, 189; *Stb.* 1993, 59; *Stb.* 1994, 895;

Wijziging: *Stb.* 1987, 536; Wijziging a.g.v. Invoeringswet Boeken 3, 5, en 6 Nieuw B.W., *Stb.*

1989, 492; Wijziging a.g.v. Invoeringswet Invorderingswet 1990, *Stb.* 1990, 222; Wijziging:

Wet tot uitbreiding van informatieverplichtingen in internationale verhoudingen, *Stb.* 1991,

95; Wijziging: *Stb.* 1992, 414; Wijziging a.g.v. Aanpassing aan de eerste tranche van de

Algemene wet bestuursrecht, *Stb.* 1992, 422; Wijziging: *Stb.* 1993, 338; *Stb.* 1993, 650; *Stb.*

1993, 690; *Stb.* 1994, 135; *Stb.* 1994, 499; *Stb.* 1994, 635; *Stb.* 1995, 355; *Stb.* 1995, 504; *Stb.*

1997, 63;

Toezicht / opsporing

Besluit aanwijzing van Ministers betrokken bij aanwijzing toezichthoudende ambtenaren

Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 621;

Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren, *Stcrt.* 1986, 246;

Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1986, 625; Wijziging: *Stcrt.* 1997, 245 (supplement);

Regeling aanwijzing opsporingsambtenaren, *Stcrt.* 1987, 29;

Aanwijzing categorieën / werkingsfeer

Regeling aanwijzing diersoorten en hun mestproductie, *Stcrt.* 1986, 246;

Wijziging: *Stcrt.* 1987, 81; Wijziging a.g.v. invoering Mineralen Aanvoer Registratie Systeem

(MARS), *Stcrt.* 1989, 253; Wijziging: *Stcrt.* 1991, 204; *Stcrt.* 1992, 64; *Stcrt.* 1992, 250 (rect.

251); *Stcrt.* 1994, 251; *Stcrt.* 1995, 186;

Regeling aanmerking bepaalde categorieën bosbouwgrond tot landbouwgrond, *Stcrt.* 1986, 246;

Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1986, 625;

Registratiebesluit

Registratiebesluit dierlijke meststoffen, *Stb.* 1986, 625;
Wijziging: *Stb.* 1989, 50; *Stb.* 1990, 274; *Stb.* 1992, 37; Plaatsing in *Staatsblad: Stb.* 1992, 38;
Regeling vaststelling registratieformulier dierlijke meststoffen, *Stcrt.* 1986, 246;
Regeling vaststelling registratieformulier dierlijke meststoffen 1992, *Stcrt.* 1992, 22;
Regeling afwijkende referentiehoeveelheden Meststoffenwet, *Stcrt.* 1987, 96;
Regeling vaststelling registratieformulier jongvee-opfokkers, *Stcrt.* 1989, 61;

Besluit bijzondere categorieën producenten van dierlijke meststoffen, *Stb.* 1994, 677;

Mestboekhouding

Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170;
Wijziging: *Stb.* 1987, 684; *Stb.* 1989, 50; *Stb.* 1990, 126; *Stb.* 1992, 17; Inwerkingtreding: *Stb.* 1992, 55; Wijziging: *Stb.* 1992, 37; *Stb.* 1993, 536;

Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1987, *Stcrt.* 1987, 81; Wijziging: *Stcrt.* 1987, 121;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1988, *Stcrt.* 1987, 253;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1989, *Stcrt.* 1988, 254;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1990, *Stcrt.* 1989, 253; Wijziging: *Stcrt.* 1990, 138;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1991, *Stcrt.* 1991, 1;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1992, *Stcrt.* 1992, 1; Wijziging: *Stcrt.* 1992, 89;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1993, *Stcrt.* 1992, 253;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1994, *Stcrt.* 1993, 250; Wijziging: *Stcrt.* 1994, 67;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1995, *Stcrt.* 1995, 15;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1996, *Stcrt.* 1996, 42;
Regeling vaststelling mestboekhouding producenten 1997, *Stcrt.* 1997, 65;
Regeling mestboekhouding gebruikers, *Stcrt.* 1987, 81; Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1987, 170;
Regeling vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties 1987, *Stcrt.* 1987, 95;
Regeling vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties 1989, *Stcrt.* 1989, 251;
Regeling vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties 1990, *Stcrt.* 1989, 253;
Regeling vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties 1991, *Stcrt.* 1991, 1;
Regeling vaststelling mestboekhouding handelaren en beheerders van opslagplaatsen en verwerkingsinstallaties, *Stcrt.* 1992, 20; Wijziging: *Stcrt.* 1992, 171;

Regeling vaststelling afleveringsbewijs Meststoffenwet, *Stcrt.* 1987, 81; Wijziging: *Stcrt.* 1992, 27;
Regeling vaststelling afleveringsbewijs overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 253;

Regeling vaststelling afsluitformulier 1987, *Stcrt.* 1987, 253;
Regeling vaststelling afsluitformulier 1988, *Stcrt.* 1988, 254;
Regeling vaststelling afsluitformulier 1989, *Stcrt.* 1989, 253;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1990, *Stcrt.* 1991, 1;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1991, *Stcrt.* 1992, 1;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1992, *Stcrt.* 1992, 253;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1993, *Stcrt.* 1993, 250;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1994, *Stcrt.* 1995, 15;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1995, *Stcrt.* 1995, 251;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1996, *Stcrt.* 1996, 250;
Regeling vaststelling afsluitformulieren 1997, *Stcrt.* 1997, 236;

Regeling vaststelling MARS-formulieren 1990, *Stcrt.* 1990, 21;
Regeling vaststelling MARS-formulier 1991, *Stcrt.* 1991, 14;
Regeling vaststelling MARS-formulieren 1992, *Stcrt.* 1992, 79;
Regeling vaststelling MARS-formulieren 1993, *Stcrt.* 1992, 253;
Regeling vaststelling MiAR formulieren 1994, *Stcrt.* 1994, 76;
Regeling vaststelling MiAR formulieren 1995, *Stcrt.* 1995, 18 (rectificatie: 31);
Regeling vaststelling MiAR formulieren 1996, *Stcrt.* 1996, 21;
Regeling vaststelling MiAR formulieren 1997, *Stcrt.* 1997, 65;
Regeling vaststelling MARS-kwartaaloverzicht 1991, *Stcrt.* 1991, 204;

Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht grondwaterbeschermingsgebieden, *Stcrt.* 1990, 76;
    Vervallen: *Stcrt.* 1994, 67;
Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht bodembeschermingsgebied Mergelland, *Stcrt.* 1991, 127;
    Vervallen: *Stcrt.* 1994, 67;
Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten, *Stcrt.* 1994, 67;
Regeling vaststelling mestboekhoudplicht (algemeen), *Stcrt.* 1994, 252; Wijziging: *Stcrt.* 1996, 21; *Stcrt.* 1997, 65;
Regeling vaststelling formulier verklaring vrijstelling mestboekhoudplicht, *Stcrt.* 1996, 21; Wijziging: *Stcrt.* 1997, 65;

Stichting Landelijke Mestbank

Bijdrageregeling Stichting Landelijke Mestbank, *Stcrt.* 1989, 253;
Reglement Mestbank inzake vangnetfunctie en kwaliteitspremiëringssysteem, *Stcrt.* 1990, 129;
    Wijziging bijlagen: *Stcrt.* 1989, 110; Wijziging: *Stcrt.* 1990, 166;
Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252;
    Wijziging: *Stcrt.* 1995, 252; *Stcrt.* 1997, 70;
Reglement Mestbank inzake erkenning intermediairs, *Stcrt.* 1994, 20;
    Intrekking: *Stcrt.* 1997, 44

Overschothheffing

Regeling differentiatie overschothheffing, *Stcrt.* 1987, 81;
    Wijziging: *Stcrt.* 1987, 198;
Regeling differentiatie overschothheffing II, *Stcrt.* 1988, 223;
    Wijziging: *Stcrt.* 1992, 199;
    Wet houdende goedkeuring van de Regeling differentiatie overschothheffing II (Meststoffenwet), *Stb.* 1989, 133;
Uitvoeringsregeling overschothheffing, *Stcrt.* 1987, 81;
    Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1987, 189; *Stcrt.* 1991, 152; *Stcrt.* 1996, 250;
Regeling vaststelling aangifteformulier overschothheffing, *Stcrt.* 1987 234;
Regeling vaststelling aangifteformulier overschothheffing 1988, *Stcrt.* 1988, 255;
Regeling vaststelling aangifteformulier overschothheffing 1989, *Stcrt.* 1989, 253;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1990, *Stcrt.* 1991, 1;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1991, *Stcrt.* 1992, 1;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1992, *Stcrt.* 1992, 251;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1993, *Stcrt.* 1993, 250;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1994, *Stcrt.* 1995, 15;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1995, *Stcrt.* 1995, 251;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1996, *Stcrt.* 1996, 250;
Regeling vaststelling aangifteformulieren overschothheffing 1997, *Stcrt.* 1997, 235 (rectificatie 236);
Toepassing Leidraad administratieve boeten 1984 op overschothheffing, *Stcrt.* 1991, 250;

Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, *Stb.* 1987, 680;

Wijziging: *Stb.* 1991, 385; *Stb.* 1994, 814;

Verplaatsing

Verplaatsingsbesluit Meststoffenwet, *Stb.* 1987, 171;

Wijziging: *Stb.* 1989, 50; *Stb.* 1992, 37; *Stb.* 1993, 536; Inwerkingtreding: *Stb.* 1993, 684;

Intrekking: *Stb.* 1993, 771; *Stb.* 1996, 524;

Wet verplaatsing mestproductie

Wet verplaatsing mestproductie, *Stb.* 1993, 686;

Inwerkingtreding: *Stb.* 1993, 771; Wijziging: *Stb.* 1994, 135; *Stb.* 1994, 635; *Stb.* 1996, 250;

Stb. 1996, 299; *Stb.* 1996, 447; *Stb.* 1996, 449; *Stb.* 1997, 360; *Stb.* 1997, 510; *Stb.* 1997, 707;

Overgangsregeling Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Erkenningsregeling intermediairs Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Wijziging: *Stcrt.* 1997, 44;

Regeling vaststelling omvang verplaatsbare mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Wijziging: *Stcrt.* 1994, 250;

Regeling mestafzetovereenkomsten Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Kortingsregeling Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Wijziging: *Stcrt.* 1996, 202;

Regeling blokkade verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1993, 249;

Regeling vaststelling formulieren verplaatsing mestproductie, *Stcrt.* 1994, 30;

Wijziging: *Stcrt.* 1996, 224;

Regeling vaststelling formulieren verplaatsing mestproductie voor het jaar 1997, *Stcrt.* 1997, 65;

Wijziging: *Stcrt.* 1997, 112 (rectificatie);

Regeling vaststelling formulier mestafzetplan 1995, 1996, 1997, *Stcrt.* 1995, 18;

Korting mestproductierechten

Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stb.* 1994, 896;

Wijziging: *Stcrt.* 1995, 649; *Stcrt.* 1996, 633; *Stcrt.* 1997, 149 (tekstplaatsing);

Uitvoeringsregelingen 30%-kortingswet mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1994, 251;

Regeling aanwijzing en voorwaarden bedrijven ex artikel 4a Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1995, 250;

Regeling mestafzetovereenkomsten nul-korting, *Stcrt.* 1994, 250; Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1994, 895; *Stcrt.* 1995, 250;

Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen, *Stcrt.* 1994, 250; Inwerkingtreding: *Stcrt.* 1994, 895;

Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen 1996, *Stcrt.* 1996, 21;

Regeling vaststelling formulieren 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen 1997, *Stcrt.* 1997, 65;

Projecten / instellingen

Aanvraagregeling ontheffingen bijzondere instellingen Meststoffenwet, *Stcrt.* 1987, 96;

Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking, *Stcrt.* 1988, 88;

Wijziging: *Stcrt.* 1989, 154; *Stcrt.* 1991, 92; *Stcrt.* 1992, 73;

Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73;

Bijdrageregeling voor mestbanken via de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw, *Stcrt.* 1971, 42; *Stcrt.* 1973, 143;

Regelgeving n.a.v. Wet Bodembescherming

Besluit gebruik dierlijke meststoffen, *Stb.* 1987, 114;

Wijziging: *Stb.* 1989, 501; *Stb.* 1990, 99; *Stb.* 1991, 385; *Stb.* 1991, 613; *Stb.* 1993, 583; *Stb.* 1994, 19; *Stb.* 1994, 814; *Stb.* 1995, 573; *Stb.* 1995, 705 (inwerkingtreding); *Stb.* 1996, 685;

Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen, *Stb.* 1991, 613;

Wijziging: *Stb.* 1993, 583; *Stb.* 1994, 19; *Stb.* 1994, 814; *Stb.* 1995, 171; *Stb.* 1995, 349 (tekstplaatsing); *Stb.* 1995, 573; *Stb.* 1995, 705 (inwerkingtreding); *Stb.* 1996, 685;

Regeling vaststelling hoeveelheid fosfaat per 1000 kg dierlijke meststof, *Stcrt.* 1987, 81;

Wijziging: *Stcrt.* 1989, 253; *Stcrt.* 1991, 253; *Stcrt.* 1992, 12; *Stcrt.* 1992, 250; *Stcrt.* 1994, 251; *Stcrt.* 1997, 84; *Stcrt.* 1997, 106;

Regeling bemonstering en analyse overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 122;

Wijziging: *Stcrt.* 1992, 159;

Regeling vaststelling registers overige organische meststoffen, *Stcrt.* 1992, 253;

Internationale regelgeving

Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen (de zgn. EVOA-verordening) PB L 30 06.02.93

In de nationale meststoffenwetgeving wordt bovendien *verwezen* naar de onderstaande internationale regelgeving, die zelf niet is nagezien:

Benelux-regelgeving:

- Aanbeveling van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie van 29 januari 1968, no. M/68/12, inzake harmonisatie meststoffenwetgeving
- Beschikking van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie M (77) 15, inzake het intra-Benelux-verkeer van meststoffen, kalkmeststoffen, organische bodemverbeterende middelen en aanverwante waren;
- Aanvulling beschikking van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie M (82) 7, inzake het intra-Benelux-verkeer van meststoffen, kalkmeststoffen, organische bodemverbeterende middelen en aanverwante waren;
- Reglement behorende bij de Beschikking van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, M (78) 10, inzake de methoden van onderzoek van meststoffen, kalkmeststoffen, organische bodemverbeterende middelen en aanverwante waren;
- Reglement behorende bij de Beschikking van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, M (79) 2, inzake de bemonsteringsmethoden voor de controle van meststoffen, kalkmeststoffen, organische bodemverbeterende middelen en aanverwante waren;

EG-regelgeving:

Met gevolgen voor Meststoffenwet, *Stb.* 1986, 598, art. 4.1 en het Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen

- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986 over het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (86/278/EEG, Pb. EG no. L 181);

Met gevolgen voor Meststoffenbesluit 1977:

- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 18 december 1975 (76/116/EEG) betreffende onderlinge aanpassing van de wetgeving van de Lidstaten inzake meststoffen (Pb. EG, no. L24);
- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 22 juni 1977, betreffende onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de Lidstaten inzake bemonsterings- en analysemethoden voor meststoffen (77/533/EEG)(Pb. EG L213)
- Richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen van 15 juli 1980 (nr. 80/876 EEG) inzake de enkelvoudige meststoffen op basis van ammoniumnitraat en met een hoog stikstofgehalte (Pb. EG nr. L 250);
- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 8 december 1986, betreffende onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de Lidstaten inzake methoden ter controle van de kenmerken, de grenswaarden en de detonatiegevoeligheid van de enkelvoudige meststoffen op basis van ammoniumnitraat en met een hoog stikstofgehalte (87/94/EEG)(Pb. EG 7 februari 1987, L38)
- Richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen 88/183 betreffende aanvulling van de nationale wetgeving met betrekking tot vloeibare meststoffen (Pb. EG, L83);
- Richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen 89/284, betreffende aanvulling van de nationale wetgeving met betrekking tot de elementen calcium, magnesium, natrium en zwavel in meststoffen (Pb EG, L111);
- Richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen, betreffende aanvulling van de nationale wetgeving met betrekking tot de sporenelementen boor, kobalt, koper, ijzer, mangaan, molybdeen en zink in meststoffen (89/ 530, Pb. EG L281)
- Richtlijn nr. 96/28/EG van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 10 mei 1996 tot aanpassing aan de technische vooruitgang van richtlijn 76/116/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de Lidstaten inzake meststoffen (Pb. EG L 140)

7.3 Actoren binnen het ressort van de Minister van Landbouw

Hieronder staan de actoren die vallen onder de archiefzorg van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

7.3.1 De actor Minister van Landbouw met organisatieonderdelen

Onder de Minister van Landbouw vallen ook de organisatorische eenheden die namens de minister de verschillende handelingen verrichten. Onder de minister ressorterende organen en functionarissen die zelfstandige bevoegdheden hebben, worden als aparte actor vermeld.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft het ministerie van Landbouw verschillende namen gehad:

1945	Ministerie van Voedselvoorziening, Landbouw en Visserij
1945-1959	Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening
1959-1989	Ministerie van Landbouw en Visserij
1989-	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

7.3.1.1 Algemene Inspectiedienst (AID)

De AID is ingesteld bij KB 13 d.d. 19/1/1954, *Stcrt.* 1954, 16.

De Algemene Inspectiedienst heeft een tweetal kerntaken. De eerste is controle en opsporing in verband met LNV-regelgeving en relevante bepalingen uit het wetboek van Strafrecht. Deze controle voert de dienst uit voor zover dit niet door andere publiekrechtelijke of privaatrechtelijke controle- of keuringsinstanties gebeurt. Op het gebied van meststoffen is de dienst belast (geweest) met de toezicht op de naleving van de Meststoffenwet 1947, de Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderij, de Meststoffenwet en de Wet verplaatsing mestproductie.

Een tweede kerntaak is het adviseren aan regelgevers, beleidsmakers en beleidsuitvoerende instanties over de controleerbaarheid en de handhavingsaspecten van (voorgenomen) beleid en regelgeving.¹³³

De AID is de opvolger van de CCD, de Centrale Controledienst van het departement van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. (Daarvoor: Centrale Crisis Controledienst (1934)).

7.3.1.2 Bureau Heffingen

Ingesteld op grond van de Uitvoeringsregeling overschotheffing, *Stcrt.* 1987, 81.

Bureau Heffingen is sinds 1997 een agentschap. Het valt onder de Directie Financieel-Economische Zaken van het ministerie van LNV. Het bureau is belast met de advisering over en de organisatie en uitvoering van door de minister van Landbouw op te leggen heffingen. In het kader van de Meststoffenwet zijn dat de overschotheffing en de mineralenheffing. Verder is Bureau Heffingen belast met de registratie van mestproductierechten (waar onder varkensrechten).

Voor de uitvoering van het mestbeleid zijn daaraan verschillende taken met betrekking tot de mestboekhouding toegevoegd. Zo is Bureau Heffingen in het kader van de Europese Verordening op de Overbrenging van Afvalstoffen aanspreekpunt voor het internationale transport van mest (vanaf 1998).

Daarnaast registreert Bureau Heffingen in Nederland op de markt gebrachte gewasbeschermingsmiddelen.

Het bureau is in Assen gevestigd en heeft drie regionale afdelingen.

Bureau Heffingen heeft geen buitendienst. In voorkomende gevallen is de Algemene Inspectiedienst belast met opsporing en controle ter plaatse.¹³⁴

De navolgende in de handelingen voorkomende actoren vallen ook onder deze beschrijving:

- Inspecteur overschotheffing van Bureau Heffingen
- Inspecteur Bureau Heffingen
- Hoofd van het Bureau Heffingen
- Ontvanger van het Bureau Heffingen

7.3.1.3 Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij 't Spelderholt (COVP-DLO)

Het Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij 't Spelderholt (COVP) is een instelling vallend onder de minister van Landbouw. Voor 1985 heette het COVP het Instituut voor Pluimveeonderzoek 't Spelderholt (IPS), en voor 1960 Rijksinstituut voor pluimveeteelt.

Het is begin jaren negentig deels een onderdeel van DLO geworden. DLO is een particuliere actor vanaf 1999. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.1.4 Consulentenschap in Algemene Dienst voor Bodem, Water en Bemesting

Dit consulentenschap was een onderdeel van de Directie Akker- en Tuinbouw van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De volledige naam is Consulentenschap in Algemene Dienst voor Bodem-, Water- en Bemestingszaken in de Akkerbouw en Tuinbouw. Het speelde ondermeer een rol bij het opstellen van prognoses voor het toekomstig mestoverschot. De taken zijn (deels) overgegaan naar de Regionale Beleidsdirecties.

7.3.1.5 Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO)

Taken: - Ontwikkelen, integreren en coördineren van het departementale onderzoek en het daarop betrekking hebbende beheersbeleid;

- beheren van de onderzoeksinstellingen belast met voornamelijk het middellange termijn-onderzoek (strategisch onderzoek) en de centrale dienstverlening;

- bewaken van de kwaliteit en vernieuwen van het departementale landbouwkundig onderzoek

- afstemmen van het departementale onderzoeksbeleid op het nationale en internationale Landbouwbeleid

- inbreng van het departementale onderzoekbeleid in nationale en internationale organen voor onderzoekbeleid (ministerie verantwoordelijk voor het wetenschapsbeleid, andere vakministeries, EG, OECD, FAO en CGIAR)

- afstemmen van het departementale onderzoekbeleid met het beleid van andere instellingen en organisaties op het gebied van landbouwkundig onderzoek

- bevorderen van de introductie van nieuwe onderzoeksmethoden en van nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen in de basis- en hulpwetenschappen in het landbouwkundig onderzoek.

DLO bestaat vanaf 1990. Veel onderzoeksinstellingen van het ministerie van Landbouw werden onder de koepel van DLO gebracht. In de loop van 1999 zijn de DLO-instituten verzelfstandigd. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.1.6 Dienst der Rijkslandbouwproefstations

Deze proefstations werden ingesteld op grond van het KB tot regeling van den dienst der Rijkslandbouwproefstations, *Stb.* 1915, 387. Ze waren onderdeel van het ministerie van Landbouw. Bij KB van 26 april 1926 (*Stb.* 1926, 109) ontstonden er twee soorten Rijkslandbouwproefstations. Er waren proefstations voor landbouwkundig onderzoek (Groningen en Hoorn), en voor contrôle-onderzoek (Wageningen en Maastricht). In Wageningen werden o.a. veevoeder, landbouwproducten en hulpmiddelen onderzocht. Maastricht was bestemd voor het onderzoek van meststoffen.

Na de oorlog is het veevoedermiddelenonderzoek verplaatst naar Maastricht. De benaming werd Rijkslandbouwproefstation voor Meststoffen- en Veevoederonderzoek. Het werd per 1 januari 1980 opgeheven. De taken werden deels overgenomen door het RIKILT-DLO. DLO is een particuliere actor vanaf 1999. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

De navolgende in de handelingen voorkomende actoren vallen ook onder deze beschrijving:

- Rijkslandbouwproefstation;

- Rijkslandbouwproefstation te Maastricht;

- Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht

7.3.1.7 Directie Landbouw

Directie Landbouw (DL) 1/1/95-

De directie is onder meer belast met:

Formuleren en realiseren van (inter)nationaal milieubeleid voor primaire landbouwbedrijven. De meeste aandacht is gericht op gewasbescherming, mineralen en ammoniak. Het Programmamanagementteam (PMT) van de interdepartementale projectorganisatie mineralenemissies uit de landbouw (POM) valt onder de Directie Landbouw. Dit PMT draagt zorg voor de regie en het programmamanagement van de ontwikkeling van het mineralen- en ammoniakbeleid. DL geeft mede richting aan de beleidsontwikkeling en is primair verantwoordelijk voor beleidsimplementatie. Het kaderstellend risicobeleid wordt geformuleerd door de directie MKG (Milieu, Kwaliteit en Gezondheid). Het mestbeleid valt voornamelijk onder verantwoordelijkheid van de Afdeling Mineralen en Ammoniak van de Directie Landbouw. Deze afdeling is belast met de totstandkoming van het mestbeleid, zowel nationaal als op internationaal vlak, instrumentatie mineralen en ammoniak, meststoffen en mineralenoverschot. De Afdeling Mineralen en Ammoniak werkt politiek-inhoudelijk samen met het ministerie van VROM. Interne samenwerking geschiedt voornamelijk met het Team Milieuaangelegenheden van de Directie Juridische Zaken, met Bureau Heffingen en met de AID.

Taakvoorgangers van de Directie Landbouw zijn:

Veeteeltaangelegenheden (afd. IV) 1/2/46 - 1/9/47

Afdeling Veeteeltaangelegenheden 1/9/47 - 25/9/50

Afdeling Veeteeltwezen 25/9/50 - 15/5/57

Directie Veeteelt 15/5/57 - 1/11/57

Directie Veeteelt en Zuivel (VZ) 1/11/57 - 2/1/63

Hoofddirectie Landbouwvoorlichting en Onderzoek 2/1/63 - 1/7/68

Directie Bedrijfsontwikkeling 1/7/68 - 31/12/70

Hoofddirectie Agrarische Productie, Verwerking en Afzet (APVA) 1/1/1971 - 1/3/1976

Directie Veehouderij en Zuivel (VZ) 1/3/1976 - 1/1/95

7.3.1.8 Directie Juridische Zaken

Deze directie behandelt alle juridische aangelegenheden inzake wetgeving, rechtsbescherming etc. Bij de directie is ook de contactambtenaar ex art. 58 van de Wet op de economische delicten ingedeeld. Binnen de directie worden de zaken rond het mestbeleid uitgevoerd door het Team Milieuaangelegenheden, voorheen Sector mest en milieu.

Taakvoorgangers van de Directie Juridische Zaken zijn:

Afdeling Juridische Zaken 1946-1949

Afdeling Wetgeving en andere Juridische Zaken 1949-1957

Directie Juridische en Bedrijfsorganisatorische zaken 1957-1995

7.3.1.9 Directie Voorlichting

Deze directie (pbv 94676) is de voortzetting van de voormalige directie Voorlichting en Externe Betrekkingen (VEB) minus het Vertaalbureau en de afd. DOCIN (naar de Facilitaire Dienst)

Zij bestaat vanaf 1/1/1995. Haar taken zijn:

- Adviseren over de in- en externe communicatie over LNV-beleid.
- Coördineren van de in- en externe voorlichting over het LNV-beleid.
- Inhoudelijk invullen en uitvoeren van overkoepelende voorlichtingsactiviteiten t.b.v. het LNV-beleid.
- Begeleiden van de uitvoering van communicatie-activiteiten van het kerndepartement.
- Ontwikkelen van het departementale voorlichtings- en communicatiebeleid.

Zie voor voorlichting ook de Projectgroep Communicatie Mest- en Ammoniakbeleid (Comma).

7.3.1.10 Districtsbureauhouder

De districtsbureauhouder (DBH) is een organisatieonderdeel vallend onder de directeur Landbouw en Voedselvoorziening in de provincie (tot 1988), en later onder de directeur Landbouw, Natuur en Openlucht recreatie in de provincie.

De DBH werd vanaf 1988 functioneel aangestuurd door de in 1988 ingestelde Directie Uitvoering Regelingen (DUR). De taken van de DUR zijn in 1995 overgegaan op LASER.

De registratie van referentiehoeveelheden plus eventuele daaruit voortvloeiende beroepsprocedures werden door de districts burea houder uitgevoerd.¹³⁵

7.3.1.11 Informatie Centrum Mestverwerking (ICM)

Van deze actor zijn geen handelingen in dit rapport opgenomen.

Het ICM werd in 1993 opgericht en was gevestigd te Wageningen. Doelstelling: Het bieden van ondersteuning bij de realisatie en verdere uitbouw van centrale mestverwerking d.m.v. informatietransfer, advisering en ondersteuning. Het ICM maakt deel uit van het ministerie van LNV. De archieven vallen onder verantwoordelijkheid van de Directie Landbouw. Het ICM werd herdoopt in Centrum voor Informatie en Ondersteuning van Mestverwerking (CIOM). Ook het CIOM werd volledig door LNV gefinancierd. Deze organisatie ging op haar beurt per 1 januari 1998 met een deel van de Stichting Landelijke Mestbank op in het Projectbureau Bevordering Mest Afzet (BMA), een particuliere organisatie.

7.3.1.12 Instituut voor Bodemvruchtbaarheid (IB-DLO)

Het instituut is opgericht in 1960 en tot 1970 genaamd Stichting Instituut voor Bodemvruchtbaarheid. Dit is een instelling vallend onder de minister van Landbouw.

Taak: het verrichten van onderzoek betreffende de aard, de werking en de wisselwerking van chemische, biologische en fysieke factoren die de vruchtbaarheid van akkerbouw-, weidebouw- en tuinbouwgronden bepalen en over de invloed van deze factoren op de groei der gewassen, in het bijzonder door bemesting en grondbewerking.

Het instituut is thans een onderdeel van DLO. DLO is een particuliere actor vanaf 1999. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.1.13 Instituut voor Mechanisatie, Arbeid en Gebouwen (IMAG-DLO)

Dit is een instelling die gedurende de onderzoeksperiode viel onder de minister van Landbouw. Het IMAG heeft als doelstelling: het bijdragen aan de optimale combinatie van productiefactoren op het agrarisch bedrijf en aan het optimaal beheren van natuurlijke hulpbronnen, door middel van het uitvoeren van strategisch en op toepassing gericht wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de landbouwtechniek.

Het instituut is ontstaan uit het samengaan van de Stichting Instituut voor Landbouwtechniek en Rationalisatie en de Stichting Instituut voor Landbouwbedrijfsgebouwen in 1974

Vanaf 1990 is het een onderdeel van DLO en het werd in 1992 omgedoopt in DLO-Instituut voor Milieu- en Agritechniek. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

Sinds 1999 is IMAG een onderdeel van de verzelfstandigde Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek. Imag heeft als missie het innoveren van processen, productiesystemen en delen van ketens, met speciale aandacht voor milieu, energie en arbeid.

7.3.1.14 Instituut voor Veevoedingsonderzoek (IVVO-DLO)

Het Instituut voor Veevoedingsonderzoek (IVVO) is een instelling vallend onder de minister van Landbouw. Tot 1982 was de naam Instituut voor Veevoedingsonderzoek "Hoorn".

Het is in 1992 een onderdeel van DLO geworden. DLO is een particuliere actor vanaf 1999. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.1.15 Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)

Het Landbouw-Economisch Instituut is in Nederland de centrale organisatie voor sociaal-economisch onderzoek in landbouw, tuinbouw, visserij, bosbouw en landelijk gebied. Het oriënteert zich op de toenemende vervlechting van landbouw en agribusiness met de maatschappelijke omgeving. Het instituut richt zich daarom op vraagstukken over concurrentie, besturing van produktieketens, ruimtelijke ordening, milieuzorg, herziening van het Europese landbouwbeleid en liberalisering van het mondiale handelsverkeer. Voor wat betreft het milieu spitst het onderzoek zich toe op gewasbescherming, bodemgezondheid, mest en ammoniak, energie, water en afval.

Doelstelling: Door middel van wetenschappelijk onderzoek bevorderen van kennis van economische en sociale verschijnselen en vraagstukken, betrekking hebbende op en/of van betekenis zijnde voor de

Nederlandse landbouw en visserij, natuurbeleid en het beheer en inrichting van het landelijk gebied, en van het daarop betrekking hebbende beleid voor de overheid, het georganiseerde bedrijfsleven en internationale organisaties.

LEI-DLO zet veel capaciteit in bij wettelijke en dienstverlenende taken voor het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Het LEI is thans een onderdeel van DLO. DLO is een particuliere actor vanaf 1999. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.1.16 Laser

LASER is sinds 1995 de uitvoeringsdienst van het ministerie van LNV. De benaming stond oorspronkelijk voor Landelijke Service bij Regelingen. Het geeft advies over, en voert regelingen uit waarbij sprake is van subsidiegelden of kredieten. Daarnaast verstrekt LASER vergunningen en verzamelt, bewerkt en verstrekt het gegevens (bijvoorbeeld in het kader van de Landbouwtelling). Het is verantwoordelijk voor de uitvoering van inmiddels circa 125 verschillende regelingen. Per 1 januari 1999 is LASER een agentschap (intern verzelfstandigde dienst)

Vóór 1996 werden de onder LASER vallende regelingen uitgevoerd door de Directie Uitvoering Regelingen (DUR) in Den Haag, door Districtskantoren (districtsbureauhouders) van de directies Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in de provincie en door het voedselvoorzienings in- en verkoopbureau (VIB).¹³⁶

7.3.1.17 Projectgroep Communicatie Mest- en Ammoniakbeleid (Comma)

Van deze actor zijn geen handelingen in dit rapport opgenomen.

Deze projectgroep was een projectgroep in het kader van POM (zie Stuurgroep Mestproblematiek). De projectgroep was vanaf 1993¹³⁷ verantwoordelijk voor een deel van de voorlichtingsactiviteiten van LNV aangaande meststoffen. Zij gaf o.a. nieuwsbrieven uit en verzorgt informatieverstrekking via internet. Een deel van de activiteiten gebeurde in samenwerking met VROM.

7.3.1.18 Regionale Beleidsdirecties

De vijf regionale beleidsdirecties werken aan de ontwikkeling, doorwerking en evaluatie van de LNV beleidsterreinen. Ze werken samen met provinciale en lokale overheden en met maatschappelijke organisaties aan de landelijke beleidsontwikkeling.

7.3.1.19 Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (RIKILT-DLO)

Het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor land- en tuinbouwproducten (RIKILT) te Wageningen verricht op contractbasis allerhande onderzoeken voor overheid en bedrijfsleven aan producten van agrarische oorsprong, voert andere opdrachten van de minister uit en verwerkt de verkregen kennis in praktijktoepassingen. Het treedt tevens op als borgings- en referentielaboratorium.

Het instituut heeft enkele taken en bevoegdheden van het Rijkslandbouwproefstation Maastricht overgenomen.

Het RIKILT is ingesteld (per Beschikking van 16 oktober 1975, *Stcrt.* 202) als onderdeel van het ministerie van Landbouw. Het is thans een onderdeel van DLO. DLO is vanaf 1999 een particuliere actor. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

De actor Directeur van het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten valt ook onder deze beschrijving.

7.3.2 Actoren binnen de archiefzorg van de Minister van Landbouw

In dit overzicht zijn actoren opgenomen die geen organisatieonderdeel zijn van de minister van Landbouw maar wel onder diens zorgdragerschap vallen. Een drietal van deze actoren verricht geen handelingen in dit RIO, maar zijn hier voor voor een beter begrip van de contextbeschrijving toegevoegd.

Een beschrijving van actoren die tevens organisatieonderdeel van de Minister van Landbouw zijn, vindt u in het bovenstaande overzicht “De actor Minister van Landbouw met organisatieonderdelen”.

7.3.2.1 Adviescommissie mestverwerking

Ingesteld op grond van de Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking (*Stcrt.* 1992, 73). De commissie adviseert de minister van LNV of door hem aan te wijzen personen of instanties over eventuele investeringssteun aan de grotere mestverwerkingsfabrieken. Het gaat dan met name om technische adviezen. Tevens adviseert de adviescommissie het Landbouwschap, de Stichting Landelijke Mestbank en de regionale mestbanken in het kader van de stimulering van de milieuhygiënisch verantwoorde afzet van mestoverschotten.

7.3.2.2 Algemene Inspectiedienst (AID)

De AID maakt onderdeel uit van de organisatie van de minister van Landbouw.

7.3.2.3 Bureau Heffingen

Bureau Heffingen maakt onderdeel uit van de organisatie van de minister van Landbouw.

Het is sinds 1997 een agentschap.

De navolgende in de handelingen voorkomende actoren vallen ook onder deze actor:

- Inspecteur overschotheffing van Bureau Heffingen
- Inspecteur Bureau Heffingen
- Hoofd van het Bureau Heffingen
- Ontvanger van het Bureau Heffingen

7.3.2.4 Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij 't Spelderholt (COVP-DLO)

Het COVP maakte onderdeel uit van de organisatie van de minister van Landbouw.

7.3.2.5 Commissie van Deskundigen inzake het Meststoffenbesluit

Dit is een commissie van (deels ambtelijke) deskundigen die bepaalt of een product een meststof is.

7.3.2.6 Commissies van deskundigen van LNV t.a.v. milieubeleid

Dit waren bijvoorbeeld de Commissie Wiggers, de Commissie Steenvoorden en de Commissie Spiertz. Ze hadden de taak om de ministers van Landbouw, VROM en /of Verkeer en Waterstaat tijdens de voorbereidingsfase van het Besluit gebruik dierlijke meststoffen te adviseren over met name (bodem)technische aspecten.

7.3.2.7 Commissie Realisatie Mestverwerking

Taak: Opstellen van advies om te komen tot grootschalige mestverwerking (structuur, financiering, vergunningen) De commissie was in juni 1988 ingesteld door de ministers van Landbouw en VROM, onder voorzitterschap van de heer S.J. Eijkelenburg. Het heeft tot in 1990 bestaan

7.3.2.8 Coördinatie-commissie Onderzoek Landbouwkundige Aspecten Afvalverwerking (COLA)

Taak: pré-advisering van onderzoeksvoorstellen ten behoeve van besluitvorming in de FOMA (Financieringsoverleg Mest- en Ammoniakonderzoek). Het was een soort voorportaal van de FOMA.

7.3.2.9 Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO)

DLO maakte onderdeel uit van de organisatie van de minister van Landbouw.

DLO bestaat vanaf 1990. Veel onderzoeksinstituten van het ministerie van Landbouw werden onder de koepel van DLO gebracht. In de loop van 1999 zijn de DLO-instituten verzelfstandigd. De archieven tot medio 1999 vallen onder de archiefzorg van LNV.

7.3.2.10 Dienst der Rijkslandbouwproefstations

De Dienst der Rijkslandbouwproefstations maakt onderdeel uit van de organisatie van de minister van Landbouw.

De navolgende in de handelingen voorkomende actoren vallen ook onder deze actor:

- Rijkslandbouwproefstation;

- Rijkslandbouwproefstation te Maastricht;
- Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht

7.3.2.11 Directeur-Generaal van de Landbouw

De Directeur-Generaal van de Landbouw stelde tot 1970 als hoofd van de Directie Landbouw de lijst met meststoffen die vervoerd of verkocht mogen worden vast. Zie elders in dit rapport voor een beschrijving van de Directie Landbouw.

7.3.2.12 Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening

Tot 1951 overlegde de Directeur-Generaal van de Landbouw met de Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening over de vaststelling van de lijst met meststoffen die vervoerd of verkocht mogen worden. De Directie van de Voedselvoorziening was een onderdeel van het ministerie van Landbouw.

7.3.2.13 Instituut voor Mechanisatie, Arbeid en Gebouwen (IMAG-DLO)

Dit is een instelling die gedurende de onderzoeksperiode viel onder de minister van Landbouw.

7.3.2.14 Instituut voor Veevoedingsonderzoek (IVVO-DLO)

Dit is een instelling die gedurende de onderzoeksperiode viel onder de minister van Landbouw.

7.3.2.15 Landbouwadvisiecommissie milieukritische stoffen (LAC)

Van deze actor zijn geen handelingen in dit rapport opgenomen.

De Landbouwadvisiecommissie is in 1973 ingesteld door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. (Beschikking Landbouwadvisiecommissie milieukritische stoffen nr. J 119 van 19 april 1973 van de Minister van Landbouw en Visserij).

Milieukritische stoffen zijn stoffen die afhankelijk van de hoeveelheid waarin zij in voedselketens voorkomen schadelijk of hinderlijk zijn voor mens, plant of dier. Deze stoffen kunnen afkomstig zijn uit het natuurlijke milieu en / of uit specifieke bedrijfsmilieus (landbouw, industrie).

De Landbouwadvisiecommissie milieukritische stoffen heeft als taken:

- de minister van Landbouw desgevraagd of uit eigen beweging adviseren over aangelegenheden betreffende de verontreiniging van voedselketens met milieukritische stoffen speciaal voor wat betreft het signaleren, voorkomen en bestrijden van deze verontreiniging.
- zich ter uitvoering van haar taak doorlopend op de hoogte houden van alle gegevens, die van belang zijn om haar inzicht te verdiepen;
- het stimuleren en coördineren van technische en operationele samenwerking tussen directies, diensten en instellingen van het ministerie van Landbouw.

Om deze taken te volbrengen heeft de commissie diverse stuur- en werkgroepen opgericht, die onder directe verantwoordelijkheid staan van vakdirecties van het ministerie. Een voorbeeld is de Stuurgroep 'Bodem en Gewas'. Onder dergelijke stuurgroepen ressorteren weer (ad hoc) werkgroepen voor speciale problemen. De stuurgroepen zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse vakdirecties en diensten, consultants, vakdeskundigen, onderzoeksinstellingen, vertegenwoordigers van productschappen, het Landbouwschap en inspecteurs van het ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

De adviezen die het LAC geeft worden gebruikt bij de beleidsbepaling op het terrein van de kwaliteit van producten.

De voorloper van de LAC was de Landbouwadvisiecommissie radioactieve stoffen (1960 – 1973).

De LAC is in 1994 opgevolgd door de Commissie Landelijk Platform Kritische Stoffen, ook wel "LAC nieuwe stijl" genoemd.

7.3.2.16 Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)

Dit is een instelling die gedurende de onderzoeksperiode viel onder de minister van Landbouw.

7.3.2.17 Landelijke Raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de Landbouw

Ingesteld bij beschikking nr. J 2558 van 4 okt. 1968 van de minister van Landbouw en Visserij.

De raad heeft als taak zich in het bijzonder te beraden over de wijze waarop de activiteiten van de overheid en het georganiseerde bedrijfsleven op het terrein van de voorlichting en het praktijkonderzoek, de activiteiten van het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw en de activiteiten van het Borgstellingsfonds voor de Landbouw, zowel ieder voor zich als in hun onderlinge samenhang, een zo groot mogelijke bijdrage kunnen leveren aan de bedrijfsontwikkeling in de landbouw. Andere taken zijn de minister van Landbouw, organisaties uit het bedrijfsleven en de besturen van bovengenoemde fondsen te informeren en adviseren, en richtlijnen geven aan de Provinciale Raden voor de bedrijfsontwikkeling.
De raad is per 1-1-1997 opgeheven.

7.3.2.18 Nationale Raad van Landbouwkundig Onderzoek (NRLO)

De NRLO is een samenwerkingsorganisatie van alle bij het landbouwkundig onderzoek betrokkenen. Dit zijn onderzoeksorganisaties, maatschappelijke organisaties en overheidsorganisaties. Zij heeft als opdracht een optimale ontwikkeling van het landbouwkundig onderzoek te bevorderen. De taken zijn het verrichten van verkenningen van maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, en de Minister van Landbouw en andere deelnemende organisaties desgevraagd of eigener beweging adviseren over de beleidsinvoering inzake onderzoek en ontwikkeling op het werkterrein van de NRLO.

De Stichting Landbouwkundig Onderzoek was de voorganger van de NRLO. Zij had tot doel het verrichten, doen verrichten of op andere wijze bevorderen van wetenschappelijk onderzoek in het belang van de landbouw.

7.3.2.19 Natuurbeschermingsraad

Deze raad is ingesteld bij de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572) en heeft tot taak de minister belast met natuurbeheer (CRM, vanaf 1989 LNV) desgevraagd of eigener beweging te adviseren over zaken met betrekking tot de natuurbescherming. Ook in het kader van het meststoffenbeleid en -wetgeving had de Natuurbeschermingsraad een adviserende rol.
Er bestaan binnen de raad een aantal commissies die zich met een bepaald thema bezig houden.

7.3.2.20 (Stichting) Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw

Het O&S-fonds is een stichting die in het kader van het structuurbeleid een aantal overheidsmaatregelen verder uitwerkt. Zij maakt gebruik van de organen van het ministerie van Landbouw voor het realiseren van haar doelen. Het O&S-fonds werd in 1963 opgericht. Dit gebeurde zonder wettelijke grondslag. In het bestuur hebben ambtenaren zitting.
De taakomschrijving was: allocatie van gelden voor het stimulerings-, sanerings- en herstructureringsbeleid voor de verschillende landbouwsectoren. De gelden worden door de stichting uit eigen hoofde verstrekt aan individuele bedrijven. Zij richtte zich aanvankelijk vooral op sanering, d.w.z. bedrijfsvergroting door beëindiging van niet-levensvatbare landbouwbedrijven. Vanaf de tweede helft van de jaren zeventig werd de tweede taak, modernisering en innovatie, belangrijker. (zie verder: RIO Landbouwstructuurbeleid)

7.3.2.21 Projectorganisatie Mineralenemissies uit de Landbouw (POM)

Van deze actor zijn geen handelingen in dit rapport opgenomen.

De Projectorganisatie Mineralenemissies uit de Landbouw was de interdepartementale organisatie- en overlegstructuur op het gebied van de mestproblematiek tussen LNV en VROM. Het functioneerde van 1993 tot 1996. Vanaf het midden van de jaren tachtig was de Stuurgroep Mestproblematiek de voorloper.

Doel was duidelijk raamwerk te scheppen voor de gezamenlijke aanpak van de mestproblematiek. Het Programmamanagementteam (PMT) van de POM was als stuurgroep verantwoordelijk voor de regie en het programmamanagement van de ontwikkeling van het mineralen- en ammoniakbeleid. Binnen de POM waren diverse projectgroepen belast met aspecten van het beleid, bijvoorbeeld de Projectgroepen Mineralenboekhouding, Verliesnormen en Mest- en Milieuwetgeving.

Het secretariaat was in handen van de toenmalige Directie Veehouderij en Zuivel van het ministerie van Landbouw.

7.3.2.22 Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (RIKILT-DLO)

Dit is een instelling die gedurende de onderzoeksperiode viel onder de minister van Landbouw.

7.3.2.23 Stichting Landelijke Mestbank

De Stichting Landelijke Mestbank werd door het Landbouwschap opgericht en kreeg van de minister van Landbouw een aantal overheidstaken toegekend. (Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170)

Doel van de stichting was het realiseren van de goedkoopste en doelmatigste verwerking en afzet van dierlijke meststoffen via kwaliteitsverbetering, distributie, export, be- en verwerking. Wettelijke taken waren ondermeer de registratie van meststromen en de registratie van grensoverschrijdende mesttransporten in het kader van de Europese Verordening op de Overbrenging van Afvalstoffen.

De Stichting Landelijke Mestbank heeft regionale afdelingen die (deel)taken van de stichting kunnen uitvoeren. De rol van de mestbank was afhankelijk van de concrete situatie in de provincie of regio. Er waren vier regiokantoren: Noord, Oost, West en Zuid.

Per 1 januari 1998 is de Stichting Landelijke Mestbank opgeheven. Dit was een uitvloeisel van het project Heroriëntatie Uitvoeringsorganisaties Mestbeleid. Haar publieke taken zijn door Bureau Heffingen overgenomen. De private taken werden door het Projectbureau Bevordering Mest Afzet (BMA) verricht.

De navolgende in de handelingen voorkomende actoren vallen ook onder deze actor:

- Bestuur van de Stichting Landelijke Mestbank
- Controleurs, aangewezen door de Stichting Landelijke Mestbank
- Raad van Advies en Overleg van de SLM

7.3.2.24 Stuurgroep Mestproblematiek

Van deze actor zijn geen handelingen in dit rapport opgenomen.

Dit was een interdepartementaal overlegorgaan tussen het ministerie van Landbouw en het ministerie van VROM. Ter voorbereiding van de politieke besluitvorming over mest- en ammoniakbeleid en -wetgeving overlegden halverwege de jaren tachtig projectgroepen bestaande uit ambtenaren van de beide ministeries in deze stuurgroep. Het bestond van 1985 tot 1993. De stuurgroep is overgegaan in de POM.

Het secretariaat was in handen van de toenmalige Directie Veehouderij en Zuivel van het ministerie van Landbouw.

7.4 Andere actoren binnen de overheid

7.4.1 Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer heeft als doel het functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen te toetsen en te verbeteren. Zij voorziet daartoe de regering, de Staten-Generaal en degenen die verantwoordelijk zijn voor de gecontroleerde organen van op onderzoek gebaseerde informatie. Deze informatie bestaat uit onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen over organisatie, beheer en beleid. In 1814 werd de huidige rekenkamer middels de Grondwet in het leven geroepen.

7.4.2 Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek (BLGG)

Doelstelling: Het nemen en analyseren van monsters en het geven van adviezen zowel bij de gevonden analyseresultaten als in de vorm van begeleidings- en managementsystemen.

Het BLGG is een stichting van de drie centrale landbouworganisaties. Het voert als ZBO een overheidstaak uit.

7.4.3 College van Beroep voor het bedrijfsleven

De organisatie van het College van Beroep voor het bedrijfsleven is geregeld in de wet van 16 sept. 1954 (*Stb.* 1954, 416).

Het College is belast met de administratieve rechtspraak, die in afzonderlijke wetten aan het College is opgedragen. Deze wetten hebben betrekking op de organisatie van het Nederlandse bedrijfsleven.

Het College oordeelt over:

- besluiten en handelingen van de Sociaal-Economische Raad en de bedrijfslichamen;
- besluiten en handelingen van de Kamers van Koophandel en Fabrieken;
- de in zo'n zestig wetten omschreven besluiten respectievelijk beschikkingen, o.a. op het gebied van landbouw, handel, verkeer en vervoer en openbare voorzieningen.¹³⁸

7.4.4 Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde Staten speelt hier met name een rol op het gebied van het milieubeleid. Zo kan het grondwaterbeschermingsgebieden aanwijzen en via verordenen strengere gebruiksnormen opleggen. (zie RIO Milieubeheer) Daarnaast rapporteert GS de ministers van Landbouw en VROM omtrent de productie en afzet van zuiveringsslib, compost en zwarte grond.

7.4.5 Hoofdproductschap voor Akkerbouwproducten (HPA)

Ingesteld bij Wet van 30 september 1954 (Stb. 451) en SER-verordening (Instellingsverordening Akkerbouwproductschappen) van 19 mrt. 1993 (*Stcrt.* 1993, 101)

Aan het productschap is overgelaten de regeling of nadere regeling van de navolgende onderwerpen:

- aangelegenheden, verband houdende met het economisch verkeer tussen de verschillende stadia van voortbrenging en afzet, waaronder indien dit is bepaald ook prijzen begrepen zijn;
- de registratie van de ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld;
- het verstrekken van de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige gegevens;
- de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige inzage van boeken en bescheiden en bezichtiging en opneming van bedrijfsmiddelen en voorraden van ondernemingen;
- de betrokken ministers (met name Landbouw en Milieubeheer), de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van een productschap of het hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verricht het productschap veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

7.4.6 Landbouwschap

Dit is het bedrijfschap voor de land- en tuinbouw, ingesteld krachtens de Wet op de Bedrijfsorganisatie (Stb. 1950, K 22) bij KB van 16 feb. 1954 (Stb. 1954, 54) (Instellingsbesluit Landbouwschap).

Doelstelling¹³⁹ is om te zorgen voor een goed en rendabel werk- en leefklimaat voor alle ondernemers en werknemers in de agrarische sector.

Het fungeert tevens als centraal orgaan van overleg en samenwerking van de federatie van Land- en Tuinbouworganisaties LTO-Nederland, Bedrijvenbond CNV en FNV Bondgenoten.

Eind jaren negentig is het Landbouwschap "afgebouwd" en zijn de taken van het schap deels overgegaan naar de diverse productschappen. De belangenbehartiging is door LTO overgenomen.

7.4.7 Minister van Economische Zaken

Het ministerie heeft een rol gespeeld bij het onderzoek naar bewerking en verwerking van meststoffen en bij subsidies in het kader van de WIR.

7.4.8 Minister van Justitie

Adviseerde de minister van Landbouw inzake vaststelling, wijziging of intrekking van regelgeving in het kader van de meststoffenwetgeving en was verantwoordelijk voor de justitiële vervolging van overtredingen en delicten in verband met het mestbeleid. Het Openbaar Ministerie speelde in deze zaken ook een rol, bijvoorbeeld bij evaluaties en afspraken in het kader van het opsporingsbeleid.

7.4.9 Minister belast met Milieubeheer

1982- nu: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM)

1971-1982: Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (VoMil)

Voor 1971 was Milieubeheer ondergebracht bij de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, bij de Directie milieu- en voedingshygiëne.

De minister belast met Milieubeheer was nauw betrokken bij het mestbeleid, omdat dit deel uitmaakte van het milieubeleid van de overheid. De minister was verantwoordelijk voor de Wet Bodembescherming, ammoniakmaatregelen en Europese milieu-aspecten van het mestbeleid. Tussen de minister van Landbouw en de minister belast met Milieubeheer bestond intensieve samenwerking op het gebied van het mestbeleid.

7.4.10 Minister van Verkeer en Waterstaat

Het ministerie heeft een rol gespeeld bij het onderzoek naar bewerking en verwerking van meststoffen, met name op het gebied van de infrastructuur. Verder wordt de minister ingeschakeld bij wetgevingsaspecten rond zuiverings- of havenslib.

7.4.11 Minister belast met Volksgezondheid

Dit was in 1986 de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Vanaf 1982 werd deze de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De minister wordt ingeschakeld indien een of meerdere aspecten van het mestbeleid raakvlakken heeft met voedselveiligheid.

7.4.12 NEHEM (Stichting Nederlandse Herstructureringsmaatschappij)

De Stichting Nederlandse Herstructureringsmaatschappij (NEHEM) werd in 1972 door de regering opgericht om bijdragen te leveren aan de structuurverbetering van het Nederlandse bedrijfsleven. Het is een privaatrechtelijk orgaan, dat nauw gelieerd is aan de overheid. Zo heeft de minister van Economische Zaken aanwijzings- en schorsingsbevoegdheid.

Vanaf 1975 werd de NEHEM verantwoordelijk voor alle van overheidswege gesubsidieerde structuuronderzoeken voor het bedrijfsleven. De NEHEM begeleidt in principe het hele traject van herstructurering: de te onderzoeken onderwerpen, de in te schakelen onderzoeksbureaus, de algehele planning en begroting enz. Daarnaast kan de stichting initiatieven nemen ter uitvoering van de aanbevelingen uit structuuronderzoeken.

De NEHEM kan de minister van Landbouw adviseren bij beslissingen omtrent financieringsaanvragen in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking.

Inmiddels luidt de naam NEHEM Consulting Group.

7.4.13 Productschap voor Pluimvee en Eieren (PPE)

Ingesteld bij wet (Instellingswet Productschap voor Pluimvee en Eieren) van 30 mrt. 1955 (*Stb.* 1955, 187).

Aan het productschap is overgelaten de regeling of nadere regeling van de navolgende onderwerpen:

- aangelegenheden, verband houdende met het economisch verkeer tussen de verschillende stadia van voortbrenging en afzet, waaronder indien dit is bepaald ook prijzen begrepen zijn;
- de registratie van de ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld;
- het verstrekken van de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige gegevens;
- de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige inzage van boeken en bescheiden en bezichtiging en opneming van bedrijfsmiddelen en voorraden van ondernemingen;
- de betrokken ministers (met name Landbouw en Milieubeheer), de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van een productschap of het hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verricht het productschap veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

Vanaf 1 december 1993 voeren de productschappen voor Vee en Vlees en voor Pluimvee en Eieren een gemeenschappelijk secretariaat, het Gemeenschappelijk Secretariaat Productschappen Vee, Vlees en Eieren.

7.4.14 Productschap voor Vee en Vlees (PVV)

Ingesteld bij wet (Instellingswet Productschap Vee en Vlees) van 30 sept. 1954 (*Stb.* 1954, 445).

Aan het productschap is overgelaten de regeling of nadere regeling van de navolgende onderwerpen:

- aangelegenheden, verband houdende met het economisch verkeer tussen de verschillende stadia van voortbrenging en afzet, waaronder indien dit is bepaald ook prijzen begrepen zijn;
- de registratie van de ondernemingen waarvoor het productschap is ingesteld;
- het verstrekken van de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige gegevens;
- de voor de vervulling van de taak van het productschap nodige inzage van boeken en bescheiden en bezichtiging en opneming van bedrijfsmiddelen en voorraden van ondernemingen;
- de betrokken ministers (met name Landbouw en Milieubeheer), de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van een productschap of het hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verricht het productschap veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

Vanaf 1 december 1993 voeren de productschappen voor Vee en Vlees en voor Pluimvee en Eieren een gemeenschappelijk secretariaat, het Gemeenschappelijk Secretariaat Productschappen Vee, Vlees en Eieren.

7.4.15 Productschap voor Veevoeder

Ingesteld bij wet (Instellingswet Productschappen en Hoofdproductschappen) van 30 sept. 1954 (*Stb.* 1954, 451) en bij SER-verordening (Instellingsverordening Akkerbouwproductschappen) van 19 mrt. 1993 (*Stcrt.* 1993, 101). De huidige naam van het Productschap voor Veevoeder is Productschap Diervoeder.

Het Productschap Diervoeder behartigt de gemeenschappelijke belangen van alle brancheorganisaties, bedrijven en personen in de diervoeder-sector. Het schap streeft ernaar de positie van de sector als geheel te versterken, zij bevordert het goed functioneren van het economisch verkeer binnen de sector en gaat oneerlijke concurrentie tegen.

In haar hoedanigheid als 'regelaar' voor de sector heeft het schap van het parlement de bevoegdheid gekregen wettelijke regels uit te vaardigen voor de sector. Sommige regelingen liggen vast in verordeningen en hebben een verplicht karakter (diervoederwetgeving). Andere regels hebben meer het karakter van uniformering en standaardisering.

Een andere taak is de betrokken ministers (met name Landbouw en Milieubeheer), de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van een productschap of het hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verricht het productschap veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

Tevens heeft het bedoelde productschapsbeleid betrekking op de voortbrenging van kwalitatief goede voeders voor gezelschapsdieren.

Het productschap voert binnen de sector ook een aantal overheidstaken uit. Het betreft vooral uitvoering van Europese landbouwwetgeving voor het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Op basis van EG-verordeningen en -richtlijnen moeten bedrijven heffingen betalen en kunnen ze subsidies of restituties van de EG krijgen. Voor wat betreft de raakvlakken met meststoffen gaat het met name om het opleggen en vrijgeven van waarborgen met betrekking tot veevoerders.

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij betaalt voor de uitvoering van deze 'medebewindstaken'. De zogenaamde autonome taken worden door het bedrijfsleven zelf betaald.

7.4.16 Productschap voor Zuivel (PZ)

Ingesteld bij wet (Instellingswet Productschap voor Zuivel) van 2 feb. 1956 (*Stb.* 1956, 93).

Taak: een het belang van het Nederlandse volk dienende bedrijfsuitoefening door de ondernemingen waartoe het bedrijfslichaam is ingesteld bevorderen, alsmede het gemeenschappelijk belang van deze ondernemingen en de daarbij betrokken personen behartigen.

Het productschap heeft een verordenende bevoegdheid om voor de bedrijfskolom nadere regels te stellen en legt heffingen op voor de financiering van promotie, onderzoek, diergezondheidszorg en projecten.

Daarnaast voert het productschap in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het grootste deel van de voor de zuivelsector geldende Europese marktordeningsregelingen uit.

Het productschap berekent de hoeveelheid melk waarover geen heffing hoeft te worden betaald in het kader van de Superheffing. Dit gebeurde naar aanleiding van de invoering van de referentiehoeveelheden voor mestproducenten.

Ten slotte kan het de betrokken ministers (met name Landbouw en Milieubeheer), de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van een productschap of het hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verricht het productschap veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

7.4.17 Rijksbelastingdienst

De Rijksbelastingdienst werd ingeschakeld door Bureau Heffingen als mestproducenten in gebreke bleven bij de betaling van een heffing op meststoffen.

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor de Rijksbelastingdienst.

7.4.18 Stichting voor de Erkenning van Laboratoria en Inspectie-instellingen (STER-LAB)

STER-LAB te Rotterdam is een inspectie-instelling die de kwaliteitsborging van onderzoekslaboratoria verzorgt door middel van erkenningen. Dit betreft laboratoria voor het onderzoek en de analyse van de bodem en overige organische meststoffen.

7.4.19 Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM

De Stichting Waarborgfonds van de verenigingen BOVAL en VBNM te Maarssen was een vereveningsfonds voor kwaliteitspremies mest. Mestproducenten moesten erkende intermediairs voor de handel en het vervoer van mest gebruiken, wilde Bureau Heffingen hun afleveringsbewijzen accepteren. Het waarborgfonds kreeg een speciale erkenning, omdat deze stichting bij bijvoorbeeld faillissement de verplichtingen van intermediairs over kon nemen.

7.4.20 Technische commissie bodembescherming

De Technische commissie bodembescherming heeft als taak te adviseren over aangelegenheden op het gebied van de bodembescherming. De commissie adviseert op verzoek dan wel uit eigen beweging de minister van VROM, en kan desgevraagd ook de Centrale Raad voor de Milieuhygiëne en andere adviescolleges van de regering adviseren. De minister van Landbouw is verplicht de commissie om advies te vragen bij ontheffingen van de uitrijbepalingen voor onderzoeksinstellingen (BGDM en BOOM).

7.5 Particuliere actoren:

7.5.1.1 LTO-Nederland

De Land- en Tuinbouworganisatie Nederland heeft als doelstelling de agrarische belangenbehartiging. Zij bestaat uit 7 regionale landbouworganisaties en sectorale en vaktechnische organisaties en is in 1995 opgericht als opvolger van de CLO (Centrale landbouworganisaties).

De CLO was een samenwerkingsverband van de KNBTB (Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond), de NCBTB (Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond) en de KNLC (Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité).

7.5.1.2 Mestbank

Mestbanken waren particuliere organisaties die een functie hadden bij de mestdistributie. Er bestonden al enkele regionale mestbanken (in Gelderland, Brabant en Limburg) voordat de Stichting Landelijke Mestbank het levenslicht zag. De particuliere mestbanken waren een middel om het mestoverschot in de overschotgebieden te verminderen door een betere geografische spreiding van de mest.

7.5.1.3 NEVIM

Nederlandse Vereniging voor Industriële Mestverwerking (NEVIM)

Doelstelling is het bijdragen aan een doelmatige en industriële verwerking van mestoverschotten. Daarnaast behartigt de vereniging de collectieve en individuele belangen van de aangesloten bedrijven en streeft zij naar informatie-uitwisseling en samenwerking met overheden, landbouworganisaties en onderzoeksinstellingen.

7.5.1.4 Projectbureau Bevordering Mest Afzet (BMA)

In dit bureau werden in 1998 de private taken verenigd van de Stichting Landelijke Mestbank en het Informatie Centrum Mestverwerking (ICM). Het Projectbureau BMA is onder meer belast met de uitvoering en coördinatie van het Stimuleringsprogramma Bevordering Mest Afzet, een initiatief van het Productschap Diervoeder. Dit programma is in de loop van 1997 van start gegaan en loopt tot en met het jaar 2000.

Doelstelling van het projectbureau: Bevorderen van de afzet en het gebruik van dierlijke mest en daarvan afgeleide producten binnen en buiten de Nederlandse landbouw, door het stimuleren van structurele ontwikkelingen op het gebied van kwaliteitsborging van mestproducten en het ontwikkelen van een breed gedragen afzetstructuur.

7.5.1.5 Stichting Natuur en Milieu

De doelstelling is: behoud van natuur, milieu en landschap in samenwerking met andere landelijke organisaties en de twaalf provinciale milieufederaties.

Een van de activiteiten is het adviseren van de overheid op het gebied van natuurbehoud en milieubescherming.

7.6 Geraadpleegde bronnen en literatuur

7.6.1.1 Literatuur

- Bloemendaal, Frits, *Het mestmoeras*, SDU, Den Haag, 1995
- Bomhof, L en A.G. Walsweer *Tekstuitgave Mestwetgeving* Kluwer, Deventer 1994
- Burger, Annemarie: Totstandkomingsproces van het Nederlands mestbeleid *Tijdschrift voor sociaal wetenschappelijk onderzoek van de landbouw* 11 (1996) nr. 1
- *EU-Handboek* Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (februari 1997)
- Frouws, Jaap: Mest en macht *Tijdschrift voor sociaal wetenschappelijk onderzoek van de landbouw* 11 (1996) nr. 1
- Frouws, Jaap: *mest en macht* Wageningen 1983
- Kickert, W.J.M., e.a., *Aansturing van verzelfstandigde overheidsdiensten* (Samson, Alphen aan den Rijn 1998)
- Meer, Marion van der, *Mest, natuur en het ministerie van Landbouw* doctoraalscriptie Faculteit der politieke en sociaal-culturele wetenschappen, UvA mei 1995
- *Mest en milieu* Infotitel 3 uitgave van ministerie van LNV
- Mest van tekort naar overschot *Cahiers Bio-Wetenschappen en Maatschappij* 10 no. 3, september 1985
- *Minas-brochure* Ministerie van LNV; VROM juni 1998
- *Tien vragen over mestverwerking* (Wageningen, ICM, 1993)
- Wolff, P.V.I.M.: Mestbeleid, effecten en perspectief *Milieu en recht* september 1990/9 p. 354-365

7.6.1.2 Bronnen

Overheidspublicaties:

- Evaluatie van de Wet verplaatsing mestproductie, 15 maart 1995 (interne versie LNV)
- Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990 21 502, nrs. 1-2)
- Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1)
- Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882, nrs. 1-2)
- Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2)
- Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990 21 502, nr. 3)
- Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase (TK, 1992-1993, 19 882, nr. 34)
- Rijksbegrotingen 1945-1998

Interviews:

- R. de Bie, Plaatsvervangend Hoofd Interne Logistiek, Bureau Heffingen te Assen, (4 maart 1999);
- Ir. H.M.P. van den Brandt, Hoofd Mineralen en Ammoniak, Directie Landbouw van het ministerie van LNV, (25 januari 1999);
- Mr. R. Haije, Teamleider Team Milieu-aangelegenheden, Directie Juridische Zaken van het ministerie van LNV, (9 maart)
- Mr. H. ten Hoeve, Controller werkprocessen, Bureau Heffingen te Assen, (4 maart 1999);
- H. Gerritsen, Voormalig directeur Stichting Landelijke Mestbank te Nijkerk, (4 maart 1999);
- R. Maduro, stafmedewerker informatievoorziening LASER, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, (9 juli 1999).

Internet:

- LNV op het internet: publieksinfo "Mest en Milieu", <http://www.minlnv.nl/thema/milieu/>
- LNV op het internet: "Infomarkt" <http://www.minlnv.nl/infomart/persinfo/1996/pb31.htm>
- Intranet van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: "Beleidsthema mest", <http://www.lnvweb.nl/>

- Intranet van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: “Agentschap Bureau Heffingen”, <http://www.minlnv.nl/r-frame.htm?/infomart/begrot/1999/notaibov.htm>.

7.7 Noten

¹ Het RIO Milieubeheer zal medio 2000 verschijnen. Bij het ministerie van VROM is het Directoraat Drinkwater, Water en Landbouw verantwoordelijk voor het beleid op dit vlak.

² Nota naar aanleiding van het Eindverslag II, aan de Tweede Kamer, zoals aangehaald in *Nederlandse staatswetten, editie Schuurman en Jordens*, deel 191 (1^e druk, Zwolle 1987) p. 15.

³ Dit niettegenstaande het feit dat beide ministers wel medeverantwoordelijk waren voor “elkaars” wet- en regelgeving op dit gebied. Zie de afbakening in de toelichting bij art. 91 van de Wet bodembescherming, zoals aangehaald in *Nederlandse staatswetten, editie Schuurman en Jordens*, deel 147-VI (Zwolle 1994): “...[dat] (in het licht van de gewenste terughoudendheid van de wetgever bij het opleggen van overleg- en samenwerkingsverplichtingen,) vastlegging in de wet van een medebetrokkenheid van andere ministers alleen nodig is, waar deze ministers een zodanige taak hebben bij de uitvoering van deze wet dat aan hen bevoegdheden zijn toegekend die zij gezamenlijk met de eerstverantwoordelijke minister uitoefenen. Dat gold reeds voor algemene maatregelen van bestuur met betrekking tot handelingen waarbij uit landbouwkundig oogpunt stoffen op of in de bodem worden gebracht. Hiervoor wordt de gezamenlijke voordracht gehandhaafd. Daarnaast wordt een gezamenlijke voordracht voorgesteld voor de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Minister van Landbouw en Visserij voor algemene maatregelen van bestuur, voorzover de maatregel in belangrijke mate mede betrekking heeft op handelingen die van invloed kunnen zijn op het agrarisch productievermogen van de bodem dan wel op handelingen die van belang zijn met het oog op de bescherming van natuur en landschap.

Bij al deze bepalingen hebben de ministers eigen beleidsbepalende en uitvoerende taken.”

⁴ Deze afbakening is een afbakening van twee onderzoeken ten behoeve van het opstellen van een selectielijst. Het is geen juridisch waterdichte afbakening.

⁵ Sinds 1 januari 1998 is een belangrijk deel van de gebruiksregels (de normen die de omvang van het mestgebruik bepalen) overigens opgenomen in hoofdstuk IV van de Meststoffenwet. Het gaat daarbij om het stelsel van regulerende mineralenheffingen gekoppeld aan fosfaat- en stikstofverliesnormen. Dit valt echter buiten het in dit rapport beschreven tijdsbestek.

⁶ Het RIO Landbouwkwaliteitsbeleid zal in 2001 verschijnen.

⁷ Landbouwbegroting 1981-82, TK 1981-1982, 17 100, hoofdstuk XIV, nr. 40.

⁸ Het RIO Gewasbescherming zal in 2000 verschijnen.

⁹ RIO 19 *Belastingver(h)effend*, actoren en handelingen op het terrein van het heffen en invorderen van belastingen, 1940-1993. P. Lamboo (1994) Daarnaast is er nog een RIO over heffingswetten gepland.

¹⁰ Het RIO Rechterlijke macht zal in 2000 verschijnen.

¹¹ Het RIO Landbouwstructuurbeleid zal medio 2002 verschijnen.

¹² Het RIO Diergezondheid en -welzijn zal in 2001 verschijnen.

¹³ Zie de Kunstmestdistributiebeschikking 1948 (*Stcrt.* 1948, 100) op grond van de Distributiewet 1939, en het Voedselvoorzieningsbesluit. Het RIO Agrarisch markt- en prijsbeleid en voedselvoorziening zal in 2002 verschijnen.

¹⁴ Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1)

¹⁵ Deze zijn gebaseerd op de gewijzigde Meststoffenwet (*Stb.* 1997, 360)

¹⁶ Zie voor milieubeleid het RIO Milieubeheer. Dit bevat ook een onderdeel Bodembescherming.

¹⁷ Later nog gevolgd door o.a. de Wet milieubeheer en de Interimwet ammoniak veehouderij

¹⁸ Deze doelstelling is afkomstig uit de Nota van Toelichting bij het Besluit Gebruik Dierlijke Meststoffen. In de Wet bodembescherming en de Meststoffenwet staan opvallend genoeg geen expliciete doelstellingen beschreven. (uit: “Mestwetgeving evaluatie en voorstellen nieuw beleid” van CLM)

¹⁹ Notitie inzake de mestproblematiek TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2

²⁰ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs 1-2) p. 18; Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase (TK, 1992-1993, 19 882, nr. 34) p.4

²¹ brieven van de Ministers van LNV en van VROM aan de Tweede Kamer van 2 december 1998 (kamerstukken II 1998/99, 24 445, nr. 43) en van 10 september 1999 (kamerstukken II 1998/99, 26 729, nr. 1).

²² Dit gebeurde middels de Wet bestrijding van het bedrog in de handel in meststoffen, zaaizaden en veevoeder (*Stb.* 1920, 957) en de Wet bestrijdingsmiddelen en meststoffen (*Stb.* 1947, H123). Zie ook 2.1.2.1

²³ Idema, Froukje, Einde van de mestproblematiek in zicht?, *Met name magazine* 11, 1995, p.3

²⁴ De landbouw, m.n. de veehouderij, draagt door de uitstoot van ammoniak bij tot de verzuring. Verzuring wordt verder veroorzaakt door zwaveldioxide en stikstofoxiden. Daarvoor zijn vooral de industrie, het verkeer en de huishoudens verantwoordelijk. Om de schade van de verzuring aan het milieu te verminderen moet de uitstoot van verzurende stoffen worden verlaagd. De doelstellingen zijn door VROM verwoord in het *Nationaal Milieubeleidsplan Plus* (NMP+) en uitgewerkt in het *Bestrijdingsplan Verzuring*.

-
- ²⁵ Zie RIO Dierengezondheid en -welzijn
- ²⁶ Landbouwbegroting 1970 - 1971 (TK 10 900 no.2), p. 34
- ²⁷ *Stcrt.* 1971, 42; *Stcrt.* 1973, 143; *Stcrt.* 1975, 61
- ²⁸ Bloemendaal, Frits, *Het mestmoeras*, SDU, Den Haag, 1995, p. 13
- ²⁹ Landbouwbegroting 1970 - 1971 (TK 10 900 no.2), p. 34
- ³⁰ Commentaar Dr. J. Frouws
- ³¹ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt en commentaar Dr. J. Frouws
- ³² Memorie van Toelichting, zoals aangehaald in *Nederlandse staatswetten, editie Schuurman en Jordens*, deel 191 (1^e druk, Zwolle 1987) p. 14-15.
- ³³ In Europees verband werd er meer met nitraat (ammoniak) gewerkt als het ging om regelgeving en berekeningen omtrent milieubelasting.
- ³⁴ De overschotheffing kende een gestaffeld tarief: bij een productie tussen de 125 kg fosfaat/ha en 200 kg fosfaat/ha bedroeg het tarief f 0,25; daarboven gold een tarief van f 0,50. Daarnaast gold in bepaalde gevallen een lager tarief (m.n. afzet als bedoeld in Besluit voorwaarden afzetovereenkomsten, en bij de afvoer van droge kippenmest op grond van Regeling differentiatie overschot- heffing II – f 0,15). Op een grondloos bedrijf mocht ook tot en met 125 kg fosfaat worden geproduceerd voordat een heffing verschuldigd werd.
- ³⁵ Omwisselingsverbod (Meststoffenwet, art. 14)
- ³⁶ Zie voor de betreffende handelingen het Pivot-rapport nr. 58: Sociaal-Economische Raad, Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publieksrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997
- ³⁷ Interview Mr. H ten Hoeve
- ³⁸ Dit is een uitgave van het Openbaar Ministerie. Bron: Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 39
- ³⁹ Tegenwoordig: Inspectie Volksgezondheid en Milieu
- ⁴⁰ Toelichting Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten (*Stcrt.* 1994, 67); Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs 1-2) p. 7; Toelichting Regeling aanwijzing toezichhoudende ambtenaren Wet bodembescherming, *Stcrt.* 1987, 82; Toelichting Regeling aanwijzing opsporingsambtenaren Wet bodembescherming, *Stcrt.* 1987, 244.
- ⁴¹ Begroting 1991; Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21502, nr. 3) p.16-17
- ⁴² Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2); Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2)
- ⁴³ Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 45, 57
- ⁴⁴ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2) p. 8
- ⁴⁵ Interview H.Gerritsen
- ⁴⁶ Internet LNV-net: publieksinfo “Mest en Milieu” <http://www.minlnv.nl/thema/milieu/>
- ⁴⁷ Notitie inzake de Mestproblematiek Bijlage II, TK 1984-1985, 18 897, nrs. 1-2
- ⁴⁸ Notitie inzake de mestproblematiek (TK 1984-1985, 18 897 nrs. 1-2) p.18
- ⁴⁹ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2)
- ⁵⁰ Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3) p.13
- ⁵¹ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2) p. 21; Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 77
- ⁵² Interview R de Bie; Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: Voorlichtingsbrochure Hoofdlijnen van beleid en regelgeving, Mest- en ammoniakmaatregelen, Samenstelling: projectteam “Voorlichting Mest- en Ammoniakmaatregelen 1991”(MAM 91) p. 51
- ⁵³ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs. 1-2); De WIR-premies werden via Economische Zaken verstrekt.
- ⁵⁴ Zie bijvoorbeeld Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) en Evaluatie van de Wet verplaatsing mestproductie, 15 maart 1995 (interne versie LNV)
- ⁵⁵ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt; Zie ook: Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p. 25-26
- ⁵⁶ In de Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 17 wordt verwezen naar het decemberverslag 1990 van de Algemene Rekenkamer (TK 1990/1991, 21 955, nrs. 1 en 2)
- ⁵⁷ Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 17
- ⁵⁸ Dit is het Consulentschap in Algemene Dienst voor Bodem-, Water- en Bemestingszaken in de Akkerbouw en Tuinbouw, wat onder de het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij valt.
- ⁵⁹ Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p.8, 59

-
- ⁶⁰ Bron: Internet, pagina "beleidsthema mest" van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij <http://www.lnvweb.nl>
- ⁶¹ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs 1-2) p. 22
- ⁶² Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p.70
- ⁶³ Mestactieprogramma (TK 1986-1987, 19 882 nrs 1-2) p. 13
- ⁶⁴ Uit: Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 20, 23, 28, 31, 33 en 35, waarin gegevens aangehaald worden uit het onderzoeksrapport van het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen in Nijmegen (ITS) naar acceptatie van het mestbeleid "Veehouders en Mestbeleid"
- ⁶⁵ Bloemendaal, Frits, *Het mestmoeras*, SDU, Den Haag, 1995, p. 28-30
- ⁶⁶ Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 6
- ⁶⁷ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt
- ⁶⁸ Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3) p.2 en 17
- ⁶⁹ In de Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3) p.5-6, word in dit kader het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) en de Structuurnota Landbouw aangehaald.
- ⁷⁰ Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502, nr. 3) p. 15 en 17; Interviews R de Bie en Mr. H ten Hoeve
- ⁷¹ Notitie mest en ammoniakbeleid derde fase (TK 1992-1993, 19 882, nr. 34) p. 4-5
- ⁷² Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (*Stb.* 1994, 896) p. 26.
- ⁷³ Interview Mr. R. Haije; Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p. 14
- ⁷⁴ Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase (TK, 1992-1993, 19 882, nr. 34) p. 16
- ⁷⁵ Commentaar Dr. J. Frouws
- ⁷⁶ Zie bijvoorbeeld: Tien vragen over mestverwerking (Wageningen, ICM, 1993)
- ⁷⁷ Idema, Froukje, Einde van de mestproblematiek in zicht?, *Met name magazine* 11, 1995, p.4; Zie ook Notitie mest en ammoniakbeleid derde fase (TK 1992-1993, 19 882, nr. 34) p. 25 - 32
- ⁷⁸ Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p.3
- ⁷⁹ Schriftelijke reactie Mr. R Haije en Mr. N.j. Berg TRCJZ/2000/3670.
- ⁸⁰ Dit werd al in de Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase (TK, 1992-1993, 19 882, nr. 34) p. 5 aangekondigd.
- ⁸¹ Intranet van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: Beleidsthema mest, <http://www.lnvweb.nl/> en Internet: LNV-net: publieksinfo "Mest en Milieu" <http://www.minlnv.nl/thema/milieu/>
- ⁸² Interview Ir. H.M.P. van den Brandt; Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p. 13
- ⁸³ Besluit gebruik dierlijke meststoffen (*Stb.* 1994, 814); Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p. 30 Zie verder: RIO Milieubeheer
- ⁸⁴ Integrale Notitie Mest- en Ammoniakbeleid (TK 1995-1996, 24 445, nr. 1) p. 21-26
- ⁸⁵ Toelichting Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen p. 11
- ⁸⁶ Notitie mestbeleid tweede fase (TK 1989-1990, 21 502 nr. 3) p. 11
- ⁸⁷ Wijziging Meststoffenwet, *Stb.* 1994, 635; De plannen stonden in de Notitie mest- en ammoniakbeleid derde fase (TK, 1992-1993, 19 882, nr. 34).
- ⁸⁸ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt
- ⁸⁹ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt
- ⁹⁰ Begroting 1998, Intranet Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: Agentschap Bureau Heffingen <http://www.minlnv.nl/r-frame.htm?infomart/begrot/1999/notaibov.htm>; Interviews Ir. H.M.P. van den Brandt en H. Gerritsen; Interview J Vreeburg verslag intakegesprek; *Algemeen Dagblad* 12-11-1998; Internet LNV: <http://www.minlnv.nl/infomart/persinfo/1996/pb31.htm>
- ⁹¹ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt
- ⁹² De uitleg is juridisch onjuist door te stellen dat 10% van de varkensrechten werd gekort. In feite werden de varkensrechten zodanig berekend dat nog maar 90% van de eerder voor de productie van varkensmest gebruikte mestproductierechten kon worden benut voor het houden van varkens. Dus: 10% korting van produc-tieruimte.
- ⁹³ Verordening (EEG) Nr. 259/93 van de Raad van de Europese Unie betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschappen, PB L 30 06.02.93. Voor behandeling van de EVOA, zie ook: RIO Milieubeheer, het deel Afvalstoffen, onder In- en uitvoerbepalingen afval
- ⁹⁴ Zie: RIO diergezondheid en -welzijn
- ⁹⁵ Nitraatrichtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (Pb. nr. L375 van 31/12/1991)

-
- ⁹⁶ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt; Intranet van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij: Beleidsthema mest, <http://www.lnvweb.nl/>
- ⁹⁷ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt
- ⁹⁸ Zie voor de betreffende handelingen het Pivot-rapport nr. 58: Sociaal-Economische Raad, Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publieksrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997
- ⁹⁹ Interviews Mr. R Haije en Mr. H ten Hoeve
- ¹⁰⁰ Interview Mr. R Haije
- ¹⁰¹ De SLOM is een slacht- en omschakelingsregeling op grond van EG-verordening 1078/77
- ¹⁰² Memorie van Toelichting bij de Regeling gegevensverstrekking Wet verplaatsing mestproductie (*Stcrt.* 1993, 249)
- ¹⁰³ Zie: Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht grondwaterbeschermingsgebieden (*Stcrt.* 1990, 76), Regeling vaststelling mestboekhoudingsplicht bodembeschermingsgebied Mergelland (*Stcrt.* 1991, 127) en Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten (*Stcrt.* 1994, 67).
- ¹⁰⁴ (*Stb.* 1987, 114) zie: RIO Bodembescherming.
- ¹⁰⁵ Toelichting bij Regeling vaststelling mestboekhoudplicht bijzondere gebieden en producenten (*Stcrt.* 1994, 67)
- ¹⁰⁶ Besluit gebruik dierlijke meststoffen (*Stb.* 1994, 814) Zie: RIO Milieubeheer
- ¹⁰⁷ Besluit mestbank en mestboekhouding (*Stb.* 1992, 17); Dit gebeurde n.a.v. het decemberverslag 1990 van de Algemene Rekenkamer (TK 1990/1991, 21 955, nrs. 1 en 2) waarin het systeem van de mestboekhouding en afleveringsbewijzen werd bekeken.
- ¹⁰⁸ Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1992, 17
- ¹⁰⁹ Toelichting bij Uitvoeringsregelingen 30%-kortingswet mestproductierechten voor varkens en kippen (*Stcrt.* 1994, 251).
- ¹¹⁰ Zij was een zogenaamde rechtspersoon met een wettelijke taak (RWT). “De mestbank is een de belanghebbenden vertegenwoordigende privaatrechtelijk rechtspersoon (particuliere organisatie) met volledige rechtsbevoegdheid waaraan een publiekrechtelijke taak (overheidstaak) wordt toegekend”
- ¹¹¹ Nota van Toelichting bij het Besluit mestbank en mestboekhouding (Meststoffenwet), *Stb.* 1987, 170, zoals aangehaald in *Nederlandse staatswetten, editie Schuurman en Jordens*, deel 191 (1^e druk, Zwolle 1987) p. 116
- ¹¹² Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 51
- ¹¹³ Interview H. Gerritsen
- ¹¹⁴ Interview H. Gerritsen
- ¹¹⁵ Interview H. Gerritsen
- ¹¹⁶ Evaluatienota mestbeleid eerste fase (TK 1989-1990, 21 502 nrs. 1-2) p. 52
- ¹¹⁷ Toelichting bij de tweede Nota van Wijziging, zoals aangehaald in *Nederlandse staatswetten, editie Schuurman en Jordens*, deel 191 (1^e druk, Zwolle 1987) p. 59
- ¹¹⁸ Interviews R. de Bie en Mr. H ten Hoeve
- ¹¹⁹ Een dergelijke regeling moest aan de Eerste en Tweede Kamer worden overgelegd en mocht pas 21 dagen erna ingaan. Als een vijfde van het aantal parlementariërs dit nodig achtte, dan moest de inwerkingtreding ervan bij wet geregeld worden en moest er dus een wetsontwerp worden ingediend.
- ¹²⁰ Dit betreft grond in eigendom of voor langere tijd - meer dan zes jaar - gepacht, met aftrek van de door bedrijfsgebouwen en dergelijke ingenomen oppervlakte en ook grond waarop beperkt zakelijke gebruiksrechten (erfpacht, vruchtgebruik) rusten.
- ¹²¹ Wijziging Meststoffenwet, *Stb.* 1994, 635
- ¹²² Interview Mr. H ten Hoeve
- ¹²³ Zie Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (*Stb.* 1994, 896) p. 11.
- ¹²⁴ Interview Mr. R. Haije
- ¹²⁵ Zie Nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit 30%-korting mestproductierechten voor varkens en kippen (*Stb.* 1994, 896) p. 22, 24
- ¹²⁶ Interview Mr. R. Haije
- ¹²⁷ De regelgeving op basis waarvan toezicht, controle en opsporing aangaande de meststoffenwetgeving wordt uitgeoefend is: Meststoffenwet 1947, *Stb.* 1947, H123, art. 6.1; Wijziging a.g.v. Wet houdende wijziging van regelingen betreffende economische delicten: *Stb.* 1955, 213; Beschikking aanwijzing opsporingsambtenaren, *Stcrt.* 1969, 217; Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen, *Stb.* 1985, 1, art. 8.1; Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren, *Stcrt.* 1986, 246; Regeling aanwijzing opsporingsambtenaren, *Stcrt.* 1987, 29; Reglement Mestbank inzake Erkenning Mestexport, *Stcrt.* 1994, 252, art. 25.1f; De AID zal in het RIO Algemeen LNV-beleid worden behandeld.

---

¹²⁸ Toelichting Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking (*Stcrt.* 1988, 88)

¹²⁹ Het secretariaat van de Commissie wordt gevoerd door de NEHEM te s'Hertogenbosch. De bescheiden worden na beëindiging van de werkzaamheden van de commissie opgeborgen in het archief van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Bron: Regeling instelling Adviescommissie mestverwerking, *Stcrt.* 1992, 73; Interview Mr. R. Haije

¹³⁰ Het BGDM is per 1998 gewijzigd. Sindsdien staan er geen aanvoernormen meer in. Die staan in de Meststoffenwet zelf, a.g.v. de invoering van Minas.

¹³¹ Wijziging Meststoffenwet, *Stb.* 1994, 635

¹³² Hoewel in het besluit (art. 5) staat dat het jaartal in de titel moet verwijzen naar het jaar waarin het besluit verscheen in het Staatsblad - en dit is 1950 - is voor de citeertitel in de wet- en regelgeving het jaar 1951 gebruikt.

¹³³ Het gezicht van LNV, uitgave van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, (Den Haag, derde druk, 1998), p. 56

¹³⁴ Het gezicht van LNV, uitgave van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, (Den Haag, derde druk, 1998), p. 76

¹³⁵ Interview Ir. H.M.P. van den Brandt; en R. Maduro

¹³⁶ Kickert, W.J.M., e.a., *Aansturing van verzelfstandigde overheidsdiensten* (Samson, Alphen aan den Rijn 1998) p. 44

¹³⁷ Comma is in 2000 opgeheven.

¹³⁸ Zie Pivot-rapport nr. 58: Sociaal-Economische Raad, Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publieksrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997

¹³⁹ Voor alle bedrijfslichamen (product-, hoofdbedrijf- en bedrijfschappen) geldt de volgende algemene taakomschrijving:

- Een het belang van het Nederlandse volk dienende bedrijfsuitoefening door de ondernemingen waartoe het bedrijfslichaam is ingesteld, bevorderen;
- Het gemeenschappelijk belang van deze ondernemingen en de daarbij betrokken personen behartigen;
- Daartoe werkzaamheden van regelgevende en bestuurlijke aard, die in concreto in het instellingsbesluit zijn vermeld, verrichten. Productschappen hebben dus hun eigen regelgeving, besluiten en verordeningen, waarmee zij de sector, ondersteunen. Dit gebeurt zowel autonoom als in medebewind met de overheid.
- De betrokken ministers, de Sociaal-Economische Raad en het bestuur van het productschap of een hoofdbedrijfschap desgevraagd of eigener beweging van advies dienen. Deze taak verrichten de PBO's veelal bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en bij belangrijke beleidsbeslissingen.

Aanvullende taken staan bij de afzonderlijke actoren vermeld.

De productschappen ontstonden in de jaren vijftig. In deze periode van naoorlogse wederopbouw werd er hard gewerkt aan herstel van de welvaart en dateert ook de wet op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisaties (PBO). De wet kwam voort uit de gedachte van samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven én tussen bedrijven onderling, op gebieden waar de belangen gelijksoortig waren of in elkaars verlengde lagen. Uitgangspunt was dat collectieve inspanningen een meerwaarde hadden.

7.8 PIVOT-publicaties

Brochures:

Van de selectie van papier naar de selectie van handelingen

Een methode voor de vervaardiging van een archiefselectie-instrument uitgaande van het handelen van de overheid

(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-03-X) 's-Gravenhage 1992, 1993

Om de kwaliteit van het behoud:

NORMEN 'GOEDE EN GEORDENDE STAAT'

(samenstelling: M. Beekhuis/R.C. Hol; ISBN 90-74442-10-2) 's-Gravenhage 1993

Handelend optreden

Overheidshandelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen
(samenstelling: medewerkers PIVOT; ISBN 90-74442-27-7) 's-Gravenhage 1994

De toegang ontsloten

Voordrachten gehouden op de themabijeenkomst over bewerking en toegankelijkheid van het archiefblok over de Rijksbegroting van het ministerie van Financiën over de periode 1940-1981
(samenstelling: R.W. Steensma; ISBN 90-74442-41-2) 's-Gravenhage 1996

Rapporten:

1 *Coördinatie op hoog niveau*

Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatie organen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990
(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-01-3) 's-Gravenhage 1992

2 *Kwakzalverij is nooit uit te roeien: 'Mundus vult decipi'*

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de medische beroepen en opleidingen, 1940-1990 (samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-02-1) 's-Gravenhage 1992

3 *Oorlog duurt een leven lang* **uitverkocht**

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake de oorlogsgetroffenen, 1945-1990
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-04-8) 's-Gravenhage 1993

4 *Telecommunicatie en post in Nederland* **uitverkocht**

Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein telecommunicatie en post, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts en dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-05-6) 's-Gravenhage 1993

5 *Zicht op toezicht*

Een institutioneel onderzoek naar het staatstoezicht op de volksgezondheid, 1940-1990
(samenstelling: drs. L.B. Humbert; ISBN 90-74442-06-4) 's-Gravenhage 1993

6 *Planning van voorzieningen in de gezondheidszorg*

Rapport van een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-07-2) 's-Gravenhage 1993

7 *Verzekerd van zorg*

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de bekostiging en verzekering van de gezondheidszorg als onderdeel van het stelsel van structuur en financiering van de gezondheidszorg, 1940-1990
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-09-9) 's-Gravenhage 1993

8 *De vaststelling van tarieven in de gezondheidszorg*

Een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-08-0) 's-Gravenhage 1993

9 *Het bejaardenbeleid*

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake het ouderenbeleid, 1945-1990
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-12-9) 's-Gravenhage 1993

---

10 *Rechtspleging en rechtshulp*

De datageschiedenis van handelingen en organisatie-eenheden van de justitiële ministeriële organisatie van de rechtspleging en rechtshulp, 1945-1992

(samenstelling: drs. C.K. Berghuis; ISBN 90-74442-14-5) 's-Gravenhage 1993

11 *Nationaliteiten*

Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de nationaliteitsaangelegenheden, 1945-1991

(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-13-7) 's-Gravenhage 1994

12 *"So many laws argue so many sins"*

Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de wetgeving, 1945-1991

(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-11-0) 's-Gravenhage 1994

13 *Kwaliteit op recept*

Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990

(samenstelling: drs. L.B. Humbert, drs. F. van der Doe en drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-16-1) 's-Gravenhage 1994

14 *Externe adviesorganen in de gezondheidszorg* **uitverkocht**

Een institutioneel onderzoek op het terrein van de advisering in de gezondheidszorg, 1940-1990

(samenstelling: drs. N.P. van Egmond en drs. F. van der Doe; ISBN 90-74442-15-3) 's-Gravenhage 1994

15 *Per slot van rijksrekening*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting, 1940-1993

(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-17x) 's-Gravenhage 1994

16 *Luchtvaart gebonden* **uitverkocht**

Een institutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart, 1945-1993

(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-18-8) 's-Gravenhage 1994

17 *Driemaal 's Raads Recht*

Een institutioneel onderzoek naar de taakgebieden van de Raad van State, (1940) 1945-1990

(samenstelling: drs. A. Spieksma en drs. L. Verbeek; ISBN 90-74442-20x) 's-Gravenhage 1994

18 *De heilige koe geboekstaafd*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de Rijksdienst voor het Wegverkeer, 1951-1994

(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-19-6) 's-Gravenhage 1994

19 *Belastingver(h)effend*

Een institutioneel onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein van het heffen en invorderen van belastingen, 1940-1993

(samenstelling: P. Lamboo; ISBN 90-74442-24-2) 's-Gravenhage 1994

20 *Roeien met de riemen*

Een onderzoek naar instituties, bedrijfsprocessen en handelingen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel Koninklijke Marine, 1945-1993

(samenstelling: drs. A.G. de Vries; ISBN 90-74442-22-6) 's-Gravenhage 1994

21 *Stuurlui aan wal*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken, 1980-1994

(samenstelling: drs. J.T. Klinkenberg; ISBN 90-74442-21-8) 's-Gravenhage 1994

-
- 22 *Smelten, pletten, ponsen en slaan (geldvoorziening)*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van het 'geldwezen' (de geldvoorziening), 1940-1993
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond; ISBN 90-74442-23-4) 's-Gravenhage 1994
- 23 *De toelating van vreemdelingen*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein toelating van vreemdelingen, 1945-1993
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis, W. Hoffstädt, W.D. Küller; ISBN 90-74442-28-5) 's-Gravenhage 1994
- 24 *Ter bevordering van menswaardige arbeid* **uitverkocht**
Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein arbeidsomstandigheden, 1940-1993
(samenstelling: M. Schaap, A. Spijksma; ISBN 90-74442-25-0) 's-Gravenhage 1994
- 25 *Geef acht*
Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993
(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs. M.L. Loef; ISBN 90-74442-26-9) 's-Gravenhage 1994
- 26 *Agrarisch Onderwijs*
Een onderzoek naar actoren, taken en handelingen op het beleidsterrein Agrarisch Onderwijs in de periode 1945-1992
(samenstelling: G.M.C.J. Smeets; ISBN 90-74442-30-7) 's-Gravenhage 1995
- 27 *Tussen waarneming en neerslag*
Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-29-3) 's-Gravenhage 1994
- 28 *Waterstaat*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein waterstaat over de periode 1945-1994
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; 90-74442-31-5) 's-Gravenhage 1995
- 29 *Eenheid in verscheidenheid*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van staatkundige verhoudingen en samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk der Nederlanden in de periode 1954-1995
(samenstelling: drs. I. Broos; ISBN 90-74442-32-3) 's-Gravenhage 1996
- 30 *Inlichtingendienst Buitenland*
Een institutioneel onderzoek naar de Buitenlandse Inlichtingendienst/Inlichtingendienst Buitenland 1946-1996 (samenstelling: dr. D. Engelen; ISBN 90-74442-33-1) 's-Gravenhage 1996
- 31 *Handelen met de sterke arm*
Rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein politie (deel II), 1945-1994
(samenstelling: drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-34-X) 's-Gravenhage 1996
- 32 *Flora en Fauna*
Rapport van een onderzoek naar het beleidsterrein Flora en Fauna in de periode 1945-1993
(samenstelling: drs. M.L. Baten; ISBN 90-74442-35-8) 's-Gravenhage 1996

-
- 33 *Van monumentale waarde*
Een institutioneel onderzoek naar de rijksoverheidsbemoeyenis met monumentenzorg, 1945-1990
(samenstelling: drs. F. van der Doe en drs. H. Spijkerman; ISBN 90-74442-36-6) 's-Gravenhage 1996
- 34 *Geld(t) voor overzee*
Institutioneel onderzoek naar overzeese pensioenen en eenmalige uitkeringen aan Indische oorlogsslachtoffers
(samenstelling: drs. N.J.W. de Goeje; ISBN 90-74442-40-4) 's-Gravenhage 1996
- 35 *Pacht- en Grondprijnsbeleid*
Institutioneel onderzoek naar twee beleidsterreinen die zich begeven op het deeltaakgebied prijsbeheersing van de landbouwgronden, 1945-1993
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis en drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-37-4) s-Gravenhage 1996
- 36 *Echt goud, echt zilver ?*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en de handelingen betreffende het waarborgen van (platina), gouden en zilveren werken over de periode 1940-1995.
(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-39-0) 's-Gravenhage 1996
- 37 *De grens verlegd*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en het overheidshandelen op het beleidsterrein invoerrechten en accijnzen, 1940-1962
(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-38-2) 's-Gravenhage 1996
- 38 *De grens geslecht*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en het overheidshandelen op het beleidsterrein invoerrechten en accijnzen, 1962-1995
(samenstelling: A.A. Mietes; ISBN 90-74442-72-2) 's-Gravenhage 1999
- 39 *Zakelijk gezien*
Rapport van het institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de dienst Domeinen van het ministerie van Financiën over de periode 1945-1994
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-42-2) 's-Gravenhage 1996
- 40 *Geregeld toezicht*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de regulering van en het toezicht op de centrale bank, het kredietwezen, het effectenverkeer en het giroverkeer (en de Rijkspostspaarbank), het voorkomen van het witwassen van uit criminele activiteiten verkregen gelden, en het financiële verkeer in buitengewone omstandigheden, 1940-1995
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond; ISBN 90-74442-43-9) 's-Gravenhage 1996
- 41 *En morgen gezond weer op*
Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995
(samenstelling: drs. I.E.C.M. Broos, ing. S. Slagter en drs. H.E. Erich; ISBN 90-74442-46-3) 's-Gravenhage 1996
- 42 *Leergeld*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein studiefinanciering, 1945-1994
(samenstelling: J. van der Meer en G.J. Willighagen; ISBN 90-74442-47-1) 's-Gravenhage 1997
- 43 *Die zijn schuld betaalt, verarmt niet*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de zorg voor de financiering en beheersing van de staatsschuld, 1940-1993

(samenstelling: drs. A. Ettekoven; ISBN 90-47772-48-X) 's-Gravenhage 1997

44 *Bomen met beleid*

Een institutioneel onderzoek naar actoren, taken en handelingen op het beleidsterrein bosbouw, 1945-1995

(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-49-8) 's-Gravenhage 1997

45 *Het Rijk onder dak*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein van de rijkshuisvesting, 1945-1994 en in het bijzonder de Rijksgebouwendienst (1922-1994)

(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-74442-52-8) 's-Gravenhage 1997

46 *“In den strijd tegen onwetendheid, valsche voorstelling en leugen”*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein voorlichting van de rijksoverheid, 1931-1990

(samenstelling: drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-50-1) 's-Gravenhage 1997

47 *Het verdiende loon*

Een institutioneel onderzoek op het terrein van inkomens- en arbeidsvoorwaardenbeleid over de periode 1940-1944

(samenstelling: A. Ettekoven en A.T. Spieksma; ISBN 90-74442-51-X) 's-Gravenhage 1997

48 *De draden van de WEB*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beroepsonderwijs en volwasseneneducatie 1945 - 1995/1996

(samenstelling: drs. A.E.M. Jonker; ISBN 90-74442-54-4) 's-Gravenhage 1998

49 *Van pro-actie tot nazorg*

Een institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing vanaf 1952

(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-57-9) 's-Gravenhage 1998

50 *Te land, ter zee en in de lucht*

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operatiën van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993

(samenstelling: A.D.M. Bakker, F. van Dijk, drs. F. van der Doe, dr. B. Jaski, drs. L. Verbeek; ISBN 90-74442-63-3) 's-Gravenhage 1998

51 *Openluchtrecreatie*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein openluchtrecreatie over de periode 1945-1996

(samenstelling: drs. R. van der Wal; ISBN 90-74442-60-9) 's-Gravenhage 1998

52 *Speciaal Centraal*

Een institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein speciaal onderwijs periode 1950-1996

(samenstelling: Y. van Dam-Kooij; ISBN 90-74442-53-6) 's-Gravenhage 1998

53 *Geschiedschrijving van de toekomst*

Een rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein algemeen wetenschappelijke beleidsvoorbereiding, (1892) 1945-1996

(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs. A.G. de Vries, drs. Ch. M. Zeegers; ISBN 90-74442-58-7) 's-Gravenhage 1998

54 *Gewasbescherming*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Gewasbescherming met actoren en handelingen in de periode 1945-1993

(samenstelling: drs. M.L. Baten; ISBN 90-74442-61-7) 's-Gravenhage 1998

55 *Een academische zaak, deel II*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs (1945), 1960-1997

(samenstelling: drs. Ch. M. Zeegers; ISBN 90-74442-59-5) 's-Gravenhage 1998

56 *Behoorlijk behandeld*

Rapport van een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de Nationale Ombudsman (1964), 1982-1997

(samenstelling: drs. R.J.B. Hageman; ISBN 90-74442-55-2) 's-Gravenhage 1998

57 *Staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven*

Een institutioneel onderzoek naar de handelingen en taken van de Rijksoverheid op het beleidsinstrument staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven, 1940-1995

(samenstelling: drs. G. Beks, drs. A.G. de Vries; ISBN 90-74442-56-0) 's-Gravenhage 1998

58 *De Sociaal-Economische Raad*

Een institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de SER, 1950-1997

(samenstelling: E.A.T.M. Schreuder; ISBN 90-74442-65-5) 's-Gravenhage 1998

59 *Met rede gekaveld*

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen van actoren op het terrein van de landinrichting in de periode 1945-1993

(samenstelling: drs. R.J.B. Hageman; ISBN 90-74442-67-6) 's-Gravenhage 1999

60 *Een Academische Zaak, deel I*

Een institutioneel onderzoek naar universiteiten op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs sinds (1981) 1968-1998

(samenstelling: J.v.d. Meer en A. Spieksma; ISBN 90-74442-64-1) 's-Gravenhage 1999

61 *De militaire inlichtingendiensten*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de overheid op het terrein van de militaire inlichtingendiensten, (1930) 1945-1999

(Samenstelling: dr. D. Engelen; ISBN 90-74442-65-X) 's-Gravenhage 1999

62 *Hoger Beroepsonderwijs*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van nationale overheidsorganen op het beleidsterrein hoger onderwijs, (1945)1968-1998

(samenstelling: drs. Ch.M. Zeegers; ISBN 90-74442-66-8) 's-Gravenhage 1999

63 *Mammoetsporen, deel I*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein voortgezet onderwijs, 1968-1998

(samenstelling: Y. van Dam-Kooij; ISBN 90-74442-68-4) 's-Gravenhage 1999

64 *Klaar...af*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein basisonderwijs, 1945-1998

(samenstelling: Y. van Dam-Kooij, H. Sauter, J. Yard; ISBN 90-74442-69-2) 's-Gravenhage 1999

65 *Belastingen: de geheiligde schuld*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van actoren op het beleidsterrein van de heffing van rijksbelastingen op grond van de wet- en regelgeving betreffende de zogenoemde heffingswetten per belastingsoort, met uitzondering van de invoerrechten en accijnzen, 1940-1993

(samenstelling: P.C.A. Lamboo; ISBN 90-74442-70-6) 's-Gravenhage 1999

---

66 *Verstrekkende Zekerheid*

Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein sociale zekerheid ten aanzien van de sociale verzekeringen, 1940-1997
(samenstelling: J. van der Meer, A. Wittkamp, J. Lendering; ISBN 90-74442-71-4) 's-Gravenhage 1999

67 *Toezicht verzekerd*

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein toezicht op het verzekeringsbedrijf, 1940-1996
(samenstelling: drs. B.J. Abels; ISBN 90-74442-73-0) 's-Gravenhage 1999

68 *Constitutionele zaken*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein constitutionele zaken.
(samenstelling: M. Schaap en drs. M.C. Windhorst; ISBN 90-74442-74-9) 's-Gravenhage 1999

69 *Mammoetsporen deel II*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de (rijks)overheid op het beleidsterrein middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo), 1968-1999
(samenstelling: Y. van Dam-Kooij; ISBN 90-74442-75-7) 's-Gravenhage 1999

71 *Volgens de regelen der kunst*

Rapport institutioneel onderzoek naar het handelen van overheidsorganen op het beleidsterrein kunsten (1945) 1965-1999
(samenstelling: drs. Ch. M. Zeegers; ISBN 90-74442-76-5) 's-Gravenhage 1999

72 *Institutioneel onderzoek overheidspersoneel*

Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein arbeidsverhoudingen bij overheidspersoneel, 1945-1995 (1997)
(samenstelling: drs. R. van der Wal, m.m.v. drs. M.L. Baten, drs. R.P.B.A. Dingemans, drs. J. van der Meer, drs. M. Schaap en drs. J.H. de Vries; ISBN 90-74442-99-4) 's-Gravenhage 2000

73 *Institutioneel onderzoek overheidspersoneel*

Een rapport institutioneel arbeidsvoorwaarden bij de overheid, 1945-1996.
(samenstelling: G. Huizinga, H. van der Meer, A. van der Ploeg, H. Scholtens; ISBN 90-74442-99-4) 's-Gravenhage 2000

75 *Institutioneel onderzoek overheidspersoneel*

Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit bij de (rijks)overheid in de periode 1945-1996.
(samenstelling: drs. R.P.B.A. Dingemans m.m.v. drs. F. Hartmann; ISBN 90-5909-003-9) 's-Gravenhage 2000

76 *Institutioneel onderzoek overheidspersoneel*

Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein arbeidsomstandigheden bij de overheid, 1945-1996
(samenstelling: drs. J.H. de Vries; ISBN 90-74442-98-6) 's-Gravenhage 2000

77 *Institutioneel onderzoek overheidspersoneel*

Een rapport institutioneel onderzoek naar personeelsinformatievoorziening- en administratie
(samenstelling: M. Schaap; ISBN 90-5909-002-0) 's-Gravenhage 2000

78 *Herverzekerd*

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein herverzekering van

---

export- en importkredieten en investeringsgaranties, 1940-1996.
(samenstelling: A.A. Mietes; ISBN 90-74442-81-1) 's-Gravenhage 1999

81 *Macro-economische politiek*

Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein macro-economische politiek in de periode 1947-1999 (samenstelling: drs. H.M. Schrauwens en A.P. Smit; ISBN 90-74442-80-3) 's-Gravenhage 1999

82 *Energiebeleid, deel II: Energiedelfstoffen*

Een institutioneel onderzoek naar het beleid van de rijksoverheid met betrekking tot de in Nederland aangetroffen energiedelfstoffen over de jaren 1946-1994
(samenstelling: dr. L. Hovy, drs. H.M. Schrauwens, A.P. Smit; ISBN 90-74442-79-X) 's-Gravenhage 2000

87 *Reclassering*

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein reclassering, 1948-1999
(samenstelling: drs. P.R. te Slaa; ISBN 90-74442-82-X) 's-Gravenhage 2000

88 *Wie wat spaart, die wat heeft*

Een institutioneel onderzoek op het terrein van het bezitsvormingsbeleid over de periode 1940-1994
(samenstelling: A. Ettekoven; ISBN 90-74442-83-8) 's-Gravenhage 2000

90 *Wapens in het vizier*

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein wapens en munitie, 1945-1997 (samenstelling: drs. L.P.A. Siepel; ISBN 90-74442-84-6) 's-Gravenhage 2000

91 *Consumentenbeleid*

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein consumentenbescherming en consumentenrecht, voorzover dit thans wordt aangestuurd door het ministerie van Economische Zaken, over de jaren 1946-1996
(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-74442-86-2) 's-Gravenhage 2000

93 *Mededingingsbeleid*

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen inzake de economische mededinging over de periode 1946-1998, waaronder inbegrepen het handelen van het Bureau Industriële Eigendom en de Nederlandse Mededingingsautoriteit
(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-74442-85-4) 's-Gravenhage 2000

94 *Milieubeheer*

Een institutioneel onderzoek naar de handelingen van diverse actoren op het beleidsterrein Milieubeheer en de thans daaronder vallende taken van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over de jaren 1945-1994.
(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets, J.W.J.M. Bogaarts, drs. N.C. van Oldenbeek, M. Schaap, drs. J. Velsink; red. dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-74442-87-0; 2 delen) 's-Gravenhage 2000

96 *Wetenschapsbeleid*

Een institutioneel onderzoek naar het wetenschapsbeleid van de rijksoverheid in de periode 1945-1999
(samenstelling: dr. A.P. Versteegh; ISBN 90-74442-88-9) 's-Gravenhage 2000

97 *Een academische zaak, deel III*

Een institutioneel onderzoek naar het werkterrein van de academische ziekenhuizen, 1985-
(samenstelling: drs. N. van Heezik; ISBN 90-74442-89-7) 's-Gravenhage 2000

-
- 98 *Weerkorpsen en particuliere beveiligingsorganisaties*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van weerkorpsen en particuliere beveiligingsorganisaties (1945-1997)
(samenstelling: drs. M.J. Bagchus; ISBN 90-74442-90-0) 's-Gravenhage 2000
- 99 *“Verraders waarvoor in een bevrijd Nederland geen plaats zal zijn”*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein van de bijzondere rechtspleging, 1945-1952
(samenstelling: drs. S.C. Kooijman; ISBN 90-74442-91-9) 's-Gravenhage 2000
- 100 *Handelen met de sterke arm, deel II*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein 'politie', 1945-1993
(samenstelling: drs. M.J. Bagchus; ISBN 90-74442-92-7) 's-Gravenhage 2000
- 101 *Adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel*
Een institutioneel onderzoek naar het adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel na 1945
(samenstelling: drs. G. Beks, Y. van Dam-Kooij en M. Swen; ISBN 90-74442-93-5) 's-Gravenhage 2000
- 102 *Ieder zijn nummer*
Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de minister van Defensie en de minister van Sociale Zaken (en Werkgelegenheid) op het beleidsterrein dienstplicht 1945-1996
(samenstelling: drs. Y.L. Bender, drs. F. van der Doe en drs. M.L. Loef; ISBN 90-74442-94-3) 's-Gravenhage 2000
- 103 *Gedane buitenlandse zaken*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein buitenland, ontwikkelingssamenwerking en het ministerie van Buitenlandse Zaken, 1945-1990 (1994)
(samenstelling: P.L. Groen, drs. E. Burger en drs. J. Steenhuis) 's-Gravenhage 2000
- 106 *Persoonsregistraties*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein persoonsregistraties 1968-2000
(samenstelling: drs. P.R. te Slaa; ISBN 90-74442-97-8) 's-Gravenhage 2000
- 107 *Gezondheid en welzijn van dieren.*
Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein gezondheid en welzijn van dieren 1945 - 1998
(samenstelling: E.A.T.M. Schreuder; ISBN 90-5909-004-7) 's-Gravenhage 2000
- 108 *Prijsbeleid en Economische Controle*
Een tweetal institutionele onderzoeken naar het handelen van de rijksoverheid met betrekking tot prijsregulering voor zover dit wordt aangestuurd door het Ministerie van Economische Zaken, over de jaren 1946-1999 en naar het handelen van de Economische Controledienst en zijn voorgangers over de jaren 1946-1999
(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-5909-005-5) 's-Gravenhage 2000
- 109 *Het Mestbeleid*
Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen van actoren binnen het mestbeleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1945-1997
(samenstelling: drs. P. Spierenburg; ISBN 90-5909-006-3) 's-Gravenhage 2001